

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1620 usque ad annum 1623

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118855

Liber CXCIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67344](#)

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
CONTINUATÆ.
LIBER CXCIV.

GREGOR. XV. PONTIF. MAXIMUS.
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

*Pax inter Ferdinandum Cæfarem, &
Gabrielem Bethlenium stabilita.*

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

Bellus laur.
Austr. l. 5.
pag. 498.
Ludolph.
l. 21. c. 3.
Brachel. l. 2.

Cum Friderici Palatini Fautores tam in superiori, quam inferiori Palatinatu graviores bellum tumultus concitarent, Ferdinandus Cæsar totum exercitus robur ad Rhenum versus ducere parabat: ut vero optatior hisce consiliis colluderet armorum successus, Hungariæ motus etiam propriæ auctoritatis dispendio pactis conditionibus componere sategit, nec irrito conatu; quippe præter Cæsaris Legatos Hungarorum Procerum non pauci, quos inter præcipui erant Emericus,

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

ricus, ejusque Successor Stanislaus Sæc. XVII.
comes Thurso secta Lutheranus, pro-
pensum ad pacem animum præseferen-
tes, tandem Nicoleopoli die vigesima
sexta Januarii Cæfarem inter & Beth-
lenium Gaborem in hæc concordiæ
pacta convenere. I. Cæsar omni-
bus Belliducibus Hungaris præterito-
rum veniam concedat. II. Bethlenius
Regio titulo se abdicet, Regni coro-
nam, & intra octodecim dierum spa-
tium finitimas urbes Cæsari restituat,
relictaque Hungaria nil contra Cæ-
farem, Domumque Austriacam molia-
tur: vicissim Imperator Bethlenio pol-
licebatur. I. Quod servato Principis
titulo, septem Comitatus, & ad dies
vitæ Cassoviensem urbem, necnon Op-
pellensem & Ratiboranum Principatum
unacum Moncaziana, Tocaiensi, Sag-
mariana, & Eschetensi arcibus pacta
pecuniarum summa Bethlenio tradere
velit. II. Quinquaginta florenorum
millia pro præfidiario milite in præfa-
tis arcibus alendo ex Imperii pecuniis
Bethlenius quotannis accipiat, ea ta-
men lege, ut hi milites Cæsari æque
ac Bethlenio fidei sacramento obstricti
essent. III. Regium diadema in arce
Trinchinensi custodiatur usque ad pro-
xima comitia, ad quæ etiam cetera
remittantur negotia. IV. Religionis
nego-

Sæc. XVII. negotium eo in statu, quo in primo
A. C. 1622. Cæsaris ad Regnum accessu erat, re-

linquatur. V. Jesuitæ rursus in Regno recipiantur, nulla tamen bona immo-
bilia possideant. VI. Bona oppigno-
rata apud possessores suos usque ad co-
mitia permaneant: postea vero aut pe-
cuniis redempta aut donationibus aliena-
ta suis Dominis restituantur.

Transactis hisce articulis Cæsarei
Oratores Tyrnaviam concessere, Beth-
lenii mentem desuper exploraturi. Hic
quidem hæc pacis capita fata habuit,
consensum tamen Turcici Imperatoris
expetendum esse respondit. Ea res
Cæsareis Bethlenii fidem suspectam
reddebat, eo potissimum nomine, quod
præter Ottomanicas arces valido præ-
sidio munitas, Gabriel insuper multa
armatorum millia Nitriæ conscriperit,
Jesuitis sua bona restitui noluerit, ac
demum Palatino, & Bohemis præter
rebellionis veniam suas ditiones resti-
tui petierit: rara adeo est potentis se-
ditiosi reconciliatio integra & sincera:
Ceterum cuncta hæc Bethlenii postu-
lata ad proxima Regni comitia Mense
Aprilie celebranda fuere rejecta, Ga-
briele interim in Transylvaniam rever-
so, qui tamen prius Tyrnaviam, Ni-
triā, Neosolum & urbes montanas
unacum Regio diademate restituit.

§. II.

Sæc. XVII.

Sæc. 1622.

§. II.

Soproniensia Hungarorum comitia.

Interim Ferdinandus Cæsar Oeniponti novam suam Sponsam Eleonoram *Merc. Gal-*
lob. t. 9. l. 3.
 Gonzagam Ferdinandi Mantuae Ducis *Ortel. l. c.*
 Sororem præstolabatur, quæ die vi-
Barre hist.
d' Allemagn.
 gesima Januarii Mantua discedens, die *p. 519.*
 quarta Februarii Oenipontum venit, ubi
 etiam exeunte hoc Mense nuptiæ fue-
 runt celebratæ modesto apparatu, pro
 temporum ratione: Inde vero Cæsar
 Viennam profectus, cum Hungariæ
 Proceres fermie omnes Sopronium ad
 futura comitia confluxisse compererat,
 die vigesima quarta Maij ipsius quoque
 eo contendit, summa exceptus ma-
 gificentia: Biduo post comitiis datum
 est initium, ac ipsemet Cæsar perele-
 ganti sermone viginti duo capita, de
 quibus deliberandum esset, exposuit:
 Horum autem summa hæc erat. I.
 Pax cum Turcis, nullum autem foedus
 adversus Regnum ineatur. III. Cuncti
 suas vires, & exigente necessitate pro
 repellendis Regni hostibus, & repa-
 randis propugnaculis facultates suas
 impendant. III. Régium diadema Pos-
 sonium transferatur. IV. Bona suis
 Dominis erepta restituantur, & olim
 Bethlenio concessa, post ejus obitum

Hun-

Sæc. XVII. Hungariæ Regno iterum vindicentur.
 A. C. 1622. V. Indulta præteriorum oblivione, Pro-
 ceras integra fide sese Cæsari obstrin-
 gant. VI. Nulla deinceps Urbs alien-
 netur. VII. Publicis officiis Præfeciū
 justitia insignes præficiantur. VIII.
 Finitima propugnacula muniantur:
 Facta deliberatione Hungariæ Pro-
 res cunctos hosce articulos ratos habe-
 bant, ac ipsem Bethlenius per suos
 Delegatos Cæsari, ejusque Conjugi
 prætiosa offerebat munia; paulopost
 etiam Oppellensis & Ratisborensis Prin-
 cipatus possessionem per eosdem suos
 Oratores accipiebat, qui tamen ejus
 omnibus Præfectis religione Catholi-
 cis Calvinianos intruserant: Moveba-
 tur etiam ingens altercatio circa Ec-
 clesiastica bona, Hungaris acrius con-
 tentibus, ea non esse reddenda,
 sed duntaxat Ecclesiasticis de congrua
 eorum fustentatione prospiciendum. E
 contrario autem hi cuncta sibi inique
 erepta restitui postulabant: acriter ut-
 rinqe disceptatur, parumque absuit,
 quin Ecclesiasticorum unus ad Bohe-
 morum imitationem a Calvinistis e se-
 nestra in imum præcep̄s ageretur: Tan-
 tam habet virium ad corruptelam in
 Sectariorum animis seditioni exempli
 pravitas: Præterea Calvinistæ Jesuitas
 a Regno arceri, neminem a præteri-
 torum

torum venia excludi, nullum natione Sæc. XVII.
 Germanum finitimus propugnaculis A. C. 1622.
 præfici, atque in Religionis disilio so-
 lum Regni Palatnum fore judicem po-
 stolabant: Re utrinque diu agitata tan-
 dem Hungariæ Proceres in Cæsaris sen-
 tentiam concessere, ab eo tamen qua-
 tuor hosce articulos ratos haberi effla-
 gitarunt. I. Tam Calvini, quam Lu-
 theri secta toleretur, & religionis dis-
 fidia Palatinus componat. II. Fini-
 timæ urbes Germano milite munian-
 tur, de stipendiis autem exacte pro-
 spiciatur, ne Germani Hungariam ex-
 hauriendi ansam haberent, secus, Hun-
 garos, sub imperio tamen Cæsareæ
 Majestatis, præficere, necesse foret.
 III. Moneta ad pristinum valorem re-
 ducatur. IV. Cetera omnia grava-
 mina tollantur: Ad hæc vero Cæsar ita
 respondit: I. Religio *sub utraque* libere
 exerceatur, quia autem jurisdictione in Ec-
 clesiasticos nec ipsi etiam Cæsari, sed
 soli Pontifici competit, ideo Cæsar de-
 super Papam consulere paratus est. II.
 Germanus miles absque imperii, quod
 subsidia contra Turcas conferre cogi-
 tur, injuria excludi non potest: sint
 tamen semper duo Hungariæ Proceres
 in Imperiali Senatu Aulico, qui Im-
 perii exactiones duntaxat ad conser-
 vandos Hungariæ fines impendi cu-

Hist. Eccles. Tom. L. VII. Dd rent.

Sæc. XVII. rent. III. Monetæ valor finito bello,
A. C. 1622. dimissisque copiis imminuatur, quod
 tamen ob immensas Cæsaris expensas
 nunc ad opus deduci nequit. IV.
 Hæc gravamina ipsimet, selectis ad
 hoc duodecim Nobilibus tollant, ac-
 cedente postmodum Cæsaris assensu:
 Sublatis ferme omnibus hisce obstacu-
 lis Regia corona Trinchino Sopronium
 deferebatur, qua Eleonora die vigili-
 ma sexta Julii in Hungariæ Reginam
 solemni ritu inaugurata est, Ferdinan-
 dus vero Cæsar rebus e sententia fluen-
 tibus Viennam rediit.

§. III.

Postulata per Danicæ Regis Legatum in hisce comitiis proposita.

Merc. Gal- **N**ondum erant soluta Hungarorum
lob. t. 9. l. 3. comitia, cum Sivertus Paguisius
 Christiani IV. Danicæ Regis Legatus
 Sopronium delatus, in comitiis Cæsari
 hæc proponeret. „Cæsar tot millium
 „innocentium calamitatem misertus
 „Electorem Palatinum ad amicam com-
 positionem ac reconciliationem clemen-
 „tissime admittat, eoquod hic Bohe-
 „miæ Regnum cum annexis Provinciis
 „restituere, & se Cæsari subjecere
 „paratus sit, dummodo vicissim ei tam
 „Electoralis dignitas, quam ejus ditio-
 „nes

„nes reddantur, & quamvis Rex de Sæc. XVII.
 „justissima proscriptionis cauſſa contro- A.C. 1622.
 „vertere nolit, ſæpe tamen in iis re-
 „rum angustiis, in quibus & Provin-
 „cīe & populi periclitantur, severitati
 „moderationem præferendam eſſe cen-
 „ſet, cum per eam non raro gravissi-
 „mæ ſeditiones ſedatæ, & Regna ab
 „interitu vindicata fuerint. Cæſar
 „igitur bellicum apparatus hinc inde
 „in Imperio factum ſiſtere, & pro ſta-
 „biliendis reconciliationis conditioni-
 „bus locum & tempus designare velit: „
 Ad hæc Cæſar Legato die ultima Maij
 hunc in modum responderi juſtit: „No-
 „tum eſt omnibus, quod Cæſar Bohe-
 „morum tumultibus nullam dederit
 „anſam, ſed Bohemiæ Proceribus &
 „ſubditis, quamvis perduellionis rei
 „fuiffent, culpam condonarit, literas-
 „que Majestatis conſirmarit: ipſi econ-
 „tra Cæſarem in ipta ſua Regia Vien-
 „næ obſidere, eumque electo Friderico
 „exauctorare auſi ſint, Fridericus
 „quoque inique oblatum diadema non
 „modo acceptarit, ſed insuperhabit
 „Principum Muthusii congregatorum
 „hortationibus illud retinuerit, alios
 „Principes in ſocietatem vocarit, &
 „fœderationes haſce apud Ottomani-
 „cam portam promoverit, neſnon col-
 „lecto etiam extero milite Cæſarem,

Dd 2

ei-

Sæc. XVII., eique addictos totis viribus oppugna-
 A. C. 1622. „re, & tandem omnino extirpare co-
 „natus fuerit: nihilominus Cæsar re-
 „portata etiam Pragensi victoria con-
 „ventum pro reddenda pace instituere
 „pararit, aditus tamen ad ejusmodi
 „conventus locum per Mansfeldii &
 „Brunsvicensis Ducis copias, earum-
 „que devastationes eidem præpeditus
 „fuerit; nec his quoque injuriis fra-
 „ctus Cæsar, ad Angliæ Regis preces
 „per Comitem Schwarzenburgum Le-
 „gatum suum armorum cessationem,
 „& pro universalis negotii compositio-
 „ne conventum indixerit. Postquam
 „vero Fridericus elulis omnibus cle-
 „mentiæ viis nuperrimè ex Hollandia
 „in Imperium erumpens, cum Mans-
 „feldii, Brunsvicensis, & Jægerndorffii
 „copiis sese conjunxerit, & Cæsar, ei-
 „que adhærentium Provincias deva-
 „stare molitus sit, Dano Regi Cæsar
 „deliberandum relinquit, an non satis
 „luculenter suum ad seditionem propen-
 „sum animum testatus fuerit: nunc
 „vero, cum Schwarzenburgus Comes
 „cum Richardo Westono Angliæ Re-
 „gis Legato Bruxellis de concordia a-
 „gat, Cæsar hujus negotiationis exi-
 „tum præstolari statuerit. „ Acceptis
 hisce literis Daniæ Legatus Palatinum
 excusare nitebatur, eoquod oblata
 Bohe-

Bohemici Regni cessione, nihilominus Sæc. XVII.
 ejus ditio, insuperhabita Ulmensi compositione, a Bavaris retineretur, proin
 ipse quibusvis mediis se defendere coactus fuerit: postea Orator denuo
 Cæsarem pro Friderico deprecabatur,
 eoquod timendum esset, ne Protestan-
 tes veniam, quam tamen Cæsar aliis
 seditionis reis & præcipue Bethlenio
 unacum binis Principatibus dedisset,
 Palatino ejus ditionem aucupandi ani-
 mo denegari interpretarentur. Tan-
 dem vero Cæsar die decima septima
 Junii datis Sopronio literis Oratoris
 postulata ad proximum Conventum
 rejicit.

§. IV.

Westphalia a Brunsvicensi Duce devasta.

Dum hæc interim in Hungaria gere- *Barre Hist.*
 bantur, Christianus Brunsvicen- *d'Allema-*
 sis Dux, ac Halberstadiensis Pseudo- *gne p. 517.*
Burgold.
 Episcopus Westphaliæ crudelem in *part. I.*
 modum depopulabatur; quippe dirutis *disc. I. p. 80.*
Lotich. rer.
 Pickelshemio, & Berenia, urbis inco- *Germ. l. 9.*
 las laqueo suffocari jussit, omnibus- *cap. 6.*
 que circumvicinis agris incendio deva-
 statis Lippam secesfit, ubi quemdam
 colonum, qui urbem incendere para-
 bat, deprehensum in quatuor partes

Dd 3 disse-

Sæc. XVII. diffecari præcepit, ac demum conti-
A. C. 1622. nuato crudelitatis cursu totam Regionem
 emensus, populos exactionibus,
 & tributis exhaustus, rusticis minitatus,
 quod singulis unam manum & pedem
 abscissurus esset, eoque rusticus non
 ad bellum sed ad aratum natus, una
 manu & pede naturali, altero vero
 ligneo contentus esse deberet: Præte-
 rea Lippam urbem conniventibus, cum
 Hispani præsidii pertæsi essent, civi-
 bus intercepit, ac tormentis duodecim
 inde abductis, Susatum oppidum ex-
 pugnavit: dum autem vitæ licentia,
 & prædandi impunitas, proscriptos,
 omniq[ue] scelerum genere contamina-
 tos magno numero ad hujus Prædato-
 ris signa pellegerat, dumque & pluri-
 ma per Westphaliæ oppida incendiis,
 spoliisque exauita in suam redegerat
 potestatem, exigui temporis spatio
 tam copiosum contraxit exercitum,
 ut Anholtio Bavarо Comite superior
 Monasteriensem & Paderbornensem Epi-
 scopatus invadere decerneret, præmis-
 sis ad eos literis, quibus ignem & gla-
 dium, ni ejus iussis parerent, intermi-
 natus est: ne vero inter minas stetisse
 videretur, mox Paderbornensem ur-
 bem, totamque Diæcesin cædibus &
 rapinis funestabat: Præprimis Judæos
 militum direptioni permisit, a Clericis

im-

immensam auri vim extorsit, ac Divi Sæc. XVII.
Liborii Basilicam velut alter Helioga- A.C. 1622.
bolus spolians, auream Sancti hujus
Patroni Statuam pondere octoginta Li-
brarum cum ingenti Ecclesiæ thesauro
eripuit, ac ipsemet sacræ imagini mal-
leo & gladio suo brachium amputa-
vit, ex reliquo autem trunco aureo
monetam pro alendis suis sacrilegis la-
tronibus cudi, in cusa vero moneta fi-
guram brachii gladium evaginatum te-
nentis insculpi curavit, adjecta hac in-
scriptione: *Dei Amicus, Sacerdotum ho-*
sis. Tam sacrilege præclarus hic Dei
Amicus, ac genuinus Calvini surcu-
lus Deo jocari præsumpsit: Attamen
hoc sacrilegum facinus Deus sat lucu-
lenter in scelesto hoc juvete ulcisci vo-
luit; præterquam enim quod nunquam
postea victoriam aliquam reportasset,
sed potius ab exiguo exercitu sæpius
cæsus fuisset, insuper hoc adhuc anno
brachium idem, quo antea tam facri-
lege peccaverat, globi ictu percussum,
& chirurgi ferro amputatum amisit,
uti postmodum referemus. Priusquam
vero criminum mensura esset impleta,
ipso crudelitatis successu crudelior fa-
tus, elegantissimam Divi Mauritii æ-
dem conflagravit, ac centies mille au-
reos, & Sussati Theodorico Fürsten-
bergio, ejus loci Episcopo aureum ba-

Dd 4

culum

Sæc. XVII culum suffuratus, ab Herffensi Abbatia
 A. C. 1622 octoginta Thallerorum millia extorxit,
 ac ubique detestandæ malitiæ, immunitatis, & libidinis vestigia reliquit.

§. V.

*Minaces ejusdem Pseudo-Episcopi li-
 teræ ad Bambergensem & Her-
 bipolensem Episcopum.*

*Adversiter
 Annal Boic.
 part.3 l.7
 Lotich. l. c.*

Tanta Halberstadiensis exercitus sœ-
 vitia ac petulantia Principes Pala-
 tinatus finitos tandem provocabat,
 ut junctis viribus imminentि periculo
 obviare decernerent. Præprimis igit-
 tur Ferdinandus Coloniensis Elector
 collecto ex Palatinatu & Weteravia
 milite sese Bambergensis & Heripoli-
 tani Episcopi copiis junxit, quibus An-
 holtius Bavariæ militiæ Præfectus
 cum suo etiam agmine accessit: Hic
 plerasque civitates & Westphaliæ ar-
 ces a Brunsicensi invasas recuperavit,
 ipsasque ejusdem copias iterata clade
 repulit: cum vero Attendoratum ve-
 nisset, primum ejus agrum Stirumen-
 ses Equites invaserant, mox vero Bri-
 læ a Croatis fusi, fugatique fuere,
 centum equis cum opima præda captis.
 Comperto postea Anholtini exercitus
 adventu tria Colonensium peditum
 millia & sexcenti Equites die vigesima
 prima

prima Februarii trajecto Rheno sepe Sæc. XVII.
 Bavaris adjunxere: Accesserat etiam A. C. 1622.
 cum valido Hispanorum agmine Hen-
 ricus de Monte seu Bergensis Comes;
 unde Brunsvicensis Giseccæ urbis,
 quam arcte cinxerat, obsidionem con-
 clamatis vasis non sine dedecore sol-
 vere compulsus est; quapropter iram,
 minasque spirans intercepta Bavarorum
 cohorte minaces admodum literas ad
 Bambergensem & Herbipolensem Epi-
 scopum dedit, quarum summa hæc
 erat. „Dudum mihi notum est, quo
 „pacto Episcopus ex Sathanæ, & suo
 „rum complicum Jesuitarum impulsu co-
 „pias suas ad Evangelicæ libertatis ex-
 „cidium, & Hispanicæ Monarchiæ sub-
 „sidium Bavaris conjungere non dubi-
 „tarit, nunc vero suadeo, ut ab hoc
 „proposito quamprimum resiliat, suas
 „que legiones e Palatinatu inferiori ab-
 „ducat; non enim Episcopum & ani-
 „marum Pastorem decet, ferro & in-
 „cendiis in oves grassari. Eo autem
 „spectat Palatini Electoratus oppressio,
 „ut præalentibus Pontificiorum suf-
 „fragiis septemvirorum Collegium clau-
 „dicet, & Germaniæ libertas, ac Pro-
 „testantium auctoritas intercidatur; ni
 „ergo Episcopus mox militem suum re-
 „vocaret, iisdem mediis, quibus in
 „Palatinos hactenus fævitum est, jure

Dd 5

„in

Sæc. XVII., „in Pontificios animadvertere cogor.,
A. C. 1622. Ita mansuete hic Pseudo - Episcopus
 dignissimo seni, Ecclesiæ Romanæ Epis-
 scopo, Franconiæ Duci, & S. R. Im-
 perii Principi scripserat.

§. VI.
*Juliacensis Urbs ab Hispanis oc-
 cupata.*

Meteran. Mauritio Arausionensi Principe ad hi-
Hist. Belg. berna cum suis digresso, Bergen-
 t. 42. p. 356. sis Comes Juliacensis urbis & arcis ob-
Merc. l. c. fidionem immoto plane studio urge-
 bat, jamque vallum urbi tanta altitu-
 dine objiciebat, ut ipsam quoque ac-
 cem inde, & propugnacula ejus om-
 nia tormentis petere quam optime pos-
 set: quo explorato Spinola Marchio,
 qui opportuno tempore ad castra sese
 contulerat, missò ad urbem tibicine de-
 ditionem fieri jussit, secus, summis
 rem viribus aggressurus, ac nemini, si
 extrema experiri vellent, vitæ gratiam
 facturus esset: Ad has minas Pithanus
 urbis Præfectus, deditioñem non a se,
 sed a Fœderatis Belgii Ordinibus ex-
 petendam esse respondit. Ergo in mu-
 tuas cædes oppugnantium & obfesso-
 rum refervescit ardor, rursus ad dedi-
 tionem provocatur Pithanus, qui pa-
 lam usque ad Paschatis festum expe-

ctari

ftari rogavit, clam vero jam die deci- Sæc. XVII.
 ma septima Januarii emissis tribus Tri- A.C. 1622.
 bunis cum Hispanis de ditione age-
 re cœpit, ac per duodecim dies incas-
 sum exspectatis Batavorum subsidiis in
 has ditionis leges consensit. I. In-
 tegra maneat Religio. II. Omnes Præ-
 fidiarii honorifice cum armis urbe ex-
 cedant, relicts in urbe tormentis. III.
 Ægris Neomagum usque suppediten-
 tur currus. IV. Præfectis & militibus
 bona immobilia vendendi facultas sit.
 V. Arma & annona, necnon literæ
 & documenta relinquuntur. VI. Mi-
 lites ob æs alienum non detineantur.
 VII. Ministri Brandenburgici integro ad-
 huc anno sua munia exerceant. VIII.
 Civibus urbe excedere volentibus bo-
 na vendere &c. liberum sit. IX. Bini
 utrinque obsides tradantur. Die igitur
 vigesimalia secunda Januarii signatis hisce
 articulis, traditisque urbis, arcisque
 clavibus Bergensis Comes civitatem
 ingressus est, Pithanus vero Hagam Co-
 mitum adventans, quamvis septuage-
 nario major præclara Belgis obsequia
 præstitisset, diuturno carceri inclusus
 contabuit: Hispani autem promotis
 inde castris Lustoriensem, Plancken-
 bergensem, & Monaviensem Præfectu-
 ras in suam redere potestatem.

§. VII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. VII.

Inhumanæ Mansfeldii spurii graftiones.

Annal. Boic. Quantumvis Mansfeldius spurius
Adlzreit. Mansfeldii Comitis Filius hoc
p. 3. l. 7. item anno ob inveteratam rebellionis
Famæ malitiam rursus a Cæsare proscriptus
Mansf. con-
tin. I. esset, inde tamen ferocior factus in Cæ-
Blanc. Hist. fareæ Domus excidium, & adhæren-
de Bav. t. 4. tium Principum ruinam nova militum
 supplementa in variis Imperii civitati-
 bus conscripsit, eo feliciore successu,
 quo facilius urbium Magistratus con-
 niverent, & furiosius Lutherani Præ-
 dicantes sub specioso conservandæ Re-
 ligionis obtentu classicum canerent:
 Ne vero Mansfeldius pro hoc eorum
 favore aut ingratus, aut minus rabido
 sectæ studio accensus videretur, in Ca-
 tholicæ Religionis contumeliam, Wim-
 pfæ tres Sacerdotes ab Aris ipsoque
 Templo abripi, & ignominiose ad pe-
 tulantis populi spectaculum exhiberi,
 demum vero sceleratorum more per ce-
 lebriores urbis vias trahi præcepit.
 Maximilianus vero Bavariæ Dux, ne
 Mansfeldius se magis nova copiarum
 accessione firmaret, Tillium in hostem
 movere jussit. Hic igitur nil cuncta-
 tus, habitu delectu Sinzheimium, &

Man-

Mannenbergam arcem Bavaris infestam Sæc. XVII.
die decima tertia Martii exiguo obsidio- A.C. 1622
nis labore occupat, motisque inde ca-
stris Mansfeldium insequitur. Hic e-
nim Wansenavia rapinis & incendiis
devastata, & Hagenoa urbe valido
præsidio munita, rursus Spirensem
Episcopatum invasit, extortaque a Cle-
ricis ingenti pecuniarum, frumenti &
vini copia Meideburgensem arcem in-
caſsum obſedit; eam tamen poſtea ca-
ptam militum direptioni ac integræ
ruinæ reliquit, Tillius vero præter
plurimas arces tranſeundo interceptas
Berghusium, Hilgenſteinum, & Pala-
tinam Weingartæ arcem ſuis armis
ſubjecit, atque opportune in Mansfel-
dianos Equites impetu facto ſeptingen-
tis horum cæſis, captisque quamplu-
rimis Mansfeldii impedimenta invasit,
direptisque centum quinquaginta cur-
ribus, captisque quingentis equis opi-
mam prædam recuperavit: Die ſexta
Aprilis Hilspachium aggressus, cum
præſidiarii honestas deditioñis leges
petulantius respuerent, oppidum vi ex-
pugnatum ad ceterorum terrorem fer-
ro & igne devastavit: pari fato, eo-
quod æquali etiam arrogantia cives
victoribus illuderen, Nicrogemunda
urbs die decima quinta Aprilis diruta
eft, Tilliano milite tum in præſidia-
rios,

Sæc. XVII. rios, tum etiam in cives armatos im-
A. C. 1622. manius grassante.

§. VIII.

*Fridericus Palatinus ab exilio suo in
Palatinatum clam reversus.*

*Barre Hist. d' Allem.
tom. 9.
Lotich. rer. Germ. l. 9.
cap. 4.
Caraf.
Germ. rest.
pag. 128.*

De Mansfeldii, & Halberstadiensis Pseudo - Episcopi victoriis fama volando tantopere excreverat, ut Fridericus Palatinus in novas inde spes erectus, ac sui apud Batavos exilii pertæsus, in Palatinatum reverti decerneret, spe concepta, quod sua præsentia potentes in Germania fautores sibi conciliare, rebusque suis desperatis remedium saltem redintegrato bello quærere posset. Hanc in rem Amstelodami tentoria & impedimenta quamplurima pro suo exercitu navibus imponi curabat, simulque, antequam iter aggrederetur, literas ad Electores, Principes, & Status Protestantes præmisit, quibus haud dissimulanter Hispaniæ Regem & Bavariæ Ducem velut pronuntiatæ in eum proscriptionis Authores traduxit, adversus Cæsarem questus, quod immerito, caussa indicta, Palatinatu & Septemvirali dignitate exus fuisset, eique expetitum Turcarum auxilium falso imputatum esset, necnon Mansfeldii,

Jægern-

Jægerndorffii, aliorumque expeditio in Sæc. VII.
necessariam sui defensionem adornata in A. C. 1622.
seditionis invidiam pertraheretur. His
de caussis Principum opem implora-
bat, ut cruenti hostium progressus siste-
rentur, & restituta pace Religionis li-
bertas conservaretur. Verum ejus
preces nullum ad miserationem flecte-
bant præter Georgium Fridericum Ba-
do-Durlacensem Marchionem, qui Cæ-
fari, eoquod superiorem Marchiona-
tum Badensem legitimis Eduardi Mar-
chionis Filiis restituere jussus esset, in-
fensus, tredecim peditum & Equitum
tria millia conscripsit, lapsas Palatini
res pro viribus promoturus; qui etiam
per Hohenzolleranum Comitem de tanti
apparatus caufsa, a Cæsare rogatus,
consueto tum rebellium commento, se
pro suarum ditionum defensione arma
sumpsisse respondit. Accepto autem
tam opportuni subsidii nuntio Frideri-
cus Palatinus iter suum accelerandum
ratus, assumptis secum Michelovitio
Bohemico Dynasta, & quodam Merca-
tore Argentinensi portu solvit, ac tri-
dui spatio in Gallias appulsus, Pari-
sios venit, ubi nemini cognitus, ipsum
Regem publice prandentem vidit: dein
per Austrasiam delatus, cum in qua-
dam taberna pernoctaret, ab hospitis
conjuge, quæ ex picturæ similitudine
faciem

Sæc. XVII. faciem ejus agnoverat, pene proditus
A. C. 1622. fuisset, nisi se deceptam socii fuissent
testati: inde vero in Alsatiā profectus in quodam diversorio in oppido
Bisii in duodecim gregarios Leopoldi
Archiducis milites incidit, qui se præ-
fente, minime tamen cognito acerba
prorsus convitia in Palatinum militari
licentia jaciebant, quibus etiam in
Cæsarī salutem egregie potantibus, &
pro more poculum propinanibus re-
spondere cogebatur. Hoc periculum
eluctatus, concubia nocte discessit,
continuatoque itinere in Ducatum Bi-
pontinum, inde Landavium pervenit,
ubi Löwensteinio Comiti, qui Mans-
feldii nomine urbi præerat, sese mani-
festans die duodecima Aprilis Germens-
heimium pervenit, a Mansfeldio, qui
ibidem tum agebat, summa gratula-
tione exceptus.

§. IX.

*Mansfeldii negotiatio de milite dimit-
tendo cum Bruxellensi Legato
rescissa.*

*Brachel.
Hist. l. I.*

Eodem temporis momento Mansfel-
dius Comes, qui hucusque Fride-
rico operam suam deprædationum mer-
cede locaverat, eam Hispano venalem
exhibebat, jamjam cum Rovillano Is-
bellæ

bellæ Bruxellensis Infantis Legato de Sæc. XVII.
 ter centies mille aureorum pretio pa- A.C. 1622.
 cilicens, ea lege, ut relictis Palatini
 partibus militem dimitteret, Hage-
 noam vero perpetuo jure, unacum
 Arausionensis Principis possessionibus
 ærario addictis possideret, ac demum
 Imperii Princeps, ac Hispaniarum In-
 fantis Marescallus, addita duodecim
 coronatorum millium pensione in sin-
 gulos Menses numeranda, renuntia-
 retur, deinceps nemini præter Spino-
 lam Marchionem obtemperaturus: Ac-
 cepto autem de Palatini adventu nun-
 tio Mansfeldius negotiationem confe-
 stim abrupit, Rovillanum tamen disce-
 dere parantem tamdiu detinuit, do-
 nec Palatinus adventaret. Hic vero
 Legatum prandio exceptum ita allo-
 quebatur, *absline ab hoc commercio; mea*
enim interest, Mansfeldium non vendi, cu-
jus opera ad recuperandam patriam meam
contra leges tam Divinas quam humanas vi
interceptam adhuc indigeo: His auditis
 Legatus se a Mansfeldio veteri frau-
 dum nundinatore delusum fuisse do-
 lens, nulla mora discessit.

§. X.

Tilius a Mansfeldio cæsus.

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Ee In-

Sæc. XVII. Interim Tillius motis ad Disbergam
A. C. 1622. castris deditio[n]em arcis sibi fieri,

Cæsar[is] nomine postulabat, recusante
Annal. Boic. autem Præfecto Bartholomæo Schmi-
Adlzreit. dio oppugnatio toto armorum impetu
p. 3. l. 7. *Blanc. Hist.* cæpta est, jamque patefacta ad irru-
de Bav. t. 4. ptionem murorum ruina de ditione
Lotich. l. c.

actum: rumore autem interim in ca-
stris de Palatini reditu, & adventan-
tibus hostium suppetiis sparso, Tillius
obsidionem solvit: die autem decima
quarta Aprilis Mansfeldius occupata
Meidenburgica arce unacum Palatino
Wiselochum Palatinæ ditionis oppidum
contendit, eoquod ibidem Tillius in
editiore loco castra posuisset, ne Mans-
feldius copias suas Durlacensibus jun-
geret, præpediturus: mox ergo Til-
lium ab infesta statione simulata præ-
landi copia pulsurus Equitum agmen
ad tentanda Bavarorum castra præ-
mittit, in hos autem cum Tillius im-
provido impetu irrueret, hostemque e-
pago Mingelsheimio ejectum inseque-
retur, in dispositas Mansfeldii & Pala-
tini cohortes incidit: Tum vero utrin-
que cædes, ancepsque pugna: ubi ve-
ro Mansfeldius pagum incendi jufferat,
primo Tillianos pedem reserre compu-
lit, Bavarisque ob viarum angustias,
& paludum profunditates auxilio esse
præpeditis, cum fumus a reflante ven-

to

to in Tillianorum oculos delatus ho- Sæc. XVII.
stium conspectum adimeret, fusi fuere A. C. 1622.
Bavari pedites, dumque se ad suos re-
cipere festinarent, partim a Mansfel-
dici strenue insequentibus male habiti,
partim ab ipso Tillii equitatu, in quèm
turbatis ordinibus impegerant, pro-
triti fuere, desideratis suorum circiter
quadringtonitis, plusquam centum sau-
ciis, captisque nonnullis, qui unacum
Francisco Tercellio, Neidhardo a Tun-
gen aliisque Tribunis Manheimium ab-
ducti fuere. Cessere in hostium præ-
dam quatuor vexilla, totidemque mi-
noris molis tormenta: Nec tamen Mans-
feldio incruenta fuit hæc victoria;
quippe præter ferme ducentos milites
gregarios insuper Berlingen, & Flers-
heimi Nobilium jacturam deplorabat:
inde vero motis castris Sinsheimium &
Eppingam recuperavit, Bavarо præ-
sidio maxima parte trucidato: digres-
sus autem inde cum Palatino Ladebur-
gum, cui Adolphus ab Eineten pro Re-
ge Hispano præerat, dispositis circum
undecim majoribus belli tormentis ur-
bem tanto impetu verberabat, ut ter-
tio obsidionis die ruina admodum am-
pla opportunum sibi aditum pararet:
misso igitur tubicine deditioñem fieri
postulat, minitatus, ne infantibus qui-
dem in utero materno parsum iri. Ad

Ee 2

hæc

Sæc. XVII. hæc Adolphus respondit, se quidem
A. C. 1622. uterum non gestare, honestas tamen
deditio*nis* leges non respuere, si intra
quatriduum adductis suppetiis non sub-
levaretur: Acceptatur conditio & data
incolumitatis fide Adolphus ad Mans-
feldii colloquium egreditur, cum ve-
ro acceptas deditio*nis* leges ad suos
Tribunos referre pararet, Mansfeldici
summo impetu in urbem irrumpunt,
reluctantes trucidant, omnesque, quos
vel fuga vel latebræ furori non subdu-
xerant, promiscua cæde delent, cum
que per omnes ordines ætatesque in-
domiti victoris crudelitas, ac licentia
vagaretur, ipse Adolphus contra
datam nuper fidem captus, a Mans-
feldio per vim detinetur, damno
suo edoctus, non habendam fuisse fi-
dem illi, qui per Calvinianas fraudes
toties Germanæ fidei illusisset. Capta
urbe Mansfeldius ex solo Commissarii
Hispani hospitio decem aureorum mil-
lia abstulit, ac præter opimam præ-
dam octo vexilla, & arma quampluri-
ma velut totidem perfidiæ trophæa ad
castra reduxit, oppidoque mænibus
nudato arcem Episcopalem solo æqua-
ri jussit.

§. XI.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XI.

*Durlacensis Marchionis exercitus a
Tilio profligatus.*

Hujus victoriæ gloriam cum Mansfeldio partiebatur Georgius Fridericus Durlacensis Marchio: ast æmulatione inter utrumque exorta hic in Palatini subsidium separatum in aciem eduxit exercitum, castris Wimpfenam inter & Hailbrunam positis. Hæc ubi ab exploratoribus Tillius cognoverat, hostem a Mansfeldicis sejunctum aggredi statuit, & Corduba Hispanici exercitus Imperatore in honoris æque ac periculi societatem evocato, in quodam editiore colle, quem vicina texerat sylva, aciem explicat. Datur summo mane prælio initium, sequitur continua nec innoxia tormentorum explosio: inde eminus ingens edita strages, atque ex ipsa cæde crescentibus pugnantium animis, cominus per turmas res agitur, ubi ambæ acies ita arte cohæsere, ut arma armis pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Jam secunda certaminis mutuæque cædis hora effluxerat, & adhuc collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio hærebant, donec vincendo locum sibi facerent: successerant

Ee 3

in

Sæc. XVII. in pugnam recentes Bavorum legio-
A. C. 1622 nes, quæ tamen haud latius gradum
 promovere poterant, quam hostem
 prostraverant: nec inde cessabat vin-
 cendi aviditas, donec sub meridiem
 solis æstus utrinque hebetaret pugna-
 di ardorem: Respiratum ergo ad duas
 prope horas: tum vero recrudelcente
 ferocia Tillius Durlachii castra curruum
 sepimento vallata aggredi jubet: Ergo
 Bavarii tanto ferociores effecti, leo-
 nique venatorum telis saucio haud ab-
 similes, cum a tergo & a fronte ab
 omnibus ferme Durlacensibus undique
 impeterentur, generoso mortis plum-
 beæ contemptu omnes impetunt, at-
 que in turmas aliquot equitum, quos
 Marchio immittebat, tanto impetu &
 furore ex sylva proruunt, ut incusso
 terrore, Equites unacum curribus ali-
 quot Heilbrunam præcipiti fuga dil-
 berentur. Tum demum restaurato cer-
 tamine in mutuas utrinque cædes pro-
 curritur, similisque ruinæ strages erat,
 diuque anceps steterat victoria, potius
 in Durlacenium partes inclinante: op-
 portune autem Corduba cum recenti-
 bus suppetiis advolans, in hostem va-
 lidius invehitur, turbataque prima Dur-
 lacensium peditum acie, disiectisque
 primis ordinibus jam in medium agmen
 irruit, confertos turbatosque inseguir-
 tur,

*Carafa
Germ re-
fleur. p. 122.*

tur, ac demum in fugam agit. Ex-Sæc. XVII.
 tremam autem Durlacensibus calami- A. C. 1622.
 tatem attulit pulvis pyrius, quo reple-
 ti quidam currus ignem conceperant,
 ingenti in Marchionis castris edita stra-
 ge, ac equis, hominibusque ad duo
 jugera disiectis, ac misere discerptis.
 Ita demum prælio, quod ingruentes
 noctis tenebræ vix diremissent, accensi
 Divinæ Nemesis ignes finem Calvinia-
 nis oppido funestum imposuere: certe
 ex Catholicis nemo fuit, qui Deum
 tantæ victoriæ auctorem non deprædi-
 casset, refert quoque Carafa, visam
 esse ab Hispano milite in aere candido
 amictu Virginem, quæ Catholicos ad
 pugnam hortata, victoriam promiserit.
 Ceterum sive ludibrium oculorum, sive
 vera species fuerit, id minime dubium
 est, quod eodem temporis momento,
 quo Hispanus miles se id vidisse credi-
 derat, casu ignitus ejusdem fomes in
 Bombardam inciderit, atque erumpen-
 tes exin illico pilæ ignivomæ hostium
 currus incenderint, tanto omnium ter-
 rore, ut quaqua versum dispersus ho-
 stium exercitus haud ultra vires colli-
 gere, aut prælium restaurare potuerit.
 Cecidit potissima pars hostium, ex quo-
 rum numero erant Magnus Dux Wir-
 tenbergicus, necnon Christianus Co-
 mes Palatinus Birckenfeldius, & Boech-

*Merc. Gal-
lob. t. 9. l. 2.
pag. 404.*

E e 4 leus

Sæc. XVII. leus Præfector. Capti fuere plusquam
A. C. 1622. mille quingenti, ex quibus præcipui
præstantesque erant Belliduces Stein-
felsius, Audinellus, Helmstadius, Lö-
wensteinius, Ruestus, Brandtius, Ha-
fius, Weylerus, Buttelbachius, plu-
resque magni nominis Tribuni, atque
Præfetti. Victoribus in prædam ces-
fere ænea belli tormenta triginta octo,
mortaria quinquaginta tria, quinqua-
ginta bellico apparatu, & quadringen-
ta sex annona & pecuniis onusti cur-
rus unacum ducentis viginti quinque
Talerorum millibus inter victores mili-
tes distributis præter alia florenorum
aliquot millia. Denique Tillianæ
fortitudinis monumenta numeraban-
tur septem vexilla, & decem equestria
hostium signa, ipsumque Durlacensis
Prætorianum: Ipse vero Marchio post
Hæchstensem cladem dimissis copiis
suis Hohenbergam secessit.

§. XII.

*Ludovicus Hassæ Landgravius a
Mansfeldio captus.*

Brachel.
Hist. l. 2.
pag. 55.
Lotich. l. II.
cap. 5.

Accepta hac clade, Durlacensis cum
infaustis exercitus sui reliquiis ad
Mansfeldium confugit, qui tum Ha-
genoam urbem, quam Leopoldi Archi-
ducis copiæ ante cinxerant, obsidione
libe-

liberaturus accurrit, nec improspero Sæc. XVII.
 successu; cum enim Archidux in ejus A.C. 1622.
 occursum mille cataphractos emitteret,
 aditum hosti occlusurus, hi Oberntrau-
 tio, quem Mansfeldius opposuerat,
 ignava manu resistentes, tandem ar-
 repta fuga in castra reversi sunt, ac
 validissimum hostem instare mentiti,
 tanto terrore castra repleverant, ut
 ceteri quoque relictis omnibus, par-
 tim in sylvas, partim in oppida sine
 lege profugerent, qui tamen ferme
 omnes ab inseguientibus Mansfeldicis
 cæsi, aut sub signa redacti sunt. Inde
 Mansfeldius, rursus Spirensi Episco-
 patu misere devastato, unacum Fri-
 derico Palatino concubia nocte Ludo-
 vici Darmstadiensis Landgravii, qui
 ob præstitam Imperio, & Cæsari con-
 stantiam cognominabatur *Fidelis*, di-
 titionem inopina vi invasit, captaque
 urbe suis militibus omnem prædandi
 sæviendique facultatem concessit; Ra-
 ro tum visa fuit militiæ ferocientis om-
 niaque pro libidine tentantis major ad
 omnem immanitatem licentia: integri
 armentorum greges abiguntur, spolian-
 tur domus, torquentur incolæ, & nec
 miserorum planctus, nec infantium ac
 mulierum lacrimæ, nec Virginum, &
 Matronarum preces libidinosi militis
 petulantiam, crudelitatemque emolire

E e 5 poter

Sæc. XVII. poterant : Ipsa etiam Landgravii civitas militum direptioni ac libidini fuisse exposita, nisi Dux Saxo-Vinariensis hisce prædonum ausibus eis opposuisset : Horum tamen cruentas manus haud effugere poterat ipsemet Landgravius, nullius criminis, nisi debiti in Cæsarem obsequii reus : quamvis enim per occultas vias secederet, in via tamen agnitus, a truculento milite captus in arcem deducitur, ubi autem Tillium pro liberando Landgravius instare compererat Mansfeldius, illum Manheimium in custodiam secum abduxit, cuius postremum agmen Tillius, qui fugientem strenue insequebatur, ingenti clade affecit, magna etiam prædæ parte hostibus erepta, quæ eo opulentior erat, quo Mansfeldiani latronum more in stipendil vicem prædandi impunitatem nacti, pauperum & Ecclesiasticorum spoliis magis, quam cauſæ partium studebant.

§. XIII.

*Christianus Brunsvicensis Dux, Pseudo - Episcopus Halberstadiensis
Hæchstæ a Tillio cæsus.*

Bellus Laur. **D**um hæc in Palatinatu gerebantur,
Austr. l. 6. Christianus Brunvicensis Dux, qui
Annal. Boic. pariter bellandi artem in prædandi dex-
Adlzreit. teri-
p. 3. l. 7.

teritate collocaverat, devastata West- Sæc. XVII.
 phalia trans Visurgum structo ponte A.C. 1622.
 portatili in ditionem Moguntinam cum
 suo exercitu populabandus irrumpere *Blanc. Hist.*
 parat; a Palatino enim jussus erat, ut *de Bav. t. 4.*
 rebus jam in Westphalia præclare ge- *Barre hist.*
 sis se cum Mansfeldio jungeret: ob *d' Allem.*
pag. 526.
 stabant equidem Hispani, Colonenses,
 & Neoburgici Ducis, qui recens ac-
 cesserat, milites; nihilominus destru-
 tis pontibus Halberstadienses haud
 ultra insequi poterant, in Westphaliam
 tamen reversi nullo ferme negotio re-
 cepere loca, quæ illi a tergo tenui præ-
 fidio munita reliquerant; Hispani vero
 e Susato, Hammonia, Albena, aliisque
 oppidis, ejecto milite præfidiario to-
 tam Marchiam Halberstadianis copiis
 liberarunt. Christianus econtra Ful-
 densem Principatum, Coburgensem
 Ducatum, totamque Weteraviam rapi-
 nis, incendiis, & vastationibus emensus,
 capta Ursalia Moguntinam Diæcesin in-
 grediebatur, militibus suis crudelitate
 plusquam barbara longe lateque vasti-
 tam inferentibus: Nondum Mænus
 junctus erat pontibus, quorum be-
 neficio Mansfeldius se Halbersta-
 diensi jungere potuisset: interea vero
 ejusdem Bellidux Kniphusius Hæch-
 stam intercipere parabat, ast a præ-
 fidiariis strenue rejectus, globoque
 per

Sæc. XVII. per cubitum penetrante fauicus re-
A. C. 1622. verti cogebatur: altera die cives
juxta ac præsidiarii, totius Halber-
stadiani exercitus conspectu territi, ac
naviculis in adversam Mæni ripam pro-
fugi, urbem omni defensione vacuam
hosti reliquerunt: ceteri vero, quibus
vel fugiendi animus vel opportunitas
deerat, ab irruente milite interfici
fuere, cunctaque suppellex adhuc reli-
qua in prædas redacta est: Sequenti
die ipsemet Brunvicensis Dux cum suo
exercitu urbem ingrediebatur, pagis
oppidisque ferme omnibus miserrime
continuato incendio conflagrantibus:
quæ tam barbara inhumanitas cladem
non procul abesse præsagiebat. Excita-
batur pauperum ejulatibus Maximili-
anus Bavariæ Dux, cuius jussu Tilli-
lius adscito Hispanorum auxilio Eque-
stres turmas Halberstadio opposuit:
Velitationibus res adhuc agitabatur,
adversa Tillii fortuna, unde Halber-
stadio crevit animus, qui impedimen-
tis trans Mænum missis, ut proximæ
cladis timore magis quam ipsa clade
Bavaros obrueret, universas vires præ-
lii avidas in conspectum dedit: vicissim
Tillius capta Rudelheimiana arce
opportunam explicandis copiis suis pla-
nitiem nactus est, ubi belli tormenta
tam dextere collocaverat, ut decussa-
tim

tim directi in hostem iactus nunquam Sæc. XVII.
innoxie caderent. Jam ergo die octava A. C. 1622.
Junii in conspectu utraque acies erat,
cum prior Tillius die vigesima Junii in
hostem moveret, primaque tormento-
rum explosione Halberstadienses Equi-
tum cohortes continentis cæde proster-
neret. Pugnatum acriter juxta ac
cruente, sextaque jam hora mutuas
inter cædes effluxerat, cum Halber-
stadius animo fractus, suorumque Tri-
bunorum impulsu deceptus, peditibus
suis fortiter adhuc dimicantibus, co-
pias noctis beneficio per amnem sub-
duci præcipiteret: Hæc jussio velut
desperatæ victoriæ, imminentisque cla-
dis inditium credebatur: mox turbida
oritur conclamatio, sequitur ordinum
confusio, ac tandem laxis habenis ef-
fusa e prælio fuga: Equitatus turma-
tim ad Hæchstæ pontem convolat,
cumque non modo pons fugientes, sed
ne amnis quidem caperet, suaque a-
gmina improvide subinde cumularent,
equites mille quingenti, peditesque
magno numero graves armis, & præ-
lio ac fuga debilitati gurgitibus hau-
riebantur, ipso etiam Löwensteinio
Comite submerso: ipse vero Halber-
stadius unacum Ottone Hermano Co-
mite Stirumio & exigua Equitatus
parte ægre in adversum littus natando

eva-

Sæc. XVII. evasit, Bensfeldium profugus. Hære-
A. C. 1622. bat in tergis fugientium peditum vi-
 ctor Tillius, a quo, non minus quam
 a piscatoribus & agricolis ex adversa
 ripa collocatis maximo numero mactati
 captique sunt. Ii vero, qui se Cron-
 bergam ex fuga receperant, trucidati,
 qui autem Aschaffenburgum Mildeni-
 burgum & Amerbachium, capti fuere.
 Postea recuperato Ladenburgo Comes
 Thelenius Tilli jussu Höchstam urbem
 deditio cepit, interemtis præsidiariis;
 arcem vero Præfectus tradere renue-
 bat, vi tamen admota deditio facta est:
 Tillius equidem præsidiariis vitæ ve-
 niam dare paratus erat, obstitit tamen
 Einottus Tribunus, qui hosce latrones
 venia indignos censebat, eo quod paulo
 ante nulla habita sexus aut ætatis ra-
 tione in infantes infantulos & imbellies
 sœminas immaniter sœviissent, ac insu-
 per decrepitæ jam senectæ Monachum
 amputatis virilibus (fœdum dictu) e-
 masculassent. Demum parta hac vi-
 ctoria, ac quinque Jesuitis quos Bruns-
 vicenſis Dux Paderborna captivos ab-
 straxerat, libertati assertis, Tillius in
 Intuergos, Corduba vero Oppenhei-
 miū copias suas reduxere: Cecidere
 in hoc prælio plusquam otto Bruns-
 vicenſium millia, cunctaque belli
 tormenta, Sarcinæ & prædæ in West-
 phalia

phalia corrasæ victoribus cessere: Ex Sæc. XVII.
 Austriacis cæsi nonnisi trecenti triginta A. C. 1622.
 quinque numerati sunt. Tantulo im-
 pendio ingens victoria stetit.

§. XIV.

Mansfeldius a Tillio profligatus.

Gemina hac clade perculsus Frideri- *Annal. Boic.*
 cus rebus suis desperare cæperat, l. c.
 ex adverso Mansfeldius inde efferatior
 factus, Lorfense Monasterium invadere
 statuit, quo comperto Tillius unacum
 Anholtii Comitis exercitu eundem stren-
 ue infecutus, postremum illius agmen
 invasit; cum autem Mansfeldius con-
 citatis festinatione copiis in Sylvam
 fæse reciperet, Tillius tres legiones &
 Croatarum turmas fugientibus infistere
 jussit: mox autem tanta orta est inter
 Mansfeldianos confusio, ut ruptis Or-
 dinibus diffugerent, desideratis suo-
 rum plusquam mille quingentis, mul-
 tisque captis, quos inter præcipui e-
 tant Fridericus Comes Birkenfeldius,
 Philippus Mansfeldius Comes & Gol-
 steinius Tribunus. Parum absuit, quin
 Fridericus ipse Palatinus in Croatarum
 manus veniret: quo tamen periculo
 defunctus Manheimium secessit, una-
 cum Mansfeldio, qui Ludovicum Haf-
 siæ Landgravium ibidem in custodia
 deten-

Sæc. XVII. detentum indigno prorsus modo habebat, eique identidem exprobabat, quod per imbellem socordiam, & abjectum Cæsaris obsequium a fœderatis armis abstinuisset: præterea molestius eundem sollicitabat, ut ab Imperatoris fide descisceret, Calvini sectam in suis ditionibus toleraret, arcemque Rüfelsheimiam dederet: Verum ejusmodi indignæ sollicitationes constantem Ludovici animum frangere haud poterant: Tandem vero, cum Reges ac Principes generosi hujus captivi liberationem urgerent, Fridericus Palatinus eundem libertati restituit, ea lege, ut deinceps nec contra Palatinum, nec contra hæredes ejus hostile quicquam moveret.

§. XV.

Mansfeldius atque Halberstadius junctis viribus Alsatiam depulantes.

Lotich.
pag. 310.

Annal. Boic.
l. c.

Superfuere Halberstadio ex nupera clade quinques mille equites, pedesque mille octies: has igitur copias sociare constituit Mansfeldio, quem in inferiorem Alsatiam rursus irruimpere decretum erat, ut ex corrasis pecuniis, pauperumque spoliis ambo militaria stipendia militibus suis nume-

rare

rare possent; nec eos famelica spes Sæc. XVII.
 sefellit; quippe ab Argentinensibus, qui A.C. 1622.
 semper Cæsaris partibus adversabantur, gratanter excepti, omnibusque
 necessariis abunde provisi fuere: postea
 Nilhelmio oppido vi capto, pagisque
 quamplurimis igne ferroque devastatis,
 tantam pecuniarum, auri, argenti,
 suppellectilium, vini, frumenti, omnis-
 que generis alimentorum vim abstulerant, ut toti ferme exercitui reficien-
 do copia par esset. Nondum tamen
 sine sanguine satiata erat eorum cupi-
 das, quo circa Andlaviensi, & Cos-
 hemiensi urbibus incendio deletis, in-
 colas omnes, eo quod Palatinum erro-
 nem, & Mansfeldium Spurium nomi-
 nasse dicerentur, nulla sexus vel æta-
 tis habita ratione tanquam in macello
 jugularunt.

§. XVI.

*Fridericus Palatinus infecta re in
 Hollandiam reversus.*

Cum Fridericus Palatinus tot cladum, Barre hist.
 nullius autem victoriæ in rem d' Allemagn.
 suam profuturæ testis esset, animum Merc. t. 9.
 despondere cœperat, non nihil tamen e- lib. 3.
 rectus inopino nuntio, quo sparsum fue- Nan. hist.
 rat, Hispanos e Palatinatu præcipiti Venet. Puf-
 fendorf. rer. pedum studio evolasse, eo quod Prin. Sæc. l. x.
Hist. Eccles. Tom. LVII. Ff ceps

Sæc. XVII. ceps Mauritus ductore Henrico Friderico Principe aliquot armatorum milia in Brabantiam emisisset; omnem

*Londorp.
t. 2. p. 626.
chronicon
pag. 287.*

verò, quam conceperat, spem abjecti Fridericus, comperto, quod hic idem Princeps, nequidem expectato Tillii Comitis, suique exercitus adventu, ad suos reversus sit, non alio momentaneæ expeditionis emolumento, nisi quod plures pagos & Monasteria, nec non Infantis & Spinolæ hortos & palatia incenderit, atque aliquot captivos, & ex illis quosdam Abbates, Monachos & Moniales cum opima præda abegerit. Exiguum insuper rebus suis præsidium Friderico repositum erat in Mansfeldii prædationibus: Magis proficua videbatur Christiani Daniæ Regis & Saxonie Electoris opera: Hi enim non modo per literas, sed etiam per Legatos suos Cæsarem pro Friderico impense deprecabantur; idipsum quoque Jacobus Angliae Rex maximo conatu urgebat, ipsique Friderico auctor erat, ne sibi ipsi in re tanti momenti deesset: cum autem Friderici Fautores ac Belliduces Mansfeldius & Durlacensis adhucdum Imperium infestis armis inundarent, imo ipsem Fridericus cum Mansfeldio Alsatiam devastaret, & Tabernarum urbem arcta obsidione cingeret, hinc Cæsar Legatis

tis pro Palatino deprecantibus hæc re- Sæc. XVI.
 spondit: „intempestate a me gratia exo- A. C. 1622.
 „ratur pro Principe, qui continue arma
 „adversus me in manu tenet, integras
 „depopulatur Provincias, legesque &
 „Imperii Constitutiones violat, & con-
 „temnit: quando vero Palatinus a suis
 „stipendiis dimiserit ejusmodi Viros,
 „qui omnia ferro & igne devastant,
 „tum ad Angliæ & Daniæ Regum pre-
 „ces animum inclinare potero:,, Hæc
 Cæsaris excusatio utriusque Regi ac Sa-
 xoniæ Electori adeo æqua videbatur,
 ut tanquam pacis arbitri Fridericum
 urgerent, quatenus Mansfeldio, &
 Brunsvicensi, omnibusque eorum Tri-
 bunis ac copiis, militari more missio-
 nem daret. Paruit monitis Fridericus,
 relictoque Palatinatu Sedanum &
 inde ad Batavos secessit. Mansfeldius
 vero Friderici sacramento solutus, Ta-
 bernarum obsidione relicta fidem suam
 obsequiumque pro more suo venale ex-
 posuit. Paulo ante Tillio spem fece-
 rat se, deserto Friderico, ad Cæsaris
 obsequia transiturum, si præteriorum
 criminum veniam, & copiis suis sti-
 pendia obtineret: cum autem Maximili-
 anus Bavariæ Dux a Tillio edoctus,
 se ejusmodi officiis nullam habere fi-
 dem respondit, nunc eodem Tillio in-
 terprete usus, suam & Christiani Du-

Ff 2 cis

Sæc. XVII. cis operam rursus Cæsari venalem of-
A.C. 1622. ferebat, dummodo proscriptionis ve-
niā, & militibus stipendia impetra-
turus esset, vicissim pollicitus, fore il-
lico, ut uterque Sacramentum Cæsari
diceret, & deinceps integra fide mi-
litaret, vel si hæc Cæsari non allube-
scerent, saltem pateretur, ut innoxii
e vestigio Imperii finibus excederent:
Attamen eorum promissis nulla habe-
batur fides: quocirca ambo cum de-
cem peditum, & octo Equitum milli-
bus in Lotharingiam venere, omnem
militibus suis, ne signis dilaberentur,
prædandi licentiam concedentes: tan-
dem universam Lotharingiam rapini-
mensi, Mosella trajecta Ludovico XIII.
Galliarum Regi sua offerebant obsequia,
negotiatione tamen frustrata, ab Hu-
gonotis, necnon Angliæ & Hispaniæ Re-
gibus expetebantur, ipse tamen Mansfel-
dius Batavis sectæ affinitate conjunctis
sua obsequia dicare præferebat, ac de ob-
fessa Berga sollicitus, Brabantiam ver-
sus iter suum dirigebat.

§. XVII.

Heidelberg a Tilio obfessa.

Lotich. rer. Germ. l. 12. cap. 1. Bello e Germania in Belgium per
Mansfeldium translato, conventus
in Friderici Palatini caussa Bruxellis
habi-

habitus minus prosperum fortiebatur Sæc. XVII.
 exitum: Enimvero Schwartzenburgus A. C. 1622.
 Cæsaris Legatus de reddenda pace se-
 rio cum Angliæ Regis Oratoribus age-
 bat; cum vero Palatini Ministri inte-
 gram suæ ditionis necnon Septemvi-
 ralis dignitatis restitutionem pertina-
 cius peterent, crebris hinc inde deli-
 berationibus tempus terebatur: Ne
 tamen declinatæ reconciliationis ca-
 lumnia in Cæsarem caderet, ejusdem
 Legati consensere, ut aliqua Palatina-
 tus pars Friderico redderetur, ejusque
 Filio primogenito post obitum Maxi-
 miliani Bavariæ Ducis dignitas Ele-
 ctoralis salva esset, ea tamen lege, ut
 Catholicæ Religioni addiceretur. Hanc
 vero conditionem rejicientibus Pala-
 tinis, totum negotium, utpote, quod
 universum spectaret Imperium, ad pro-
 xima Comitia Ratisbonæ celebranda
 referebatur: Interim Maximilianus ex
 Cæsaris mandato Tillium iussit in Hei-
 delbergam Palatinatus Metropolin arma
 vertere: Hic igitur exeunte Mense Ju-
 lio, intercepto prius Laudenburgo op-
 pido urbi proprius castra admovit, oc-
 cupatoque monte, quem incolæ San-
 ctum appellant, dispositisque belli tor-
 mentis urbem quatere cœpit, utque
 suppetias, si quæ adversa ripa immit-
 terentur, intercipere posset, occupato

Ff 3

Nicri

Carafa l. c.
Annal. Hoic.
Adlxreit.
p. 3. l. 7.
Meteran.
Hisi. Belg.
l. 42.

Sæc. XVII. Nicri ponte propugnaculum excitavit:
A. C. 1622. obseffis autem ex arce identidem detonantibus, Tillius altius erecto aggere tormentorum impetum elufit: crebris tamen nec incruentis eruptionibus, ac velitaribus pugnis per integros quatuor dies continuatis, ingens utrinque clades facta est, quin tamen urbis eo ex latere expugnandæ spes affulgeret: quo circa Tillius motis castris Laudenburgum copias suas reduxit, trajectoque ibi Nicro ad alteram urbis partem castra posuit, nullo tamen alio succeso, nisi quod aliquoties urbis excubias loco moveret, & pedites suos ad colligendum ex agris frumentum & ad pagos oppidaque viciniora diripienda opportunius emitteret: Sub idem tempus Landavium etiam, Frieselsheimum, Wintzingam & Neostadium invasit, validisque præsidiis firmavit, auctus duabus legionibus, totidemque belli tormentis, quæ trajecto Rheno in ejus castra transmissa fuere: Pariter Leopoldus Archidux recuperatis Brisaco, Hagenoa, Germersheimio, Landavia, & Weissenburgo Spirensem Episcopum in suam Metropolin, & Bado - Badensem Marchionem restituta religione Catholica in suam ditionem reduxit, demum Wormatia præsidiis munita, reliquam copiarum partem trans

trans Rhenum ad Tillium misit, sibi que Sæc. XVII.
 tres Bavaras legiones adjunxit, quæ A.C. 1621.
 Germertsheimum paulo ante expugna-
 verant. Guilielmus vero Badensis Mar-
 chio, prout promiserat, ejctis Luthe-
 ranis Præconibus, tam feliciter fidem
 Catholicam reduxit, ut omnes subditi
 tam ferventer Sacra Catholicorum su-
 sciperent, ut nunquam ea abjurasse
 putarentur, & vere fese antiquos Ca-
 tholicos pietate & religione præse-
 ferrent.

§. XVIII.

Continuata Heidelbergæ obsidio, ur- bisque expugnatio.

His suppetiis auctus Tillius e variis *Bellus laur.*
Austr. circum propugnaculis urbem longe
 vehementius quatere cœpit, apertisque
 versus mœnia vallis, continuis tormentorum
 explosionibus ingentem stragem
 obfessis, tectisque intulit: Dimicatum
 saepius velitari prælio, æquato tamen
 utrinque damno ac decore. Die au-
 tem vigesima sexta Augusti Tillius mis-
 so in urbem tubicine ditionem fieri
 postulat, quam tamen, cum Mervenus
 Urbis Gubernator denegaret, ac con-
 sensum a Veero Anglo Manhemii de-
 gente petendum responderet, Tillius
 tanta vi ac frequentia vicos e colle &

Ff 4 tor-

Sec. XVII. tormentorum suggestibus conspicuos
A. C. 1622. intra mænia infestari jussit, ut proxi-

ma deditio speraretur, præcipue cum
 obfessi commeatu, sale, aliisque vi-
 ctualium generibus, excepto pane &
 vino, egere inciperent: Exurgebant in
 colle Heidelbergensi binæ turres, qua-

rūm una ad Cæfaris, altera vero ad
 Truſt Kaiser Bavarorum invidiam *Anti-Cæsarea*, &

Truſt Bayren. *Anti-Bavara* nominabantur. Cæsaream

Tillius die vigesima nona Augusti, ir-
 rito tamen successu aggrediebatur: ite-
 rata autem impressione die octava Sep-
 tembris adjectum Cæsareæ turri val-
 lum armata manu occupabat: octavo
 post die omni ex parte in urbem irru-
 ptionem fieri jussit, ubique tamen re-
 pulsus, & nonnisi exiguo propugnaculo
 potitus. Redintegratur die decima
 septima ejusdem mensis irruptio, oc-
 cupataque tam Cæsarea quam Bavara
 turri, interceptisque ferme omnibus
 propugnaculis exterioribus Cæsareo-
 Bavari militem ad suburbium magno
 numero configere compellunt: quo
 conspecto Præfectus, cum timeret, ne
 persequentes eos Bavarici oppido po-
 tirentur, Spirensem portam observan-
 dam curabat, militibus, qui in exte-
 rioribus etiamnum propugnaculis dimi-
 cabant, Bavarorum furori relictis, a qui-
 bus etiam maxima parte trucidati sunt.

Dum

Dum igitur cives militesque in aliis Sæc. XVII.
locis defendendis occupati erant, Croa- A. C. 1622.
tæ juxta & Tilliani Equites, superato
Nicro suburbium ingressi hinc inde in-
cendia sparsere: Tum vero noi pugna,
sed cædes erat; quippe Bavari trans-
censis mænibus cominus in obfessos ir-
ruunt, confertisque non uno cædendi
genere manibus in resistentium viscera
graffantur, simulque sclopis, simul ha-
stis, gladiisque in obvios feriunt: vi-
cissim vero obfessi in Tillianos omnem
rabiem exerunt, & effusa glandium
procella, a fronte & a tergo hostem
urgent, ac multiplici clade suorum mor-
tem ulciscuntur: nihilominus cùm Til-
liani mænium victores turmati in ur-
bem involarent, obfessi tanto numero
impares in urbem veterem configiunt:
ast ne hic quidem fatigatis, & pene
mortuis cessare tum licuit; Tilius e-
nim fervente militum alacritate illico-
vim urbi admoveri jubet: Edicto ci-
tius Bavari, ut naçtam prosequentur
victoriam, converso ad oppidum in petu,
illud magno furore aggrediuntur mu-
rum superant, in vicos, domosque e-
vadunt. Deprecabatur Præfectus di-
reptionem, civiumque necem: at mi-
litis fortitudine jam in rabiem versa
nequidem audita sunt Ducum viulen-
tiam cohibentium imperia: quoçra

Ff 5

Guler-

Sæc. XVII. Gubernatori oppidanisque nil reliquum
 Sæc. 1622. erat, quam saluti suæ in arce subsi-
 dium querere.

§. XIX.

Arcis Heidelbergensis deditio facta.

*Blanc. Hist. de Bav. t. 4.
 Barre Hist. d' Allemagn. t. 9. p. 528.* **H**ujus urbis expugnatione die decima sexta Septembris facta Tillius admovei jussit, simulque misso in arcem Montagnio a Merveno Præfecto ditionem fieri petiit. Hic vero rursus ab Horatio Veero supremo Palatinatus Gubernatore responsum esse exspectandum respondit. Annuit Tillius, ac tymparistam cum quodam Tribuno Manheimium decrevit, dein die decima octava Septembris Tillius in S. Spiritus Templi primum rem Divinam peragi jussit, eademque die Tribuno ad arcem reverso responsum a Veero ejusmodi tulit, Merveno licere id, cuius rationem leo, Regique Anglo & conscientiæ siæ reddere auderet, quo circa Mervenus habito belli Senatu, cum auxili nulla spes supereffet, atque bellicus apparatus ad defensionem deficeret, & miles ad seditionem inclinare videretur, unanimi consensu arcis ditionem decrevit, Tillio hasce conditores præscribente. I. Arcem Præfectus

fectus cum tormentis & rebus bellicis, Sæc. XVII.
residuo commeatu, bonis mobilibus, A. C. 1622.
diplomatis literis, Sigillis, & cimeliis
ad Palatinum, conjugemque ejus per-
tinentibus, exceptis, in quorum abla-
tionem consensurus esset, Tillio Cæsa-
reæ Majestatis nomine traderet. II.
Præfecto & omnibus ejus officiariis
militibusque decedendi cum explicatis
signis, armis superioribus, & inferio-
ribus, omnique sua, non tamen ad ar-
cem vel cives pertinente, suppellestile,
potestas daretur, commeatu & securi-
tatis ad omnes Catholicos Ordines li-
teris additis. III. Præfectorum cum of-
ficiariis, & militibus suis omnibus Fran-
cofurtum, vel ad quæcunque loca alia,
quæ conservandi sui gratia petere vo-
luerit, extra tamen Palatinatus termi-
nos, addito sufficienti comitatu secu-
rus deduceretur. IV. Curru evehen-
dis suppellestilibus, & rebus aliis ne-
cessariis Præfecto, & Officiariis, mi-
litibusque ejus permitterentur. V. Ex-
ternarum nationum captivi, cajuscun-
que status & conditionis, Belgæ ni-
mirum, Galli, Angli, & alii, ut &
milites in universum omnes Romano
Imperio immediate non subjecti, abs-
que ulla satisfactione, utrinque libere
dimitterentur. VI. Morbo correptis,
& in bello percussis locus aliquis &
tempus

Sæc. XVII. tempus convalescendi permitteretur,
 A. C. 1622. recuperataque valetudine cum com-
 meatu dimitterentur. VII. Ob con-
 tracta belli tempore debita nemo deti-
 neretur vel arresto obstringeretur.

Capta hac urbe præter quampluri-
 ma alia etiam reperta sunt Protestan-
 ticæ unionis acta, quæ vulgo Cancel-
 laria Heidelbergensis dicta est: exin
 vero plurima consiliorum arcana, quæ
 Protestantes adversus Cæsarem & Ca-
 tholicos exequi statuerant, in lucem
 prodiere. Insuper Heidelbergæ cele-
 berrima habebatur Bibliotheca, ex
 præcipuis Germaniæ Monasteriis, a
 Calvinistis convasata, cuius direptionem
 Tillius urbem ingressus indictis seve-
 risсимis pœnis inhibuerat: Integra igit-
 tur Monachium ad Bavariæ Ducem
 transvehebatur, cuius partem Dux re-
 tinuerat, potissimos vero libros Romam
 suadente Carafa Papæ Nuntio ad Biblio-
 thecam Vaticanam anno 1623, trans-
 miserat, hanc in rem Leone Alatio
 Græco Vaticanæ Bibliothecæ Præfecto
 Heidelbergam misso. Alii etiam libri
 in varias Bibliothecas fuere distributi.
 Fertur tamen, quod ea Bibliothecæ
 pars, quæ Romam Pontifici fuerat
 missa, valde mutilata advenerit, eo-
 rum errore, qui eam transportantes,
 pretii ignari, libros antiquitate rarif-
 mos,

simos, alienis manibus distrahi per Sæc. XVII.
miserunt.

A.C. 1622.

§. XX.

Manheimium a Tillio captum.

Accepto deditæ Heidelbergæ nuntio *Bellus lauro*
Maximilianus Bavariæ Dux Tillio *Austr.*
negotium dedit, ut Manheimium, va- *Meteran. 1.5.*
lidissimum ad Rhenum & Nicrum flu- *Lotich. acta*
vios propugnaculum aggredetur. Die
igitur vigesima Septembris cæpta est
urbis expugnatio, a qua tamen post
crebras, nec incruentas obfessorum e-
ruptiones, atque iteratos Tillianorum
impetus tandem Veero Anglo Præfecto
ex urbe in arcem profugo Mense Octo-
bri ad finem vergente cessatum est.
Capta urbe Tilliani ipsis ædium com-
bustarum ruderibus ad arcis ruinam
usi, aggeres erexere, fossasque jamjam
eo usque duxerunt, ut haud ultra dif-
ficilis esset arcis aggressio: Tum vero
animum despondere cæpit Veerus, pen-
sataque pulveris pyrii, annonæ, om-
niumque ferme rerum inopia, & præ-
sidiariorum paucitate, necnon conta-
gionis periculo, misso ad Tillium Cen-
turione & Tubicine de arce dedenda
pacisci cæpit, ac die quarta Novem-
bris convenit in has leges, ut bonis
civium salvis, Veerus cum integro
præ-

Sæc. XVII. præsidio, suis sarcinis, binis belli tor.
A.C. 1622. mentis, minoribus tamen, necnon tri-
ginta vini plaustris, & ducentis farinæ
modiis Francofurtum a mille Bavaricis
militibus reduceretur. Itaque jam om-
nis Palatinatus in Cæsaris potestatem
concesserat, excepta Francothala, quam
urbem Tillius quidem obsederat, hy-
eme tamen tum invalescente, & præ-
cipue Isabella Belgarum Gubernatrice,
quæ permisso Cæsaris cum Palatino
tractabat, prohibente, obsidionem sol-
vit, copiis suis partim in proximis pa-
gis, partim per Hannoniam, Isenbur-
gum & Weteraviam in hibernas sta-
tiones distributis. Ceterum tam cre-
bras Tillii victorias præprimis Argen-
tinenses, Norimbergenses, Ulmenses
& Francofordiani Protestantes inquisi-
fimo ferebant animo, cumque sibi vim
illatam fuisse, queri haud possent, op-
pressionis argumentum emendicabant
a minis & convitiis, quæ in eorum ci-
vitates ab Hispanis, Bavaris, Austria-
cisque jactitata edicebant: sua quoque
lamenta, nec immerito, effundebant
in Mansfeldium, eoquod tres Imperii
civitates Hagenoam, Weissenburgum,
& Landaviam occuparit, prædisque
exhauserit, nec Leopoldus Archidux
mitius egerit, Spiramque & Nemetum
præter omnem exspectationem, nec-
non

non Wormatiam & Tillius Wimpfe- Sæc. XVII.
 nam præsidiis onerarint: Eapropter Sa- A.C. 1622.
 xoniæ Electorem rogabant, ut quid
 inter tantas afflictiones consilii cape-
 rent, suggerere dignaretur: Magis ta-
 men apposite a Ferdinando Cæsare,
 aliisque Principibus & urbibus Catho-
 licis sciscitari potuissent hi Sectarii,
 quale Catholici hi, Protestantum re-
 bus prospere fluentibus, inter tantas
 afflictiones, quibus Bohemia, Hun-
 garia, Austria, & Imperii Principa-
 tus a Protestantibus vexati fuere, con-
 silium ceperint? Nihilominus Saxoniæ
 Elector, quem jam tum Cæsar's victo-
 riæ male habebant, Moguntinum Ele-
 storem, necnon Hassiæ Landgravium
 interpellabat, ut interposita sua auto-
 ritate Cæsarem urgerent, quatenus
 servata Aschaffenburgani & Ulmensis
 transactionis fide civitatum querelis
 remedium adhibeatur, eisque sua pri-
 vilegia restituantur.

§. XXI.

*Mansfeldius & Brunsvicensis ab Hi-
 spanis Floriaci prælio devicti.*

Postquam Mansfeldius, & Brunvi- Barre l. c.
 censis Dux Pseudo - Episcopus Hal- Brachel. l. 2.
 berstadiensis multiplici clade protriti, pag. 56.
 ac Friderici stipendiis soluti fuere, a cap. 4.
 foede-

Sæc. XVII. fœderatis Belgii Ordinibüs acciti ma-
A.C. 1622. gnis itineribus in Brabantiam conces-
ferunt. Cum autem Mansfeldius, vel-
uti laborantibus Hugonotis a Bullio-
nio Duce Calvinistarum Patrono roga-
tus, auxilio esse intenderet, & Seda-
num versus pergere simulareret, quini-
mo jamjam Mosomum urbem cingeret,
Corduba Hispani exercitus Dux Lucem-
burgum castra movit, Nivernius autem
Dux Mansfeldium repressurus, copias
illico contraxit: Mansfeldius igitur a
geminō exercitu cingi veritus, aliunde
militum transfugio, atque annonæ
penuria pressus, Mosomi obsidionem
solvit, ac per Teorascianam ditionem
in Hannoniam penetrare decrevit, pro-
pe Bergam ad Somam castra metatu-
rus, eoquod tum Spinola hujus urbis
obsidioni intentus esset. Verum Cor-
duba, qui tum Monasterioli hærebat,
per Nivernium Ducem de Mansfeldii
& Brunsvicensis discessu edoctus, mox
copias suas cum Burgundicis conjun-
xit, hostemque apud Floreacum haud
procul Namurco affecutus est: Utro-
que igitur exercitu in aciem disposito
ad prælii necessitatem ventum est. Pu-
gnatum utrinque acriter Augusto Men-
se; minus tamen prospere ab Hispanis
Equitibus; hi enim jamjam nutassent
in fugam, nisi Embdana & Isenburgica
legio-

legiones immota vincendi aviditate res Sæc. XVII.
 labantes restituissent: Aliquamdiu igitur æquo Marte, parique cæde dimicatum, tandem vero Mansfeldiani Hispanorum fortitudini impares, cæsi, fugatisunt, Corduba quoque fugitivos strenue insecutus, cæsis quamplurimis captos magno numero reduxit, cunctaque belli tormenta, & sarcinas in suam redegit potestatem: Ex Mansfeldianis plusquam quinque millia cecidere, nec vilia tamen omnia, nec illa ilacrimata suis capita, quorum potissimi erant Fridericus Saxo - Vinariensis Dux, & Ortenburgicus Comes: ipse etiam Christianus Halberstadiensis brachium amisit; adacto enim per manum sclopeti globo, dum in ipso pugnandi ardore vulnus curari negligenter, putrescente carne vicina, & imminente gangræna nat. Boici ad summum usque humerum chyrurgi p. 3. l. 7. ferro brachium refecari oportuit, ita disponente vindice Deo, ut novus hic Iconoclasta humerum pro humero, quem Divi Liborii imagini nuper ferro avulserat, rependeret: Hæc tamen corporis mutilatio mentis ferociam adeo non temperabat, ut etiam cognito Hispani Tubicinis adventu, eidem diceret: *Vade, & nuntia Marchioni Spilonæ, amississe me brachium, sed supereffe adhuc alterum, quo in hostes propediem utar.*

Hist. Eccles. Tom. LVII. Gg Post-

Sæc. XVII. Postquam igitur e viginti quinque cir-
A. C. 1622. citer armatorum millibus nonnisi duo-

decies mille prælio superessent, Mans-
feldius, & Brunvensis collectas exer-
citus sui reliquias Mauritio Arausionensi
Principi, pacto mensium aliquot stipen-
dio junxere, non sine magno Hispa-
norum dispendio; cum enim Spinola
& Ludovicus Velascus die decima se-

ptima Julii Bergam ad Sommam cin-
gere inciperent, & jamjam per inte-
grum trimestre, datis ultro citroque
cladibus, validisque Spinolæ impref-
sionibus urbs in apertum expugnationis
proximæ discrimen devenisse videretur,
Mauritius Mansfeldii auxiliis, nec-
non Friderici Henrici Fratris sui, qui
cum novem millibus quingentis Ber-
gensis Comitis motus antea observave-
rat, copiis auctus, Spinolam eo ade-
git, ut Anholtii, Saxo-Lauenburgici,

*Neuville hist.
d'Hollande
t. I. p. 239.*

& Holsatiæ Ducum suppetiis incassum
expectatis, die secunda Octobris obsi-
dionem solveret, quin vel præsidarii
aut Mauritius aut quisquam alias per
integrum biduum Spinolam insequi au-
deret. Tantum etiam victori terrorem
incutere valet comprobata Belliducis
vincere affueti fama. Postea die quarta
eiusdem Mensis Mauritius cum Mans-
feldio urbem ingressus, recuperata
Sternberga prælium, ad quod eum Spi-

nola

nola Anholtii Comitis copiis suffultus, Sæc. XVII.
 provocaverat, ignave declinabat, Ha- A. C. 1622.
 gam Comitis reversus. Spinola au-
 tem Montensem Comitem cum valido
 agmine Pfaffenmutzum decrevit, ut
 tandem hoc propugnaculum a Batavis
 defensum, atque a Neoburgici Ducis
 copiis obfessum ad dditionem cog-
 ret: nec Bergensis conatui prosper de-
 erat successus; tanto enim impetu ar-
 cem tormentis bellicis quatiebat, ut
 Batavi semestris obsidionis laboribus
 fracti, dditionis leges inirent, die se-
 cunda Januarii anni sequentis propu-
 gnaculo egressi, quod Isabella Belgii
 Princeps mutato, quod in Sacerdotum
 ludibrium ab hæreticis fuit inditum,
 nomine deinceps arcem *Isabellæ* vocari
 voluit, hoc tamen ipsum propugnacu-
 lum ipsem Colonensis Senatus solo
 æquari, a Cæsare postmodum petiit.

§. XXII.

*Catholica fides in Silesia & Moravia
 restaurata.*

E tempore, quo Jægerndorffius Bran- *Carafa*
 deburgicus a Silesia absens erat, Germ. rest.
 hujus Ducatus Ordines, ac Saxonie Merc. t. 9.
 Electoris milites Wagesatio, Troppa- lib. 2.
 via, Odera, & Teschino occupatis, quin-
 que dierum spatio quadraginta peditum

Gg 2. Equi-

Sæc. XVII. Equitumque cohortes ex Jægerndorf.
A. C. 1622. fensi exercitu armis spoliarunt, cun-
ctasque urbes excepta Glatensi arce
ad Cæsaris obsequium reduxere. Hæc
eadem, sub Turriano juniore, ali-
quamdiu oblatam Cæsaris gratiam, nec-
non adhibitam armorum vim eluserat,
quinimo præsidiarii intercepto Wun-
selburgensi oppido Liechtensteinianas
cohortes magna parte trucidarunt, pau-
cis Brunam confugientibus: tandem
vero ad incitas redacti, cum neque sa-
lutis, neque auxilii spes reliqua esset,
pactis conditionibus Turrianus arcis de-
ditionem fecit, pari quoque fato Clin-
genbergenses sese & Kutenbergi Cæ-
saris obsequio reliquere. Rebus ita fe-
liciter gestis Cæsar Legatos suos in Mo-
raviam ablegabat, qui decreta exequen-
tentur: Enimvero ex Proceribus, aliis-
que non pauci ob seditionis crimen in
vinculis hærebant, capite multandi:
his tamen omnibus Cæsar vitæ gratiam
fecerat, unde Patriæ Pater passim no-
minabatur: Postea sollicitante Carolo
Carafa Aversano Episcopo, Sedisque
Apostolicæ Nuntio Cardinalem Dietrich-
steinium primo hortabatur, ut Prædi-
cantes, qui seditionis declamationibus
identidem populum concitare niteban-
tur, editione expelleret, ac severe in-
hiberet, ne quisunque clanculariis
cæti-

cætibus, quos quidam Prædicantes Sæc. XVII.
contra Cæsaris jussa adhuc clam in qui-
busdam urbibus latentes celebrabant, A.C. 1622.
festivis diebus interesset: Præterea Scho-
larum, & Pupillorum cura Sectariis
est adempta: Expulsis itaque Calvinia-
nis Buccinatoribus major supererat dif-
ficultas in proscribenda Anabaptistarum
secta; Procerum enim ac Principum
non pauci ab hisce hæreticis magnos
habebant questus, cumque privati di-
spendii formido plerumque præcipuo
Religionis bono prævalere soleat, hinc
valida erat illorum repugnantia, quam
tamen feliciter superabat Cardinalis
Dietrichsteinii prudentia & pietas; die
enim decima septima Augusti proscri-
ptis iis, qui pertinacius huic sectæ in-
hærebant, tandem Moravi omnes ad
veræ fidei unitatem revocati sunt. In-
super in Carinthia Cæsaris edicto in-
junctum, ut nulla mora hæretici om-
nes, præcipue ii, qui Clagenfurti hæ-
rerent, aut Scholarum, Xenodochii
vel aliorum munierum curam gererent,
Juris periti, cives, ceterique omnes
præstituto sex hebdomadarum trium-
que dierum intervallo (ni resipiscant)
ex omnibus hæreditariis Regionibus,
concessa bonorum venditione, elimi-
narentur.

Gg 3

§. XXIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XXIII.*Lutherani Ministri e Bohemia ejus.**Barre Hist. d' Allemagn.**Merc l. c.**Bellus l. 5.**pag. 533.*

*Postquam Cæsarei, Wittingavia arce
occupata, totam Bohemiam a re-
belli hoste liberaverant, Ferdinandus
Cæsar, missis Carolo Silesiæ Duce, e-
dictum promulgari jussit, vi cuius ite-
rato omnibus injunctum, ut debita &
bona ad rebelles proscriptos pertinen-
tia denuntient, atque ad ærarium de-
ponant, nullatenus vero rebellium ho-
rum vel jam damnatorum vel imposte-
rum damnandorum bona vendere au-
deant. Dein Cæsar etiam in rebelles
nondum castigatos judicii acta instrui-
eosque, qui neglecta Cæsaris gratia
profugerant, læsæ Majestatis reos de-
clarari, eorumque bona Imperiali æ-
rario addici jussit: Hunc in finem in
foro publico Brunæ, erecto palo tabula
affigebatur, in quo reorum nomina e-
rant descripta. Ex illis quoque, qui
fuga dilapsi erant, non pauci fuere
comprehensi, quos Judicium severitas
morti adjudicabat, Cæsaris autem cle-
mentia absolvit, injuncta carceris po-
ena: Sub idem tempus Schlabata Schmi-
sanskius olim Bohemiæ Burggravius
Cæsareæ Majestatis literis invitatus,
habito colloquio cum Principe Liechten-*

steinio

steinio perhonorifice exceptus est: pa- Sæc. XVII.
riter Comes ab Hollach obtenta delicti A. C. 1622.
venia in Cæsaris gratiam rediit. Liech-
tensteinius quoque Bohemiæ Vicarius,
ut ad Cæsaris imitationem Regimen
suum a clementia auspicaretur, Schli-
ckii Comitis caput in turri expositum
e loco hoc funesto removeri jussit. Post-
ea cunctis, qui agnita perduellionis
culpa sese ultro sisterent, veniæ gra-
tiam indixit, ac Cæsaris nomine edi-
ctum promulgavit, vi cuius deinceps
in omnibus hæreditariis ditionibus non-
nisi per Magistratus Catholicos jus ad-
ministaretur: quo cognito ex Luthera-
nis non pauci, ne suis privarentur of-
ficiis, Religionem Catholicam ample-
xati sunt. Cum autem adhucdum
Pragæ duo Lutherani Præcones hæ-
reren, qui rudem populum præcipue
subvertébant, & non raro blasphemias,
& calumniis Catholicos lacescebant,
alii vero ceteris insolentiores in Ca-
tholicam Religionem invehementur, &
recenter ex iis unus die decima quinta
Augusti Assumptæ B. Virginis sacra tur-
pissimas blasphemias evomere præsum-
psisset, alii etiam in urbibus Regiis a-
culeata verba sererent, quæ seditio-
nem concitare, aut saltem animos tur-
bis deditos in rebellandi studio fovere
possent, hinc Cæsar Lichtensteinio die

Gg 4 vige-

Sæc. XVII. vigesima octava Octobris præcepit, ut
A. C. 1622. hos Prædicantes ex urbe intra quatri-
dū spatiū exulare, eorumque fana oc-
clidi juberet. Mandato vix executione
dato, mox recurrentibus Ministellis,
Saxoniae Elector utpote Confessionis
Augustanæ Protector datis ad Mogun-
tinum Electorem & Liechtensteinum
Principem literis desuper querebatur;
Verum Cæsar hasce querelas flocci ha-
buit, probe gnarus, quod, si etiam in-
fimi Principes, urbiumque Senatus
Acatholici in suis ditionibus, et si vix
exacto sæculo in illis omnibus Religio Ca-
tholica a quieta & continuata per quin-
decim ferme sæcula possessione pertur-
bata fuisset, nullum tolerare Sacerdo-
tem Catholicum, imo eos propudiōse
ejicere, nullumque Religionis Catholicæ
exercitium spreta Cæsaris auctoritate,
insuperhabitibus quoque Principum &
Præfulum precibus permittere ausi es-
sent, Cæsari id in suis Regnis hæredi-
tariis, imo cuilibet Principi Catholicæ
in suo Principatu jure quam optimo
liceret, eo potissimum nomine, quod
Ferdinandus Cæsar, ejusque Augusti-
fimi Prædecessores, omnesque Princi-
pes Catholicæ funesto experimento e-
docti fuissent, nullum Regnum aut Prin-
cipatum a seditionum turbis, & bello-
rum incendio tutum esse, quamdiu hi-

*Jæger hist.
Eccl. l. 2.
cap. 9.*

motuum Cinniflones, rebellionum Buc- Sæc. XVII.
 cinatores, ac clancularii Monarchici A. C. 1622,
 Imperii hostes tolerantur, semper com-
 muni quieti, ac Regiæ auctoritati in-
 fidiantes. Igitur Prædicantes ultra
 quartum diem quinto adhuc die con-
 cesso extra urbem deducti Dresdam pe-
 tiere, a suæ fœtæ sociis largo viatico,
 aliisque donis honorati, postea vero
 Templo Catholicis restituta, ac Jesui-
 tis in Regnum revocatis Academiæ
 Pragensis cura demandata est,

§. XXIV.

Ferdinandi Cæsaris literæ ad Electo- ris Saxonici querelas.

Quamprimum Saxonie Prædicantes Carafa l. 8.
 Pragenium Ministrorum ejectio- Lotich. rer.
 nem Electori molestam esse comper- Germ. l. 2.
 erant, mox indignationis scintillas ad cap. 3.
 apertum incendium declamationum Arnold Hist.
 suarum flabris inflare nitebantur: Ad l. 17. c. 1.
 hoc opus nemo alias aptior erat quam num. 16.
 Mathias Hoe, qui Saxonie Electori ab Londorp.
 Aulicis concionibus erat. Hic ad om- acta publ.
 nem Aulæ auram compositus Budissæ p. 1051.
 publicum sermonem habuit, in quo de
 capta urbe Electori gratulaturus, eun-
 dem ad opem Cæsari ferendam horta-
 batur, vehementerque contra rebelles
 Calvinistas declamabat, amplam exin-

Gg 5 de

Sæc. XVII. de mercedem sibi comparans; ipsus e-
A. C. 1622. nim se jactabat, quod propter suum
consilium Electori datum præter in-
credibiles honores insuper a Silesiæ Or-
dinibus bis mille florenos, a Carolo
Archiduce deauratam pelvin & Gut-
turnium pretio mille florenorum, necnon
a Lignitio Duce auream catenam dono
acceperit. Postquam vero Electorem
ob ejectos Prædicantes Cæsari non-
nihil indignari compererat, mox vela
vertens eundem ad vindicandam inju-
riam contra Cæsarem concitabat, da-
tisque die vigesima septima Novembris
literis Liechtensteinio ob oculos pone-
bat, quod tam Cæsaris Rudolphi Chri-
stiano II. Saxoniæ Electori, quam no-
vissime Archiducis Caroli, Electoris
Coloniensis, ipsius Cæsaris Ferdinandi
promissiones factæ fuerint violatæ, exin
autem timendum foret, ne Calvinistæ,
qui Cæsare victore Lutheranos ejectum
iri vaticinabantur, de veritate sui præ-
fagii glorientur: Lutheranorum vero
conditio pejor fieret, quam Judæorum,
quorum Synagogæ Wormatiæ, & a-
libi sub Cæsaris patrocinio salvæ per-
mansissent: tandem vero hic Præco
ponderata Cæsaris existimatione, sua-
que erga Majestatem suam devotione
multis testibus & periculis comproba-
ta, rogabat Cæsarem, ac Bohemiæ

Vica

Vicarium, ut calamitatem hanc a suæ ^{Sæc. XVII.}
 sectæ Prædicantibus averterent, oc- A.C. 1622.
 casionemque Lutheranis præberent,
 vitam, honorem, fortunam, & san-
 guinem pro sua Majestate profundendi,
 quod omnino fore ajebat Hoeus, si
 expulsi Prædicantes pristinis sedibus
 suis restituerentur. Verum speciosa
 hæc promissa, cum non ita vera, ut
 proliata fuere, Cæsar's animum im-
 mutare non valuerunt; probe enim sibi
 perspectum habebat, quid Sectarii in
 omnibus Regionibus molirentur: ni-
 hilominus hucusque, cum Elector Cæ-
 sari haud vulgaria præstisset obsequia,
 aliunde vero se ad comitia Ratisbo-
 nensia minime profecturum minaretur,
 hinc Cæsar's nomine Liechtensteinus
 eundem expositis factæ mutationis ra-
 tionibus demulcere sategit, hæc eidem
 reſcribens, „ſectæ libertas ea lege Bo-
 hemis confeſſa, ſi fideles permane-
 ſint, Prædicantes vero Bohemi contra
 „Cæſarem statim in rebellionis primor-
 „dio conſpirarunt, & contra eum ore
 „& calamo, & typo publice decla-
 „mantes, populum ad ſeditionem con-
 „ſitarunt, non ergo iniquo ferendum
 „animō, ſi Cæſar hos perduellionis reos
 „puniat, & ejiciat, ſuisque privilegiis,
 „quæ Majestatis criminē commiſſo ex-
 „ſpirant, privet, præcipue cum tam
 „Cæ-

Sæc. XVII. „Cæsar, quam ipse met Elector hisce re-
A. C. 1622. „bellibus sectæ libertatem, dummodo
 „resipiscerent, toties incassum obtulis-
 „sent: econtra autem Imperator om-
 „nibus ad ejus obsequium reveris e-
 „tiamnum liberum Religionis exerci-
 „citium permittat.“ His præmissis
 ipse met Cæsar Electorem rogabat, ut
 ad Conventum Ratisbonæ indictum
 se accingeret, eoquod multa ibidem
 componi possent, Cæsarque de caufa
 Religionis in Bohemia cum Electore
 transfigere paratus foret, ipse vero ex-
 perturus effet, Cæsarem non adeo esse
 ab officio & favore ipsius alienum, quin
 facti sui rationem reddere, atque Elec-
 tori in omnibus salva æquitate satis-
 facere vellet.

§. XXV.

Fridericus Palatinus novas res mo- litus.

Latich. rer. Quantumvis Fridericus Palatinus non
Germ. l. 12. ita pridem Mansfeldium sacra-
cap. 12. mento solvisset, hacque ratione ad proxi-
 mam reconciliationem sibi viam stra-
 visset, nihilominus quietis impatiens,
 denuo Mansfeldium ad novas turbas
 in Imperio concitandas instigabat. Hic
 igitur junctis sibi Brunvicensis copiis,
 Monasteriensem Episcopatum invast,
 captis-

captisque quibusdam oppidis totam, Sæc. XVII.
qua late patet, regionem, exactioni- A.C. 1622.
bus, spoliis & incendiis pro more suo
depopulatus est: inde Batavorum im-
pulsu in Frisiam Orientalem opimam
Regionem irruptit: Hujus ausu anima-
tus Fridericus, cognito, quod Impe-
rator ad comitia Ratisbonæ celebra-
da festinaret, literas ad Joannem Geor-
gium Saxonie Electorem dedit, qui-
bus eundem rogabat, quatenus præ-
pedire vellet, ne in hisce comitiis quic-
„quam Imperii Constitutionibus, &
„Germaniæ libertati adversum decer-
„neretur, aut Catholici in Imperii con-
„sultationibus potiora Lutheranis suf-
„fragia haberent; si enim Papæ Nun-
„tius & Hispaniæ Orator Religionem
„Protestantium abolere, & Protestan-
„tes opprimere, Cæsareas leges ener-
„vare, novumque jugum Germaniæ
„imponere attentaturi essent, pro præ-
„pedienda ejusmodi oppressione san-
„guinem suum profundere paratus fo-
„ret: de cetero autem Electorem roga-
„bat, quatenus sua auctoritate Cæsa-
„rem eo inclinare vellet, ut ipse con-
„cessa præteriorum oblivione, reddi-
„tisque, ut ante belli tumultus posse-
„derat, ditionibus in Cæsaris gratiam
„reciperetur, cum id unicum pacis Im-
„perio reddendæ medium foret, nec
„ipse

Sæc. XVII. „ipſe hujus gratiæ magis dignus, quam
A. C. 1622. „Bethlenius videretur, Electorali au-
 tem sua dignitate spoliari, aut in ex-
 terum transferri, nunquam passurus
 „effet, cum omnia adversus se atten-
 „tata divino & humano juri adverfa-
 „rentur.“

§. XXVI.

Quædam propositiones a Facultate Theologica Parisiensi pro- scriptæ.

*Argentr' tom. 2. Col-
 lect. Jud.
 pag. 132.*

Hoc item anno die quarta Januarii re-
 ferentibus quibusdam Sorbonæ
 Doctoribus Facultas Theologica cen-
 suit, discutiendum esse librum quem-
 dam a FF. Minimis compositum, in
 quo hi populum admonuisse diceban-
 tur, ut confessionem & Sacram Com-
 munionem in solemnioribus anni festis
 extra Parochias peragant: Præterea
 accusabantur, quod foeminis conjuga-
 tis vota inconsulis suis Maritis emit-
 tere consuluissent: Die autem duode-
 cima Maij Besseus Facultatis Syndi-
 cus retulit, quod Frater Rodericus
 Lusitanus Ordinis FF. Minorum de ob-
 servantia librum: cui titulus *Quæstio-*
nes regulares, unacum ejusdem libri
 compendio ediderit, in quo tamen
 quædam continerentur propositiones
 Paro-

Parochorum juribus adversæ: Eapro-Sæc. XVIL
 pter sacra Facultas statuit, ut hunc li- A. C. 1622.
 brum quidam Doctores, qui tamen nec
 Regulares, nec Parochi essent, exami-
 narent, ipsumque compendium cum
 præfato libro conferrent, demum ve-
 ro propositiones censura dignas exin
 integra fide decerperent. Selecti igi-
 tur Doctores factò examine retulerunt,
 se in hoc libro deprehendisse proposicio-
 nes statui utriusque Reipublicæ maxime ad-
 versantes, pernicioſas, erroneas, scanda-
 loſas, temerarias, bonis moribus contra-
 rias, Bullarum summorum Pontificum ab-
 usivas, Concilio Tridentino derogantes,
 Episcoporum Dignitati injuriosas, autho-
 ritatis Pastorum & Curatorum, quorum
 vera Bulla est Evangelium, deſtructivas,
 totiusque Ordinis Hierarchici eversivas,
 imo & in Reges etiam & Principes con-
 tumelioſas.

His perceptis Facultas die duode-
 cima Maij omnes Parochos & Regula-
 res secedere, eosque a suffragio in hac
 cauſa ferendo abstinere voluit: Parue-
 re omnes, Amoreus tamen Dominica-
 norum Prior, & Heraltius Augustinia-
 norum Superior, nomine omnium Re-
 gularium, contestati sunt, se ad sum-
 mum Pontificem provocaturos, si quid
 contra sua jura & privilegia decerne-
 retur, hancque suam declarationem
 publi-

Sæc. XVII. publico Facultatis testimonio muniri
A. C. 1622. petebant: Plena igitur asserta libertate
die prima Junii Facultas compendium
cum libro illo Authore Roderico in lu-
cem editum tanquam perniciosum, &
omnis Ordinis Hierarchici in utraque
Republica perturbativum, gravi cen-
sura dignissimum judicavit, proposicio-
nesque ex eo excerptas quatuor Ma-
gistris, ut singulas suis perstringerent
censuris, commisit in proximis comi-
tiis communis Facultatis judicio pon-
derandas. Die autem prima Julii Sy-
ndicus referebat, quod a Franciæ Can-
cellario jussus esset, Facultatem mo-
nere, ne quid circa Roderici librum
tentaret, id vetante mandato Regio,
quo sibi tanquam rerum utriusque sta-
tus, Majestate absente, curam gerenti
injungebatur impedire, ne ullo modo
istud negotium apud Facultatem tra-
etur, aut ulterius promoveretur, do-
nec amplius de Regis constaret volun-
tate: Huic cum præfatus Syndicus re-
spondisset, jam generatim libri illius
censuram multis antea mensibus agi-
tam, tandem ob varias propositiones
statui utriusque Reipublicæ repugnan-
tes in eo deprehensas esse conclusam:
subjunxit Cancellarius, se minime di-
cere, Censuram esse revocandam, sed
illud negotium non plus ultra promo-
ven-

vendum, donec certius voluntas Re- Sæc. XVII.
gia innotesceret.

A.C. 1622.

Percepta hac Syndici relatione De-
canus rem maturiori deliberationi Do-
ctoribus reliquit; interim vero selecti
Magistri suas, quibus Roderici librum
notabant, censuras proposuere: dein
Facultas quinque Doctores unacum
Syndico ad Franciæ Cancellarium ab-
legabat, ut edocerentur, quod & quale
esset istud mandatum Regium, & sibi
fidem de eo indubitatem fieri curarent,
dicerentque ingenue, eam invaluisse
semper apud facultatem consuetudinem,
Regum etiam Christianissimorum bene-
placitis, & favoribus id ferentibus, ut
nullum mandatum admittat, eique fi-
dem adhibeat, nisi vel a viris insigni-
bus, & magnæ authoritatis fuerit si-
gnificatum, velliteris publicis, & ma-
gno Sigillo munitis comprobatum, vel
supremo Secretioris Regis Concilii De-
creto confirmatum.

Hi igitur, postquam Franciæ Can-
cellarium convenerant, die decima
quarta Julii retulerunt, quod exposito
negotio eundem humillime rogarint,
ne impediret incœptum a Facultate
tanti momenti opus, tamdiuque agi-
tatum, & tantopere a bonis, & fide-
libus utriusque status Reipublicæ cul-
toribus, & studiosis desideratum tan-

Hist. Eccles. Tom. LVII. H h dem

Sæc. XVII. dem perfici, & terminari, in quo de
A. C. 1622. universa Hierarchici Ordinis protectio-
ne, de Regum & Principum Salute,
de status conservatione, & læsæ Meje-
statis criminum expulsione penitus age-
retur, imo pro ea, qua apud omnes
singulari commendaretur benignitate,
& qua polleret authoritate, curaret, vel
salem pateretur tam nefarii, tamque
perniciosi libri jam censura perstricti, pro-
positiones aliquas propriis qualificatio-
nibus affici, & tandem divulgari, ut
tam pernitosæ Doctrinæ horrore con-
cepto abstineretur deinceps a parrici-
diis, bono provideretur communi, &
Regum potissimum consuleretur saluti.
His attente & patienter auditis re-
sponderat Cancellarius, se potuisse qui-
dem pluribus non vulgaris notæ viris
Regium mandatum Facultati deferen-
dum committere, sed maluisse per se
ipsum id præstare, & Syndico accer-
fito rem totam aperire, ut ipse certio-
rem postea de omnibus redderet Facul-
tatem: ne autem de veritate Regii
mandati dubitaret Facultas, dixit se
scriptum apud se habere duabus a Re-
ge Christianissimo scriptis literis con-
tentum, quibus vetitum, ne istud ne-
gotium ulterius certis de causis, quas
postea resciret Facultas, promovere-
tur. Quod maxime commendabat

Can-

Cancellarius, protestatus semel & ite-
rum se nullo pacto librum approbare, Sæc. XVII.
A. C. 1622.
sed removendos his miseris tempori-
bus omnes regiis obsequiis obices, e-
jusque felicem præstolandum redditum,
quo reduce res tota facilius, & feli-
cius ad facultatis desiderium definire-
tur. Hac relatione facta subjunxit
Syndicus, se omnibus discedentibus a
prædicto Cancellario privatim accersi-
tum, multa ei suisse dicta, tum de Re-
gis Christianissimi imperio, tum de
Roderici libro, jussumque sæpius, ut
facultatem moneret, quatenus ab e-
jusmodi negotio abstineret, nec rem
ulterius promoveret, Regique interme-
dios exercitus periclitanti, & tot la-
bores pro statu & religione toleranti
obtemperaret, & ejus redditum expe-
ctaret, ex quo quidquid optari posset,
boni faustique sperare deberet. Huic
statim addidit Syndicus, universam
Facultatem, omnesque ad unum Ma-
gistros toto animo paratissimos esse Re-
gis in omnibus parere mandatis, &
ipsiusmet Cancellarii iussis morem
gerere.

Perceptis his omnibus, matureque
perpensis Facultas decrevit, facta fide
mandati Regii, parendum esse Regi
Christianissimo, ejusque redditum ex-
pectandum, nec ulterius in vetito ne-

Hh 2 gotio

Sæc. XVII. gotio progreendiendum, donec de alia
A. C. 1622. voluntate Regis constiterit.

§. XXVII.

*Antverpia a Mauritio Arausionensi
Principe incassum tentata.*

Meteran.
Hist. Belg.
lib. 42.
Neuwil. Hist.
d'Holland.
l. 4. p. 242.

Exente hoc anno Mauritius Arausionensis Princeps formidinis calumniam, qua ob declinatum prælium a Spinola oblatum notabatur, a se amoturus, Antverpiam Belgii Catholici urbem intercipere parabat, tanta prosperi successus fiducia, ut aut victoriam suæ dexteritati debitam crederet, aut sinistri eventus caussam in Deum rejicere præsumeret, affirmans, quod ad eo certa sit victoria, ut solus Deus eam impedire posset. Igitur classe milie naviis valida, ac quingentis bellum tormentis instructus Briela solvit, spe sua præter Antverpiam toto Belgio jamjam devorato: Ast nondum quinque horarum spatio vela fecerat, cum jamjam Deo vindice, repente litorum tentarumque pellum fremitus suboritur, tamque violento insolitoque gelu intra mediæ horæ spatiū omnes navium funes rigent, ut usui inepti essent: insuper immutata repente maris fides nec retro, nec prorsum velificandi libertatem concessit, horrendæ que

que tempestatis sœvitia velorum, nau- Sæc. XVII.
tarumque ministeria suspendit, ac præ- A. C. 1622.
terea disturbatus procellis aer, furen-
tiumque austrorum violentia, naves
inter se sœvo tot fluctuum agitatu col-
lisit, octoque navigia disrupti, cetera
vero dissipavit, maxima navalis appa-
ratus parte undis hausta, & militum
non paucis aut frigore, aut unda inter-
fectis. Postquam igitur integra Mau-
ritii spes in fallaces undas refedit, il-
lico tota tam vasti consilii hucusque
religioso silentio occultati series in a-
perto fuit: Conventum igitur erat, ut
Hollandi cum octo navibus urbis pon-
tem aggredierentur, demum vero cum
majori classis parte Willebroctum in-
terciperent, ac Mechlinense flumen
necnon Schaldin pontibus navalibus
jungerent, cum interea terrestri expe-
ditione validum Equitum, peditumque
agmen Antverpiam infestaret, præmis-
sis quadringentis, qui urbem variis in
locis incenderent, eamque civibus extin-
quendo igni intentis scalarum ope su-
perarent: capta autem urbe ex militi-
bus Hollandis non pauci Religiosorum
vestes induerent, turmatimque ex suis
conventibus ad arcem fugere simulan-
tes, Hispanos præsidiarios impense ro-
garent, ut infaustam eorum sortem mi-
seri illos recipere vellent, sed simul

Hh 3

ac

Sæc. XVII. ac recepti fuerint, mox trucidatis Hi.
A. C. 1622. spanis arcem occuparent. Hoc strage-
ma erat artificiosum Calvinianæ in-
dustriæ inventum, quod tamen Deus
in iictu oculi ad inventorum ludibrium
& damnum detorsit. Isabella vero
Belgii Gubernatrix cognita Hollando-
rum perfidia, cum quosdam sublestæ
fidei Calvinistas in urbe latere, haud
temere suspicaretur, in eos inquire, omnesque
urbe excedere jussit, fatali
experimento edocta, quod ejusmodi
sectæ homines juratam etiam fidem
legitimo suo Principi, si Religione Ca-
tholicus est, omni data occasione vio-
lare parati essent.

§. XXVIII.

Plura Parisinæ Facultatis decreta.

*Argentre
t. c.*

Eadem die prima Junii Besseus Facul-
tati exposuit, quod Princeps Lu-
dovica Borbonia Fontis Evraldi Abba-
tissa a Facultate peteret, quatenus ea
quasdam propositiones, quæ in libro
quodam a Patre Cerneau Ordinis sui
Religioso deprehensæ fuissent, serio &
exakte examinare, & an veræ, fidei-
que Catholicæ conformes essent, judi-
care velit. Igitur Facultas hunc li-
brum duobus Sorbonæ Doctoribus per-
volvendum commisit. Præterea idem
Syn-

Syndicus retulit, quod quidam Clerici, Sæc. XVII.
 quos *Barnabitas* vocant, Regiis literis A. C. 1622.
 suffulti Lutetiam Parisiorum ingressi
 sint, ac publice literas docere aggre-
 diantur: re igitur percepta, Universi-
 tas censuit, esse reclamandum, &
 præcipue Facultatem Theologicam,
 quotiescumque urgetur necessitas, ob-
 sistere obstrictam esse. Denique die
 prima Octobris eadem Facultas præce-
 pit, ut Vicarii Generales Capituli Pa-
 risiensis ulteriorem Missæ Gallicæ di-
 vulgationem præpedirent, si quid erro-
 ris in illa reperiatur.

§. XXIX.

Polonorum seditio contra Regem conflata.

Jam dudum adversus Sigismundum *Meteran.*
 Poloniæ Regem secretæ quorundam *Hist. Belg.* †
 Procerum indignationes ob arma in *lib. 42.*
 Turcas versa exaudiebantur, demum
 vero ad publicam criminationem, &
 apertam seditionem res excessit. Die
 enim decima Februarii multi Proceres
 clam Renslemburgi in Cisterciensium
 Monasterio convenerant, ut conflata
 inter se conjuratione mutui auxilii ac
 immotæ fidei juramentum die sexta
 Martii exsolverent, in factionis suæ
 Principem electo Alexandro Kowiens-

Hh 4 kio,

Sæc. XVII. kio, cuius auctoritate suffulti publicum
A. C. 1622 diploma vulgarunt, in quo Leopolitanum Archiepiscopum, supremum Regni Cancellarium, utrumque Sbaraschiae Principem, Regis Pincernam, Cracoviensem Præfectum, Regnique Thesaurarium tanquam suos Præsides & Protectores renuntiabant, supplices, ut hi, utpote Patriæ Patres vix non extinctam Nobilium libertatem juraque suis subsidiis & consiliis resuscitare vellet, polliciti, se vicissim omnia bona, vitam & sanguinem litatueros: Insuper Alexandro decem adjunxere Consiliarios, ea lege, ut Tribunal suum Sandomiriæ haud procul a Varsovia erigeret. Jamjam ad signa sua triginta septem conjuratorum millia pertraxerant, resque ad extremum Regis, regnique excidium spectare videbantur: offerebat Rex militibus, qui juratis accesserant, integrum æris militaris numerationem; incassum tamen erant omnia, tandem vero Sigismundus prævida rerum dispositione, prudentia ac moderatione funestioribus hujus tumultus successibus præcavitus, turbasque composuit.

§. XXX.

§. XXX.

Sæc. XVII.
A. C. 1622

Osmannes Turcarum Imperator trucidatus, & Mustapha ad imperium revocatus.

Magis funesta erat seditio Constanti-
nopolii adversus Osmanem Turca-
rum Imperatorem concitata; cum e-
nim infaustam Polonici belli expeditio-
nem militum suorum ignaviæ adscri-
beret, acerbisque verbis identidem eis
exprobaret, quod magis prædæ quam
pugnæ avidi desidia torpescerent, inde
tam secretæ quam publicæ criminatio-
nes ac querelæ vicissim ab his contra Os-
manem audiebantur: Creverat autem
horum indignatio, dum Imperator duo
Janissarorum, & totidem Equitum mil-
lia exauctoraverat, Meccamque Maho-
meti Prophetæ suo votum exsoluturus,
peregrinari decreverat. Eo fine præter
quindecies aureorum millia totum Im-
periū thesaurum, aurea & argentea
vasa, gemmas, omnemque pecuniam
ad Christianorum bella repositam tri-
remibus imponi jufferat, aurea etiam
poma, quibus palatii sui fornix orna-
tus erat, fundi, Achmetis Patris sui,
necnon junioris filii sui sepulcrum ope-
riri, ac exinde aurea monilia gemmis
distincta abstrahi præcepit: Ea res Ja-
nissa-

*Sagredo**Mem. Istion**ric. de Mo**narch. Ot**tom. p. 622.**Calmet Hist.**Univ. l. 153.**Meteran.**lib. 42.**Parival Ab-**rége de l'hist.**de ce Siecle**l. 3. c. 8.*

Sæc. XVII. nissaris suspicionem ingerebat, quod
Sæc. 1622 Constantinopoli Christianis in prædam
 relicta sedem Imperii sui ad aliam re-
 gionem transferre meditaretur: Nec
 inanis erat eorum timor; ipse met enim
 Osmanes datis ad Cairi Basiam literis
 idem significabat, ab eo postulans, ut
 ipsum triremibus, suisque militibus ex-
 ciperet, & Cairum deportaret: Adve-
 nerat hic cum quatuordecim triremi-
 bus die decima octava Aprilis, quo
 comperto mox ejusdem Ministri velut
 furibundi per omnes urbis plateas &
 vicos circumcursitant, vociferantes,
 quod Imperator eos deserere, & Con-
 stantinopolin Christianis tradere mol-
 retur. Ad hanc vocem velut ad belli
 classicum illico octo armatorum millia
 concurrunt, Palatumque cingunt: Os-
 manes inopino hoc tumultu excitatus,
 quid caussæ subeffet, sciscitatum misit
 quemdam Palatii custodem, hunc ve-
 ro conjurati mox truncatis naribus,
 auribusque in frusta discerpunt, pari-
 que crudelitate quatuor alias subinde
 emissos trucidant: Osmanes igitur in-
 cassum expectato horum redditu ipsus
 se prope fenestram confaciendum
 dedit, quem tamen seditiosi convitiis,
 & exprobrationibus variis appetentes
 ferocius postulabant, ut supremum Ve-
 zirium, ærarii Præfectum, & Secreta-
 rum

rium utpote pessimi hujus consilii Au- Sæc. XVII.
tores eis trucidandos daret: Osmane A.C. 1622.
horum absentiam obtendente, ceteris
audaciores impetu facto, in Palatium
irruunt, necemque Sultano minitantur,
nisi reos illico traderet: hic ergo alie-
na morte propriam redempturus, om-
nes tres eorum furori reliquit, quos
Janissarii nulla mora gladiis jugularunt:
nondum tamen horum sanguine satiata
erat eorum rabies: ergo omnes Palatii
angulos perscrutantur, donec quadra-
ginta cubitis profundum offenderent
locum, in quo quinto pene anno Mu-
stapha vinculis onustus tabescerebat,
hunc igitur diffractionis foribus e carcere
funibus extrahunt, suis humeris sub-
levant, suumque Imperatorem procla-
mant, ac præconis voce Osmanem so-
lio dejectum declarant. Hic vero mu-
tatis vestibus Palatio auffugiens, ad Usi-
ni Bassæ ædes convolat, ac per eum
Janissarorum cuilibet sexaginta aureos
pollicetur, horum furorem placaturus:
verum hi repudiata hac liberalitate Usi-
num pugionibus conficiunt, ejus ædes
diripiunt, ipsumque Osmanem rigofo
equo impositum inter millena convitia
ad urbis forum raptant, demum vero
equo descendere jussum unacum carni-
fice currui imponunt, atque ad septem
Turres conducunt, ubi a sex carnifici-
bus

Sæc. XVII. bus nondum vigesimum primum ætatis
A.C. 1622. suæ annum egressus, strangulatus est,
cui Vesirius unam auriculam abscidit, in patratæ cædis testimonium exhiben-
dam Mustaphæ, qui, ut seditiosos pla-
caret, pecuniis in Janissaros larga ma-
nu effusis pene ærarium exhaurire co-
gebatur, ac ipse met Dantus supremus
Vesirius recens electus noctu, quod ex
Imperiali thesauro reliquum erat, ab-
stulit, & Janissarii, Spachiique seu E-
quites Turcici trucidatis quibusdam
Bassis, plurimas Mercatorum ædes
spoliarunt, tandem vero eorum graffla-
tionibus severo edicto prohibitis ali-
quantulum tumultus in urbe quievit.

§. XXXI.

*Conditiones futuri matrimonii inter
Wallie Principem, & Mariam
Hispaniæ Regis Filiam a
summo Pontifice ap-
probatae.*

*Rapin Thoi-
ras Hist.
d' Angl. t. 8.
lib. 18.* **D**udum Jacobus I. Angliæ Rex nuptias
inter Carolum Filium suum & Ma-
riam Hispaniæ Infantem maturare an-
hellabat: Hujus propositi executionem
sistere videbatur Palatinatus Friderico
Genero suo Cæsareis Hispanisque ar-
mis ereptus; illius recuperationem
hinc duplex affinitatis vinculum Regi
prope-

propemodum certam reddebat: illinc Sæc. XVII.
vero ex alta spe Regem dejecerat Cæ- A.C. 1622.
faris pollicitatio de Palatinatu in Maxi-
milianum Bavariæ Ducem transferen-
do facta: Obstare insuper videbatur An-
glicani Senatus, Cleri, populi que indi-
gnatio; hisce enim nuptiis Religionem
Catholicam in Angliæ regnum invehī,
querebantur omnes. Prævaluit tamen
cunctis hisce obstaculis fervens Regis
desiderium, quo hoc matrimonium
confici, anxiis curis peroptabat: ea-
propter Rex non modo segnus Fride-
rici Generi sui caussam urgebat, sed e-
tiam Digbyo, suo in Hispania Legato
die trigesima Decembris in mandatis
dederat, ne inter matrimonii leges resti-
tutionem Palatinatus reponeret: Jam
Mense Augusto Philippus IV. Hispaniæ
Rex quosdam articulos Religionem
Catholicam concernentes in Sororis
fuae favorem concedi petierat: Tergi-
versabatur Jacobi Orator, causatus,
hoc negotium Anglo Regi esse referen-
dum. Jam quartus effluxerat annus,
a quo annuentibus Digbyo, qui postea
Bristoli Comes renuntiabatur, & Cot-
tingono Angliæ Oratoribus quinque
fuerant stabiliti articuli, quorum
vi Religionem Catholicam profi-
tendi libertas novæ sponsæ fuerat af-
ferta: hi articuli in Angliam missi a
Rege

Sæc. XVII. Rege rati habebantur, quos postea Hi-
A. C. 1622. spaniæ Rex ad novemdecim extende-
rat, moxque Gageum Jacobi Orato-
rem Romam decernebat, ut hic a sum-
mo Pontifice veniam legis impetraret,
simulque præfatos articulos ratos ha-
beri curaret: Verum Pontifex ex illis,
quosdam omnino immutatos reliquit,
aliis autem quædam addidit. Hosce
articulos unacum Jacobi Regis jura-
mento, huc referre lubet iisdem om-
nino verbis, prout in Londinensi au-
tographo latino habentur. I. Matri-
monium perficiendum est per Dispens-
ationem Sanctissimi Domini Papæ,
sed hæc per operam Catholici Regis
obtinenda est. II. Matrimonium simul
etiam celebrandum est in Hispania, &
in Anglia raticari debet in forma se-
quenti: Mane postquam Serenissima
D. Infans devotiones suas in Capella
absolverit, ipsa & Serenissimus Prin-
ceps Carolus in Capella Regia, seu in
aliqua palatii aula, ubi magis expe-
dire visum fuerit, convenient: ibique
procurationes omnes, quarum virtute
matrimonium in Hispania celebratum
fuerit, legantur, & tam Serenissimus
Princeps, quam Serenissima Infans
præfatum matrimonium in Hispania
celebratum, ratum habeant, cum om-
ni Solemnitate ad hujusmodi actum
necef-

necessaria, modo enim nulla ceremonia, seu res aliqua interveniat, quæ religioni Catholicæ Apostolicæ Romanæ contradicat. III. Serenissima Infans Servos & familiam pro suo Servitio convenientem secum deferat; quam familiam & personas omnes ad illam attinentes eligit, & nominabit Catholica Serenitas; modo nullum servum nominaverit, qui sit Vasallus Regis magnæ Britanniæ, sine sua voluntate & consensu. IV. Tam Serenissima Domina Infans, quam Servi, & universa ejus familia habebunt liberum usum, & publicum exercitium religionis Catholicæ Romanæ in modo & forma, prout infra conventum est. V. Habebit Oratorium & Capellam decentem in suo Palatio, ubi Missæ, libitu Serenissimæ Infantis celebrari possint, & similiter Londini, & ubi cunque morabitur, Ecclesiam publicam, & capacem habebit prope palatium, ubi omnia officia solemniter celebrentur, cum Cæmeterio, & omnibus aliis necessariis pro publica verbi Dei prædicatione, & omnium Sacramentorum Ecclesiæ Catholicæ Romanæ celebratione, & administratione, pro que sepeliendis mortuis, & Baptizandis parvulis: & quod præfatum Oratorium, Capella, & Ecclesia cum tali decen-

Sæc. XVII. decentia ornabuntur, quæ Serenissimæ
A. C. 1622. Infantи conveniens videbitur. VI. Servi
& servæ Serenissimæ Infantis, & servi
servorum eorumque filii, & descenden-
tes, ac familiares omnes quomodo cum
que suæ Celsitudini inservientes valeant
Catholici esse libere & publice. VII.
Serenissima Infans, Servi & famili-
ares prædicti valeant Catholici esse in
forma sequenti. VIII. Serenissima In-
fans habeat in Palatio suum Oratorium
& Capellam ita capacem, ut dicti servi
& familiares, ut supra, possint intra-
re, & commorari in illa, in qua una
sit porta publica, & ordinaria pro illis:
& altera interior, per quam Serenissi-
ma Domina Infans habeat ingressum
in dictam capellam, ubi ipsa, & alii,
ut supra, divinis officiis interesse pos-
sint. IX. Oratorium, Capella, & Ec-
clesia publica ornentur cum decenti
ornatu altarium, & aliarum rerum,
quæ necessariæ sunt pro cultu divino,
qui in illis secundum ritum Sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ celebrandus est, &
quod dictis servis, & aliis, ut supra,
licebit, se conferre ad dictam Capel-
lam & Ecclesiam omnibus horis, prout
illis videbitur. X. Cura & Custodia
dictarum Capellæ, & Ecclesiæ erit pe-
nes eos, qui deputabuntur a Serenissi-
ma Domina Infante, cui licebit con-
stitue-

stituere custodes, ne quis possit intra- Sæc. XVII.
A. C. 1622.
re ad faciendum quid indecorum. XI.

Ad administrandum Sacra-
menta, &
Serviendum in Capella, & Ecclesia
prædictis, viginti quatuor Sacerdotes,
& Assistentes nominabuntur, qui per
hebdomadas, aut menses, prout Se-
renissimæ Infanti visum fuerit, inser-
viant, & eorum electio ad præfatum
Serenissimum Regem Catholicum, &
Serenissimam Infantem attinebit, mo-
do non sint Vasalli Regis magnæ Bri-
tanniæ: aut si fuerint, ejus voluntas
& consensus præcedat. XII. Sit unus
Minister in ordine Episcopali constitu-
tus Superior, cum authoritate neces-
saria ad omnes casus, qui acciderint
spectantes ad religionem; & Episcopo
deficiente illius Vicarius eandem ha-
beat autoritatem, & jurisdictionem.
XIII. Iste Episcopus & Minister Supe-
rior poterit corrigere, emendare, &
castigare Catholicos Romanos, qui de-
liquerint, & in illis omnem jurisdictionem
Ecclesiasticam exercere: ultra hoc
poterit etiam Serenissima Infans illos
de suo Servitio abdicare, quando illi
visum fuerit XIV. Dictus Superior
in Ordine Episcopali constitutus, vel
ipsius Vicarius poterit Servos, & a-
lios, ut supra, Ecclesiasticos punire
juxta leges, & poenas Ecclesiasticas,

Hist. Eccles. Tom. LVII. 11 &

Sæc. XVII. & illos etiam Serenissima Domina In-
A. C. 1622. fans a suo Servitio abdicare. XV. Li-
cabit Serenissimæ Dominæ Infantæ &
Servis, ut supra, acquirere Romæ di-
spensationes, indulgentias, Jubilæa,
& omnes gratias, quæ videbuntur re-
ligioni, & conscientiis suis competere,
& undecunque libros quoilibet Catho-
licos sibi comparare. XVI. Servi &
familiares Serenissimæ Infantæ, qui
in Angliam migrabunt, suscipient ju-
ramentum fidelitatis Regi magnæ Bri-
tanniæ: modo nulla sit clausula, ne-
que verbum, quæ contradicant Reli-
gioni Romanæ in conscientiis Catho-
licorum; et si forte sint vassalli Regis
magnæ Britanniæ, idem juramentum
suscipient, quod Hispani, utriusque in-
sequenti forma.

Ego N. juro & promitto fidelitatem
Serenissimo Jacobo magnæ Britanniæ
Regi, & Serenissimo Carolo Principi
Walliæ, & Mariæ Hispaniæ infanti,
quam firmiter, & fideliter observabo:
& si quid contra personas, honorem,
& dignitatem Regiam præfatorum Re-
gis & Principum, statumve & com-
mune bonum regnorum intentari co-
gnovero, statim renuntiabo dictis D.
Regi, & Principibus, aut Ministris ad
id constitutis.

XVII. Leges, quæ sunt, vel erunt
in

in Anglia, & aliis regnis spectantes ad Sæc. XVII.
 Religionem, dictos Servos, & alios ut A. C. 1622.
 supra, Laicos non attingent, qui tum
 legibus, tum pœnis, contra transgres-
 sores earum impositis erunt exempti:
 & contra Ecclesiasticos solummodo eo-
 rum Superior Ecclesiasticus Catholicus
 procedere valeat; prout apud Catho-
 licos Romanos fieri consuevit. XVIII.
 Si judex aliquis secularis Ecclesiasti-
 cum Virum comprehendenterit propter
 aliquod delictum: eum ut prædicto suo
 Superiori Ecclesiastico, & Catholico
 statim tradat, & remittat; qui contra
 illum juxta Canones & regulas juris
 procedat. XIX. Leges contra Catho-
 licos Romanos latæ, vel ferendæ in
 Anglia, & aliis regnis Regi magnæ
 Britanniæ subjectis, non attingent li-
 beros ex hoc matrimonio oriundos, qui
 libere jure Successionis in regnis &
 Dominiis magnæ Britanniæ fruentur.
 XX. Nutrices, quæ lactabunt liberos
 Serenissimæ Dominæ Infantis, Catho-
 licæ Romanæ valeant esse, earumque
 electio ad præfatam Dominam Infan-
 tem spectet, sive sint ex natione An-
 glicana, sive ex alia quacunque, prout
 Serenissimæ Infanti placuerit, & fami-
 liæ suæ annumerentur, ejusque privi-
 legiis gaudeant, & potiantur. XXI.
 Episcopus, & personæ Ecclesiasticæ,

Sæc. XVII. & Religioſæ ex familia Dominæ Infan-
A. C. 1622. tis, poterunt retinere vestitum & ha-

bitum ſuæ dignitatis, professionis, &
Religionis, more Romano. XXII.
Pro ſecuritate, quod dictum matrimo-
nium nullatenus aliqua ex cauſa di-
ſolvetur, Rex magnæ Britanniæ, &
Carolus Princeps verbo Regio pariter
& honore aſtrīgendi ſunt. XXIII.
Præſtabunt insuper quicquid a Rege
Catholico propositum fuerit, ſi tamen
decenter, & commode fieri poſſit.
XXIV. Quod filii & filiæ, qui ex hoc
matrimonio naſcentur, penes Serenif-
fimam Infantem, ut minimum uſque
ad decennium edacentur, & libere
jure Successionis in prædictis Regniſ,
ut dictum eſt, fruantur. XXV. Quo-
modocunque loci Servorum & Serva-
rum, quoſ Sereniffima Domina Infans
ſecum attulerit, nominatos per Regem
Catholicum fratrem ſuum vacare con-
tigerit, ſive per mortem, ſive per ab-
ſentiam, ſive ex aliqua alia cauſa ſeu
accidenti, ſubrogentur per dictum Re-
gem Catholicum omnes servi & fami-
liares, ut ſupra. XXVI. Pro ſecuri-
tate, quod totum ut conuentum eſt,
compleatur, Rex magnæ Britanniæ, &
Sereniffimus Carolus Princeps, jura-
mento obſtrīgendi ſunt, omnes & Con-
ſiliarii Regis tractatum chirographo

fir-

firmare debent; insuperque prædicti Sæc. XVII.
 Rex, & Princeps Regis fidem daturi A.C. 1622.
 sunt, se facturos quod possibile est, ut
 omnia supra conventa per Parlamen-
 tum stabantur. XXVII. Conformi-
 ter ad ea, quæ tractata sunt, omnia
 ista proponenda, & exponenda sunt
 Sanctissimo Domino Papæ, quatenus
 ea approbare, Apostolicam Benedictio-
 nem, ac necessariam dispensationem
 ad effectum matrimonii concedere
 dignetur.

Hosce articulos summus quidem
 Pontifex ratos habuit, Sacræ tamen
 Congregationis Cardinales, qui pro-
 pagandæ fidei negotia procurant, hæc
 addidere verba: „Ex hisce conditioni-
 bus a Regia sua Majestate Britarica
 „oblatis appareat, non tantum agi de
 „Religionis securitate pro Serenissima
 „Infante, sed etiam pro obtainenda di-
 „spensatione; cum autem ad hanc ad-
 „huc alia ex jure pro Religionis Ca-
 „tholicæ usu & augmento necessaria
 „sint, hæc ipsemet Rex proponat, ut
 „sua Sanctitas deliberare valeat, an
 „hæc dispensatio sit concedenda.,, Tan-
 dem rebus omnibus utrinque compla-
 natis die quinta Januarii Rex præsen-
 tibus Principum, Procerumque quam-
 plurimis se hæc pacta servaturum, sa-
 cramento pollicitus, sacri Evangelii

librum,

li 3

Sæc. XVII. librum, quem Lancellotus Wintoniensis Episcopus, Regiique Sacelli Decanus porrexerat, in Sacello Westmonasteriensi in fidei suæ testimonium tetigit, & Georgius Calvertus Regi a secretis hæc acta sigillo & chirographo munivit.

§. XXXII.

Walliæ Princeps in Hispaniam delatus.

Sæger Hist. Eccl. l.3. c. 6.
Gramond. l. 13.
Hist. Gall. pag. 603.
Hist. de Clarendon.

Rebus ita dispositis ad maturandum hoc negotium Buckinghamus Marchio, qui apud Angliæ Regem plurimum gratia & auctoritate valebat, Carolo Walliæ Principi Author exstitit, ut ipsus facto in Hispaniam itinere Sponsam suam Londonum deduceret. Placuit hoc consilium juveni huic Principi, qui obtenta, ægre licet, Regis Patris sui licentia unacum Buckinghamo, Cottingtone Legato, & Endymione Portero Cubiculario alienis vestibus Principis dignitatem occultans, die vigesima septima Februarij Londono Caletum profectus est: inde vero Lutetiam Parisiorum, ac demum Bayonam pervenit; ast in Franciæ finibus, quo momento solverat, agnitus parum absfuit, quin a Comite Gramondo Vasconensis Provinciæ Pro-Rege in custo.

custodiam datus fuisse. Hoc autem Sæc. XVII.
 periculum feliciter eluctatus, die de- A.C. 1622.
 cima septima Martii Madritum perva-
 nit, in Bristolii Comitis Angliæ Le-
 gati Palatio diversatus. Divulgata hu-
 jus itineris fama varius per universam
 Europam rumor serpebat; audiebantur
 ubique sermones, vel ex cuiuslibet
 spe vel metu exorti: Præstolabantur
 anxie Europæ Principes hujus itineris
 eventum: de sorte hujus Principis ut-
 pote unici Regis Filii vehementer an-
 gebantur Angli: Austriacorum poten-
 tiā nova Angli fœderis accessione ni-
 mis auctum iri verebantur Galli: de
 Palatinatu restituendo sibi timebant Ba-
 vari: novum contra se fœdus cudi,
 Regisque Filium sub potentissimi Regis
 auspiciis ejurato Calvino Religionem
 Catholicam amplexurum, dolebant
 Protestantes, Catholicis exinde tripu- *Wilson Hist.*
 diantibus: Nec infirmo penitus testi- *Jacob. I.*
 monio nitebatur horum augurium; *pag. 229.*
 quippe præter communem populi ru-
 morem insuper Carolus Princeps sæ-
 pius cum quibusdam Ecclesiasticis Au-
 licisque de Religionis capitibus conser-
 re audiebatur, ipse etiam Gondema-
 rus Comes Bristolium impense rogabat,
 ne tam pium opus præpedire vellet,
 præcipue cum ipsem Buxinghamus
 minime obstatre videretur. Ceterum

1 i 4

vix

Sæc. XVII. vix Carolus Madritum venerat, cum
A. C. 1622. illico per totam urbem fama de ejus
adventu percrebresceret: deposcebant
ergo solita obsequii lege, ut Buching-
hamus altera die Regem de Principis
præsentia edoceret. Dies erat decima
nona, qua Rex cum Regina ejusque
Sorore Maria, binisque Fratribus suis,
sub specie fortuiti occursus, Principem
obvium habuit, comiterque salutatum
eodem una curru in Regiam deduxit,
transactisque aliquot diebus inter fe-
tivas lætitiae pompas ipsem Rex die
vigesima octava Martii, Principem
ad Regium cubiculum comitatus est,
Regina vero eundem longe pretiosissi-
mis muneribus auxit.

§. XXXIII.

*Gregorii XV. Epistola unacum di-
spensationis diplomate ad Wal-
liae Principem.*

*Annal. Ja.
Thoiras l. c.
Rushwort.
vol. I. p. 82.* **D**um interea Madriti de maturandis
nuptiis agebatur, ineunte Mense
Majo obtenta summi Pontificis dispen-
satio unacum novemdecim articulis,
quibus Papa gratiæ suæ vim alligaver-
rat, per Hispanum Oratorem Madri-
tum delata est: quoniam vero Hispani
multa de prona Principis Caroli volun-
tate erga fidem Catholicam Romæ pro-
fer-

ferrent, Pontifex inde haud exiguam Sæc. XVII.
spem conceperat, fore, ut hac ratione A. C. 1622.
Anglia rursus ad Ecclesiæ sinum revo-
cari posset: hac de caussa ipius, re-
clamantibus tamen quibusdam Cardi-
nalibus, sequentes ad Walliæ Princi-
pem literas dedit.

*Serenissimo Walliæ Principi Grego-
rius XV. Servus Servorum Dei, Salutem
dicit, & Lumen Divinæ gratiæ exoptat.*

„Quamvis alias Magnæ Britanniæ
„regnum inter florentissima totius orbis
„sit, & talia sœpe ingenia aluerit, quæ
„Sedem Apostolicam quoque ad Lau-
„des & encomia traxerunt: nulla ta-
„men prærogativa major est, quam
„quod a prima nativitate Ecclesiæ Chri-
„stianæ, Rex ille Regum illud regnum
„in suam hæreditatem elegerit: sicut
„non vane multi crediderint, Evange-
„lium prius in illam Insulam penetrasse,
„quam aquilas Romanas. Accedit ad
„eam gloriam, quod non pauci Regum
„crucem prætulerint sceptro regali, &
„Sanctam Religionis disciplinam per-
„versæ carnis libidini: Laudatissimo
„aliis quoque Principibus exemplo.,,

„Quamquam autem tentator infer-
„nalis graves per aliquod tempus tur-
„bas ibidem fuscitarit: nihilominus,
„cum videamus ad minimum, in curia
„illa Magnæ Britanniæ insignia esse

Sæc. XVII. „ornamenta & Virtutum moralium stu-
A. C. 1622. „diosissima: haud exiguam spem con-
 cipimus, quod pro Gloria Nominis
 „Christiani denuo protectionem veri-
 „tatis universalis, & orthodoxæ fit su-
 „sceptura celeberrima Insula. Sane
 „quo magis nos gloria Serenissimi Pa-
 „rentis regiusque vester sanguis de-
 „lectat, tanto magis desideramus, ut
 „portæ cæli, quæ non aperiuntur nisi
 „fidelibus, vobis pateant: atque ut,
 „juxta desiderium vestrum, amorem
 „acquiratis universalis Ecclesiæ, quæ
 „tanto Zelo a vestris Majoribus fuit
 „protecta & defensa..”

„Propositum, quod habet tua Se-
 „renitas, arctius se per foedus matri-
 „moniale cum Hispania ligandi, non
 „laudamus tantum, sed talia argumenta
 „exhibebimus, quæ fidem faciant,
 „quod tua Serenitas Principale curæ
 „nostræ pastoralis objectum sit: Cum-
 „que Principissa, quam amas, ex Hi-
 „spano Sanguine sit oriunda, cum ra-
 „tione consequentiam eam necimus,
 „quod Catholicam Religionem odio
 „non habeas, nec desideres oppres-
 „nem Sedis sanctæ Romanæ..”

„Eum in finem jam in mandatis
 „dedimus, ut continuæ fiant preces ad
 „Patrem luminum, ut tuam Serenita-
 „tem eligere velit in florem odorantis-
 „simum

„simum Ecclesiæ suæ in Exemplar om- Sæc. XVII.
 „nis perfectionis Christianæ, & in A.C. 1622.
 „spem uberrimam magnæ Britanniæ.

„Recordare Nobilissime Princeps,
 „temporis præteriti: inspice tuos Ma-
 „jores: illi tibi dicent, qua via eatur
 „ad cælum, & quibus mediis Princi-
 „pes temporales pervenerint ad regnum
 „cælestis. Quoties Sanctissimi illi Re-
 „ges Romam abivere, stipati Anglis,
 „ad præstandum Domino Dominantium,
 „& Principi Apostolorum obsequium?
 „Ipforum voces, & exempla nihil a-
 „liud sunt, quam Oracula, vocesque
 „divinæ, quæ tuam Serenitatem hor-
 „tantur, ut sequareis eorum vestigia.

„Interim Serenissime Princeps, ex
 „hac epistola cernes, quanto amore,
 „& affectu te prosequamur, quamque
 „nihil aliud quæramus, quam ut bo-
 „num illud acquiras, quo majus non
 „datur, neque in hoc neque in futuro
 „mundo, felicemque omnino dicemus
 „hanc Epistolam, si igniculos aliquos
 „fidei Catholicæ in tanto Principe ex-
 „citabit, cui ex animo cumulum om-
 „nis prosperitatis, & continuum pro-
 „gressum in omnibus virtutibus Chri-
 „stianis, & Heroicis apprecamur. Da-
 „tum Romæ in Palatio S. Petri 20. Apri-
 „lis anno millesimo sexcentesimo vige-
 „simo tertio. Anno tertio nostri Pon-
 „tificatus. „

§. XXXIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

§. XXXIV.

Walliæ Principis responsum ad Papæ literas.

Hanc Pontificis epistolam Olivarius Comes Carolo Principi tradidit, quas ille sibi gratissimas esse affirmans, mox se responsorum promisit: nec etiam pollicitationi fidei constantia defuit; die enim vigesima sexta Maij literas his verbis conceptas Madrito Romanam ad Gregorium Papam dedit.

Sanctissime Pater!

„Epistolam Sanctitatis Vestræ non
„minore pietatis Zelo accepi, quam
„Vestra Sanctitas eam ad me exaravit.
„Non possum exprimere gaudium, quod
„percepi, cum Elogia Majorum meo-
„rum legi, quorum certe memoria tan-
„to magis semper erit gloria, ob tam
„illustre Vestræ Sanctitatis testimonium.

„Credat tantum Sanctitas Vestræ,
„quod impietas inimicorum Crucis
„Christi tanta non sit, quanto studio,
„& Zelo ego ardeo, ut Pax & Unitas
„in religione Christiana reviviscat: ne-
„que existimo me ideo felicem, quod
„ex tantis Majoribus sim oriundus, sed
„quod

„quod Zelum eorum in promovenda Sæc. XVII.
 „gloria Dei velim imitari. Hæc mea A. C. 1622.
 „inclinatio tanto mihi gratiор accidit,
 „quia est & Patris, & Regis Catholici,
 „cuјus intentio ex omni parte sancta
 „est: non desiderando aliud, quam ut
 „laceratam Christi Ecclesiam, ob di-
 „scordiam Principum videat redunitam.

„In omni ista discordia tollenda plu-
 „rimum confert prudentia & Zelus
 „Vestræ Sanctitatis, approbando Ma-
 „trimonium, quod tractatur inter Se-
 „renissimam Hispaniæ Infantem & me:
 „cum certissimum sit, quod in mundo
 „nihil desiderem majore cum affectu,
 „quam confœderationem cum tali
 „Principe, quæ in sensu veræ Religio-
 „nis mecum fit concors. ..

„Pecor itaque Vestrā Sanctita-
 „tem, ut credat animum meum sem-
 „per per longissimum ab omni Novi-
 „tate, & quod in mentem meam nun-
 „quam venerit, hostiliter agere con-
 „tra Religionem Catholicam, Aposto-
 „licam Romanam: Imo contrarium
 „promovi cum omni passione, nihilque
 „aliud quæsivi, quam ut una sit Reli-
 „gio, & fides una: atque ut omnes
 „nos confirmemus in punctis essentia-
 „libus Iesu Christi. Idque propositum
 „constans apud me est, & fixum, quod-
 „que spretis omnibus difficultatibus,
 „etiam

Sæc. XVII. „etiam cum periculo sceptri & Vitæ
A. C. 1622. „quæliturus sum. Nihil restat am-
„plius, quam Gratias agam Sanctitati
„vestræ, quod permissionem mihi pro
„matrimonio concedere voluerit, Deum
„Ter Optimum Maximum orans, ut
„ipſi velit concedere vitam longævam,
„& ut compenset gloria sua æterna la-
„bores illos, quos habet Sanctitas Ve-
„stra pro bono Ecclesiæ.

*Devotissimus & Obedientissimus
Servus,*

CAROLUS Stuart.

Hæc Principis epistola Romæ in
publico Purpuratorum Senatu recitata
est, non sine maxima omnium lætitia,
& amplissimo omnis felicitatis augorio:
Paulopost Walliæ Princeps unacum di-
spensationis diplomate, & articulis a
Papa approbatis Cottenham, qui
Angliæ res in Hispania procurabat,
Londinum decrevit, ut Jacobus quo-
que Rex eosdem articulos juramento,
Regioque sigillo muniret.

§. XXXV.

*Abboti Cantuariensis Archiepiscopi
oppositio.*

Quam-

Quamprimum Cottingtonus unacum Sæc. XVII.
Marchione Inoyosa, & Carolo A. C. 1622.

Colonna exente Mense Augusto Lon-
dinum advenerat, mox rumor per ur-
ben volabat, quod summus Pontifex
& Hispaniæ Rex omnes Catholicos
passim & libere in Anglia tolerari po-
stularent. Hujus rumoris occasio nata
erat ex ipsa Regis sollicitudine, qua
a suis Senatoribus decidi petebat, utrum
hanc Catholicis tolerantiae indulgen-
tiam concedi, consultum foret. Aberat
eo tempore Abbotus Cantuariensis Ar-
chiepiscopus; hic enim a Zouchio No-
bili Bramshillum ad damarum vena-
tionem invitatus, nemoris clausi custo-
dem, cum hasce feras ad locum venâ-
toribus commodum adigeret, telo suo
confossum trucidabat: quo circa obeun-
do Episcopali muneri impar creditus,
nec ultra Senatus consultationibus in-
teresse voluit: Postquam vero Catho-
licis libertatem in Anglia concedi in-
audierat, mox hasce literas ad Regem
dedit. „Dudum filui, & hoc ipso si-
„lentio meum negleximus, ad quod
„a Deo vocatus, & a Majestate vestra
„nominatus fui: nunc vero conscienc-
„iae meæ satisfacturus, quid sentiam,
„libere propono: Vestra Majestas suo
„Senatui Religionis tolerantiam pro-
„posuit: Ergone damnabilem Romanæ
„Ec-

*Rapin. Hist.
d' Engl. l. 18.
p. 202. &
pag. 225.*

Sæc. XVII. „Ecclesiæ doctrinam, Meretricem Ba-
 A. C. 1622. „bylonicam in Regno stabilire cogitat?
 „quam infensus erit Rex Dœo, quam
 „molestus subditis suis Evangelii veri-
 „tatem profitentibus: ille Rex, qui to-
 „ties, & tam docte contra malignas
 „hasce hæreses ore & calamo pugna-
 „vit, nunc se Patronum exhibeat eo-
 „rumdem dogmatum, quæ calamus
 „tuus condemnavit, quæ conscientia
 „tua tanquam superstitiones & detesta-
 „biles damnat? Quid fecisti, dum Fi-
 „lium tuum absque Senatus tui con-
 „sensu, sine populi sui approbatione in
 „Hispaniam misisti? Evidem hic tuus
 „est Filius, sed simul est Filius Regni,
 „a quo tota populi prosperitas & salus
 „dependet: tanto exin afficimur do-
 „lore, ut & si incolmis sit reversu-
 „rus, hi tamen, qui illum ad tam de-
 „speratum, ac eidem & Regno perni-
 „ciosum facinus induxere, poenas non
 „effugient. Scias insuper, quod hæc
 „tolerantia, quam promulgare medi-
 „taris, absque Parlamenti auctoritate
 „concedi nequeat, nisi omnes Patriæ
 „leges pro tuo arbitrio evertendi au-
 „toritatem tibi arrogasse, a tuis sub-
 „ditis credi velis: Timeo autem, ne
 „per hanc tolerantiam, & interruptam
 „Evangelii professionem, qua Deus
 „nos donavit, & sub qua Regnum tam-
 „diu

„diu floruit, Regno tuo, & præcipue Sæc. XVII.
 „tibi iram & indignationem accerseas: A. C. 1622.
 „nunc meæ vocationi, & officio erga
 „Deum satisfecit, hæc tibi exponendo:
 „jam facias de me, quicquid tibi li-
 „buerit., Verum Rex venenatos pe-
 tulantis hujus Viri latratus flocci ha-
 bens, Londini præsentibus Marchione
 Inoysa, Carolo Columna aliisque vi-
 ginti secretioris senatus Ministris arti-
 culos sibi propositos absque ulla immu-
 tatione, ut supra meminimus, suo chi-
 rographo firmabat, seque illos invio-
 late servaturum interposita juramenti
 solemnis religione pollicebatur, quini-
 mo *Sanctitatis suæ, Patrisque nomen,*
 prout in juramenti formula erat inser-
 tum, pronuntiabat, et si non ita pri-
 dem contra hosce titulos calamus
 strinxisset. Postquam igitur Carolus
 Columna hos articulos a Rege subscri-
 ptos Madritum retulerat, ea ipsa die
 Maria nomen Principissæ Walliæ acce-
 pit, concessumque est Princi, ut
 singulis festis diebus eam inviseret, quod
 hactenus raro permisum fuerat.

§. XXXVI.

Injunctus sermo cuiusdam Angli Præ-
dicantis de potestate Præ-
dicantium.

Hist. Eccles. Tom. LVII. Kk Eo

Sæc. XVII. A. C. 1622. **E**o tempore, quo jacobus I. Angliæ

Rex totus in eo erat, ut Regiam

suam potestatem a nemine, & nequi-

Jæger. Hist. Eccl. l. 2. dem a Regni Ordinibus restringi posse,

cap. 16. persuaderet, prorsus intempestive qui-

dam ex Prædicantibus, dum de Re-

gum, Principum, & Magistratus Po-

litici officio verba ad populum fecerat,

vix non supremam Prædicantibus po-

testatem in Principes vindicare niteba-

tur, afferens, quod Episcopi, Pasto-

res, & quivis ex legitimis Ecclesiæ

Ministris possit Magistratui impio, quo-

cunque criminè notatus sit, sacris in-

terdicere, & anathematis fulmen in

eum vibrare, donec resipiscat: nec

hac potestatis portione contentus, in-

super propugnabat, quod subditi in

Magistratu inferiore constituti Rem-

publicam & Religionem contra Magi-

stratum Superiorem armis defendere

valeat, his tamen legibus, & condi-

tionibus, si Superior Magistratus a vir-

tutibus Majorum degeneret, ac in ty-

rannum abeat, vel in manifestam ido-

lolatriam prolabatur, aut si subditis

atrocem injuriam inferat, vel si aliter

nec in conscientia, nec in vita, nec

in fortunæ bonis tuti & securi vivere

subditi queant: Ex hoc sermone ingens

in Anglia tumultus oriebatur; freme-

bant omnes, quod quidam purioris

Evan-

Evangelii Præco suis Prædicantibus Sæc. XVII.
 eandem potestatem competere pro- A. C. 1622.
 pagnet, propter quam ipsi Pontificem
 tanquam Tyrannum populo exhibere,
 tantopere hucusque adlaborarint. Igi-
 tur nulla mora hic declamator ad Tri-
 bunal Oxoniensis Pro- Cancellarii rap-
 tatur, de seditiosi falsique dogmatis
 fonte interrogatur: respondit ipse, se
 id ex Davidis Paræi Theologi Palatini
 commentariis hausisse. Ergo in hujus
 Auctoris librum convertitur ultionis ri-
 gor, moxque hic Academiæ Oxoniensis
 censuræ subjicitur, ac communi Do-
 CTORUM suffragio ejus sententia tanquam
 sacris Paginis, Conciliorum decretis,
 & primitivæ Ecclesiæ repugnans dam-
 natur, liberque publice cremandus, at-
 que in infames cineres redigendus car-
 nifici traditur, spectantibus Academiæ
 Doctoribus, Collegiorum Præfectis, &
 Studiosorum potissimis: Idem suppli-
 cium huic libro in area Divi Pauli per
 sacratas Montani Londinensis Episcopi
 manus illatum est, habito prius ser-
 mone, quo hic Principes, & Reges a
 Deo immediate suam potestatem tra-
 here, proin subdito nullo modo con-
 cessum declarabat, vi aut armis pote-
 stati superiori resistere, cum nihil a-
 liud subditis, nisi obsequii gloria re-
 servata sit: Ceterum hanc Papo - Cæ-
 Kk 2 fariam,

Sæc. XVII. *sariam*, seu potestatem, qua Clerus
A. C. 1622. Acatholicus de externis aut rebus ad
Ecclesiam non pertinentibus disponendi, necnon Principes suos & Magistra-
tus excommunicandi jus sibi arrogat, præfra^cte tuebantur Thomasius in Pro-
gram. Disp. de Jure Principis circa hæ-
reticos disp. 4. n. 36. Michael Haveman,
de Jure Episc. tit. 3. & 4. Voetius Po-
lit. Eccl. p. 1. l. 1. tract. 2. c. 1. 2. & 3.
Dedekenntes in Consil. Theol. part. I.
pag. 663. 822. 851. part. 2. pag. 1. Con-
silia Theol. Wirtemb. part. 2. fol 129.
& seqq. Matth. Jud. apud Dedekenntes
vol. 1. p. 3. sect. 2. n. 24. §. 3. Carp-
zovius Jurisp. Eccl. l. 1. def. 1. n. 13.
& def. 4. Joannes Broue in confut.
Libert. Horum principia sunt sequen-
tia. I. Pastorum officium & usus a so-
lo Deo, & a nullo homine aut humana
potestate dependet, nec ea illis in of-
ficii usu quicquam præcipere potest.
II. Tenantur Pastores Politici Magistra-
tus imperia flocci habere, si eorum
officio adversantur. III. An Principes
vi pacis Religiosæ &c. Jus Episcopale
habeant, incertum est, & si certum
esset, dubitari potest, an legitime id
habeant, & si legitime habent, illud
duntaxat haberent cum distinctione in-
ter potestatem externam & internam.
IV. Pastores quantum ad suum offi-
cium

cium nulli præter Deum rationem red- Sæc. XVII.
dere tenentur. V. Regnum Polit- A. C. 1622.
cum est diversum a Regno Christi in
terris seu ab Ecclesia, ergo sicut Christus,
Apostoli & primitivæ Ecclesiæ Do-
stors non usurparunt politicam po-
tatem, ita nec hæc usurpet spiritua-
lem. VI. Ecclesia ut talis, non Res-
publica mundana, ut ab Ecclesia est
distincta, habet Episcopos. VII. Tota
disciplina Ecclesiastica non est Reipu-
blicæ mundanæ, sed Ecclesiæ veræ
tertia nota. VIII. Christus præci-
piens dari Deo, quæ Dei, & Cæfaris,
quæ Cæfaris sunt, prohibet Cæsari,
omnibusque Politicis potestatibus, ne Deo
in regno suo spirituali præjudicium in-
ferant. IX. Pastorum est, ore & ca-
lamo non modo eos, qui contra primam
decalogi tabulam sed & ceteras pec-
cant, excommunicare, sive sint Prin-
cipes, sive plebæi aut subditi. X.
Principes Pastoribus prohibere ne-
queunt, ne absque eorum approbatio-
ne libros de religione tractantes impri-
mant, alias peccarent contra septimum
præceptum, & typographi eorum præ-
ceptis obediens non tenentur. Hæ sunt
Protestantium, quos allegavi, plurium
que aliorum doctrinæ; quinimo Hor-
nius in sua Hist. Eccl. p. 410. testatur,
quod in Anglia Prædicantes Elisa-

Kk 3 þethæ

Sæc. XVII. bethæ Reginæ interminare ausi fuerint,
A. C. 1622. quod si *disciplinam constituere præsumeret*, a quolibet Pastore Pagano Regiam Majestatem excommunicatum iri.

Postquam vero Jacobus Rex de hujus Prædicantis ausu certior factus erat, confessim Abboto Cantuariensi Episcopo in mandatis dedit, ut Concionum licentiam cohiberet, eam id ad conservandam Reipublicæ & Ecclesiæ quietem oppido necessarium esset. Dein eundem admonuit, ut omni sollicitudine præcaveret, ne indigni aut feroce ad Sacerdotia provehantur: Nulli novitati in ritibus Ecclesiæ locus concedatur: Subtiles & spinosæ quaestiones, de prædestinatione, de providentia divina, atque universalis gratia, non in Cathedra Ecclesiastica, sed in Academiis tractentur, probrofis dictenniferis contra Puritanos & Papistas abstineatur: econtra Deum exorarent Prædicantes, ut errantes a via erroris in semitam veritatis duceret, ne homines, non superstitionem odisse viderentur. De Potestate Regis, aut munieris sui ratione ne tractarent, quia Rex Deo, non subditis rationem gesti officii reddere teneatur: Christum crucifixum prædicarent: & charitatis studium ac pietatem serio inculcarent.

Hoc

Hoc decreto, quo Rex Catholicos Sæc. XVII.
disteriis appeti vetuit, jam præluserat A. C. 1622.
invehendæ eorumdem tolerantiae, ad-
versus quam idem Abbotus Pseudo-
Episcopus totam bilem suam postea ef-
fuderat, ut supra memoravimus.

§. XXXVII.

Quatuor Prælati a Gregorio XV. Purpura decorati.

Die quinta Septembris hoc anno Gre- *Ciaton.* in
gorius XV. Pontifex Maximus in *vita Gre-*
Palatio Quirinali quatuor Prælatos Sa- *gorii XV.*
cro Cardinalium Collegio adscripsit.
Hos inter primus erat Cosmus de Tor-
res patria Romanus, qui ad Poloniæ
Regis preces Cardinalis Presbyter tit.
Sancti Pancratii nominatus est. II. Ar-
mandus Joannes de Plessis de Riche-
lieu Gallus Cardinalis Presbyter sine
titulo, eoquod nunquam Romana sa-
lutasset limina. III. Octavius Rudol-
phus itidem Romanus, primo Diacon-
nus Cardinalis titulo Sanctæ Agathæ,
dein Presbyter Cardinalis titulo Sanctæ
Agathæ, postea Presbyter Cardinalis tit.
S. Agnetis. IV. Alphonsus de la Cue-
va natione Hispanus Presbyter Cardi-
nalis S. Balbinæ.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

§. XXXVIII.

*Michael Angelus Tontus Cardinalis
mortuus.*

*Ughet. in
Ital. Sacra
Ciacon. in
vita Paul. V.*

Totidem etiam Purpurati ex Sacro Collegio hoc anno vitam cum Purpura exuerunt, quos inter primus die vigesima prima Aprilis Romæ decessit Michael Angelus Tontus. Hic Arimini tenuis fortunæ Parentibus natus, generis obscuritatem virtutum, ac scientiarum splendore largiter compensabat: Juvenis obtinuerat Bononiæ Doctoratus lauream, quin tamen adhuc, deficientibus Patronis, gradum ad altiora sibi sternere posset; unde e patria sua Romam proficiisci statuit, nec tamen ibidem aut magis acceptus, aut minus infelix; quippe nonnisi Mulses, qua apprime calebat, beneficio vitam sustentare poterat, pulsandis organis in Xenodochio Sancti Rochi adhibitus: Verum ingenium suum ad altiora natum humilibus ejusmodi exercitationibus opprimi haud ultra sustinuit: Igitur Michael noster jurisprudentiæ foro sese addicere statuit, nec improspero successu; cum enim Burghesianæ Domus caussas feliciter procurans, Camillo Burghesio Cardinali familiaris efficeretur, eo ad Pontificatum assumpto non modo Scipioni ejus tum

Nepoti audiendis caussis adjunctus est, Sæc. XVII.
sed omnia Romani Palatii publica A.C. 1622.
pariter, & privata familiæ negotia per-
tractare cœpit: dein Basiliçæ Latera-
nensis Canonicus, necnon anno mil-
lesimo sexcentesimo octavo Nazarenus
Episcopus, atque eodem anno Presby-
ter Cardinalis, Datarius & Cæsenaten-
sis Ecclesiæ Antistes renuntiatur: Cre-
verat exin ferme indies hujus Viri au-
toritas apud Paulum V. Papam, a quo
tanti habitus, ut Burghesio Nepoti pri-
mum locum præripuisse crederetur:
honorabatur etiam Bibliothecæ Vati-
canæ Præfectura: cum autem raro præ-
ceps fortuna inter æmulos firmo consistat
pede, ita Pontificis quoque gratia er-
ga hunc Cardinalem sensim refrigerisce-
re cœpit: quocirca Michael, ut extra
teli jactum esset, relicta Aula ad suam
reversus est Ecclesiam: Mortuo autem
Paulo V. ad sacra comitia in urbem
rediit, a Successore Gregorio XV. in-
ter Sacræ, ut vocant, Consultæ Car-
dinales annumeratus: Eminuit Reli-
gionis studio, quo accensus Cæfena-
tensem Ecclesiam variis donis locuple-
tavit, Templum S. Euphemiacæ, nec-
non Cathedram Ecclesiam restaura-
vit, & pretiosa suppellectili auxit; pro
alendis tribus juvenibus in utroque ju-
te erudiendis census assignavit, atque

Kk 5

in

Sæc. XVII. in grati animi signum in Lauretana æde
A. C. 1622. pro Pauli V. Anima quotidianum Sa-
 crum instituit, Vir sane opitulante for-
 tuna dignus, atque Ecclesiasticus Zelo
 & pietate commendabilis: omne autem
 tulisse puncum videtur ex eo, quod
 non modo Romanæ curiæ negotia sin-
 gulari integritate ipsus procurarit, sed
 insuper ad Palatii & fori publica &
 privata munia non alios, quam ob pa-
 rem integritatem conspicuos, ceteris
 que digniores non habita privati affe-
 ctus ratione assumpserit: inde enim fa-
 ctum, ut eliminata questus cupiditate
 aliquamdiu Romana Curia a solitis cor-
 ruptelis illibata permanserit; tollantur
 enim questus, & cessabunt abusus.
 Præterea hic Cardinalis Collegium ab
 Ecclesiæ suæ nomine Nazarenum di-
 etum, atque in Palatio suo erectum
 omnium bonorum hæredem dixit, cor-
 pus autem suum in Templo Sancti Igna-
 tii tumulari voluit.

§. XXXIX.

Henrici Gondii Cardinalis obitus.

Ciacon. in vita Pauli V. Gramond hift. p. 201. Ingens sui desiderium reliquerat Hen-
 ricus Gondius patria Gallus, Ducus
 Rethiaci filius, quo circa vulgo Rade-
 fianus, seu Cardinalis de Retz dice-
 batur. Hic ob moderationis indolis
 speci-

specimen sacræ Militiæ adscriptus, pri- Sæc. XVII.
 mo Abbas Bursoaii & S. Joannis Suef- A. C. 1622.
 sionensis, postea Canonicus Parisiensis,
 & demum, cedente Petro Gondio Pa-
 truo suo, ejusdem Urbis Episcopus re-
 nuntiatur, tandem a Paulo V. Purpu-
 ra decoratus, præclara admodum ob-
 sequia præstitit Ecclesiæ, necnon Fran-
 ciæ Regno; nam non modo sese Ri-
 cherii doctrinis vehementer opposuit,
 sed etiam cum Regi a sanctioribus con-
 siliis esset, eidem Auctor exstitit, ut
 urbes, quas Hugonotæ adversus Re-
 gem & Regnum munierant, repeteret,
 hosque seditiones ad obsequium armis
 revocaret: Eo etiam Parisinam regen-
 te Ecclesiam, in eandem urbem anno
 millesimo sexcentesimo quarto Mona-
 sterium Carmelitarum Discalceatorum,
 sequenti anno Fratres Misericordiæ,
 postea Cappuccinorum, Minimorum,
 Jesuitarum, Dominicanorum strictioris
 observantiæ, Bituricensium Augsti- *Vid. supra*
 nianorum, plurimumque aliorum Regu- *Lib. CXCI.*
 larium Monasteria aut fuere advocata, *§. 44. p. 179.*
 atque ab Episcopo admissa, vel ab eo-
 dem liberaliter dotata, præter plurima
 Hospitalia: Non deerant tamen, qui
 plentissimo huic Antistiti vitiosa æmu-
 latione, aut malitiosa nocendi cupiditi-
 tate obtrectarent, atque inter hos qui-
 dam Caussidicus edito famoso libello
 Epi-

Sæc. XVII. Episcopum tanquam latini idiomaticis
 A.C. 1622. ignarum traduxerat, quem cum Hen-
 rici frater captum in suo Palatio deti-
 neret, ac Cardinalem, ut de hoc ma-
 ledico vindictam sumeret, hortaretur,
 ipse Fratri suo respondit, *Frater, di-
 mitte eum, quia nescivit, quid fecit, ad-
 monere autem illum, ut deinceps officii sui
 memor sapiat:* Pariter quendam Ca-
 nonicum, quem Henricus prorsus in-
 digna adversus se in Capitulo evomis-
 se noverat, in medio Ecclesiæ obvium
 factum prior tenero affectu amplexatus,
 se ejus amicum semper fore profiteba-
 tur. Tandem Rege Ludovico XIII.
 Hugonotas insequeente, Henricus Bi-
 terris die secunda Augusti mortalita-
 tem exuit, in familiæ suæ monumento
 Parisiis reconditus.

§. XL.

*Philippi Philonardi Cardinalis
extrema.*

Ughell. in Ital. Sacra. Ciacon. in vita Faul. V. Sequentis Mensis diem trigesimam
philippus Philonardus patria Ne-
politanus vitæ suæ postremam habuit.
Hic humanioribus literis Romæ excul-
tus, ac Pisis jurisprudentiæ laurea
decoratus aliquamdiu Romæ Jurecon-
sultum egit, summa nominis sui laude:
postea a Paulo V. Aquinas Episcopus,
Fir-

Firmanæ Urbis Præses, Vice-Legatus Sæc. XVII.
 Avenionensis, ac demum absens Car- A.C. 1622.
 dinalis renuntiatus est: Præfuit quo-
 que variis Congregationibus, in qui-
 bus cunctis muneribus singularem vi-
 gilantiam, dexteritatem & prudentiam
 exhibuit: cum autem æstivo tempore
 auctoripio oblectaretur, maligna febri
 correptus, anno ætatis quadragesimo
 quinto Romæ decessit, Baicum in
 Hernicis, ubi natus, pariter in Majo-
 rum suorum sepulcro tumulatus.

§. XLI.

Joannis Delphini Cardinalis fatum.

Postremus denique ex Purpuratis, qui
 hoc anno obiere, erat Joannes
 Delphinus, Nobilis Venetus, hujus-
 que Reipublicæ apud Sedem Apostoli-
 cam Orator. Hic Clementis VIII. sui-
 que Nepotis gratia valens, legatione
 dimissa, assumptaque clericali militia
 Vincentinus Episcopus nominabatur,
 postea ab eodem Papa Cardinalis titulo
 S. Mathæi, & sub Paulo V. titulo Sancti
 Marci decoratus, varia Ecclesiæ obse-
 quia præstítit. Erat prudentia, rerum-
 que experientia clarus, cumque aspe-
 tu, corporis proceritate, ac prolixiori
 barba venerandus esset, iteratis ad
 Hispa-

Sæc. XVII. Hispaniæ, Galliæ & Poloniæ Reges,
A. C. 1622. necnon ad Cæsarem legationibus cum
summo applausu fungebatur, demum
vero senio confectus, relicta Roma in
patriam secessit, ubi etiam die vigesi-
ma quinta Novembris animam Deo
reddidit.

§. XLII.

Diversæ Constitutiones Gregorii XV.

*Bullarium
Magn. Con-
stit. 17. &
seqq.
Abregé de
l'hist. Eccl.
tom. 3.*

Hoc item anno Gregorius XV. Pon-
tifex Maximus varias edidit Con-
stitutiones, & quidem prima die trige-
sima prima Januarii leges & statuta a
Congregatione Clericorum Pauperum
Matris Dei Scholarum piarum pro fe-
lici ejusdem Regimine confirmabat:
ac Ven. Josepho a Matre Dei, aliisque
quatuor sociis per novennium totius
Congregationis curam commisit. Die
autem quinta Februarii plura edidit
decreta de exemptorum privilegiis circa
animarum curam & Sacramentorum
administrationem, necnon circa Monia-
lium Monasteria, & Verbi Divini præ-
dicationem, prohibuitque tam Sæcula-
ribus quam Regularibus, tam exem-
ptis, quam non exemptis, ne absque
Ordinarii approbatione Confessiones ex-
cipiant, vel sine Episcopi benedictione
in propriis, & in alienis, Templis absque
eius

ejus licentia Verbum Dei annuntient: Sæc. XVII.
inde vero varia exorta fuere Dubia, & Sæc. 1622.
quidem primo, an regularium Ecclesiastum, quibus cura Animarum non est
annexa Altaria, S. Eucharistiæ custodiam, & Confessionalia visitandi jus
Episcopis competit, & responsum est,
non licere. II. An valeant Episcopi
Regularibus præscribere, ut horum,
vel nunc, vel ibi duntaxat confessiones
audiant, Responsum, id pariter eis
non licere, nisi aliunde tale jus habuerint.
III. An facultas Episcopis per
hanc Constitutionem in exemptos data
etiam se extendat ad personas nullius
Diæcesis? & an hæc Facultas inferioribus
Prælatis competit: ad utrumque
responsum fuit negative. IV. Cum
vero Gregorius XV. Episcopis conces-
serit, ut hi unacum Superiore Regulari
electioni Abbatissæ interesse valeant, de-
cisum fuit, ex hac concessione eis non
competere eam confirmandi jus. De-
claratum quoque, quod Regulares ge-
neraliter pro confessionibus approbati
non censeantur approbati pro audiendis
Monialium Confessionibus, nec etiam
approbati pro Monialibus unius
Monasterii valeant audire Confessiones
Monialium alterius Monasterii: Denique
dubitatum. V. An quando Superior
admonitus non amoveret Confes-
farios

Sæc. XVII. sarios vel Administratores bonorum ad
A.C. 1622. Moniales pertinentium, Episcopus id,

quando opus esse judicaverit, facere
valeat, quin caussam Regulari Su-
periori significet? Ad hoc autem respon-
sum, quod id significare non teneatur,
Episcopi tamen arbitrio & prudentiae
relinquatur: ejus vero conscientiam
sacra Congregatio oneravit, ne facul-
tate sibi attributa quoque modo abuta-
tur, ejus rei in districto Dei Judicio ra-
tionem redditurus. Postea idem Pon-

tifex die duodecima Martii ritus circa
summi Pontificis electionem præscri-
ptos confirmavit, edito hac de re spe-
ciali, ut vocant, cæremoniali: Cum
autem Ferdinandus II. Imperator Fra-

tribus Minoribus Conventualibus Or-
dinis S. Francisci apud S. Jacobum in
antiqua urbe Pragensi primo quater
mille sexcentos septendecim florenos
& viginti tres Crucigeros, & postea in
annuos redditus mille sexcentos novem
florenos, & viginti novem Crucigeros
affiguasset, ea lege, ut novum Colle-
gium sub invocatione S. Bonaventuræ
pro duodecim Baccalaureis & uno Re-
gente erigerent, hinc Pontifex die
quinta Aprilis hanc novam fundatio-
nem approbavit, simulque privilegia
FF. Trinitariis concessa die decima
octava ejusdem Mensis confirmavit.

Pari-

Carafa

comm. p. 186.

Caramuel

in vita Do-

minici p. 588.

Synodicon

Paris.

Pariter die vigesima tertia Aprilis ex Sæc. XVII.
 propria pietate statuit, quod deinceps A. C. 1622.
festum S. M. Annæ de præcepto ubique
 observaretur. Die autem vigesima se-
 cunda Junii, ut tam infideles, quam
 hæretici ad ovile Christi reduci possent,
 summus Pontifex Congregationem, sub
 nomine *de propaganda fide* instituit, quæ
 ex Cardinalibus, Prælatis, & aliquot
 Viris Religiosis constans, omnia ne-
 gotia ad fidem in universo Mundo pro-
 pagandam spectantia pertractet, Mis-
 sionibus invigilet, & Operarios Apo-
 stolicos mittat idoneos: Ut vero hoc
 negotium eo felicius succederet, Pou-
 tifex non modo ex proprio peculio, sed
 etiam ex ærario Apostolico & Cardina-
 lium liberalitate multarum pecunia-
 rum vim assignabat. Cardinales au-
 tem huic negotio præfecit Saulum,
 Farnesium, Bandinum, Surdisum,
 Barberinum, Garsiam Millinum, Bor-
 giam, Ubaldinum, Cobellatum, Va-
 lerium, Zolleranum, Ludovisium, &
 Franciscum Sacratum. Ex Prælatis
 autem, Virisque Religiosis nominabat
 Joannem Baptistam Vives, Joannem
 Agucchium, & Dominicum a Jesu
 Maria Ordinis Carmelitarum Discal-
 ceatorum Generalem Vicarium, qui
 etiam insignes pecuniarum suppetias
 ad pium hoc opus ab amicis collegerat,

Hist. Eccles. Tom. LVII. L1 unde

Sæc. XVII. unde in grati animi monumentum
A. C. 1622. ejus effigies ante Reverendissimi Se-
cretarii postes affixa servabatur, us-
que ad annum Domini millesimum
septingentesimum sexagesimum secun-
dum, quo Cardinalis Spinellus Sacræ
Congregationis Præfектura decoratus
est: Verum æmularum invidia jam tum
in Dominicum seruebat, tot pecunias
a paupere Monacho in hoc opus effundi
indignantium: ast idem Pontifex Gre-
gorius XV. contra omnes hasce calum-
nias Dominicum obedientiæ Aposto-
licæ clypeo tutum reddidit, concessis
eidem hisce literis: *Tua singularis pie-
tas, & in proximum charitas, & ardens
Religionis propagandæ Zelus, quibus te
novimus a Domino insignitum, nos indu-
cunt; ut opera tua in præsentibus necessi-
tatis utendum duxerimus, sperantes in
Domino fore, ut juxta nostri desiderium,
quæ tibi commiserimus, cumulate & recte
sis expleturus.* Cum itaque pro Catholi-
corum Germanicæ sœdere, contra Catho-
licæ fidei hostes ad ejusdem Fidei defensio-
nem inito, præter alios gravissimos sum-
ptus, quos hactenus fecimus, & ad ean-
dem fidem in universo orbe propagandam,
pro qua unam Venerabilium Fratrum no-
strorum Sacræ Romanae Ecclesiæ Cardina-
tium congregationem deputavimus, longe
majores quam Vires Cameræ nostræ Apo-
stolicæ

solicæ patientur, impensæ faciendæ sint, Sæc. XVII.
 & propterea Fideliū auxiliū sit necessa- A.C. 1622.
 riū: Ideo te ad hujusmodi subventiones
 procuratorem & colligentem destinare de-
 crevimus. Motu itaque proprio, & ex
 certa scientia, ac matura deliberatione no-
 stra, Tibi per præsentes in virtute Sanctæ
 obedientiæ præcipimus & mandamus, ut
 subventiones hujusmodi, tam in Alma urbe
 nostra, quam in aliis civitatibus, terris &
 locis, ad quæ ut te ad hunc effectum trans-
 feras, expediens esse judicaveris, nec non iis
 in locis, ad quæ personaliter accedere non
 potueris, per aliquem ex Sociis per te ele-
 sis, qui tibi ad hoc idonei videbuntur, pro-
 cures, & colligas, tibique ut præmissa
 omnia facilius peragere valeas, e domo tua
 regulari, ac etiam extra urbem præsentem,
 quando opus fuerit, egredi, ac Socios ne-
 cessarios, & idoneos, qui te in præmissis
 coadjuvent, assumere: necnon pecunias,
 gemmas, & alia, quæ pro subventionibus
 hujusmodi colligentur, in locis opportunis,
 donec illa juxta mandatum nostrum alio
 transferantur, deponere, & deponi facere,
 ac quibusvis locorum Ordinariis, ut sub-
 ventiones prædictas in Civitatibus, Terris,
 & in locis suarum Diœcesium modis & for-
 mis tibi magis bene visis promoveant; sub-
 ventionesque prædictas, ut illis contribuant,
 Christi Fidelibus per Verbi Dei Prædica-
 tores commendari faciant, nostro nomine

L12 scri-

Sæc. XVII. scribere, & in locis, ubi non fuerint Epis.
A.C. 1622. scopi, seu Vicarii, Verbum Dei prædicare, & Christi Fidelium Confessiones audire, illisque absolutionem injunctis injungendis impendere libere, & licite valeas, Apostolicam authoritatem tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Præterea quoniam extra negotium hujusmodi contingere poterit, ut Pauperibus piorum eleemosynis subvenire possis, tibi pariter, & in virtute Sanctæ obedientiae præcipimus, & mandamus, ut ex ipsorum Christi Fidelium eleemosynis tibi pro tempore concedendis, pauperum personarum, & piorum locorum necessitatibus subvenias, & ad hunc effectum etiam eleemosynas hujusmodi petas, recipias, teneas, & de illis disponas, ut prædictum: decernentes te in præmissis, & eorum occasione per Superiores tui Ordinis quocunque nomine nuncupatos molestari, perturbari, inquietari, aut impediri nullatenus posse vel debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutis & Ordinationibus Apostolicis ac dicti Ordinis & jurejurando Confirmatis Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & literis Apostolicis illis eorumque tenore, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis.

aliis-

aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis Sæc. XVII.
irritantibusque, & aliis decretis in contra- A.C. 1622.
rium præmissorum quomodolibet concessis,
confirmatis, & innovatis, etiam si, in eis
caveatur expresse, quod nullus ejusdem Or-
dinis Professor etiam ad pias causas pecu-
nias petere, illasque vel bancarias, aut
alias cœdulas in deposito habere, seu pecu-
nias hujusmodi dare, vel de eis disponere
absque expressa Superiorum Licentia valeat,
aut alias quomodolibet disponentibus, qui-
bus omnibus & singulis eorum omnium, &
singulorum, tenore præsentium, pro plene
& sufficienter expressis, & ad verbum in-
sertis habentes illis alias in suo robore per-
mansuris, hac vice duntaxat specialiter &

expresse derogamus. Datum Romæ a- Bull. Car-
pud sanctum Petrum sub annulo Pi- mel. tom. 3.
scatoris die prima Martii anno millesi- pag. 474.
mo sexcentesimo vigesimo secundo, His. de Lo-
uis Tom. IX.

Pontificatus Nostri anno secundo. Die pag. 273.

autem vigesima secunda Martii idem Calmet His.
Pontifex eundem Patrem Dominicum Univ. l. 151.

unacum diplomate Pontificio ad Ge-
nuensem Ducem Senatumque misit, ut
eos ad ferendas suppétias inclinaret. Por-
ro præter egregium hoc opus insuper
hujus Pontificis consensu die vigesima
Octobris Parisiensis Episcopatus ad Me-
tropolitanæ Ecclesiæ honorem eveheba-
tur, eidemque tanquam Suffraganei sub-
jiciebantur Aurelianensis, Meldensis &

L 1 2

Carnu-

Sæc. XVII. Carnutensis Episcopi, quibus etiam
A. C. 1622. postea adjungebatur Blessensis Eccle-
 sia sub imperio Ludovici XIV. ad Epis-
 copatum erecta: cum autem veteri
 jure Parisinus Episcopus Senonensi Ar-
 chiepiscopo tanquam Suffraganeus es-
 set subjectus, hinc idem Archipræstus
 novo huic decreto obstitit, quod ni-
 hilominus Mense Februario a Rege con-
 firmatum, die octava Augusti anno se-
 quenti ad acta Parisiensis Senatus re-
 latum est. Eo tempore per Henrici
 Gondii Cardinalis obitum Parisina, æ-
 que ac Senonensis Ecclesia vacabant,
 illi autem Ioannes Franciscus Gondius
 Henrici Frater successerat. Insuper
 cum non pauci, nescio quæ privilegia
 atque exemptiones sibi vivæ vocis ora-
 culo concessas plenis buccis deprædi-
 carent, Pontifex die secunda Julii de-
 clarabat, ejusmodi oracula nulli, nec
Jesuitis ullo pacto suffragari, exceptis
 oraculis, quæ Cardinalibus facta eo-
 rum manu firmata exhibentur. Die
 autem trigesima Julii statuit, quod
 nullam censuram incurvant, qui anno-
 nam extra statum Ecclesiasticum certis
 casibus extrahunt: postea die trigesi-
 ma Augusti Confessarios ad turpia sol-
 licitantes severissimis etiam degrada-
 tionis poenis coerceri jussit, concessit
 etiam eadem die FF. Jesuatis S. Hiero-
 nymi,

nymi, ut suorum duntaxat Parochia- Sæc. XVII.
norum confessiones excipere valeant. A. C. 1622.

Die autem secunda Decembris præcepit, ut Festum S. Joachimi sub duplice officio quotannis celebretur, & in Breviario, Missali, & Calendario adscribatur. Denique trigesima Decembris omnes libros prohibitos legendi licentias, eoquod hæ nimio excrevissent, revocabat.

§. XLIII.

Ulterior S. Congregationis de propaganda fide sollicitudo pro exteris regionibus.

Jam tum novæ Congregationis Præ- Comm. de
fecti propagandæ Religionis ardo- Germ. Sacra
rem testatum reddidere; cum enim in rest. Caraf.
Sclavonia, Croatia, Bosnia & Dal- pag. 124.
matia Catholicæ fidei augmentum præ- Relat. de
cipue eo ex capite præpediri compe- la Soc. eta-
rissent, quod in præfatis Regionibus blie pour la
nec Breviaria, nec Missalia nec alii ri- propagat.
tus Romani libri reperirentur, atque pag. 10.
ii nec Romæ nec alibi imprimi possent,
cum non haberentur Illiricarum literarum Typi, nec tantas expensas novæ Congregationis proventus æquarént,
hinc in his rerum angustiis literas ad Carolum Carafam Aversanum Episcopum, Sedisque Apostolicæ Nuntium

L1 4 dede-

Sæc. XVII. dedere, supplices, ut pro ea, qua apud
A. C. 1622 plentissimum Cæsarem Ferdinandum
 gratia valeret, huic malo remedium
 quærere satageret: Hic igitur re Imperatori proposita mox impetrabat, ut
 ejusmodi Typi in Græciensi Typographia funderentur, quos etiam
 postea Ferdinandus Sacræ Congregationi dono dederat, Nuntius vero Græcio ad castrum fluminis in Dalmatiam,
 indeque per Mare Adriaticum Romam incolumes transmisit. Quoniam vero Protestantes non raro Catholicorum simiæ fieri gestiant, ideo etiam Angli
 anno 1649. & regnante Carolo II. anno
 1661. Societatem de novo suo Evangelio in nova Anglia propagando insti-
 tuerunt, irrito tamen conatu, eoque illi, qui destinabantur, Apostolicis la-
 boribus & paupertati minime assueti,
 majori, quam in patria habuissent,
 opum abundantia provideri peterent,
 ac insuper Viri, cum Ecclesiæ Anglicanæ minus propensi in Anglia durius
 haberentur, vexationis declinandæ stu-
 dio ad Basce Missiones tanquam ad asyl-
 lum profugerent: nec optatior succes-
 sus allusit Guilielmi III. Angliæ Re-
 gis decreto, quo die decima sexta Ju-
 nii anno Salutis nostræ millesimo septin-
 gentesimo primo nonaginta tam Cleri-
 cos quam Laicos velut Societatis Ad-
 mini-

ministros constitutis annuis redditibus Sæc. XVII.
ad hosce labores feligi præcepit: Au- A.C. 1622.
thor hujus relationis fingit, quod Ro-
manæ Congregationis de Propaganda fide
gloriam plurimum imminuat necessitas, qua
eius Novitii ad omnes regiones, quo cunque
orum Superiores voluerint illos mittere,
ire cogantur: Nos, inquit ipse, refor-
mati cæcam hanc obedientiam ignoramus,
nec mirum: non enim sapiunt, quæ
sunt Spiritus, suæ sensualitatis manci-
pia: eodem spiritu actus idem auctor
addidit, quod Societas hæc, ut Mis-
sionem dulciorem redderet, cuilibet Mis-
sionario unius anni pensionem, sive
vivat sive moriatur, certam reddere,
& anticipate illius meditatem solvere
promittat: En novos Apostolos ad nor-
mam Christi Apostolorum egregie
compositos?

§. XLIV.

Illustrium Personarum obitus.

Non paucos ex Præfulibus, & Im- Meteran.
perii Principibus hoc anno non Hist. Belg.
tam vivorum consortio, quam funestis l. 42. v. 398.
hujus ævi calamitatibus opportuna mors Vid Supra
eripuit. His merito accensendus venit l. 192. §. 38.
Joannes Godefridus de Aschausen Her- pag. 505.
bipolensis juxta & Bambergensis Ec-
clesiæ Episcopus, qui quinque illis an-
nis,

L1 5

Sæc. XVII. nis, quibus Ecclesiæ suæ verbo &
A. C. 1622. exemplo præluxerat, a rebellium co-
 piis crudelem in modum rapinis, ex-
 actionibus, & incendiis vexabatur,
 eoquod pro debito in Cæsarem obse-
 quio exercitum contraxisset: Ea enim
 ævi illius iniquitas erat, ut Cæsari,
 suoque legitimo Principi fidum esse,
 apud Sectarios crimen esset. Ad
 avertendas hæc calamitates hicidem
 Præful ac Franconiæ Dux ad Imperii
 comitia a Cæsare indicta Ratisbonam
 acceſſerat, ubi tamen gravi morbo cor-
 reptus die vigesima nona Decembris
 animam Deo reddidit, magno rei Ca-
 tholicæ detrimento, quam semper ac-
 cerrime defendit, verus militum Pa-
 ter, Sacerdotum norma, Principum
 decus, Catholicorum Tutor, Eccle-
 siæ Cæfarisque vindex. Pariter ve-
 xationes, quibus a Brunsvicensis &
 Mansfeldii militibus cruciabatur, non-
 nisi morte evasit Joannes Fridericus a
 Swaibach Abbas Fuldensis, qui octava
 Decembris defunctus Successorem ha-
 buit Joannem Bernardum Schenck a
 Schweinsberg priori multum absimi-
 lem; hic enim subditis suis liberum
 Religionis exercitium indulſit. Die
 autem vigesima quinta Januarii ma-
 ligna febri consumptus deceſſit Ner-
 viæ Carolus Sueciæ Dux: Mense De-
 cembri

cembri Almanus Barbarus Aquileiensis Sæc. XVII.
 Patriarcha Venetiis obiit, ejusdem- A. C. 1622.
 que Mensis die septima Sophia Saxo-
 niæ Electoris vidua, ac Joannis Geor-
 gii Electoris Mater Dresdæ mortalita-
 tem exuit. Denique Deo & naturæ
 debitum solvit Magnus Ordinis Meli-
 tensis Magister Adolphus Vignacurtius,
 qui Magistratui suo, quem per viginti
 ferme duos annos tenuit, sanctitate,
 prudentia & fortitudine plus gloriæ
 reddidit, quam honoris ab eo accepit.

§. XLV.

*Constitutiones Diæcesanæ Treviren-
 ses a Lothario Episcopo
 editæ.*

Reboantibus undique belli tormentis, Schanat.
 ipsaque Trevirensi Diæcesi bellicis Concil.
 tumultibus undique agitata, Lotha- Germ. t. 4.
 riæ dignissimus Trevirensis Ecclesiæ
 Archiepiscopus, ac S. R. J. Elector pro
 universa sua Diæcesi saluberrimas edi-
 dit constitutiones (*), eo fine ut Divi-
 næ

(*) Mirum omnino nobis accidit, quod de
 celeberrimi hujus Præfulis Zelo ejusque Con-
 stitutionibus, necnon oratione pathetica illis
 præmissa, quæ tamen sibi in collectione Con-
 ciliariorum Germanorum locum promeruere,

P. Maf-

Sæc. XVII. nœ indignationis furor per emendatio-
A. C. 1622. nem vitæ in populo, præcipue in Clero

placaretur. Quod enim, inquietebat
ipse, non solum homines, fortunæ, teda,
sed ipsa etiam sancta ad pœnas trahantur,
Templa, Altaria, SS. Reliquie, atque
adeo Auguſtissima Eucharistia polluatur,
illudatur, pefſumdetur, ac impuris obſi-
ciatur canibus, hanc Dei iram excitari
credebat omnium quidem hominum pe-
ccatis præcipue tamen illorum, qui in for-
tem Domini vocati sunt, idque exemplis
ex S. Codice petitis, neqnon ex S.
Gregorii M. sententia comprobatum
ibat: timens ergo, ne in suo Clero ef-
fent Filii Heli, qui in circum vicinas
regiones cladem effusam, etiam ad Tre-
virensem Diæcesin peccatis suis acce-
ſant, hinc salutari paternæ vindictæ
remedio hæc mala præventurus, cum
singulas Ecclesias ob grave ſenium obi-
re

P. Maffenius Jesuita Annalium Trevirenſium
Continuator ne verbulo quidem mentionem
fecerit, cum tamén, quamdiu & quoties hic
Archiepiscopus ac Elector exercitiis S. P.
Ignatii apud Jæſuitas ſuaviflme vacavit, ex-
acte enumerarit, & populi confluxum &
pompam pro solemnitate Canonizationis SS.
Ignatii & Xaverii fusiſ descripterit. Non-
nullis ſæpe magis probantur domestica, quam
publica.

re haud ultra posset, innovatis Præde- Sæc. XVII.
cessorum decretis disciplinam Ecclesia- A.C. 1622.
sticam sequentibus decretis restaurare
statuit; ac primo quidem sancivit, ut
si qui Clerici moribus perversi repe-
niantur, etiam poenis Canonicis coer-
ceantur. II. Nullus deinceps ad S. Or-
dines admittatur, nisi moribus integer,
scientia idoneus, & honesta se alendi
facultate præditus sit. III. Nullus a
quocunque demum præsentatus, ad
curam animarum, vel concionandi mu-
nus admittatur, nisi constet per rigi-
dum examen de ejus sufficienti doctri-
na. IV. Omnes Parochi sibi de ne-
cessariis saltem libris prospiciant, præ-
cipue sacris Bibliis in latino & Ger-
manico idiomate. V. Quilibet Sacer-
dos saltem semel in Mense confiteatur,
& desuper Visitatores inquirant. VI.
Ubique Psalmodia devote peragatur.
VII. Nullus Clericus tabernas frequen-
tet. VIII. Nullus de concubinatu su-
spectus, quin re ipsa resipuerit, absolv-
atur, ejecta vero concubina, vel su-
specta per justitiæ Ministrum virgis
mulctetur, & Clericus carceri mande-
tur ex rigore Canonum plectendus.
IX. Parochi, ut ab omni Simoniæ su-
spicione sint alieni, pecuniaria mulcta
reos non plectant, nec ex pietate quæ-
sum faciant, & a pauperibus pro jure
stolæ

Sæc. XVII. stolæ nihil vel oppido exiguum petant.
 A. C. 1622. X. Concionatores, non ea, quæ raptim in aliquo libro legerunt, vel sub labiis nata sunt, sed antea instructi populo proponant, quæ continuata lectio & meditatione concoixerunt, dilucide ad captum, apposite ad mores, & efficaciter ad motum populo explicent, proprioque exemplo confirmant. XI. Capitula ruralia diligenter habeantur, in quibus etiam Parochiani ex legis Divinæ Zelo privatim & secreto vitia, si quæ sint in Parocho, detegant. His aliisque decretis salubriter conditis Archiepiscopus singulari doctrinæ Christianæ utiliter trandæ instructionem addidit.

§. XLVI.

Bellum aduersus Hugonotas alterante fortuna continuatum.

Gramond. *Hist. Franc.* Soluta Montalbeni obsidione Ludovicus XIII. Galliarum Rex die vigesimæ octava Januarii summa populi lætitia exceptus Lutetiam Parisiorum reversus est, data interim cura Engolismensi Duci, & Theminio Marescallo, ut circumiecta Montalbano oppida, vi caperent, captaque valido præsidio munirent: Ambo hi Belliduces in Cadurcensem Provinciam arma inferentes,

tes, Nigrapelisam urbem submisso per Sæc. XVII.
 obscura noctis milite intercepere, tru- A. C. 1622.
 cidatis feditiosis cohortibus, quæ ibi-
 dem hyberna agebant: Postea Burni-
 quellum expugnatur, minore tamen
 clade præfidiariorum, qui omnes in
 arcem sese receperant, postquam cives
 fidem, quam paulo ante perfide vio-
 laverant, rursus Regi dedisse comper-
 erant: cum autem ex nimia Regis cle-
 mentia utriusque oppidi Sectariis ple-
 na ultro citroque commeandi libertas
 data fuisset, Bruniquellenses a Montal-
 bensibus instigati largius milites Re-
 gios vino ingurgitarunt, meroque se-
 pultos una omnes trucidarunt: horum
 exemplo animati Nigrapelissani acce- *Daniel hist.*
 sitis Montalbenium suppetiis quadrin- *de Franc.*
 gentos, quos Rex præfidiarios impo- *tom. 10.*
 fuerat; interemerunt, urbemque sibi *Merc. an-*
 rursus subjecerunt: Hæc nempe est *nal. tom. 9.*
1. 2. p. 392.
 Calvinistarum fides Regi suo jurata!
 hanc tamen perfidiam Engolismensis
 Dux, recuperato Bruniquello, plecte-
 re differebat, magis ad clementiam,
 quam severitatem propensus: crescente
 tamen Nigrapelissanorum audacia die
 decima Junii regii milites in rabiem
 acti oppidum vi captum incenderunt,
 trucidatis omnibus incolis: sub idem
 tempus cum Regio Exercitu Elebo-
 vius Princeps Lotharingius in Occi-
 daniam

Sæc. XVII. daniam inferiorem irrupit, Forcæum
A. C. 1622. Aquitaniæ Gubernatorem a Rupellen-
 sibus electum debellaturus. Hic enim
 sanctæ Fidei oppidum, Monflanqui-
 nium, Gensacum, Montravellum, &
 ductore Lefiniano Cleriacum oppressis
 Regiis præsidiariis, Malvisio Jesuita
 inter cruciatus extinto, pluribus Ca-
 tholicis crudeliter imperfectis, & ipso
 Ducæo Regio Senatore in vincula con-
 jecto, expugnavit, ac in Rupellensium
 fidem reduxit. Igitur Elebovius præ-
 primis Tonnino & Montravellio vi ca-
 ptis, interceptoque Durassio Forcæum
 castrum oblidet: mox vero audita ca-
 stri sui obsidione Forcæus lecto milite
 accurrit, quem tamen Elebovius strenue
 adorsus, post pertinax utrinque
 prælium profligavit, cæsis rebellium
 ducentis quinquaginta: redintegrata
 autem castri verberatione, terque re-
 pulsis Forcæi suppetiis tandem Bordel-
 lio, aliisque Nobilibus pro Forcæo de-
 precantibus Elebovius ab ulteriore vi
 abstinuit: Forcæus autem castro, Mon-
 flquinio, & sanctæ Fidei oppido ul-
 tra deditis a Rege veniam petiit, ac
 relictis sectariorum partibus obtinuit,
 vicissim efflagitans, ut civibus om-
 nium, quæ a prima Februarii die per-
 trassent, oblivione, & sectæ suæ liber-
 tate civibus concessa Forcæus Marchio,
 ejus-

ejusque liberi pristinis redderentur hominum, dignitatumque gradibus: Annuit Rex clementissimus, ac Forcæum præter donata bis centum aureorum milia, Franciæ Marescallum renuntiavit: urbium tamen ac munitionum mænia solo æquari jussit: Hac demum ratione Petragorici Regi fuere subjecti, ac Religio Catholica jam per quinquaginta annos eliminata in sanctæ Fidei oppidum revocata est. Victores igitur Princeps Condæus, ac Elebovius Dux die vigesima quarta Maij urbem ingressi sunt; ac biduo post, Festum Eucharistico Deo sacrum solemnni ritu celebratum est; ipso Rege, qui prius sacram Synaxin sumpserat, publicam supplicationem comitante, unacum Radesiano Cardinale, & Procerum quamplurimis. Umbraculum vero, sub quo Turonensis Episcopus sacram Hostiam deferebat, Condæus Princeps, Uticensis, & Radesianus Duces necnon Brasilius Marescallus gestabant.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XLVII.

Seditiosi Narbonenſium & Rupellenſium motus.

Forcæo tandem ad Regis obsequium Calmet Hist.
revocato ex Calvinistarum Princi- Univ. l. 151.
pibus soli Rohanæi fratres debellandi
Hist. Eccles. Tom. LVII. Mis sa-

Sæc. XVII. supererant, nec id levis negotii res e-
A. C. 1622. rat; Senior enim Rohanæus non modo
militari experientia ac fortitudine ce-
leber, sed ipsam quoque belli fortu-
nam sibi ferme semper secundam ex-
pertus, necnon copiosissimis, quas tota
Calviniana factio abunde suppeditabat,
auxiliis suffultus, non raro Regios su-
peraverat, viribusque suis majora ag-
grediebatur. His quoque sat oppor-
tune acciderant ceterorum Calvinista-
rum seditiones, ac præcipue novi mo-
tus, quos Calvinistæ in Narbonensi
Gallia, Aquitania, Pictaviensi Pro-
vincia, Occidania & Delphinatu redin-
tegrarunt, omnesque Ecclesiasticos ce-
terosque Catholicos urbibus suis pro-
pulsarunt, templisque & Oratoriis fun-
ditus eversis, cuncta suo furori lita-
runt. Rupellenses identidem vicina in-
festabant oppida, & Subisius Dux vio-
latis, quæ Engeriaco capto fecerat,
promissis militiæ Rupellensis Ducem
agebat, adjunctoque sibi Fabosio præ-
ter Royanum oppidum dolo intercep-
tum Oleroniam & Argentoniam Insu-
las occupabat, in prædam concessis in-
colarum bonis, ac demum promotis
castris Sulacum Medocunensis ditionis
Metropolin suis armis subjiciens, San-
tonum quoque Provinciam occupato
Talmontio, aliisque quamplurimis op-
pidis

pidis afflixit, ac integrum legionem Sæc. XVII.
unacum Ductore suo San-Lucano tru- A.C. 1622.
cidavit: inde vero audacior factus Pi-
tones, Andegavenses, Armoricos, &
Normanos Calvinistas suis partibus ad-
junxit.

§. XLVIII.

*Seria deliberatio in Regis Senatu
habita de pace Calvinistis
reddenda.*

Hæc omnia non sine maximo doloris Calmet &
sensu perceperat Rex: unde fide- Gramond.
lis sui populi calamitates injuriasque l. c.
Regiæ suæ auctorati per iteratam re-
bellium perfidiam illatas ulturus, ipse-
met in hosce rebelles movere, eosque
armorum vi ad officium redigere sta-
tuit: Sub idem tempus Lediguerius,
alias Regi fidissimus, nunc tamen adul-
terino fors sectæ studio excæcatus, pa-
cem pro Calvinistis sollicitabat, datis
ad Regem literis hæc exponens: „Bel-
lo intestino desolatæ Provinciæ, sa-
tiati sanguine suo Galli, tristi expe-
riencia agnoscunt, nullam esse bello
„Salutem. Dum se viribus ipsa suis
„Gallia destituit, Austriaca gens (quæ
„Principes Europæos una petit) auge-
tar in Germania, prostratoque peni-
tus Friderico nedum Bohemiam, sed

Mm 2

&

Sæc. XVII., & Palatinatum utrumque invasit: hac
A.C. 1622., illi facilis erit via ad Batavos, &

„(si fortuna volet) in Galliam. Non
„adeo desolatæ adhuc sunt foederato-
„rum in Germania Principum res, quin
„Dominationi Tyrannicæ modus im-
„poni possit. Bello intestino destinati
„sumptus melius impendi possent, &
„utilius restituendo amico Principi, &
„foederato, qui spoliatus ex caussa in-
„justa, triste exemplum est Principi-
„bus Europæis. „

Tum vero in sanctiore Regis Se-
natū matura non minus ac longa de-
liberatio de pace cum seditionis ineun-
da fuit instituta; in utramque partem
ferebantur sententiæ, Regina Mater,
Brulardus Cancellarius, Vicius Regii
Sigilli Præfectus, & Pilieussius bello
abstinendum censebant, ac præprimis
Ledigerius Connestabilis de conce-
denda pace valide perorabat, rationes
jam antea perscriptas fusius exponens:
Ex adverso Radesianus Cardinalis,
Guifius Dux, Schombergius Comes,
atque inter ceteros ferventius bellum
suadebat Condæus Borbonius Princeps,
qui Monpeßulanam obsidionem, cui
præerat, urgendam, bellumque con-
tinandum admonuit, allatis hisce ra-
tionibus. I. Indecorum est, despe-
rata Sectariorum caussa, partaque
pene

pene victoria, captisque centum quin- Sæc. XVII.
quaginta urbibus & propugnaculis ul- A.C. 1622.
tro hosti seditioso pacem offerre. II.

Jam eo cruenta progressa est Montpes-
sulani obsidio, ut ditioni nil proprius
sit: Rupella & Montalbanum urbes
aut a Themino, aut a Sueffione, &
Guisio cinctæ ultimam patiuntur ege-
statem, tripudiaturæ, si earum super-
bia, & petulantia non modo impunis
abiret, sed etiam gloriari possent, se
Regem victimum ad pacem coegisse. III.
Ceteræ Calvinistarum urbes deficiente
pecuniarum, militumque subsidio ul-
tro in Regis obsequium redire certa-
bunt, concessa autem pace mox re-
stauratis viribus bellum redintegrab-
bunt, Regi pacem, quam ipsi volue-
rint, præscripturæ. IV. Inchoati belli
causa fuit Calvinistarum rebellio, hæc
adhuicdum apertius, quam unquam
cum maximo Regii honoris dispendio
flagrat: si pax conceditur, Calvinistæ
dicent, quod Rex aut non voluerit,
aut non potuerit eos debellare, hoc in-
firmitatis, illud agnitæ injustitiæ indi-
tium erit. V. Belli calamitates fuerunt
prævisæ, & tamen bellum inchoatum:
nec illæ cessabunt, quamdiu Calvinia-
nam luem Francia in visceribus geret.
VI. Reddita pace precaria Calvinistæ
pro sectæ suæ genio rursus Regi insul-
tabunt,

Mm 3

Sæc. XVII. tabunt, continuatè autem bello saltem
A. C. 1622. solo æquabuntur eorum munimenta,
 perfidiæ receptacula, & superba Cal-
 vinianæ arrogantiæ monumenta. VII.
 Sine dedecore alia pax iniri non potest,
 nisi rebellibus subjugatis. VIII. In ea
 temporis vicissitudine Friderico Regni
 Bohemiæ invasori, Grisonibus maxi-
 mam partem Calvinistis opem ferre,
 Austriacæque Domui, quæ Franciam
 non læsit, nec se rebus Gallicis imi-
 scuit, & fidem Catholicam contra Se-
 ctarios semper strenue defendit, bel-
 lum gerere, alienum incendium, ar-
 dentibus propriis penatibus, restin-
 guere, minus prudentis est consilii:
 nec id promeritus est Fridericus, cu-
 jus Bellidux Mansfeldius nuper Cam-
 paniam infestare ausus est. IX. Deni-
 que Calvinistæ Statum Monarchicum
 in Democraticum transformare molun-
 tur, ergo Regia Majestas, Religio &
 Regnum ab hisce pessimis consiliis vin-
 dicetur. Hæc Condæus Princeps, cu-
 jus etiam sententia prævaluit: Actum
 igitur de belli gerendi ratione, pla-
 cuitque, Galliam Narbonensem proxi-
 ma expeditione esse subjugandam: Proh!
 quanta illius ævi iniquitas? in univer-
 sa Europa belli incendium, Cæsar, Re-
 ges & Principes bella movere cogun-
 tur in proprios subditos suos, sed re-
 bel-

belles, & quinam hi fuere? non alii, Sæc. XVII.
nisi Calvinistæ, & Lutherani.

A. C. 1622.

§. XLIX.

Iterata Regis expeditio adversus re-
belles Calvinistas.

Igitur Ludovicus XIII. Franciæ Rex *Meteran.*
die vigesima prima Martii Parisiis ^{l. 42. p. 381.}
excedens, altera die Aureliam, inde ^{& seqq.}
Blesas profectus est, cum toto exerci- *Merc. Gal-*
^{tus robore in Pictones & Aquitanos} *lobelg. p. 410.*
^{& 485.}
moturus: Die quinta Aprilis Salmu- *Grainond.*
rium advenit, cuius urbis mænia solo ^{& Calmet}
æquari jussit, eoquod cives cum Ru- ^{l. c.} *Hist. de*
pellensibus arcto foedere juncti Catho- *Louis XIII.*
licos crudelitate plusquam barbara di- ^{t. 5. p. 1. &}
vexassent. Inde die octava ejusdem ^{seqq.}
Mensis profectus, biduo post Nannetes
peruenit, & quamvis nonnisi octo pe-
ditum millibus, & Equitibus quingen-
tis stipatus esset, Riam Insulam, quam
Subisius occupaverat, aggredi statuit:
Oppotune alveum restagnantibus a-
quis transmeabilem reperit, ipsem et
igitur inter primos cum copiis suis per
incertas aquas vix non collotenus trans-
mittit, ipsus quoque cunctos ordines
circumequitans ad proximam irruptio-
nem imperia distribuit; ast ad primum
Regii exercitus conspectum quatuor
rebellium millia positis armis Ludovici

Mm 4

non-

Sæc. XVII. nondum pugnantis, jam victoris cle-
 A. C. 1622. mentiam exorant: ipse vero Dux
 Subisius, qui nonnisi e longinquo au-
 dax erat, cum se a suis desertum cer-
 neret, demissioribus aquis viam de-
 monstrantibus natando Rupellas cum
 suorum quinquaginta dilapsus est, ex
 quibus tamen triginta cæli & quidam
 capti fuere: Prosper hic successus Re-
 gem animabat, ut Condæum juberet,
 quatenus naves quoque aquarum præ-
 fidio destitutas aggredieretur: verum
 ad primum Condæani agminis occur-
 sum mox milites navibus impositi nu-
 mero septingenti sese dedere, ceteris
 aut fluminis beneficio dilapsis, aut in
 proximam sylvam fugientibus, quorum
 tamen potissimi aut a rusticis, aut a Re-
 giis trucidati sunt, adeo, ut ex Subisia-
 no exercitu sex millibus valido ægra
 quadringenti ad sua reversi sint; non
 sine magno dedecore ipsius Subisi,
 qui a suis pro strenuo milite habitus,
 cum ad maris aspectum fugeret, Saty-
 rico carmine, cuius versus in hæc ver-
 ba desinebant, *Mare vidit & fugit, ir-*
ridebatur.

§. L.

Continuatæ Regis vittoriae.

Subj.

Subiſio penitus devicto Rex ad Aquitaniis arma convertit, ac primo quidem cum Melitensium, Massiliensem, Hispanarum, Venetarum, & Aletensium triremium naviumque classem, auctus, legem Oceano aduersus Rupellenses dicere videretur, Rupellanam classem, quæ Royanæ urbis expugnationi obstabat, feliciter removit, ubemque post unius diei obsidionem sibi subjicit, non sine magna tamen suorum præcipue plusquam quadraginta Nobilium strage; dolose enim recedentibus præsidiariis, cum Regius miles superatis muris ad arcem properaret, igne cuniculis subjecto ingentem ex ruina stragem victores perpessi sunt; nihilominus Rex urbe dedita incolis salvam libertatem, vitam, & bona esse voluit; promotis postea castris sancti Antonini oppidum, cuius præsidiarii Regios totu[m] impetu irruentes repulerant, tentata nova impressione die vigesima tertia Junii ad ditionem compulit, ea lege, ut cives Catholicorum Ecclesiam, quam Calviniano furore demoliti sunt, suis expensis rursus exfruerent, ac deprædationis promeritæ pœnam centies mille nummis Francicis in victorem militem distribuendis redimerent: Die autem vigesima septima ejusdem Mensis Rex Tolosam pervenit,

Mm 5 in-

*Merc. Franc.
de la rebell.
Calmet l. 151.
Memoir. de
Bassomp.*

*tom. 2.
Ludolph.
Theatr.
pag. 100.*

Sæc. XVII interim vero Braslinius & Bassompe-
A.C. 1622. tra Marescalli vicina Rebellium oppida

expugnarunt: sub idem quoque tem-
pus Lescunus, sectæ fautor inter præ-
cipuos captus, Burdegalensis Senatus
Merc. Gal-
lob. tom. 9.
l. 3.
fententia capite, ad Royani portam af-
fixo plexus est: Die autem quinta Julii
Regi nuntiatum erat, Ledigerium
a Calvini Secta ad veræ Ecclesiæ gre-
mum, Subisium vero in Angliam ad sol-
licitanda Calvinistis subsidia transisse:
illud Regi erat solatio, hoc autem
fuisse timori, nisi de Jacobi I. Angliæ
Regis mente in Ludovicum propensa
constitisset: Subisius ergo ob rebellio-
nis suæ pertinaciam sæpiusque viola-
tam fidem a Rege & Senatu læsæ Ma-
jestatis reus declaratus est, æque ac
Rohanus Dux, quem Regii Judices ad
mortem condemnaverant, ejusque ef-
figiem, donec vivus caperetur, expo-
ni statuerant, Parisiensis tamen Sena-
tus prius Rohano hoc decretum esse
intimandum censuit; nec tamen inde
territus Dux confirmandis sectæ rebus
huc illucque circumvolans, bis mille
pedites Marchioni Malausio submini-
strabat, ut Vindocinensi Duci, qui jam-
jam Lombercium expugnaverat, in
superiore Aquitania validius resistere
posset: Interim Regius miles Theminio
Ductore circumjectam Montalbano
mes-

sem ferro & flamma corruperat, & Sæc. XVII.
 Braslinius Betarium oppidum in de- A. C. 1622.
 ditionem accepit: Condæus quoque &
 Mommorantius obsidione vix cæpta
 Lunellum æque ac Aimarguam & Ma-
 siliargam, necnon Sommeriam occupa-
 runt, non tamen sine Regiorum strage
 ex fortuito incendio caussata. Cum
 igitur quamplurimæ, quas Calvinistæ
 munierant, urbes aut vi, aut deditio-
 ne in Regis obsequium reverterentur,
 ceteræ vero in sectariorum fide nuta-
 rent, hinc Rohanus Dux Rupellensi-
 bus auctor exstitit, ut desertis omnibus
 reliquis oppidis, dntaxat tres muni-
 mentis & præsidiis validissimas civita-
 tes Regi opponerent: ast hoc Rohani Gramond.
 consilium minus a Sectariis probabatur, hist. Gall.
 accepto nuntio, quod evocante Hen- p. 550. l. 12.
 rico Borbonio, qui paulopost Sedani
 decepsit, Mansfeldius vagus & fame-
 licus Campaniam invasisset. Hujus
 tamen irruptio nil morabatur, quin
 Suessonensis Dux arcem, cui a Ludo-
 vico nomen, construeret, ex qua Ru-
 pellensibus primo desolatio, ac dénum
 sectæ exitium fuit.

§. LI.

*Montpessulanum a Ludovico Rege
 obfessum.*

Ad

Sæc. XVII. **A. C. 1622.** **A**d Montpeffulanæ urbis obsidionem

iterata civium perfidia, & inhumana in Catholicos Calvinistarum crudelitas Regem provocabat: præterea dedecus ex infausta anni Superioris Montalbana obsidione per urbis Montpeffulanæ expugnationem eluendam esse suaserat Princeps Condæus, cui etiam Lediguerius assensit, unde et si Catholicus, Regique fidus esset, adhuc tamen tanti momenti apud Sectarios erat, ut ejus suasu Montpeffulanorum in Regem ferocientium obstinatio moliri posse, crederetur. Hic ergo Rohano Duci exponit, quod, si publicæ securitatis literas daret, ipse ad Privatii oppidum venire vellet, non modo de Montpellii ditione, sed & de pace Sectariis concedenda acturus. Placuit utrique consilium de ultronea urbis ditione; Lediguerio autem pertinacius petente, ut Rex urbem veluti bello partam ingrederetur, Rohanus civium deprædationem veritus, prius desuper Montpeffulanos consultit, qui unaomnes, se potius morituros, quam se suaque victoris arbitrio ac clementiæ relicturos responderunt. Confestim igitur muris admoventur belli tormenta; continuis dispersionibus nudantur tecta, quassantur mænia, ac circumfusæ peditum turmæ irruptionis impe-

Gramond.

& Calmet.

t. c.

Serres Hist.

Franc.

imperium, velut victoriæ augurium Sæc. XVII.
anxie exspectant. Proximo quoque A.C. 1622.
aut violentæ expugnationis, aut ultro-
neæ deditio*n*is successum Regi gratula-
bantur omnes: idem pariter officium
ineunte Mense Septembri Pro-Lega-
tus Avenionensis a Gregorio XV. Pon-
tifice decretus Regi præstiturus adve-
nerat, qui tamen inde redux, unacum
Torinio & Portesio Balduino, qui Le-
gatum cum suis stipare jubebantur, a
Calvinistis captus Nemausium velut in
triumphum aut potius Sedis Aposto-
licæ ludibrium raptabatur, libertate
nonnisi pecuniis redempta: Interim
totius belli instrumentis & apparatu di-
micatum, ac ne punctum quidem tem-
poris obſidio respiravit, haud minore
obſessorum fortitudine, ac imperter-
rito, qui in rebus desperatis plurimum
valet, periculi, vitæque contemptu:
Dies erat duodecima Septembribus, qua
Regii, quos inter Gallicæ Nobilitatis
flos erat, propugnaculum prope sancti
Dionysii collem aggrediuntur. hostem-
que in urbem recedere compellunt, ac
superato colle fugitivum insequuntur,
improviso tamen confilio; cum enim
instrumentis ad obſtruendam portam
opportunis provisi haud essent, con-
festim Sectarii tanta vi erupere, ut Re-
giis valide repulſis loco, unde pridie
non

Sæc. XVII. non inulti fuerant dejecti, potirentur,
 A. C. 1622. cæsis Regiorum quamplurimis, quos
 inter præcipue Fronsacus Princeps, Ve-
 ronius Marchio, Fabreguasius, Cusser-
 guis, Sambertus, Lussanus, Mora-
 brunus, Laterassius, & Combaletus,
 omnes primæ Nobilitatis Viri, quorum
 vita meliori fato debita fuisset: Postridie
 rursus Sectarii Regios segniter ad
 valla excubantes in fugam agunt, ipsa
 invasuri castra, nisi Portesius Marchio
 fugitivos in pugnam revocasset: Per-
 tinacius postea committitur prælium,
 dum Regii hostile quoddam munimen-
 tum aggressuri, scalas adhibent; e-
 rumpit hostis, pugnaque ad concubiam
 noctem protracta Regii cum sectariis
 confusi implicantur, linea industa, quibus
 se ab hoste per obscura noctis discer-
 nerent, superinducere coacti: Diu in-
 certo Marte pugnatum, ac tandem æ-
 quato decore ac clade discessum: Al-
 bescente sole Regii Tympanistam in ur-
 bem alegendant, qui pro sepeliendis mor-
 tuis liberum ab hostili invasione tem-
 pus concedi peteret: id negant Calvinistæ,
 Regios cadaverum fœtore pul-
 sum iri sperantes: inauditum fane in
 hanc diem strategma: nunquam enim

Synod. Na- negari solita fuit mortuis humus, ne-
tion. des quidem inter barbaros: Tantum erat
Eccl. ref. Calvinistarum odium in Catholicos!
pag. 8- cum

cum vero Hugonotæ jam a primis se- Sæc. XVII.
 ðæ suæ incunabulis vivente adhuc Cai- A. C. 1622.
 vino eorum Protoparente in primo eo-
 rum Parisiensi Conciliabulo die 25 Maij
 1559, celebrato etiam infantibus natis
 ex Catholicis Parentibus ipsum Baptis-
 ma denegarint, ac primum in plenio-
 re Synodo decidendum judicarint, an
Catholicorum infantes ad Dei Ecclesiam
recipiendi sint? quid jam mirum, si hosti-
 sepulturæ spatium denegarunt? Cete-
 rum urbs triginta quinque belli tor-
 mentis continuo verberatur, exiguo
 obfessorum damno, iterata tamen Re-
 giorum clade: Exeunte Mense Septem-
 bri nuntiatum Regi, Rohanum cum
 expedita mille ducentorum peditum
 manu in subsidium obfessæ urbis accur-
 rere: mox ergo Rex pugnæ avidus,
 hosti obviam procedit, soloque aspectu
 Rohanæos fugat: Tam potens est in
 rebelles Regis irati præsentia?

§. LII.

De pace rursus deliberatum.

Cum vero tam autumnali morbo, Merc. Franc.
 quam accepta clade Regii ordines hist. de la
 rarescerent, aliunde vero annona sen- rebell. Gra-
 sim deficiente, urbis expugnandæ exi- mond. l. 12.
 gua spes effet, Lediguerius rursus pa- Meteran.
 cis media proponere statuit, vehemen- l. 42.
 ter Calmet Hist.
 Univ. l. 151.

Sæc. XVII. ter reclamante Condæo Principe: ne
A.C. 1622. igitur Rex litem suo arbitrio diremisse
 videretur, placuit quæstionem in ple-
 no Senatu in deliberationem trahere:
 Vocantur Condæus, Lediguerius, &
 Schombergius ex gente armata: Ex
 togata vero Commartinus Pro - Can-
 cellarius, & Pifieusius Regi apprime
 charus: Disceptatum ultro citroque;
 tandem vero prævaluit in pacem sen-
 tentia, clam Lediguerius a Rege ad
 Rohanum decernitur, ut hunc ad pa-
 cis consilia inclinaret: Condæus au-
 tem indignatione commotus statim ca-
 stris quæsito Lauretanæ peregrinationis
 obtentu discessit: amoto igitur æmulo
 Calvinistis exoso ad pacis consilia haud
 difficilem sese exhibuit Rohanus, spe
 fretus, pacta per Lediguerium sectæ,
 ut creditum, adhuc faventem conven-
 ta absdubio integra fide servatum iri:
 Aliunde ipse Angliæ Rex pacem esse
 quærendam suaferat, cum pecuniæ,
 & sectæ fautores deficerent, nullaque
 subsidii spes reliqua esset. Hæ ratio-
 nes in Rohani Ducis animo tantum va-
 lebant, ut pacta die cum Lediguerio
 de pacis legibus convenire decerneret.

§. LIII.

§. LIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.*Pax per Rohanum cum Calvinistis
inita.*

Comperto Rohani consilio mox Mont- *Calmet. l. c.*
 pessulani Calvinistæ in apertas pro- *Gramm.*
 rumpunt indignationes, Dacem insi- *lib. 12.*
 mulantes, quod privatæ potius quam *Meteran.*
 publicæ rei studiosus, postquam cives *lib. 42.*
 exhausisset, ac caussa vix non ad exi-
 tum fuisset deducta, cum Rege pacem
 inire tentaret, amplam ab eodem pro-
 ditionis mercedem reportaturus, cum
 tamen ipsis nil reliquum nisi patibuli
 supplicium foret, quod ut evaderent,
 gloriesius in prælio mori decrevissent:
 aliunde vero ad sustinendas ulteriores
 belti expensas locupletissimi cives haud
 desint, qui divitias suas effundere parati
 essent: Horum ferocitatem, ac Calvi-
 nianam rebellionis pertinaciam, ut e-
 moliret & frangeret Rohanus, omnes
 eloquentiæ fontes exaurire, obstina-
 tisque tridui inducias indulgere co-
 actus est:

*Tantæ molis erat furibundam flectere
gentem*

Regis ad obsequium.

Tandem vero die nona Octobris in-
 ter pacis arbitros in hasce leges con-
 ventum, vulgato desuper Regis edicto
Hist. Eccles. Tom. LVII. Nn hu-

Sæc. XVII. hujus tenoris: Ludovicus Dei gratia Gal.
A.C. 1622. liæ & Navarræ Rex, Universis præsen-
tes literas inspecturis Salutem:

Christianum Principem ab effusione San-
guinis humani abhorrere, ex multis decet:
hinc præcipue, quod Dei omnipotentis ima-
go in homine crudeliter petitur, & lacera-
tur. Unde non modo bellis civilibus, per-
niciosa regnorum peste, abslinendum: sed
& quærenda sedulo omnis ratio, qua con-
cordes una vivant regnicolæ. Testis est im-
mortalis Deus, sub cuius manu vivunt, &
regnant Reges, quanta nos feritate in bel-
lum coegerint perduelles, ex quo in regnum
vocati sumus. Libertatem Sectariis sar-
tam teatam habuimus: semper decessorum
nostrorum felicis memorie Regum edicta,
in eorum favorem inducta, salva ut essent,
& integra, enixe curavimus. Nascente
malo, remedium omne tentavimus, donec
agnitum, curatione irritari vulnus: De-
mum arma opposuimus armis; ultoreque
in perduelles Deo, prostrata tandem Secta,
Coronæ minax. Indigni certe nostra Cle-
mentia ejus Seditionis autores, sub qua
gemuit, & gemit etiamnum Gallia, suo-
rum proditione infelix: quia tamen geni-
bus nostris provoluti, credunt penitus mi-
sericordiae nostræ se & sua proni, recipi-
mus in gratiam, quorum perduellio debue-
rat in patibulo expiari. Quare ex mente
Principum, Parium Franciæ, nec non &
eorum

erum, qui ex munere suo Coronæ nostræ Sæc. XVII.
ministrant, statuimus, palamque omnibus A. C. 1622.
innescere volumus, id nobis præcipuum
hodie, quod & semper fuit, Edicti Nan-
netici fides salva sit, & integra omni ex
parte, valeantque posthac articuli, qui se-
quuntur.

I. Restaurandum Religionis Catholicæ,
Apostolicæ & Romanæ exercitium (non
tantum per totam Galliam, sed &
in omni loco, ubi autoritas nobis, & Do-
minatio est) quale fuerat ab antiquo.

II. Decimas & quoscunque obventus Ec-
clesiae restituendos legitimis possessoribus, non
obstantibus usurpationibus, & longo in con-
trarium usu.

III. Religionis, quam reformatam ap-
pellant, liber usus in omni loco esto, ubi
ante fuerat: Judiciale forum, Rationa-
lium Veditgalium, Edictique Cameræ, Se-
ctariis sunto, quales ante id belli, & ubi
fuerant, dempta Neracensi Camera, quam
justis de causis alio transferri placuit.

IV. Munita in Sectariis urbibus re-
tens constructa diruantur, neque aliud ma-
nebit, præter muros, portas & turres.

V. Ut posthac Sectariorum nemini in
municipio suo quocunque tandem prætextu,
muros aut munita construere liceat.

VI. Quia Conventuum indictio sæpe exi-
tialis fuit ipsismet, qui indixerant: inhi-
beri placet quoscunque tandem Conventus:

Nn 2 ex-

Sæc. XVII. exceptis iis, qui corrigendis moribus aut
A.C. 1622. pro Ecclesiarum disciplina haberi solent,
qualia sunt Colloquia, aut consistoria.

VII. Gesta perperam ab ineunte Januariio anni millesimi sexcentesimi vigesimi pri-
mi, in hodiernam diem condonamus, ex-
ceptis criminibus execrabilibus, quæ Edicti
Nannetici articulo octuagesimo septimo con-
tinentur.

VIII. Brisono, & Privatiensibus con-
cedendum diploma singulare noxæ omnis
Liberatorium.

IX. Rationales, qui vi, & justo metu
cerarii nostri pecuniam in provinciis hosli-
se numerasse probaverint, plenam apud
nos liberationem consequantur, juxta E-
dicti Nannetici articulum septuagesimum
octavum & nonum.

X. Irritas volumus quascunque sententias
in rebelles Sectarios latas; necnon & parla-
mentorum placita, juxta ejusdem Edicti
articulos quinquagesimum octavum, nonum
& sexagesimum.

XI. Valitura qualiacunque militaria ju-
dicia, seu civilia, seu pænalia fuerint, ab
exordio hujus Seditionis in hanc diem.

XII. Liberandos utrinque Captivos sine
pretio, foreque in irritum, quæcunque ob-
ligatoria instrumenta liberationi obtinenda
contracta, nisi solutione extincta obligatio
probabitur.

XIII.

XIII. *Schedulas privatas, publica in- Sæc. XVII.*
strumenta, actiones, bonorum per officia Sæc. 1622.
gradus ex præscriptione adempta, redhi-
beri placet: nihil obstantibus fisco addictio-
nibus, donisque quibuslibet in privatos ex
largitione nostra collatis.

Mandamus dilectæ & fidæ nobis genti,
Viris in parlamento & ad Camerae Edicti
delegatis, procurent sedulo redigi in acta
sua, & legi palam Edictum istud: ita e-
nim placet. In cuius rei fidem præsentes
literas Sigillo nostro majori muniri jussi-
mus. Datum Monspelii vigesima Octobris
anno millesimo, sexcentesimo vigesimo se-
cundo, & regni nostri decimo tertio.

LUDOVICUS Rex.

Firmatis hisce articulis Rohanus ad Regis alloquium admissus, quod tamdiu arma in Regem suum verterit, flexis genibus veniam precabatur: qua obtenta die altera Montpeffulanum ingressus, secum Calongium urbis Gubernatorem & Cemmenii, Nemausii & Utctetiae Praefectos eduxit, ut pariter, uti conventum erat, delicti gratiam exorarent: quo facto Lediguerius, Crequius & Bassompetra Marescalli cum quatuor peditum millibus præcipuas urbis stationes occupabant: hos decima nona Octobris die Rex fecutus pa-

N n. 3 cis

Sæc. XVII. cis capita promulgari jussit, unacum
A. C. 1622. secretis articulis, vi quorum Calvinia-
næ sectæ exercitio, ubi fervente hoc
tumultu fuit abrogatum, restituto Cal-
vinistæ ab omni hostili metu liberi de-
clarabantur, urbes vero, quas posses-
sionis titulo sibi hactenus vindicassent,
deinceps nonnisi precariæ concessionis
titulo retinerent: pensiones quoque
Prædicantibus & militi & harum ur-
bium Præfectis antehac de ærario pen-
di solitæ abrogarentur: Rupellæ &
Montalbani munimenta nullatenus di-
ruerentur, Casto - Albigensis vero,
Amilianæ, Nemausensis, & Uticensis
urbium nonnisi media pars: Monspel-
liani autem muri omnes solo æqua-
rentur, ac demum Magistratus partim
ex Catholicis partim Sectariis consta-
ret: Hæc pæcta sic declarata die vige-
sima prima Novembris in Parisini Se-
natus acta fuere relata: Præterea Ro-
hanus Dux in damni compensationem
dato etiam in pignus Valesiorum Du-
catu sexcenta librarum millia, necnon
æque ac Subisius ablatam hactenus
pensionem recepere: Parem quoque
Regis munificentiam expertus est Ca-
longius Gubernator: Reddita igitur
pace Rex Arelato die secunda Novem-
bris profectus, decima sexta ejusdem
Mensis Avenionem pervenit, summis

hono-

honoribus exceptus: Die autem vige- Sæc. XVII.
sima prima inde discedens Livroniæ A. C. 1622.
urbis, eoquod olim cives in Henri-
cum III. ex Polonia reducem atrocias
maledicta conjecissent, mænia dejici
jussit: inde vero die sexta Decembris
Lugdunum delatus Richelio Cardi-
nali rubrum galerum a Gregorio XV.
per Guisium Comitem transmissum
ipsius præsente utraque Regina impo-
suit, tandem die decima Januarii Pa-
risinam urbem solemni pompa ingressus.

§. LIV.

*Rupellenses ad Regis obsequium
reverfi.*

Vix ad Castrum - Albigensium pacis Gramond.
confectæ rumor pervaferat, cum l. c.
illico Judex, ut vocant, Pedaneus te- Calmet l. 151.
merario prorsus ausu, forum judi- Meteran.
ciarium Regis edicto stabilitum, quod l. 42. Hjt. Belg.

Camera Edictalis dicitur, urbe expelleret,
causatus, quod suæ illud auctoritati
exitiale fore crederet, insuper teme-
ritate pari Ecclesiam Cathedram
facto impetu, vastavit ac diruit:
De hac violentia, post recens fir-
matos pacis articulos iniquissime il-
lata haud immerito querebantur Ca-
tholici; quibus tamen ne Calvinistis
ob poenæ severitatem querendi ansa

N n 4 dare-

Sæc. XVII. daretur, haud aliter satisfactum, nisi
A. C. 1622. quod Curia ad urbem, cui *Insula* no-
men, translata fuerit.

Ceterum Guisius Regiæ classis Præfetus, antequam de pace, & facta Rupellensium submissione nuntium accepisset, navalii prælio horum Sectiorum classem repulit, insignemque retulit victoriam, cum autem dispersas hostium naves insequeretur, Guittonus Rupellanæ classis Archithalassus accepto pacis nuntio ad Guisium ipius venit, atque in subjectionis signum prætoriæ navis vexillum eidem tradidit, quo accepto Guisius Dux illud Guittono restituit, afferens: *vexillum hoc, utpote Regis, mihi vendico, nunc autem tibi reddo, utpote non a me prælio partum:* multo post Rupellenes missis ad Sues-
sionensem Ducem Oratoribus pacem exorabant: Hic ergo exercitum suum dimisit, nonnisi Ludovicæ arce Regio milite munita: Sic tandem terra marique pax redditæ est, cuius tamen articulos foedifragi Calvinistæ mox anno sequenti, uti referemus, violarunt, luculenter testantes, quod pro turbido seftæ suæ genio nullatenus libertatem tueri, sed duntaxat sub oppressæ libertatis obtentu Regis obsequium excutere, eversaque ejus Monarchia Ari-

stocra-

stocratiam vel omnino Democratiam Sæc. XVII.
invehere intenderint.

A. C. 1622.

§. LV.

Continuati Grisonum tumultus.

Ad placandas Rhætiæ turbas multi *Ferreras*
 Principes suam locabant operam, *cont. Hist.*
 unusquisque tamen proprii sui com- *Hijp. cap. I.*
 modi rationem respicere videbatur, & *tom. II.*
 quidem Feriæ Dux Mediolanensis Gu- *Ludolph.*
 bernator die decima sexta Januarii *Theatr.*
 triplicis foederis articulos proponebat, *Vera. t. 9.*
 quorum primo Religionis Catholicæ *l. 2.*
 libertas, Calendarii Gregoriani, Tri- *Meteran.*
 dentini Concilii, & Bullæ Cænæ Do-
 mini usus, necnon Curiensis Episcopi
 & Ecclesiasticorum in integrum resti-
 tutio præprimis decernebatur: postea
 inter Hispaniæ Regem, & duos Griso-
 num Pagos (a) necnon Maienfeldensem & Ober und
 ditionem conventum, ut Ecclesiastico- *Gotteshaus-*
 rum bona Protestantibus eripiantur, *bund.*
 & recens erecta munimenta solo æquen-
 tur: vicissim vero Rex pollicitus est,
 quod si necessitas postulaverit, pecu-
 niis & copiis, quibus liber semper es-
 set transitus, succurrere velit, & annue-
 hisce Pagis mille quingentos aureos
 subministrari, suisque sumptibus duo-
 decim Rhætiæ juvenes literis imbui-
 curet: Altero foedere circa Valtelinos,

Nn 5 &

Sæc. XVII. & Burmenses conventum, ut hi in
A. C. 1622. compensationem utriusque hujus ditio-
 nis, quæ a vœtigalibus liberæ sint,
 annue viginti quinque Thalerorum mil-
 lia numerent: Protestantes vero Val-
 telini intra sexenium sua divendant
 bona, exortæ autem controversiæ Ca-
 tholicorum sententia dirimantur. Ter-
 tium fœdus Leopoldum Archiducem,
 Grisones & Pagum *Domus Dei* concer-
 nebat, vi cuius Leopoldo potissima ter-
 tii Pagi bona cedantur, Catholicis bo-
 na sua restituantur, & sententiæ con-
 tra Catholicos latæ pro irritis habean-
 tur, liberumque sit Leopoldo Curæ,
 Maienfeldio, & ubi necessarium fuerit,
 præsidia imponere, Grifonum impensis
 alenda. Hos quidem omnes articu-
 los Mense Februario in Ilancensi con-
 ventu Grisones Calvinistæ ratos ha-
 buere, Hispanorum & Leopoldi Ar-
 chiducis potentiam veriti: hoc tamen
 metu quadantenus soluti, ratum fixum-
 que habuere, datam fidem omni, quo
 possent modo violare: hanc in rem
 pro more suo de imposito Hispanorum
 jugo, oppressa libertate & Religione,
 & Austriacorum vexationibus rumo-
 rem sparserunt, ut specioso hoc tegen-
 dæ perfidiæ medio populum ad novam
 in Hispanos & Catholicos seditionem
 concitarent: Ex his primi insurrexe-
 rant

rant Brettigavienses, gens immori- Sæc. XVII.
gera & ferox. Hi die vigesima quar- A. C. 1622.
ta Aprilis Hispanos & Archiducis mi-
lites, dum in Templo rei Divinæ in-
tererant, inopino furore nodosisque
fustibus adoriuntur, & occisorum gla-
diis & armis obvios quosque trucidant,
nullique vitæ veniam concedentes in
variis locis plusquam nongentos misere-
jugulant, insuper quinquaginta, qui
ad Templum confugerant, injecto igne
& pulvere nitrato concremarunt, ce-
terosque omnes e præsidiis & ditioni-
bus ejecerunt: postmodum continuata
rabie conjurati Ritnauerum Meienfeldii
Præfectum cum suis profligarunt, &
plusquam mille ducentos tam Hispa-
nos quam Austriacos partim interfeci-
re, partim in aquas præcipites ege-
runt: dein captos Meienfeldiana urbe &
Tiscastensi arce ad Curiam progressi
Hispanos ad ditionem compulerunt,
pactis hisce conditionibus. I. Cum
vexillis, & armis & suppellectile sua
secederent. II. Proceres captivos qua-
tuor, Portensem, Alexium, Blasium
& Alexandrum cum Præfecto Ruinel-
lo, liberos dimitterent, Episcopo &
Capitulo interim, dum id fieret, caven-
tibus. III. In discessu ne quis ex fœ-
deratis læderetur, præfectos tres pri-
marios obsides darent. IV. Fœderati
econ-

Sæc. XVII. econtra Episcopo & Capitulo libertatem
A. C. 1622. suam fartam tectam conservarent, &
 ab omni eos injuria vindicarent: V.
 Militibus in discessu cibum, potumque,
 dummodo solutionem præstituri essent,
 præberent, & captivos duos præ-
 fectos dimitterent.

Firmatis utrinque hisce legibus Hispani,
 atque Itali cum Balderonio Præfecto,
 & Germani numero nongenti quinqua-
 ginta urbe excesserunt, jurare com-
 pulsí, quod nec contra Calvinistas nec
 Lutheranos unquam arma capeſſere
 vellent: Nihilominus conjurati Curien-
 sem Episcopum & præcipuos quatuor
 Belliduces tamdiu captos retinebant,
 donec Cæſar quatuor Prædicantes ob
 sua seditioſa dictoria Oeniponti deten-
 tos, liberos dimisiffet.

§. LVI.

Franciæ Rex Grifonibus opem pollicitus.

Merc. l. c. **N**ondum tamen Brettigaviensium
p. 433. Calvinistarum satiata erat in Ca-
Lud. Theatr. tholicos ſæviendi cupiditas: Præprimis
Meteran. l. c. omnia, quæ Mediolani cum Hispanis
 fœdera, interposita etiam juramenti
 Religioni, pacti fuerant, die vigesima
 septima Junii innovata pristina inter fe-
 conuratione velut irrita & nulla de-
 clara-

clararunt: ut vero violatæ fidei ca- Sæc. XVII.
lumniam conficta Deputatorum mali- A.C. 1622.
tia a se amolirentur, hinc Rudolphum
Salisum, Plantam, ceterosque, quos
Mediolanum deputaverant, perinde ac
si mandati limites transgressi fuissent,
nulla de iis habita quæstione, fustibus
crudelitate plusquam barbara intere-
merunt, Lucernensibus, aliisque qua-
tuor Catholicorum locis, ni ad eorum
partem accederent, extrema quæque
interminati. Cum autem Tigurini,
Glacenses aliquique Helveticæ gentis Cal-
vinistæ hisce latronibus valida submit-
terent auxilia, Archidux pro necessa-
ria suorum defensione extremas oppo-
nere vires cogebatur: contractis igitur
octo circiter millibus ductore Sultzeni
Comite die trigesima Augusti utrum-
que Engedinensem Pagum, Brettigo-
vium, Taram, Maienfeldium, & Cu-
ram recuperabat, rebellibus in alpium
interiora repulsis. Jam inter arcta pre-
hensi Griffones, tam suos, quam Hel-
vetios Oratores Parisios ablegarunt, Re-
gique ob immodicam Austriacorum &
Hispanorum potentiam timorem incu-
tere solliciti, opem implorarunt: Fa-
vebat Lediguerius, obstabat tamen
virili pectore Condæus, qui Calvinia-
mæ fraudis, juxta ac ferociæ rudimen-
ta in Hugonotico bello comprobata ha-
bebat:

Sæc. XVII. bebat: Grisones igitur prompti auxiliū
A.C. 1622. spe frustrati, nova cum Hispanis pacta
inierunt, eadem tamen facilitate, qua
se, si occasio dederit, ea impune viola-
turos sperabant: Præsentibus igitur
Scapio Sedis Apostolicæ Nuntio, Ca-
satto Hispano, & Molina Gallo, nec-
non quatuor Austriacæ Domus Orato-
ribus Landavii decretum, ut octo pagi
a ceteris Grisonibus exclusi Leopoldo
Austriaco homagium præstarent, & Re-
ligio Catholica necnon Præfules cete-
ri que Catholici in integrum restitueren-
tur, demum Valtelini munimenta, &
Burmia summo Pontifici vel alteri Prin-
cipi in sequestrum relinquenterunt. Hos
pluresque alios transactionis articulos
die trigesima Octobris non modo Au-
striaci, sed etiam Grisones suis sigillis
& chirographis munierunt, ac in Curæ
comitiis acceptarunt. Sub idem tem-
pus Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux
Ludovicum XIII. ex Hugonotica expe-
ditione reversum Avenione salutabat,
ubi unacum Pesaro Veneto Oratore
pro Hispanis, Austriacisque copiis ex
Rhætia pellendis cum Rege agebat;
nec improspero successu; quippe inter
Gallos, Venetos & Sabaudos fœdere
in Grisonum favorem inito, significatum
Mirabello Hispaniæ Legato, quatenus
aut Madritense pactum executioni da-
retur,

retur, aut communibus armis res di- Sæc. XVII.
 rimenda foret. Pariter Archiduci Leo- A. C. 1622.
 poldo, & Papæ Nuntio declaratum,
 quod Franciæ Rex Landavienem trans-
 actionem nullatenus ratam habere vel-
 let: obstabat Nuntius, indecorum fo-
 re exponens, si Rex debellatis sui Re-
 gni Calvinistis exterios auxilio foveret:
 verum spe facta, Religioni nil dero-
 gatum iri, Nuntius silentio obsequioso
 rem dissimulare cogebatur. Rebus ita
 dispositis hoc anno Grisonum Calvini-
 starum furor sopitus, nullatenus ta-
 men extinctus est.

§. LVII.

Variae decisiones SS. Congregatio- num circa Ecclesiæ Disciplinam.

Hoc item anno summi Pontificis au- SS. Congre-
gat. rit. E.
pisc. & Reg.
 thoritate Sacrarum Congregatio-
 num Consultores emergentibus dubiis,
 aut exortis corruptelis obviare fatage-
 bant, & quidem Sacra rituum Con-
 gregatio die decima nona Februarii de-
 claravit, Eucharistiam in Feria sexta
 Parasceves nonnisi infirmis esse admi-
 nistrandam, eodem autem die Fideles
 officio de præcepto interesse, non tene-
 ri, et si ea die Festum B. V. Annuntiatæ
 occurrat: prohibuit etiam die octava
 Julii summus Pontifex indicta anathe-
 matis

Sæc. XVII. matis poena, ne in eadem urbe plures
A. C. 1622. Conventus PP. Oratorii S. Nerei eri-
gantur, ac demum eandem pœnam
statuit in Viros, si cum armis Camaldu-
lenſium Eremos illis diebus, in qui-
bus Mulieres ingredi possunt, acce-
dant. Declarabat etiam die trigesima
Septembris, quod etſi excommunicata
ſit in foro conscientiæ absolutus,
Episcopus tamen ad publicam ſatiſfa-
ctionem proclama excommunicationis
affigere valeat: Decrevit quoque die
nona Novembris Sacra Rituum Congregatio, quod si dies octava concur-
rat in Dominicis primæ & secundæ
clafſis, Vesperæ (niſi concurrant cum
aliо festo præcedenti) dicendæ ſint de
Officio ſequenti cum commemoratione
Octavæ, ſi hæc non habet officium in
die ſequenti: Statuit quoque die de-
cima nona ejusdem Mensis, quod Miſ-
ſæ, quæ duntaxat certis Regularibus
conceſſæ ſunt, non valeant ab aliis
dici, nec etiam in ipſorummet Regu-
larium Ecclesiis: contrarium tamen
ſaltem quoad aliqua festa conceſſum re-
perio anno 1720. die vigesima septima
Julii circa Officium S. Theresiæ, & an-
no 1727. circa festum S. Benedicti die
decima Februarii.

§. LVIII.

§. LVIII.

Sæc. XVII.
A.C. 1622.

B. Philippus Neri, Ignatius Loyola, Franciscus Xaverius, Theresia a Jesu, & Isidorus in Sanctorum numerum a Gregorio XV. relati.

Felix faustaque Romanis, atque Uni- *Brachel. hist.*
verso Orbi Catholico erat dies duo- *lib. 2.*
decima Martii, qua Gregorius XV. *Theatr. Hist.*
Beatum Philippum Nerium Congrega- *pag. 72.*
tionis Oratorii, Ignatium Loyolam Je-
suitarum Ducem, Theresiam a Jesu Car-
melitani Ordinis restauratricem, &
Franciscum Xaverium B. Ignatii So-
cium, necnon Isidorum Madritensem
Sanctorum albo inscripsit. Postquam
enim per plurimos annos horum vir-
tutes & prodigia eo rigore ac integri-
tate, quam tanti momenti res depositit,
discussa, & unanimi Judicium senten-
tia ac judicio approbata fuerant, tandem
summus Pontifex solemini decreto pu-
blicos Sanctorum honores quinque hisce
Beatis deferri statuit: Igitur Basilica Divi
Petri hanc in rem feitive ornata, ac
summo Pontifice in preces ad Deum
effuso præsentibus triginta sex Purpu-
ratis Ludovisius Cardinalis hujus
causæ Procurator, necnon Zambec-
Hist. Eccles. Tom. LVII. Oo carus

Sæc. XVII. carus Hispani Regis Legatus trina vice
A. C. 1622. Papam impense rogabant, ut præfatos

quinq[ue] Beatos ab universa Ecclesia

Jæger. Hist. tanquam cæli gloria a Deo donatos,

Eccl. l. 4.

cap. 5.

Meteran.

Hist. Belg.

p. 445.

ac publica veneratione colendos declarare vellet: quo factio Prælatus quidam nomine Pontificis respondit, quod comprobata eorum sanctitate, & prodigiis æquum, dignumque foret, ut ab universo Christiano populo hi Sanctorum honoribus in terris colerentur: ut autem tam sanctum tam grave negotium rite perficeretur, Dei gratiam, ac B. V. SS. Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum patrocinium esset implorandum: his dictis Pontifex cum omnibus adstantibus ter flexo poplite fervida ad Deum vota pro felici hujus negotii successu nuncupabat. Tandem in pedes erectus, Apotheoseos decretum palam promulgari jussit, concessisque hanc in rem literis Apostolicis exclamavit: *Decernimus.* Tum illico festiva resonabant tympana, reboabant belli tormenta, omnesque Ecclesiæ concinno campanarum pulsu sacram prodebant lætitiam. Offerebantur autem pro more veteri candellæ ex cero affabre elaboratæ, panes quinque deaurati, totidemque deargentati, necnon quinque turtures ac decem columbæ candidæ in deargentatis canistris

stris inclusæ, præter quinque vini & Sæc. XVII.
 totidem aquæ doliola, & quinque vivis A. C. 1622.
 variis generis avibus repletæ corbes:
 Eadem solemnitas postea in quamplu-
 rimis Christiani Orbis Ecclesiis ingenti
 pompa celebrabatur: Ceterum in Gre-
 gorii XV. Bullario duntaxat habetur
 decretum Apostolicum de Canonisatio-
 ne S. Theresiæ; cum enim idem Pon-
 tifex morte præventus, ceterorum
 Bullas expedire haud posset, ejus Suc-
 cessor Urbanus VIII. diploma pro S.
 Philippo Neri & Ignatio die sexta Au-
 gusti anno sequenti promulgavit, san-
 xitque, ut Sancti Ignatii festivitas die
 trigesima prima Julii celebraretur, unde
 Jesuitæ in Galliis celebre nomen
 Sancti Germani Antisiodorensis Epi-
 scopi zelo fors minus sobrio ex fastis
 & Calendario ipso Romano expunxe-
 runt, quod tamen Senatus Parisini e-
 dicto restituere jubebantur: Præterea
 diplomate pro S. Ignatio nonnisi vi-
 ginti octo Cardinales subscriptos nume-
 ramus, specialem autem Bullam pro
 S. Xaverio nullibi reperire potuimus.
 Porro eodem anno Gregorius XV. die
 decima octava Aprilis Beatorum fastis
 adscripsit Virum sanctitate & prodigiis
 celeberrimum Petrum de Alcantara ex
 Ordine Fratrum Minorum strictioris
 observantiæ, cuius festum die decima

Oo 2 nona

Sæc. XVII. nona Octobris ab universo horum Fratrum Ordine ritu Confessoris celebrari indulxit idem Pontifex. Jam antea vero Paulus V. anno hujus saeculi decimo octavo, Sanctam Theresiam in Regni Neapolitani, & Mexicanæ Provinciæ Patronam assumi, ratum habebat.

§. LIX.

Pretiosa mors S. Francisci Salesii Genevensis Episcopi.

*Miræus
Script.*

Sæc. XVII.

Haud immerito post tantam lætitiam Universa Ecclesia sibi erectum fuisse deplorabat Sanctum Franciscum Salesium Sancti Borromæi Parelion, omnium Præfulum gemmam, invictum fidei Pugilem, pauperum Patrem, & hæreticorum malleum. Primam lucem aspicerat præclarus hic Vir Anessiaci in Sabaudia Anno post Christum natum millesimo quingentesimo sexagesimo septimo die vigesima prima Augusti: inde Parisios delatus integro sexennio humanioribus literis ac postea Patavii jurisprudentiæ operam seu verius, præclarum pietatis ac scientiæ specimen dedit, non sine magna dæmonis invidia, cuius instinctu quidam solutioris vitæ juvenes niveum Francisci candorem maculare decernentes,

*Oeuvres du
B. Franc.
de Sales.*

eo

eo consilio adolescentulam quamdam Sæc. XVII.
formosam, minus tamen pudicam ad- A.C. 1622.
ornant, ac quæsito eximium quemdam
Doctorem recens advectum invisendi Raynald. in
obtentu innoxium Franciscum ad hu- Elog. Franc.
jus scorti ædes deducunt, solumque Sales. trast.
cum sola relinquunt: Cognita fraude præm.

ac periculo mox Salefius acribus ver-
bis sollicitantem castigat, atque in il-
lius conspuens faciem glriosum de e-
jus procacitate triumphum fugiendo
reportat, pudore suffusis tanti flagitii
auctoribus. Inde vero cautior factus,
ut ad plures ejusmodi luætas, quas
non una vice in vita sua subibat, sese
strenue accingeret, eo ferventius stu-
diis, solitudini ac pietatis exercitiis
vacabat. Postea die quinta Septem-
bris anno Incarnationis Dominicæ mil-
lesimo quingentesimo nonagesimo pri-
mo Doctoratus laurea decoratus, Lau-
retanam ædem, necnon SS. Apostolo-
rum limina pie visitabat: redux vero
in patriam suam, ac sacræ militiæ ad-
scriptus, in primo suo sermone Avu-
lum inter hæreticos præcipuum a suo
errore reduxit, ac die nona Septem-
bris quinto post anno a Graniero Ge-
nevensi Episcopo ad hæreticorum con-
versionem velut ovis in medio lupo-
rum missus, apud Tunonienses, Ca-
belliacenses, Ternianos, & Gaillar-

Oo 3 denses

Sæc. XVII. denses Calvinistas tam uberem Apo-
A. C. 1622. stolici laboris sui messem collegerat,
ut anno nondum evoluto octingentis
jamjam veræ Ecclesiæ reconciliatis
religionem Catholicam tamdiu ab hisce
Præfectoris exulem revocarit: inde
continuato sacræ victoriæ cursu Gene-
vam, quæ urbs cunctos Catholicos ac-
cessu prohibet, non sine magno vitæ
discrimine, majori tamen salutis, Mar-
tyriique desiderio contendit, eo fine,
ut Theodorum Bezam jam septuage-
narium ab erroris semita & vitiorum
colluvie ad veritatis agnitionem redu-
ceret: Hunc quoque potenti rationum
efficacia eousque inflexit, ut nisi lœva
eidem mens fuisset, & illaudatus pu-
dor, neçnon vulgata pridem spurcitia
infixionem in volutabro lutti non indi-
xisset, quam judicio veram agnosce-
bat Catholicam fidem, etiam facto &
voluntate amplexatus fuisset: Relicto
autem, qui sanari noluit, hoc obsti-
nato, Franciscus Parisios ineunte anno
Domini millesimo sexcentesimo secundo
evoçatus, suis sermonibus, ac virtu-
tum exemplis quamplurimos, & præ-
cipue Perdrovillam nobilem Matronam,
unacum tota ejus familia, neçnon cun-
ctos ex Raconisiâ stirpe Christo lucife-
cerat, ac Divæ Theresiæ Sanctimo-
niales, quæ ejusdem labores precibus
suis

suis secundabant, annuente Rege, & Sæc. XVII.
 procurante Clemente VIII. in Gallias A. C. 1622.
 introduxerat. Postmodum Episcopus
 Genevensis renuntiatus, pro restauran-
 da Ecclesiæ disciplina primo anno Sy-
 nodum celebrabat, totamque Diæcesin
 perlustratus, Clerum suum, pluraque
 monasteria ad vetera instituta revo-
 cans, Congregationem Monialium Vi-
 stationis B. V. opitulante sancta Joan-
 na Fremiot instituit, atque anno Christi
 millesimo sexcentesimo decimo octavo
 Mariam Angelicam, quæ tum Mal-
 bouisensem Abbatiam restauraverat,
 invisit, ejusque Zelum summopere com-
 mendans, Arnaldum Mariæ Patrem,
 hujusque filios, Arnaldum tum nonnisi
 sexennem, & Andilyum sacra preca-
 tione honoravit. Tandem postquam
 Franciscus ubique verbis, operibus,
 scriptis & prodigiis universo orbi clা-
 rus & charus innotuerat, integer cor-
 pore & moribus, ac meritorum copia
 locupletissimus, ut die vigesima octava
 Decembris Sanctis Innocentibus sacra
 moreretur, longe dignissimus, Lugduni
 sanctissime, ut vixit, annos natus quin-
 quaginta sex in Domino obdormivit, *Frecher.*
 omnium amans, & amor ipse, Prin- *Theatr. Vir.*
 cipum delitiæ, populi parens, Präsu- *erud. p. I.*
 lum decus ac lumen & vere Christi *scit. 3.*
Apostolus: Plurima ad fovendam pie-
 tatem

Qo. 4.

Sæc. XVII. tatem utilissima opuscula conscripsérat
 A.C. 1622. Salefius, ceteris vero divina unctione
 plenis palmam præripere videtur ejus
introductio ad vitam devotam, cuius libri
 lectione multa hominum millia ad sanctiorem
 vitae normam revocata suisse
 fertur, & propterea multiplici idio-
 mate ac iterato prælo recusus in om-
 nium piorum manibus teritur: Non
 minus celebratur vastissimus ejusdem
tractatus de Dei Amore. Typis insuper
 prodire illius Epistolæ sacræ ad diver-
 sos sancto prorsus stylo & lacteo calamo
 conscriptæ, ac in septem libros divisæ,
 præter sacra ejusdem XXI. colloquia:
 Postquam vero hic Sanctus in variis
 Calvinistarum locis Christi fidem re-
 duxerat, unice eo intentus erat, ut
 Sanctissimæ Crucis, quam hæretici sa-
 crilege ubique everterant, veneratio-
 nem restauraret: Hanc in rem in va-
 riis locis Theses pro defensione hujus
 cultus affixit, & quemdam Calvinistam
 Prædicantem, qui adversus honorem
 præclaro huic Redemptionis nostræ
 signo debitum, calatum strinxerat,
 egregie confutavit, edito libro, cui ti-
 tulus: *Vexillum S. Crucis*. Exstant quo-
 que plura alia ejusdem hujus sancti
 pia opuscula.

§. LX.

§. LX.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

*Joannis Guevara, Cornelii Lancilloti,
Antonii de Sobrino & Tornieli
obitus.*

Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui hoc *Anton. Bibl.*
 anno fatis cessere, nominari mere- *Hispan.*
 tur Joannes Beltranus Guevara natio- *Miræus*
ne Hispanus, Mutinæ Turrium natus. *Script. Sæ-*
Hic in Jurisprudentia versatissimus præ- *cul. XVII.*
clara tam Hispaniæ quam Siciliæ Re- *Schweer-*
gno præstigit obsequia: quocirca ab *tius in*
Hispano Rege Neapolin missus ad Pa- *Athen. Belg.*
risiensem Episcopatum nominabatur, *Menolog.*
ex munificentia autem Pauli V. Saler- *S. Franc. ad*
nitanus Archipræful creabatur: qua *diem 21. De-*
tamen relicta Ecclesia primo Pacis Au- *cembr. 2354.*
gustæ Episcopus, ac demum Compo-
stellæ Archiepiscopus renuntiabatur,
ubi etiam octogenario major decessit.
Quamplurima ingenii sui monumenta
reliquit, inter quæ tamen ceteris emi-
nent ejus liber adversus Baronii differ-
*tionem de *Sicula Monarchia*, necnon*
ejusdem tractatus, cui titulus: pro-
pugnaculum Ecclesiastice libertatis adver-
sus leges Venetiis latae. Huic adjungi-
mus Cornelium Lancillotum patria
Mechliniensem ex Ordine FF. Eremita-
rum Sancti Augustini, Theologiæ Do-
ctorem, qui variis Ordinis sui mune-
ribus ac dignitatibus præclare defun-
Oo 5 etus,

Sæc. XVII. Ætus, dum charitatis impulsu sauciis,
 A. C. 1622. ac contagione infectis militibus sacram
 opem immoto studio impenderet, in-
 ter ardua hæc pietatis opera ab ægris
 æger domum reportatus, nonnisi qua-
 draginta octo annos natus laboris sui
 præmium a Deo recepit. Scripsierat
 notas & Antidotum ex D. Augustini libris
 collectum contra Sectarios, necnon Pan-
 carpium Augustinianum & B. V. enco-
 mium, Lucernam vitæ perfectæ tum Sa-
 cerdotalis tum Monachalis juxta Regu-
 lam S. Augustini præter privilegia & in-
 dulgentias Sodalitatis corrigiatæ. Ter-
 tius erat Antonius de Sobrino, Sal-
 manticæ natus, qui Madriti inter ce-
 teros Ecclesiasticos Regiæ Aulæ inser-
 viens Regi Catholico a Sacris concio-
 nibus erat, postea vero in Provincia
 S. Joannis Baptistæ apud Discalceatos
 S. Francisci institutum professus, vir-
 tutum ac perfectionis studio inclinavit,
 pie in Domino defunctus die vigesima
 prima Decembris. Edidit librum de
 vita spirituali & perfectione Christiana
 præter alia quædam opuscula. Deni-
 que Augustinus Tornielus Novariensis
 ex Ord. Barnabitarum enodare aggres-
 sus est omnes Chronologiæ, Geogra-
 phiæ & Topographiæ difficultates in
 Historia Ecclesiastica occurrentes a
 mundi Principio usque ad Christi ad-

Dupin Bibl.
 des Auth.
 Eccl. t. 17.

ven-

ventum, & quicquid circa ritus ambi- Sæc. XVII.
A.C. 1622.
guum reperiebat, dilucide explanavit,
adeo ut ejus opus plane velut absolu-
tus commentarius librorum Historico-
rum veteris Testamenti haberi valeat.
Obiit die decima Junii.

§. LXI.

*Flavii Torti, Sebastiani Barretarii,
& Joannis Avantii obitus.*

Ingens quoque sui desiderium relique- Freherus
rat Flavius Tortus, qui Romæ ex *Theatr. Vi-*
illusterrima Torquatiorum stirpe pro- ror. erul.
gnatus Ticinii per triginta annos pu- part. 2.
blice jurisprudentiam tradebat, ac ce- jct. 4.
lebres suas annotationes ad sextum
volumen Consiliorum Baldi, necnon
lucubrations ad statuta civitatis Pa-
piensis vulgabat: Nondum edita ad-
huc Patavii asservantur ejusdem Pro-
fessoris consiliorum volumina quinde-
cim. Eodem quoque anno obiit Se-
bastianus Barretarius in Etruria natus,
qui Ecclesiæ Historiam ab orbe con-
dito usque ad SS. Apostolorum zeta-
tem, necnon vitam Josephi Anchietæ
conscriptis, denique undecimam Martii
diem vitæ suæ postremam habuit Joan-
nes Marius Avantius, qui humaniori-
bus literis Magistro Ricobono, & Phi-
losophicis ac Theologicis Ferrariae e-
gregie

Sæc. XVII. gregie imbutus, Bononiæ Jurisprudens
A. C. 1622. tñæ vacabat, tandem vero Patavii

 Doctorum honoribus insignitus Rodinii
 Caussidicum egit, ubi etiam anno æta-
 tis suæ septuagesimo tertio decessit, a
 suis æmulis tam crudeliter infectatus,
 ut occiso fratre suo ipsem octodecim
 vulneribus pene conficeretur, postea
 tamen recuperata salute, hostibusque
 suis exilio multatis usque ad septua-
 gesimum tertium ætatis suæ annum Pa-
 tavii tranquillam protraxit vitam: Con-
 ciliaverat sibi Ferdinandi II. Cæsaris
 gratiam pereleganti quodam carmine,
 in literariæ vero Reipublicæ utilitatem
 conscripsit Historiam Ecclesiasticam a
 Lutheri apostasia usque ad sua tem-
 pora, præter tractatum de partu ho-
 minis, & consilia plurima de rebus
 civilibus & criminalibus.

§. LXII.

Quidam Societatis Scriptores hoc anno defuncti.

*Alegambe
Bibl. Script.
Sor.
Miræus. l. c.
Pufendorff.
Hist. de
Sued. t. 2.
p. 23. & 27.
Maimb. Hist.
de Luther.* Celebriores ex Jesuitis, qui hoc anno
 obiere, erant sequentes. I. Vin-
 centius Filliuccius Senensis, qui quæ-
 stiones morales earumque compen-
 dium de Simonia, de Statu Clerico-
 rum, & de beneficiis edidit. Obiit
 Romæ die quinta Aprilis. II. Paulus
 Ar-

Arriaga, qui præter Ascetica scripsit **Sæc. XVII.**
tractatum de extirpatione Idololatriæ **A. C. 1622.**

& remediis ad Indorum conversionem.
III. Posteris quoque reliquit Augustinus Canus commentaria in Epistolas D. Pauli & in cantica Veteris & Novi Testamenti. IV. Benedictus Justinianus edidit in lucem explanationem in omnes epistolas Catholicas, & Epistolas D. Pauli. V. Antonius Bassolius nisi notas in Dionysii Alexandrini Periegiesim scripsit. VI. Julius Mararinus elucubrabat suum Colossum Babylonum partim Bononiæ, partim Mediolani editum, necnon discursum in Psalmum L. & sermonum tomos quatuor. VII. Petrus Biardus publici juris fecit librum de auctoritate Papæ contra Martinellum, & relationem expeditionis Anglorum in Canadam. VIII. Denique Laurentius Nicolai, qui non tam operum præstantia, quam nova hæreticos convertendi methodo se celebrem reddidit; se enim Lutheranum singens Munckolmii in Suecia Theologæ Professorem egit, ac in suis sermonibus rudiores etiam textus ex ipso Lutherò allegavit, unde ejus Auditores dubiis agitari cœpere, ac inter Lutheranam & Catholicam religionem vix discrimen esse censuerunt: Obiit novus hic Sueciæ Apostolus Vilnæ die quinta Maij.

§. LXII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. LXIII.

Carmelitani tam mitigati quam reformati Scriptores hoc anno mortui.

Pinotheca I. Proxime Societatis Scriptoribus ac
Jan. Nic. censendus venit Joannes Antonius
Erythr.

Aubert. Mir. Bovius de Jesuitis ob favorem singula-
l. c. rem, & de Carmelitano Ordine ob in-

Ughel. Ital. defessum laborem bene meritus. Hic
Sacr. tom. I.

Thuan. b. 5. natione Italus, ac patria Novariensis
Hift. Henao Mediolani apud Patres Jesuitas Philo-

in Eventil. sophiam, & Theologiam tam celebri
3. n. 13. profectu hauserat, ut nondum expleto
Hift. Con- decimo octavo ætatis anno jamjam
greg. l. 4. Theologici Doctoris laurea decoratus
cap. 32. esset, unde hæd mirum, quod ad
Societatem non tam petens, quam pe-
titus fuerit assumptus, ubi itidem do-
ctrinas, quæ tum apud hujus Instituti
Viros characteristicæ erant, liberaliter
hauserat: tandem vero relicta Socie-
tate Astæ Professionem Religiosos inter
Carmelitas emisit, ac Mediolani, Nea-
poli & demum postea Romæ in Colle-
gio Transpontino Studiorum Regens,
demum vero in Romana Sapientiæ
Academia publicus Metaphysices Pro-
fessor, necnon Sacræ Congregationis
Indicis Consultor renuntiabatur, ab
omnibus eruditis Viris maximo in hono-
re habitus, præcipue vero ab Aloysio
Car-

Cardinale Capponio, qui Bovium in- Sæc. XVII.
A.C. 1622.
ter tot alios omni scientiarum genere
exultissimos Doctores unicum selege-
rat, ut ipso Magistro Theologica ar-
cana, quæ antea labiis primoribus gu-
staverat, penitus exhauriat. Ferve-
bat eo tempore acris Dominicanos in-
ter & Jesuitas contentio circa Gratiae
efficaciam; ergebatur ad hujus litis
discussionem Cardinalium & Consulto-
rum Congregatio, ad quam præter a-
lios etiam Bovius a Clemente VIII.
Consultor renuntiatur: Ibidem singu-
laria pristini affectus, suæque doctrinæ,
qua in Societate imbutus erat, speci-
mina edidit; quamvis enim omnes fer-
me ceteri Consultores & Theologi Mo-
linistica dogmata proscriptissent, ipse
tamen semper hujus Auctoris pro-
positiones vel omnino ab omni errore
vindicabat, vel si eum veritatis pon-
dus nimis aperte premeret, saltem uti
probables defendere nitebatur: quo-
circa ipse unacum Plumbino ab ea
consultatione, in qua in prioribus Con-
gregationibus acta & decreta, ceteris
omnibus Censoribus recognoscenda
exhibebantur, jussu summi Ponti-
ficiis fuit exclusus. Nec tamen inde
territus, cum Clementis VIII. volun-
tas propenso in Dominicanorum
sententiam animo fereretur, Bo-
vius

Sæc. XVII. vius magis, quam quisquam alias,
A. C. 1622. properantis cursum retinuit, silitque
rationibus multis, ne pro Dominicanis
Papa sententiam diceret, uti Miræus, &
Janus Nicius testantur. Sedente au-
tem Paulo V. Bovius ad eundem epi-
stolam dedit, in qua suam de finienda
Auxiliorum controversia sententiam a
ceteris Censoribus dissonam edixit, ac
specialem, ad cuius tenorem Pontifi-
cis Bulla conciperetur, ideam adum-
bravit: Præcipue vero Pauli V. gra-
tiam conciliabat, fervente ipsius cum
Venetis dissidio; tum enim contra Pau-
lum Sarpium acriter calamum strin-
gens, annotationes sex partibus di-
stinctas ad censuram Pauli V. contra
Rempublicam Venetam unacum sua
responsione ad ejusdem Sarpii conside-
rationes edidit, tanto Pontificis ap-
plausu, ut Bovius recusata Purpura,
quam ei Papa obtulerat, Melphitenis
Ecclesiæ Episcopus anno 1607. die 29.
Jan. nominaretur, ubi etiam die duo-
decima Augusti pia morte sublatus est,
in Cathedrali sua Ecclesia sepultus:
Scripsit insuper *septem suffragia* Romæ
in primo examine oblata in favorem
Molinæ. Edidit etiam *epistolam ad Pau-*
lum Rocca adversus epistolæ, quas Sere-
nissimus Venetorum Dux, & Senatus ad
populum suæ Reipublicæ scripserunt. Ex-
stant

stant quoque Opera Theologica Joan- Sæc. XVII.
nis de Baccone ab eo notis illustrata A.C. 1622.
præter Historiam Melphitensis Ecclesiæ ad
S. Mariam de Martyribus. Denique ex
Hispanico in Italicum idioma *Disci-*
plinam Regularem P. Hieronymi Gratia-
ni, superiorum jussu transtulit, *eximio*,
inquit Nicius, *animi demissionis exemplo*,
quia cum in acri atque attenta rerum maxi-
marum meditatione fixus hæreret, ad hanc
humilitatem descendit, quo iis rem gratam
faceret, qui ardioris vitæ studio flagra-
rent. Asservantur adhuc in Romanis
scriniis nondum edita ejusdem com-
mentaria in Universam Philosophiam
præter tractatum de speculorum admirabili
virtute: Ejus exequiis oratione
funebri parentabat Neapoli Emanuel
Thesaurus Jesuita.

Ex Carmelitis Excalceatis in spiri-
tuale Religionis suæ augmentum & ho-
norem ingenii sui dotes egregie exer-
cuit P. Simon a S. Paulo Natione Etrus-
cus, patria Volateranus, qui ex Ar-
tis Medicæ Professore Romæ celebratissimo
Carmelita factus, ac ferventissimus
Regularis disciplinæ cultor effe-
ctus, postquam omnibus honorificis
Ordinis sui officiis ingenti cum laude
& proventu funetus erat, Mediolani
die sexta Septembris miraculis clarus
obiit: Scripsit I. æstimatissimum opus

Hist. Eccles. Tom. LVII. pp de

Sæc. XVII. de Reformatione hominis. II. Scrutinium spirituale. III. Disciplinam claustralem. IV. Horas promeridianas. V. Instructionem ad cognoscendum, quinam vocentur ad statum Religiosum? VI. Sententias spirituales, præter alia plura opuscula, quæ suo calamo conscripta reliquit.

Huic accensendus venit Dionysius a Matre Dei natione Aquitanus ex illustrissima Machanamenium Dynastrum prosapia ortus, qui Genuæ S. Theresiæ institutum professus, ac plurimum in Galliis conventum fundator exstitit, ac tandem revelationibus, apparitionibus, vitæ sanctitate aliisque virtutibus clarus, die vigesima secunda Novembbris Avenione decepsit. Scripsit I. Homilias de SS. Eucharistia II. Discursum Theologicum de visionibus, & revelationibus, divinisque locutionibus. III. Tractatum, cui titulus: *Amor veritatis contra vanas vocum notitates: Ex variis quoque linguis alia opuscula Gallice reddidit.*

Locum pariter inter Scriptores Ecclesiasticos sibi vendicat P. Joannes Antonius Perrotus S. Theologiæ Doctor & in Taurinensi Academia Sacrarum literarum publicus Interpes, ac Professor, qui non modo suis, sed & exteris ob eminentis religionis gratiam sum-

summe charus, & in veneratione habitus, Sæc. XVII.
 cum hebraici idiomatis esset peritissi- A. C. 1622.
 mus, multos hebræos convicit, plu-
 resque hæreticos ad Ecclesiæ gremium
 reduxit, tandem vero in Taurinensi
 Carmelo suo mortalitatem exuit, post-
 quam ibidem typis ediderat sequentes
 Libros I. Declarationes S. Scripturæ
 secundum sensum hebraicæ linguae.
 II. Sermones de S. Syndone. III. Hie-
 roglyphicam relationem faustissimi au-
 spicii Sabaudiæ Domus. IV. Testa-
 mentum Tobiæ. V. Quæstiones con-
 troversiarum. VI. Panegyrin in in-
 auguratione Cardinalis Mauritii Sab-
 audi. VII. Theologicarum quæstio-
 num viam præter quamplurimos libel-
 los Asceticos, & vitam S. Basili Magni.

§. LXIV.

*Conradi Vorstii, Valentini Smalcii,
 & Joannis Randal interitus.*

Non pauci ex Calvini & Lutheri af- *Bælius in*
feclis, qui eruditis suis lucubra- *Diction.*
tionibus sibi famam conciliabant, hoc *Freher. in*
anno decessere: Ad hos primo referi- *Theatr.*
mus Conradum Vorstium patria Colo- *Part I.*
nensem. Hic a Patre suo Calvinianæ *fest. 3. Epist.*
sectæ addictissimo Bedbergam, ac inde *Remonstr.*
Düsseldorf missus, politioribus lite- *Opera Reg.*
ris egregiam navabat operam: postea *Jacob I.*
Pp 2 *Protest. Av-*
Colo- Ecd. p. 374. *tiv. p. 165.*
Hornii Hist.

Sæc. XVII. Coloniam reversus, in Laurentiano
 A. C. 1622. Gymnasio Philosophiæ vacabat, a Ma-
 gистri tamen honore exclusus, eoquod
 pro more Catholicæ fidei defensionem
 jurato polliceri renuisset. In variis
 postea Academiis Theologiam profes-
 sus, a pluribus Principibus & Ecclesiis,
 ut Pastorem ageret, expetebatur. Ac-
 cersebatur etiam a Lugduno-Batavæ
 Academiæ Curatoribus; crescentibus
 autem ibidem inter ipsos Ministros ri-
 xis ac turbis, jure suo cedens a mune-
 re docendi abstinuit, Steinfurtenſi
 Gymnasio suam locans operam. Mor-
 tuo demum Arminio ad Lugdunen-
 sem Cathedram revertebatur, infau-
 stissimo tamen hujus Viri fato; præ-
 terquam enim, quod Gomaro, utpote
 Arminii Successor jam exosus esset,
 & ante adventum suum a Gomaristis
 tanquam Socinianorum hæresi infectus
 crederetur, insuper horum indignatio-
 nem sibi potissimum in caput suum ac-
 cersebat suo tractatu *de Deo*, ac illius
apologia: Accusabatur enim, quod in
 utroque hoc libro juxta Sociniano-
 rum placita de Dei natura effutiisset,
hanc in se non esse infinitam, sed duntaxat
comparative ad nos, & unamquamque hy-
postasin in Divinis peculiarem habere es-
sentiam, Deumque in se non esse æternum,
nec impassibilem &c. Transmittebantur

hi

hi duo libri ad Jacobum I. Angliæ Re- Sæc. XVII.
gem, qui mox Rudolpho Winwoodo A. C. 1622.
suo apud Batavos Oratori negotium
dedit, ut Ordines compelleret, qua-
tenus Vorstium, *hominem hæreticum*, quem
ipſi abſolviffent, a Lugdunensi Profes-
ſione arcerent, ſecus, Rex fœderi cum
Ordinibus nuntium missurus eſſet:
Jacobus vero, priuquam Ordinum re-
ſpoſitionem accepiffet, Vorſtii librum
de Deo Londini, in cæmeterio ædis D.
Pauli necnon Oxonii & Cantabrigæ
carnificis manu comburi juffit, ac ſuam
proteſtationem Antivorſtianam, ſeu ex-
poſitionem Vorſtianorum errorum pu-
blici juris fecit. Hunc Regis ardorem
Batavi iniquo ferebant animo, indi-
gnantes, quod Rex nequidem ab eis
rogatus, in cauſam Ecclesiæ, in quam
nulla ei competeret jurisdictione, ſeſe
præcipiendo ac comminando ingereret.
Hinc eidem nec ex integro cedendum,
nec aperte refiſtendum rati, rescripsere,
quod proxime in Ordinum comitiis hoc
negotium ex animi ſententia transactum
iri ſperarent: interim vero Vorſtius a
docendi officio abſtinere juffus eſſet.
Rege autem Vorſtii exilium acrius ur-
gente, hic Lugduno Gudam missus eſt,
id iſum ſuadente Utēnbogardo, qui
haud diſſimulanter eidem ſcripferat,
quod Batavi *Christianum Professorem*, non

Pp 3. Ofte-

Sæc. XVII. Ostorodianum expeterent (*). Postea Vor-
A. C. 1622. stius a Gomaristis in sua Dordracensi
 Synagoga congregatis perpetuo mul-
 etabatur exilio, integro biennio deli-
 tescere ac circumerrare coactus, ut Go-
 maristarum insidias eluctari posset: tan-
 dem vero a Friderico Holsatiæ Duce
 receptus, Tönningæ die vigesima nona
 Septembris misere periit. Præter re-
 censitos libros, in quibus tamen tra-
 ctatum de *Filiatione integrum e veteri*
codice cuiusdam Anonymi Samosateni
descripsisse fertur, edidit etiam fidei
Christianæ delineationem: commentaria in
Epistolas Apostolicas, Enchyridion contro-
versiarum inter Evangelicos & Pontificios,
Apologiam pro Ecclesiis orthodoxis contra
Jesuitas. De caussis deserti, & deferendi
Papatus, & plura alia, quæ, si nun-
quam scripsisset, se literariæ Reipublicæ
longe magis meritum reddidisset.

Ex eadem Sociniano-Calvinistarum
 fæce prodierat Valentinus Smalcius pri-
 mum Scholæ Smiglensis Rector, inde
 Lublinensis, ac postea Racoviensis cæ-
 tus Minister, qui Racoviensem Cata-
 chesin edidit, eamque Wittenbergensi
 Academiæ nuncupavit, quam tamen
 illa

(*) Christophorus Ostorodus Goslariensis
 Rector ob errores Socinianos a suis exaucto-
 ratus fuit.

illa confutabat, cum a Socini erroribus Sæc. XVII.
 aliena esse gestiret: ex hac tamen re- A. C. 1622.
 pulsa postmodum inter Smalcium &
 Francium exortæ sunt altercationes.
 Edidit pariter librum de divinitate
 Christi, necnon institutionem Religio-
 nis Christianæ, *pudificationem P. Scargæ*
Jesuitæ, & plura ejusmodi tribu-
 laria schediasmata.

Obiit quoque die decima octava Ju-
 nii Joannes Randal Anglus, qui tra-
 statum de Deo & Christo, necnon de
 Sacramentis, præter aliquos sermo-
 nes typis vulgaverat.

§. LXV.

*Davidis Parei, Petri Hinckelmani,
 aliorumque mors.*

Præterea hoc anno die decima quinta *Freher.*

Junii septuagenario major decepsit *theatr. Vir.*
 David Pareus Francosteinii in Silesia *erud. p. I.*
 natus. Hic exuto Lutherò Calvinum *sext. 3.*
 induit, atque a Friderico III. Palatino
 Electore Heidelbergam evocatus, Col-
 legium Sapientiæ gubernandum susce-
 pit; ubi vero hic idem Elector ejectis
 Calvinistis Lutheranos Prædicantes
 invexerat, Pareus quoque emigrare
 coactus est, Heidelbergam primum re-
 versus, postquam Joannes Casimirus
 Palatinus Elector anno Christi mille-
 simo quingentesimo octogesimo quarto

Pp 4 ex-

Sæc. XVII. expulsis Lutheranis (*) Calvinianos
A. C. 1622. Præcones revocayerat: tum vero antiquam, qua in Lutheranos æstuabat, bilem largius in eos evomuit, præcipue in Jacobum Andreæ Tübingersem Prædicantem, & Ægidium Hunnum, quem in quibusdam sacræ Paginæ locis ab eo explanatis Judaizasse insimulabat, ac læsum Calvini honorem edita apologia vindicare nitebatur. Nec tamen in persequendis Lutheranis turbidi ingenii sui furor stetit, sed insuper evulgato commentario in caput 13. Epistolæ Divi Pauli ad Romanos se summum Tyrannidis Principum (verba sunt Weismanni Lutherani Scriptoris) & Regiminis eorum Monarchici, seu despoticis hostem declarabat; inde vero innumeras pene centuras, imo & carnificem, cuius manu ejus liber jussu Jacobi I. Angliæ Regis combustus est, experiri cogebaratur. Scripsit insuper I. Irenicum seu de unione Calvinistarum cum Lutheranis. II. Disceptationes de auctoritate S. Scripturæ adversus

(*) Legenda omnino est Calvinistarum Prædicantium epistola consolatoria ad Jacobum Andreæ, & Lucam Osiandrum ad Lutheranos Prædicantes, ubi narratur, hoc distichon ad conclave Joan. Casimiri Electoris fuisse affixum:

*O Casimire potens, servos expelle Lutheri,
 Ense, rota, ponto, funibus, igne neca.
 Vid. p. 19.*

sus Magirum Jesuitam. III. Metho- Sæc. XVII.
dum ubiquitariæ controversiæ. IV. A.C. 1622.

Adverfaria in Exodum, Leviticum &c.
V. Commentaria in Genesin, Jonam,
S. Mathæum &c. VI. Partitla Parthe-
nica, & Thesaurum Bibliorum. Scri-
bunt de eo Calvinistæ, quod Frideri-
cum Palatinum a Bohemico suo Re-
gno turpiter expulsum iri, in quadam
visione cognoverit, quo autem spiritu
revelante, dissimulatur.

Alter erat Petrus Hinckelmanus
patria Rostochiensis, qui die decima
quarta Junii quinquagenario major in pa-
tria sua decessit. Scripserat librum de *er-
roribus Papismi, Calvinismi, & Anabaptismi.*

Præterea alii ex Sectariis obiere, & quidem I. Joannes Baumbach Heidelbergensis Professor, qui edidit tractatus de libro Psalmorum, de trium linguarum Orientalium antiquitate, de appellationibus Dei, de Urim & Thumin, de modo disputandi cum Judæis &c. II. Raphael Eglinus, qui die vigesima Augusti Marpurgi obiit, scripsit de Prophetia Danielis, de peccato in Spiritum Sanctum, de gratuita Electorum salute, & reproborum damnatione. III. Joannes Wagner sexagenario major die undecima Decembris decepsit, posterisque reliquit suam Panacæam spiritualem, seu parva Biblia, Postillam de tempore & San-

P p 5 *dis,*

Sæc. XVII. & supplicium Achamis, præter ser-
A. C. 1622. mones funebres. IV. Georgius Stam-
pelius edidit *Vaticinium Jacobi de Mes-*
sicæ adventu, Mysterium Salutis, Catechis-
mum, explanationem Psalmorum Pæni-
tentialium, Historiam Scholasticam, Chro-
nologiam Sacram, pluraque alia: Mor-
tuus est die decima nona Februarii.
V. Ejusdem Mensis die octava vivere
desit Matthæus Konecnius natione
Hungarus, qui *Ecclesiastem Domesticum,*
Theatrum Divinum, & tractatum de of-
ficiis Christianis evulgavit. VI. Ioan-
nés Jezler Helvetus, qui die trigesima
prima Augusti naturæ debitum solvit,
sequentes edidit libros, *Schematismos*
Christianismum complectentes, *vitas Pa-*
triarcharum & Prophetarum, *tractatus*
de virtute, de fructu mortis Dominicæ, de
diuturnitate belli Eucharistici, *aliaque po-*
lemica opuscula. VII. Christianus Ger-
son, qui ex Judæo Lutheranus, & ex
Lutherano Calvinista factus Bernburgi,
dum ex nuptiis nocte concubia domum
reverteretur, aquis haustus periit:
scripsit *Chelec*, seu *Talmudicum Judæo-*
rum thesaurum, *Judaici Thalmudi conſu-*
tationem &c. VIII. Henricus Boethius
typis vulgavit librum *de religione vera,*
falsa, pagana, Mahumetana, Judaica &c.
de resurrectione, utrum ea ex virtute re-
surrectionis Christi, ut alia ex cauſa sit
fatu-

futura: Exhallabat animam die quinta Sæc. XVII.
 Maij septuagenario major. IX. Mar- A. C. 1623.
 tinus Bohemus edidit *speculum Passio-*
nis Christi, Calendarium Ecclesiæ, Gemini-
tum creaturarum, Theologicam contempla-
tionem hominis &c. X. Joannes a Fuchte
 ante obitus sui diem, qui erat vigesimus
 quintus Novembris, prælo com-
 miserat *Ratherti testimonia SS. Patrum*
de Eucharistia, compendium Synodorum,
S. Augustini sententias ex ejus operibus &
S. Prospero excerptas &c. XI. Nicolaus
 Byfialæ Anglus, scripsit *commentaria*
 in Epistolas SS. Petri & Pauli.

§. LXVI.

Universitatis Cracoviensis altercatio cum Jesuitis Polonis.

Jam dudum Jesuitæ in Cracoviensi *Epist. P. Ru-*
 Urbe degentes in Academiam *sese scov. de*
 insinuare, eamque sibi solis vindicare *usurp. stud.*
 gestiebant; hoc autem anno opportuna
 sui consilii occasio offerebatur ex so-
 lemnibus, tam Philosophicis quam
 Theologicis disputationibus, quas in
 festiva solemnitate Canonisationis SS.
 Ignatii & Xaverii die decima tertia Ju-
 lii habebant, ac inde quoddam posses-
 sionis Academicæ jus sibi quærebant.
 Obsttit tamen acriter Cracoviensis Uni-
 versitatis Rector, qui publicas hasce
 con-

Sæc. XVII. concertationes solemnni oppositione in
A. C. 1623 terrupit. Reclamabat illico die vige-
fima octava Julii Valentinus Ruscovius
Societatis Procurator Provincialis, ex-
ponens, quod *Universitas jurisdictionem*
ad ea, ad quæ nullam habet, nec unquam
habuit, imprudenter extenderit, Theses
lacerarit, & Jesuitis hanc prohibitio-
nem merito rejicientibus, Academicos
indicta excommunicationis poena eloco
disputationis discedere coegerit. Ve-
rum adversus hasce querelas totius
Universitatis nomine Rector exceperat,
hæc divulgans. Legi scriptum Patrum
Societatis Jesu, contra Universitatem Cra-
coviensem: scriptum famosum, mordax,
rancoris & amaritudinis plenum: legi in-
quam, & miratus sum, talia a Societate
proficiisci illa, quæ se in summo perfectio-
nis positam jactat; quæ se Magistrum mo-
rum, & reformatricem mundi pro-
fitetur, quid faciemus nos ceteri, qui
ab ea exempla vitæ expectamus; si talia
nobis dantur? O charitas, quam male ha-
bes, malo hoc œvo! quam inanis tua ima-
go, nonnisi oculos hominum fascinas, ubi
vel maxima esse deberes, fucus tui & pha-
leræ inanes relictæ nobis, tu, cum bonis
Majoribus nostris, candida & simplex vir-
tus in cælum abiisti, pepulit te terris su-
perbia, Vanitas, contentio. Scilicet cum
Patres totam Poloniam replessent suis scho-
lis,

lis, nullam se scholam habere arbitrati sunt, Sæc. XVII.
nisi vetere regia, & in hoc regno principe, A. C. 1623.
 versa, in specula hujus Urbis suum Collegium in Universitatem pro suis erigerent.
 Nec satis illis est, tot sua habere, nisi alienum Collegium malis artibus occuparent.
 Charitate se studere, inquiunt: *An non magnum ejus exercendæ Theatrum est Regnum hoc amplissimum? cum Charitati plerumque, aliquid minus sufficiat?* quod si ambitioni & vanæ Gloriolæ student, eorum charitati nec Cracovia, nec quidquam sufficerit. Ad terminum ergo Scholarum properant, & caput illis hic erigere conantur. *An, quia in suis jam desierunt, hic incipere necquidquam sperant?* Caput Regni est Cracovia: Caput scholarum Jesuitarum decet ibi esse? Si deceret societatem quodcumque pulchrum & magnum alienum invadere & involare: Deum ego, & nomen Jesu tremendum testor, nullam causam nos huic cupidini Patrum præbuuisse, atque adeo eos nullam aliam habere, quam insolentiam ambitionis: quo evasuram, ille scit, qui & ejusmodi libidinem vindicabit.

Jam quod ad Protestationem attinet: testis mihi veritas sit, an illi eadem necessitate adacti sint, ad famosum, & calumniosum libellum contra Universitatem vulgandum, qua Universitas ad Protestationes? quæ sciaret defensionis causa sunt factæ, & ut Privilegia regia, beneficentiaque Domus Jagelle-

Sæc. VIII. gelonianæ in Academiam, conservaretur.
A. C. 1623. Patribus vero Defensionem, jure naturali
 concessam, pro injuria accipientibus, &
 contumeliose exaggerantibus, testor Jesum,
 Charitatem illam, cui abscondita cordis pa-
 tebunt in die novissimo, acerbius, contume-
 liosius, magisque false non potuisse ab eis
 exagitari homines ab Ecclesia resciſſos,
 quam nos, corpus, & sanguinem suum,
 ut jam fidem charitatis, in persequendis
 Sectariis servandam, etiam in admonendis
 suis amiserint. Tempus hoc scilicet illis
 visum, ejusmodi concertationibus, & scan-
 dalis opportunum, dum ira Dei in vitia
 nostra exardescit, & sævit; dum cum bello,
 fame, & peste pugnamus: mordeamur, con-
 sumemurque ad invicem, quotquot a flagel-
 lis Dei supersumus. Non ita Parentes
 nostri, illi boni & candidi: qui alter alteri
 conciliari, noxas dimittere, & orationibus
 placando furori divino incumbere, consue-
 verant. Dum vero Academia ejusmodi
 contentionibus, & scandalis nullam occa-
 sionem dedisse, coram Deo, & Angelis
 ejus testatur, videant Patres, ne ibi ex-
 tremam confusionem ferant, pro Gloriola
 hujusmodi, quam aucupantur.

Ut vero rem, ut est, benevolo Lectori
 aperiam: malum hoc odii Societatis in nos
 effusum est, tum, quod rogati ab eis,
 pompa Canonizationis S. Ignatii non in-
 terfuerimus: tum quod clandestinis machi-
 natio-

nationibus eorum de inchoando studio Cra- Sæc. XVII.
coviae, publice palam, & candide, obviam A.C. 1623.
ierimus. Non interfuius pompe (inquam) ~~in quam~~

D. Ignatii, rogati ab eis: cum postmodum
Solemnitati B. Teresice, magna frequentia
adfuissimus. Hoc Patribus dolet. Sed ea-
dem opera, omnes civitatis hujus Religio-
sos Ordines, omnem Clerum insectentur,
qui rogati itidem, vel nulli, vel rari, ad
ornamentum illius Triumphi confluxerunt.
Qua causa, quo animo, id alii fecerint,
non disputo. Academicis pro ratione vo-
luntas satis esse potuit: ubi nulla fuit agendi
necessitas. Sancti Vestri ornandi erant,
inquietis? ab hac vero officiositate communi-
onium consensu & exemplo excusari po-
teramus. Sed quid, si illa Religio nova
res novas contra Academiam excitabat?
Si in illa pompa hamus erat, quem nos in
pernitiem scholæ Cracoviensis voraremus?
si sub illo pallio pietatis latebat præsens pe-
riculum, & pernities? Nimium impruden-
tes suissemus, si artibus vestris jam probe
exploratis concessissimus: Dominus illius
Domus, quam incolitis, anni sunt plus-
minus quinquaginta, cum non posset obti-
nere a vicina Domo Academica, ut sibi pa-
rietem, officientem illius lumini, erigere
liceret: ad artem conversus, Præfectos vi-
cinæ Domus invitat ad epulum, tractat,
retinet; ac dum illi immorantur indulgen-
tes genio, convocatis undequaque fabris

Cæmen-

Sæc. XVII. Cæmentarii, parietem, quantum opus
A. C. 1623. fuerat, profert, arteque id, quod jure
non poterat, obtinet. Successis vos in
locum, & stratagema; occupatisque vestræ
pompæ Solemnitatibus Academicis, nec rei
suæ advigilantibus, parietem novæ scholæ,
contra veterem proferre, cogitabatis. Sed
ut Lector melius intelligat, quæ Contro-
versia inter nos & Patres hucusque fuerit;
quæ mater talem filiam, qualis est vel pro-
testatio Jesuitica, genuerit: paucis inte-
rim attingo.

Elapsis annis, Patres omnibus modis
in id incumbebant, Capitaque Regni eo in-
ducebant, ut sibi studium universale Cra-
coviae, atque adeo Academiam, quæ esset
in regno princeps, excitare liceret. Mul-
tis illi rationibus, & modis id obtainere
conati sunt: & antequam obtinerent, sum-
ma cum fiducia sœpe, per totam Poloniam
vulgarunt, jam se collegium Cracoviæ ha-
bere; jam eo Juventutem confluere, Pro-
fessores tales, & tales docendo ibi designa-
tos. Movit hæc insolentia Academicos,
ut conatibus eorum palam obviam irent.
Multa hanc in rem ab illis acta; multum
negotium hoc agitatum apud Illusterrimos
Regii hujus Senatus Principes, Serenissi-
mumque & Clementissimum Dominum No-
strum: Oratum ab eis, & supplicatum,
ne ovis hæc Regni hujus unica, Collegium
Cracoviense, occuleretur; & hominibus

opu-

opulentis tot Collegiis florentibus, in epu- Sæc. XVII.
lum apponenteretur. Implorati Divi manes A.C. 1623.
Proavorum suæ sacræ Majestatis, impri-
mis vero Regis Jagellonis, qui post multa
ornamenta, & prærogativas Scholæ huic
concessas, dira execratione Posteros suos
obstrinxit, ne suam hanc filiam violare, &
atingere auderent. Forte ejus execratio-
nis per Patres contemptæ & violatæ, di-
ristotum Regnum afficitur, cum publicis, &
privatis calamitatibus sese explicare non
potest ab eo tempore, a quo Jesuitæ suffo-
dere non cessant religiosa Musarum templa,
a Jagellone Rege fundata. Est in cælis
locus justitiae, est pietati, eamque Academ-
ia implorat in terra pro Salute sua, &
incolumentate, contra libidinem & petulan-
tiam alienam, cui quantumvis plurimum
des, nunquam satis est, nisi alienum acci-
piat. Plures hæc Doctos genuit unico col-
legio, triginta quam Patres quinquaginta
annis, triginta collegiis. Fidem appello
illius sæculi vere literati, quot Patres in
Poloniæ venientes hic invenerunt, & a
quo melioris sui ordinis Candidatos, in
Academia certe institutos commodarunt.
Noſtri fætus sunt Hosii, Cromeri, Ori-
chovii, Socolovii Patricii, contra quos
vel unum his similem a Patribus postulamus,
Non invita dedit Academia Societati Her-
bejos, Grodzicos, Scargas, Laternas,
& ceteros, quorum similes hoc ævo dege-

Hist. Eccles. Tom. LVI. Qq ne-

Sæc. XVII. neres Patrum scholæ nunquam proferent.
 A. C. 1623. Scilicet ipsi literas, ut immensas tractant;
 non limitibus cancellis inclusas vulgo venditant. Vitam duntaxat Scientiis dari debere, Academicum est: porro tribus, quatuorve annis illas disci Societatis est. Sicut vero hoc Patrum studium, nec perenne est, & proprius excidio literario accedit, ita illud Academicum vetus studium cæmulationem sovet, ingenia excitat, in summumque apicem literarum effert. Multum interest inter id Sapientiæ, quod populare dicimus, mulierculis gratum; & illud solidum, excelsum, paucis & magnis notum veræque gloriæ vicinum. At florent duntaxat Patres? Utinam non efflorescant! Principia omnium rerum sunt ad speciem: sed ex maturitate, & soliditate, earum usum cæstimentur a prudentibus. Periculum fiat Academiæ, & compertum erit, quod ducentis amplius annis virtus conservata temere cum novitate Patrum commutanda foret. Testatur totum hoc Regnum, an Academia per Ducentos annos rem aliquius expetierit? an rapuerit? an fraudi alicui & nocimento sciens fuerit? an non suum potius amittere, & omittere, quam alienum invadere illi satius fuerit? Oravimus Patres, ut sua felicitate contenti, pauperie Academicu abslinerent; exorare nihil potuimus. Clam, palam, cominus, eminus nos petunt; quietemque literariam,

qua

qua nihil charius, ab hominibus inquietis Sæc. XVII,
turbant. Prudentiores & æquiores nobis A.C. 1623.
sunt majores Patres nostri: nunc filios
pro eis natos, homines turbidos, igno-
rantes melius an deterius Societas habe-
bit, si scholam Cracoviæ erigat, modum
cupidini imponere nolentes.

Ne multis rem agam: Serenissimus
Princeps, Majoresque Senatus Poloni,
legatis Academicis responderunt: Nun-
quam se in animo habere, ut vetus
schola a Regibus Poloniæ fundata de-
trimentum aliquod patiatur: neque
licere Societati, scholam contra scho-
lam Cracoviæ, altare contra altare
(ut vocant) erigere. Hinc jam Patres
duo conantur oblique. Alterum, ut sibi
docere liceret Cracoviæ sui Ordinis Ju-
ventutem, quomodo Ordines ceteri Reli-
gioſi docent. Alterum: Policebantur se
daturos operam, ut Academicis Profes-
soribus jungantur, in unumque Corpus
coeant, unamque literariam pruvinciam
efficiant. Utrumque horum porro in exi-
tium scholæ Cracoviensis cudebatur. Nam
illud quidem certum erat, Societatem ni-
hil commune cum aliis religionibus in do-
cendo habere: Ceteri omnes Religioſi suo-
rum cauſa disciplinas proficiuntur, illi
extraneorum, haecque natura & Sacra-
mentum ſuę religioni eſt, & hinc qua-
liscunque docendi rimula aperta fuerit,

Qq 2 mini-

Sæc. XVII. minime quietura; sed torrentis instar e-
A. C. 1623. ruptura: emissariis suis potissimum nihil
jam agentibus, instantibus magisque sibi
obnoxios sollicitantibus, quam ut occu-
pata scholis suis Polonia urbem regiam,
deleta veteri Academia invadant, juris-
que sui faciant. In galliam recepta So-
cietas sub duris Conditionibus, quantum
illis arrestata est, tantum posthabito earum
nexu, quidvis in præjudicium scholæ Pa-
risiensis tentavit, & artibus suis persecit?

Illud vero de unione cum Academia
multo periculosius erit: sic attrahi in
partem Jesuitarum aliquibus Academicis,
communis rei cura & concordia disslove-
retur, & res ipsa periret. Qua in parte
immane quantum laboratum a Patribus:
submissi homines callidi, simplicitatem fin-
gere docti, artibus mille instructi, qui
animos eorum Professorum tentarent,
quos artibus suis magis capi posse ar-
bitrati sunt. Nec discrimin habitum,
cujus notæ, cuius famæ ii essent: dum-
modo Academicæ dicerentur, & a parti-
bus Jesuitarum starent, sed meliores pro-
be videbant, nunquam rite coalitura stu-
dia, & animos Patrum cum suis: quid-
quid dicerent, promitterent: Unionem
quærunt non alia, quam rei suæ au-
gendæ caussa: hi alieno capiti subsunt,
nec illius obedientiam sacramento devin-
dam valent excutere, ut uni capiti &
Aca-

Academicæ Rectori pareant, unamque functionem faciant. Institutum utriusque totum cœlo distat. Academicæ omnia aperta, candida, simplicia: illis clausa, cauta, testa. A Jesuitis omnia agi, tractari, quasique omnium negotiorum in vita eos mercaturam agere, notum est: Academicæ uni rei devincti sunt. Principum aulæ & publica quæque ab illis: ab Academicis petitur solitudo, & amatur. In ipsa professione literaria, alio fine, alio modo Juventus instituitur in scholis Patrum: alio in Academicis: hinc sperare possumus, ignem aquæ potius jungendum, & Apulis lupis capreas, quam filios liberæ cum filiis servæ, terrorique deberent esse nobis aliarum Academiarum vestigia, quæ potentiae Jesuiticæ junctæ Societatem illum Leoninam expertæ, posteros monent exemplo suo, ne quid simile faciant.

Videbant ex his rite Patres unionem non successuram; videbant autoritatem publicam eorum votis parum respondere; videbant se Academiam a fronte aggredi non posse. A latere ergo petunt: Spar-gunt passim, se studium Philosophicum, Theologicum certo modo, a pompa D. Ignatii inchoare velle. Secretum vero inter illos erat, Collegii omnium artium eadem opera, fundamenta, & auspicia facere: ubi ea de re antea solemnis Consultatio a Patribus Provinciæ haberetur.

Qq 3 Pro

Sæc. XVII. *Pro Possessione vero, ut vocant, Collegii*
Sæc. 1623. *& studii capienda, Disputationem celebrem Theologicam, & Philosophicam exhibendam, colore vel Conventus vel celebritatis Divorum ornandæ: Academicos ad hæc dormituros: partem eorum conciliandam: partem metu, vel amore dissimulaturam commune periculum. Magnam occasionem esse aggrediundæ Academicæ, pallium publicæ lætitiae, & prætextum religionis. Nil auspicatius Societati posse evenire, quam si solemnitatem sancti sui Principis, cum auspiciis principis Collegii in Regno jungat: alterum alteri præsidio fore; oppugnatores vel metu coercendos, vel si hiscant, passim impietatis arcessendos.*

Hæc ita a Patribus destinata, exi-
 tum non secundum habuere. Nam pom-
 pa Beati Ignatii, cuius majestate sua
 consilia tegebant, non eum applausum,
 non frequentiam, non studia populi habuit,
 quæ sperabant a Clero, & ab omnibus
 Ordinibus religiosis civitatis, deserta: ut
 soli Patres, iisque perturbati, eam effice-
 rent. Jam quoad Academiam; invitati
 fuere Academicci ad illam solemnitatem,
 qui cum didicissent, præter communia Pa-
 trum cogitata, eos pro unione cum Aca-
 demia habituros, & passim vulgaturos:
 si vel semel in unam pompam cum Aca-
 demicis coirent: se in unum corpus coi-
 viisse:

visse: jam Academiam velle Societatem or-
nare: & vicissim se ab ea ornari postulare: Sæc. XVII.
A.C. 1623.
jam docendi illis facultatem denegare,
non valere: quibus ornamentum pompæ
dedit: Confluxisse frequentes, applausisse
& (ut dicam id, quod res est) funeri &
exequiis veteris Academicæ nescientes &
dementatos interfuisse. Parabatur convi-
vium conciliandis animis: siebant cetera,
quæ ad speciem vulgo monstrarent, Je-
suitas & Academicos jam unum esse.
Hæc & alia, ubi Academicæ Proceres
perspexere, judicarunt, quanto magis Pa-
tres ambirent concursum Academicorum,
tanto magis illis temperandum a frequen-
tatione pompæ, & triumphi illius, du-
xerunt. Pro insanis quippe secissent; si
Solenitatem ornassent, cui tanquam escæ
hamus inerat rei Academicæ perdendæ.
Cum potissimum magna pars Urbis, solo
odio conatum Jesuiticorum, & iniqui-
tatis Patrum in Academiam subterfuge-
ret, & sese subtraheret a triumphis illis.

Sed enim vos perrexistis destinata exequi: Disputationem celebrem, alteram philosophicam, alteram Theologicam publicatis: ad eas ornandas quoscunque potestis, accersitis. Re ad Rectorem Universitatis delata, habitoque Concilio decissum est, Protestationem contra Disputationes vestras faciendam: ne illis scilicet ius Academicum quoquo modo convelleretur:

Qq 4 Scho-

Sæc. XVII. Scholaque vetus detrimentum aliquod acci-
A. C. 1623. peret. Summa Protestationis erat: „Jam
„pridem vos contra hanc scholam res no-
„vas molimini: contradicatum vobis est,
„& repugnatum: intercessit autoritas
„magnorum Virorum, ut ne quid
„contra eam tentaretis. Vos nihilo-
„minus, nescitur quo instinctu, Di-
„sputationes publicas, quæ juris Aca-
„demici forent, audetis facere: cona-
„tus veteres resumitis: Collegium contra
„collegium regium excitare conamini.
„Quæ si ita sint; testaretur Academia,
„quod ad autoritatem Regiam, & summi
„Pontificis, ad eosque Academiam
„provocet. „ Hæc ita conscripta per
honoratos Professores, intimata vobis, non
diffiteor, perturbatis Conscientia male co-
gitatorum; & eoquod conatus vestri in pu-
blicum produci essent, negotiumque pate-
factum, quod vos sine negotio perfecturos
arbitrabamini. Intimata Protestatione,
Religiæ quotquot ibi erant, & juventutis
magna pars, ubi vidit, disceptationem il-
lam esse, non tam de capitibus Philosophiae,
quam Societatis & Academiæ; confessim
eam deseruit: solique ii remansere, qui vel
ex scholis vestris ad pompam confluxerant,
vel impediti Scabellorum concatenatione e-
gredi non potuerant. Vos insuper odio
habiti: miffitatumque contra artes vestras:
qui

qui nihil ageretis, quod non in fraudem, & Sæc. XVII.
detrimentum aliorum esset.

A. C. 1623.

Successit Solemnitas Canonizationis
Beatæ Teresiae a Patribus Carmelitis Di-
scalceatis celebrata: Deus bone! quo con-
cursu, qua congratulatione, qua frequentia
omnium Ordinum civitatis? Universus
Clerus, omnes Religiones, quæcunque Cra-
coviae collegia sua habent, nihil non ex-
prompsierunt, quo Charitatem in Religio-
sos Patres Discalceatos, & Devotionem
in Sanctam testarentur. Non pauper, non
Dives, non civis, non advena omisit quid-
quam, quo publicam laetitiam profiteretur,
demonstraretque. Inter ceteros Academia
plurimum pompam illam honestavit: Cum
Juventus magno numero ad faces gestan-
das sponte confluueret: cum Professores,
quotquot erant, in venerabilem coronam
convenientes, Majestate Academica Devo-
tionem religiosam exornarent, solaque
Academia plus Splendoris festo illi adfer-
ret, quam quid usquam Societati suit, &
Jesuitis, qui sua solemnitate confusi, sine
ordine, & numero decenti, similiorem tu-
multui, quam triumpho, pompam egerunt.
Fremere ad hæc Patres, indignari: post-
habitos se & contemptos: Religionem no-
vam studia Civitatis in se traxisse, eorum
que documentum ibi præstitum, ubi maxi-
me nolebant: Exemplo ad hoc magno Aca-
demiam fuisse. Scilicet palam facere scho-

Q q 5 lam

Sæc. XVII. iam Cracoviensem, se nihil commune cum A. C. 1623. Societate habere velle: Dissensionem aper-tam, & inimicitias profiteri. Succum-bendum sibi esse in cogitatione unionis, & concordiae illius in tantum quæsitæ cum Academia, si ea cum quovis potius jugum ducere, quam cum Societate Societatem ullam habere velit. Odio sui & contemptu negatam D. Ignatio processionem Academi-cam, concessam Divæ Teresiae: idque tum temporis factum, cum potissimi & Prin-cipes Societatis Cracoviæ essent, ut non jam cum Jesuitis Cracoviensibus tantum, sed cum totius Regni inimicitiae ab Acade-micis agi viderentur. Utinam aliud thea-trum probro illi, quod tulit Societas, da-tum suisset, quam urbs regia! in qua (cum in ceteris civitatibus Poloniæ regiæ triumphus B. Ignatii actus fit) abjecte, sordide, & perturbate a Societate trium-phatum. Ita vociferabantur Jesuitæ.

Ex his Disputatio publice iterum con-stituitur in œde D. Petri: cui solæ mulier-culæ Cracovienses adfuerunt, & Satelli-tium, nescitur, unde petitum, dicebatur con-tra Academicos accersitum. De his som-niatum & sparsum, quasi ad impediendam Disputationem ea frequentia convenire de-berent, qua ad ornandum diem festum B. Teresiae convenerant. Iterata protestatio pacifice, & sine ullo turbarum vestigio: Dictum Patribus, oratumque ab eis per Chari-

Charitatem Christianam, per Salutem Regum Fundatorum Universitatis, ne quid contra veterem scholam moverent. Perfecta nihilominus Disputatio, confusis magis eo autoribus technarum (quod viderent suas Calumnias, de tumultu, modestia Academic a detectas esse) quam Protestatione. Quid actum sit postmodum a Patribus, palam non est; nisi id, quod ex protestatione ipsorum discimus, partum montium natum ridiculum murem, machinationesque favore hominum destitutas, & desertas a Deo ipso, metu pestis ingruentis dissipatas anno hoc, qui similes praecedenti terroribus bellicis disturbavit: Dii nos tuentur: Diis pietas nostra & Musa cordi est, nec dubitamus, Beatam illam mentem Jagellonis cum Beato nostro Cantio, pro Collegio a se fundato, & ornato, quod tot animas Ecclesiae Christi peperit, feliciter ad tribunal magnae justitiae postulare, & interpellare.

Quid vero vos Patres? Ne in vanum coiisse, & concursum magnorum Planetary Cracoviæ habuisse videremini, cum non valeretis perficere id, quod esset vestrum, officere voluistis alieno, & commodum vestrum incommodo alterius pensatis. Conficitis igitur Protestationem detestandis contumeliis plenam. Ad illam Symbola ex illo Consilio malignantium quisque vestrum pro virili confert: in odium Magnorum ac

Sæc. XVII. ac perniciem, si quis vobis credat, rem
A. C. 1623. Academicam inducere cogitatis: sicque per-
dere innocentes. De hac ego protestatione,
famoſo, & contumelioso libello coram illa
cæleſti & terrena Iuſtitia ſto, oſtendoque
vos odio Academice excæcatoſ, non tan-
tum professionem religionis veſtræ, ſed &
Christianam exuiſſe, virulentiamque talem
monſtraffe, qualis in terra vix reperi po-
ſit. Ejus rei ego vos conviņcam, & reos
efficiam. Et ne ludere videar, caloreque
aliquid dicere, ad quinquaginta intra ca-
lumnias, figmenta, contumelias, vanitates,
in una charta Protestationis veſtræ (adeo
illa Dives malœ mercis eſt) vobis indicabo.
Utinam eo vos meliores & quietiores, Aca-
demia vero, veſtrorum conatuum & machi-
narum ſecurior efficiatur?

His præmissis ejusdem Universita-
tis Rector ſingula pene verba, quæ
Jefuitæ in ſua, ut vocabant, Repro-
teſtatione oppoſuerunt, conſutabat, præ-
cipue eos fugillans, eoquod dixiſſent,
quod Universitas ſibi alienam juridi-
tionem arrogaffet, cum tamen hæc
duntaxat juſ ſuum tueri voluerit, in-
gens autem diſcrimen ſit inter juſ &
juridiſtionem: indignatur etiam, quod
Jefuitæ Religioſæ ſuæ Domus immuni-
tatem ſola intimatione protestationis,
& appellationis ad Romanum Pontifi-
cem violari afferuerint, ac prorsus in-

epte

epte scripserint, quod Auditores sub Sæc. XVII.
excommunicationis pœna abire jussi fue- A. C. 1623.
rint, cum tamen dicere debuissent. sub
pœna exclusionis a schola, siue de avul-
sis Thesibus querantur, prius quo jure
eas affigere potuerint, deducere oportuisset. Pluribus adhuc cuncta, quæ
a Jesuitis fuere opposita, refellebat
Rector, ubi tamen quandoque charita-
tis moderamen excessisse videtur, tan-
dem vero suam oppositionem hisce ver-
bis D. Hieronymi clausit: *bene, quod*
malitia non habeat tantas vires, quantos
conatus: periret innocentia, si semper ne-
quitiae juncta esset potentia, & totum,
quicquid cupit calumnia, prævaleret.

Hucusque nonnisi calamis utrinque
certatum, incalente autem Academicorum æmulatione ac fervore semel
atque iterum cædes in urbe perpetratae
fuerunt. *Infremuit & contremuit ad hæc*
tota Polonia, uti Academicci ad Lova-
nienses in sua epistola testabantur.
Spargebantur quoque a partibus varia,
eaque contumeliosa scripta, & ab Aca-
demicis quidem inter alia tractatus sub
titulo *gratis*, in quo Jesuitas vehemen-
ter exagitarunt, eisdem exprobrantes,
quod, cum se *gratis* docere simulent,
Nobilium bona ac divitias immensas
ad se pertraherent. Hic quidem libel-
lus jussu Regis combustus est, in co-
mitiis

Sæc. XVII. mitiis tamen Regni publicis decretum,
A. C. 1623. ut Jesuitæ scholam suam in Cracoviensi
urbe clauderent, & huic Universitati,
eiusque scholaribus imposterum molesti
esse desinerent.

*Carafa com.
de Germ.
pag. 157.*

Anno sequenti Archiepiscopus Pra-
gensis Cardinalis ab Harrach ad sum-
mum Pontificem & Cardinalium In-
quisitorum Tribunal libellum suppli-
cem mittebat, exponens, quod Je-
suitæ Ferdinando Cæsari auctores ex-
stiterint, ut Universitatem Carolinam
seu Pragensem Academiam Ferdinandeo
Societatis Collegio in perpetuum jure
pleno uniret, ejusdemque Collegii Re-
ctorem in Universitatis Rectorem no-
minaret, hoc usi obtentu, quod hæ-
retici ducentis abhinc annis Carolinam
Academiam occuparint, ac tenuerint,
merito igitur Archiepiscopus plecti &
suo in illam jure spoliari promeritus
fuisse: Verum hic Cardinalis *se invito*
ac gemente hanc Universitatem ab Hus-
sitis usurpatam fuisse declarabat, su-
premium autem jus in Pragensem Aca-
demiam a Clemente VI. Rogante Ca-
rolo IV. Imperatore anno Christi mil-
lesimo trecentesimo quadragesimo octa-
vo semper Archiepiscopo Pragensi vin-
dicatum, necnon a Tridentino Conci-
lio *Triviales scholas, seminaria, & uni-*
versalium studiorum Collegia providentiae &
juris-

jurisdictioni Episcoporum fuisse deman- Sæc. XVII.
 data demonstrabat, acriter expostu- A.C. 1623.
 lans, quod insuperhabitibus Conciliorum
 decretis Jesuitæ Pragenses Ecclesiastico
 Archiepiscopi juri præjudicent, to-
 tamque Academiam violenter usurpent, bo-
 naque illius stabilia administrent, & actus
 publicos solemnisque in ea exerceant, in-
 consulto penitus Archiepiscopo. Cum au-
 tem exinde Pontifex cum Cæsare col-
 lidi timeretur, Cardinales instigante
 Carolo Carafa Apostolico in Impera-
 toris Aula Nuntio, rem ulterius mi-
 nime urgendam censebant.

LXVII.

Imperii comitia Ratisbonæ celebrata.

Anno Christi millesimo sexcentesimo Priorat.
 vigesimo tertio die septima Janua- Hist. Ferd. II.
 ri Ferdinandus II. Cæsar Ratisbonæ p. 1. pag. 71.
 comitiis a se indictis initium fecit. Lotich. Rer. Germ. l. 12.
 Intererant Coloniensis & Moguntinus cap. 5.
 Electores, Trevirensis vero gravi in- Meteran.
 firmitate detentus Legatum suum eo Hist. Belg. lib. 43.
 decreverat; pariter per Oratores suos, Carafa
 qui duntaxat audire & referre jubebantur, comm. de
 adfuere Saxo & Brandenburgicus, Germ. rest.
 ambo Palatini Electoratum transferri, pag. 141.
 & Prædicantes Praga expelli indignan-
 tes: Eandem absentiæ caussam Pome-
 ranus, Brunsvicensis, & Mechelbur-
 gensis

Sæc. XVII. gensis Duces obtendebant. Convene-
A.C. 1623. rant autem Wolfgangus Neoburgi, &
Maximilianus Bavariæ Duces, Julius
Franciscus, & Rudolphus Duces Sa-
xoniæ, Christianus Anhaltinus Dux,
Ludovicus Hassiæ Landgravius, Her-
bipolensis & Salisburgensis Episcopi,
necnon plurium Principum Legati, ac
Consiliarii. Præsentibus his omnibus
Cæsar per Joannem Ludovicum de
Ulm Imperii Pro-Cancellarium hujus
Conventus cauſtas exposuit, fusiusque
enarravit, quod nonnulli antehac Im-
perii comitia, eorumque decreta, Cæ-
ſareasque decisiones labefactare, Spi-
renſe Judicium sufflaminare, ipsam-
que Aulici Dicasterii jurisdictionem in
dubium vocare, necnon sub emento
Religionis obtentu aliena invadere,
ſeditiones concitare, per falsas cavil-
lationes datam fidem frangere, regna
usurpare, & fœdera cum Turcarum
clientibus inire ausi fuerint, insuper-
habitits Electoralis Collegii monitis.
Hæc Protestantium consilia ac moli-
mina ex Anhaltinæ Cancelleriæ Co-
dicillis plene probari, eaque a Friderico
Palatino fuisse fabricata, affirmabat
Imperator. Postea longa serie
cuncta, quibus idem Fridericus reum
se fecisset, læſae Majestatis crimina
enarrans, declarabat, quod toties
frustra

frustra admonitum, justissime proscri- Sæc. XVII.
 ptum, pertinaciter rebellem, atque A. C. 1623.
 in vituperium Imperatoris & Imperii
 Principum cum ipsis Turcis foedere
 junctum, & propterea Electoratis di-
 gnitatis indignum punire decrevisset,
 proin ex plenissima ac suprema pote-
 state sua eandem dignitatem ex lege,
 ut vocant, *Commissoria* ad se devolu-
 tam, & nunc vacantem in Maximilia-
 num Bavariæ Ducem toto tumultuum
 tempore de Imperii salute optime me-
 ritum transtulisset. Desuper igitur
 S. R. J. Electores, ac Principes, qui
 hucusque fidelem operam præstiterunt,
 pro eorum prudentia, & innato erga
 Imperium affectu suam sententiam di-
 cerent, ut firmius stabilitis Imperii re-
 bus, hostium consilia, pravaque eo-
 rum molimina dissipari possent. De-
 nique Imperator congregatos Principes
 hortabatur, ut inter se consultarent,
 qua ratione Hungariae motus sedari,
 Batavorum hostilitates reprimi, Cæsa-
 rei judicij auctoritas redintegrari, gra-
 vamina sæpius utrinque proposita tolli,
 rei monetariæ adulteratio eliminari,
 ac demum Germaniæ pax restitui pos-
 set. Hasce Cæsarialis propositiones die
 decima Januarii Electores ac Principes
 mature discusserant.

Hist. Ecclef. Tom. LVII. Rr. §. LXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXVIII.

*Protestantium Principum declaratio
super hasce Cæsar's propo-
sitiones.*

Brachel. hist. pag. 60.
*Theatr. Eu-**rop. p. 173.*
*Barre hist.**p. 536.*
*Struv. Pe-**riod. 10.*
seit. 9.

Die vigesima prima Januarii Pro-
stantes Principes Cæsari responde-
bant, quod Fridericum quidem ob-
continuatam perduellionem, & vi-
olentias exauctoratione dignissimum cen-
serent, absentes tamen Principes,
Brunsvicensem, Pomeranum, aliosque
esse exspectandos, eosque iterato invitando
esse existimarent, ne contra
Regiam Capitulationem, & fundamen-
talē Imperii legem hæc poena absque
unanimi Electorum consensu Friderico
nec citato nec auditō (*) irrogata di-
ceretur, quamvis hac in re Cæsaream
potestatem in dubium vocare, nullat-
enus intenderent. Dicebant alii, quod
hoc conventu ad pacem reddendam
instituto, præprimis pacis obstacula
removeri oportuisset, ac propterea Cæ-
sar operam daret, ut Bohemiam, om-
nium malorum sentinam, quiete pos-
fide-

(*) Quam efficaciter Cæsar Fridericum ante poenæ irrogationem monuerit, vid. supra l. 129. §. 62. p. 614.

sidere posset, proin inchoatas Religio- Sæc. XVII.
nis reformationes, & severa reorum A.C. 1623.
supplicia intermitteret, in plectendo
Palatino clementiam rigori præferret,
eumque facta submissione & depreca-
tione, Regnique abdicatione in gra-
tiam reciperet, ablataque eidem resti-
tueret: Circa translationem vero Ele-
ctoratus monebant Cæsarem, ut ad
Friderici Filium, qui ante Parentis
culpam jus acquisitum ad Electoratum
habuisset, necnon ad ejus fratrem &
Agnatos omnino innoxios attendere
velit, cum illorum jus facile Reges ac
Principes Palatino conjuncti armis,
quorum fortuna utrinque anceps, vin-
dicare possent, nunc vero cunctis hisce
malis constituta pace, & Palatino in
gratiam recepto obviari valeret: Ita
censebant Saxonis & Brandenburgici
Electorum Oratores, & ex Protestan-
tibus potissimi, qui sub nomine Cir-
culi inferioris Saxoniæ conventum ce-
lebrarunt, in quo Daniæ Regis, Bran-
deburgici Electoris, Brunsvici, Hol-
satiæ, & Mechelburgi Ducum legati,
necnon Bremensis, Hamburgensis, Lu-
becensis, & Luneburgensis urbium
Oratores pro defensione Saxoniæ in-
ferioris fœdus iniere, suique exercitus
Imperatorem Christianum Halbersta-
diensem Pseudo-Episcopum elegerunt,

Rr 2

cui

Sæc. XVII. cui tum sub signis viginti ferme armata
A.C. 1623 torum millia erant.

§. LXIX.

Electorum & Principum Catholicorum responso.

Hist. der Re- **E**n contrario Catholicorum potissimi
ligionsbe- hæc Cæsari in responsis dabant:
schwerden.
p. 1. c. 4.
§. 20.
 „Crimina, ob quæ Cæsar Fridericum
„proscriptis universo orbi sat cognita
„tamque atrocia sunt, ut Imperator
„postpositis etiam ejusdem hæredibus
„juxta leges Imperiales Electoratum
„ad se devolutum cuicunque, quem
„dignum judicaverit, conferendi au-
„toritatem habeat, idque ipsi soli com-
„petat: si vero Palatinus sine publica
„criminum vindicta restitueretur, me-
„tuendum foret, ne hujus impunitate
„ad aliorum rebellionem via aperire-
„tur, ac Palatini seditio approbari pu-
„taretur: nec etiam hic ditionis suæ
„vastatione sat poenarum dedit, quan-
„doquidem & Cæsaris Regna & Pro-
„vinciæ eodem modo vastatæ sunt, eo
„tamen discrimine, quod Palatinus sine
„omni caussa & jure contra Imperii
„Constitutiones Cæsaris Regna vasta-
„verit, Cæsar vero nonnisi coactus vim
„vi repulerit, indignum ergo foret,
„si Friderico damna injuste caussanti

„con-

„condonetur. & Cæsar injuste aliena Sæc. XVII.
 „damna passus luere cogeretur. Præ- A.C. 1623.
 „terea Fridericus non modo crebris
 „non aquievit monitis, nec pacem fin-
 „cere quæslivit, sed continuata hostili-
 „vi per Mansfeldium suum ditiones ac
 „Imperii subditos vexare perexit; in-
 „de vero patet, quod nullatenus debita
 „submissione, sed violentia & armis
 „suam caussam prosequi constituerit:
 „Salus Imperii præcipue in Electorali
 „consistit Collegio, id igitur necessario
 „complendum est, meritoque Cæsar
 „id sibi juris vendicat: Quod autem
 „Protestantes Imperii pacem Cæsarea
 „clementia, & rei impunitate restitui
 „credant, idem foret, ac si Imperii
 „statum ad deteriorem conditionem
 „redigere, easque ditiones, quæ huc-
 „usque intactæ remanserunt, excidio
 „novo involvere intenderent: firma
 „igitur & secura possessio regnum,
 „quæ Cæsar Dei favore, & fidorum
 „Principum suppetiis recuperavit, pro-
 „curanda est. Timor ancipitis belli,
 „quod Palatini hæredes & Fautores
 „adorituri creduntur, attenta caussæ
 „æquitate evanescit:,, Hæc erat sen-
 tentia Catholicorum: eamque pro-
 pugnabat præprimis Joannes Gode-
 fredus Herbipolensis Episcopus, accer-
 rimus Catholicæ religionis & Imperii

Rr 3 defen-

Sæc. XVII. defensor. Alii vero Circuli Saxonici
 A. C. 1623 inferioris, aliorumque fœderatorum
 ————— Principum arma metuentes, sufficere
 censebant, si Cæsar regna sua & Pro-
 vincias recuperasset, tuncque de ra-
 tione ineundæ reconciliationis specialis
 haberetur consultatio, in eaque de fa-
 tisfactione a Friderico ceteris partibus
 læsis præstanta ageretur: interim ve-
 ro Cæsar circa sectæ reformationem
 tale adhiberet remedium, ut inde Col-
 legii Electoralis tranquillitas nullaten-
 nus turbaretur, simulque tam grava-
 mina, quam appellations a sententiis
 in Imperiali judicio Spirensi latis in
 præsenti conventu abolerentur.

§. LXX.

*Cæsar's responsum ad Protestantium
 sententiam.*

Bell. Laur. Ex Protestantium Principum responso
l. 7, p. 712. Ferdinandus Cæsar probe intelle-
Calmet. Hist. xerat, quod hi duntaxat suæ voluntati
Univ. l. 150, ea ex causa se se opponerent, quod Ele-
 ctoratus dignitatem in Principem re-
 ligione Catholicum transferri indigna-
 rentur, cetera autem illorum rationes
 omnino fuitiles forent: nihilominus
 die sexta Februarii eisdem hæc respon-
 dit: „Ad tertio iteratam invitationem
 „meam Brunsvicensis & Pomeranus
 „Du-

„Duces in comitiis non comparuere, Sæc. XVII.
 „quos tamén reverentia erga Cæsarem A.C. 1623.
 „ibi præsentem impellere debuisset,
 „de cetero autem in Palatini proscri-
 „ptione tam Capitulationis Regiæ quam
 „aliorum pactorum rationem habui,
 „meaque sententia Imperialibus decre-
 „tis confona est, hanc quoque nonnisi
 „post Mulheimensem Principum con-
 „ventum, & consensum necnon post
 „innumeræ preces & hortationes, nec
 „non necessarias intimationes quæ cita-
 „tionis jus agebant, pronuntiavi: genera-
 „lia Imperii comitia hanc in rem ha-
 „bere intenderam, id tamen nunquam
 „exequi poteram, cum in mora esset
 „periculum, & Protestantes Principes
 „etiam iterato vocati comparere renue-
 „rent; nihil ergo in Electoralis Colle-
 „gii præjudicium egi, vicissim igitur
 „spero, Electores habita ratione tem-
 „poris & periculi meam agendi ratio-
 „nem in deteriorem partem non esse
 „versuros: Palatinum non quidem di-
 „gnitati Electorali, a qua per legitimi-
 „mam proscriptionem excidit, bene
 „tamen meæ gratiæ, necnon ejus bo-
 „nis & fortunis restituere, pœnasque
 „promeritas moderari paratus sum, si
 „modo sincera pœnitentia ductus, ple-
 „ne mihi, ceterisque laisis satisfactu-
 „rus sit. Bohemicæ reformationis ne-

Rr 4

„gotium

Sæc. XVII. „gotium importune in hoc conventu
A.C. 1623. „movetur; hæc enim, cum cuilibet
 „Electori, atque inferioris Ordinis Prin-
 „cipi in hæreditaria sua Provincia sit,
 „semperque libera fuerit, in meis Re-
 „gnis & Romano Imperio suspecta esse
 „nequit, eoque desuper mentem meam
 „Saxoniæ Electori jam aperuerim, &
 „non semel professus fuerim, quod Re-
 „ligiosam pacem integra fide in Impe-
 „rio servare, neminemque offendere
 „intendam: Præcones Praga excedere
 „jusli, non ob seftæ suæ averzionem,
 „sed in seditionis, & læsfæ Majestatis
 „vindictam: ex Sectariis nec unicum
 „ad Religionem Catholicam contra
 „pacta cogi permisi; nec Bohemi hac
 „de re post abolitas Majestatis literas,
 „post tam nefandum hujus privilegii
 „abusum, & sacrilegam iconomachiam
 „querendi ansam habent. Demum in-
 fulsa est Palatini excusatio dicentis, se
 non in Cæfarem, sed Austriae Archi-
 ducem peccasse; præterquam enim
 quod mihi ut Archiduci Cæfaream Ma-
 jestatem detrahatur, regerere possum,
 quod ut Cæsar non proscripterim Fri-
 dericum; sed Palatinum Comitem Im-
 perii vasallum.

§.LXXI.

Sæc. XVII.

A.C. 1623.

§. LXXI.

*Eorumdem Principum opiniones Cæ-
sari exhibitæ.*

Præceperat Cæsar, ut Principum fin- *Priorat. hist.*
 guli suas sententias scriptotenus *Ferd. II.*
 traderent, hacque ratione unicuique *part. I. l. 2.*
 mentem suam aperiendi amplior esset *Pufend. l. 1.*
 libertas. Ceteris igitur primi Princi- *§. 40.*
 pes Catholici exponebant, ad Germa- *Londorp.*
 niæ salutem & tranquillitatem omnino *acta publica*
 necessarium esse, ut Cæsar, vicino-
 rumque Principum armis Mansfeldius
 ex universo Imperio protruderetur,
 interminatis severissimis pœnis contra
 omnes Imperii Principes, Ordines, &
 Tribunos, & milites, qui eum vel
 auxilio, vel militari obsequio adjuva-
 rent: exactiones vero pro tuendis Hun-
 gariæ Urbibus ad proxima comitia esse
 differendas, Hollandos autem Lippsta-
 dio, & Westphalia ope Principum pro-
 pulsandos, & Pfaffenmutzium Regis
 Catholici, & Belgii Gubernatricis jussu
 solo æquandum esse, Palatinum deni-
 que non quidem Electorali dignitati,
 ditioni tamen suæ facta deprecatione
 & obsequii pollicitatione reddi posse,
 a Cæsare autem locum esse designan-
 dum pro conventu, in quo in Agnato-
 rum favorem hoc negotium amica
 trans-

Rr 5

Sæc. XVII. transactione componi posset: demum
A. C. 1623. Electoratus translationem a Cæsare ita
 esse moderandam, ne Palatini affini-
 bus damnum caussasse videatur. Die
 autem vigesima prima Februarii Saxo-
 niæ & Brandenburgi Electorum Orato-
 res Mansfeldii & Hollandorum violen-
 tias quidem detestabantur, ad redden-
 dam tamen pacem præsentissimum re-
 medium esse dicebant, si omissa Elec-
 toratus translatione, Palatinus suæ
 dignitati redderetur, & omnes Cæsari
 rebelles subditi concessa præteriorum
 oblivione in gratiam reciperentur, ac
 denique Religionis Lutheranæ refor-
 matione abolita, civitates Imperiales
 militum stationibus, aliisque exactio-
 nibus liberarentur, suisque privilegiis
 frui permitterentur: de cetero autem
 nullus Imperii Princeps absque Elec-
 torum consensu proscribi valeret, hanc-
 que fundamentalem Imperii legem Cæ-
 sar in dubium haud vocatus esset;
 postremo autem, se in ceteris senten-
 tiæ Catholicorum accedere declara-
 bant. Postremo Ludovicus Hassiæ Land-
 gravius censebat, Electoratus transla-
 tionem Collegii Electoralis judicio esse
 relinquendam, pacemque per Bohe-
 micæ reformationis abolitionem, nec
 non Pragensium Ecclesiarum, ac liber-
 tatis conscientiæ restitutionem esse pro-
 curan-

curandam: Præterea Brandenburgici Sæc. XVII.
 Electoris legatus adversus illa iuxta verba A. C. 1623.
 in proscriptionis relatione addita: ab-
solute & illimitate, reclamabat, afferens,
 ea Cæsareæ Capitulationi esse con-
 traria.

§. LXXII.

Ultima Cæsar's sententia circa hæc negotia.

Perceptis Principum sententiis Ferdi- *Carafa l. c.*
 nandus, priusquam suum desuper *Lond. pag.*
 decretum ederet, Moguntinum & Tre- ^{1080.}
 viensem Electores tanquam rei con-
 troversæ arbitros seorsim in consilium
 vocabat. Hi ergo Cæsari, quod
 Palatino partem suarum ditionum gra-
 tiose restituere velit, grates repende-
 bant, supplices, ut saltem ejusdem
 Nepotes in Electorali dignitate restituen-
 da & Palatino jure non privarentur,
 cum absdubio huic consilio pariter Ba-
 variæ Dux consensurus esset: Huic
 moderationi Principes Catholici, cum
 Pontificem quinque armatorum millia
 pro repellendis hostium conatibus ob-
 tulisse intelligerent, absque cunctatio-
 ne subscripsere, reclamantibus itidem
 Acatholicis Principibus: Cæsar autem
 perpendens, quod Catholici tam pro-
 scriptiōnē quam translationē Im-
 perii

Sæc. XVII. perii legibus consonam, Protestantes
A.C. 1623. econtra Palatinum Electoratu & di-
 tioni suæ ex Imperii legibus esse red-
 dendum affirmarent, hanc ipsam con-
 tradictionem in rem suam, suæque au-
 toritatis libertatem vertit, ac die vi-
 gesima quinta Februarii ultimam de-
 super sententiam confessu Principum
 scriptotenus his verbis declarabat:
 „Optandum fuisset, ut Palatinus re-
 „jectis perversis aliorum consiliis Elec-
 „torum ac Principum monitis obse-
 „cundans sese Cæsareæ clementiæ di-
 „gnum reddidisset: Ne vero aut cle-
 „mentiæ aut justitiæ deesse, vel po-
 „tentes Regum & Principum preces
 „neglexisse videar, declaro, quod Pa-
 „latinum, si tamen depositis armis
 „supplex veniam petierit, ac obedien-
 „tiam promiserit, nullaque mora ob-
 „latæ huic gratiæ aquieverit, in gra-
 „tiam recepturus sim, excepta tamen
 „dignitate Electorali, circa quam, cum
 „Electores ac Principes hujus priva-
 „tionis æquitatem, gravissimasque cau-
 „fas approbassent, nihil immutare va-
 „leo: de juribus vero Agnatorum, ab-
 „sentibus illis, quorum interest, in
 „hoc confessu nil decerni potest: quo-
 „niam vero hunc locum in Electorali
 „Collegio diutius vacare haud expe-
 „dit, sine præjudicio ejusdem Collegii,
 vel

„vel aureæ Bullæ , aliarumque Impe- Sæc. XVII.
 „rii sanctionum Electoratum Maximi- A.C. 1623.
 „lano Bavariæ Duci propter eximia
 „illius merita & antiquum Bavaricæ
 „Domus jus confero: Denique, ut Fi-
 „liis, & Palatini Agnatis consulatur,
 „propediem vel Auguſtæ vel Norim-
 „bergæ, aut Ulmæ conventum cele-
 „brabo, in quo amica transactio &
 „compositio super jure cuiuslibet in-
 „ſituatur: Si vero ea res ad optatum
 „exitum deduci haud posset, totum
 „negotium via juris coram Electorali
 „Collegio decidendum promitto, eo fi-
 „ne, ut post Bavariæ Ducis obitum
 „Electoratus aliaque eidem adjudicen-
 „tur, cui ab Electoribus ibidem attri-
 „buta fuissent. ,

§. LXXIII.

Maximilianus Bavaricæ Dux in Imperii Electorem proclamatus.

In eodem hoc conventu sequens Ele- *Caraf. l. c.*
 ctoratus admittendi conditio Maxi- *Adlxreit.*
 miliano Bavaricæ Duci proponebatur: *Annal. Boic.*
Renuntiatur Elector, absque tamen ullo *part. 3. l. 8.*
Cæsar, Palatini Filiorum, Fratris alio- *Blanc. Hist.*
rumque Palatinæ Domus Principum præ- *de Bav. t. 4.*
judicio, adeo, ut Cæsar eidem, cui Ele- *p. 175.*
ctoralis dignitas in proximo conventu ad- *Meteran.*
judicabitur, eandem post Bavarii obitum *l. 43. Hist.*
libere *Belg. p. 411.*

Sæc. XVII. *libere conferre valeat.* Postquam igitur
A. C. 1623. Maximilianus huic conditioni prompte
assensisset, ac Imperii salutem, & Cæ-
faris obsequium immota fide se procu-
raturum spopondisset, vigesima quinta
Februarii, eadem scilicet die, eadem
que ex cauſſa (*) & modo, quo Mauritius
Saxonie Dux a Carolo V. Cæſare Elec-
toratum erat adeptus, solemnni ritu
in S. R. J. Electorem inauguratus est,
ringentibus Acatholicis, palamque di-
vulgantibus, quod hæc translatio in
Imperii excidium redundatura effet:
Applaudebant e contrario Catholici;
solusque Guilielmus Neoburgi Dux ve-
hementius obſtrepebat, afferens, quod
ſe prætermiſſo contra Bullam Auream,
per quam denotaretur proximus hæres
innoxius, de Electoratu disponeretur,
nullumque Friderici Fratri jus ad il-
lum competeret, eoquod hic arma
contra Cæſarem gessisset, ac legioni
præfuiſſet, necnon Palatino ſemper
adhæſiſſet. Favebat insuper Neobur-
gico quidam Catholicorum legatus,
qui ſive dignitatis Boicæ æmulatione,

five

(*) Joannes Fridericus in comitiis Augu-
ſtanis anno 1548. Electoratu ſuo privatus eſt,
postquam die vigesima prima Julii tanquam
rebellis ac proditor a Carolo V. Cæſare pro-
ſcriptus fuerat.

sive Principis sui ex Palatinis exuviis Sæc. XVII.
sua commoda quærentis studio anima- A.C. 1623.
tus, Maximiliano adversabatur. Cete-
rum huic solemnitati Hispani Regis
Orator, & Saxonis ac Brandenburgici
Electorum legati, ceterorumque, qui-
bus hæc translatio non probabatur,
Ordinum Oratores haud interfuere,
Franciæ tamen Rex deinceps Maximi-
liano Electoris titulum tribui, & Pala-
tino negari, suis legatis præcepit. Pa-
riter tam Cæsar, quam Maximiliani
plurimum intererat, ut Saxonie Elec-
tor, qui hucusque haud exigua Cæ-
sari obsequia præstiterat, conciliare-
tur; placuit igitur eo decernere Lu-
dovicum Hassiæ Principem; cum enim
Cæsar eidem Marpurgensis Principatus
successionem contra Mauritium Hassiæ
Landgravium adjudicasset, & Saxo-
niæ Elector hujus sententiæ executor
esset, peropportuna pétendæ execu-
tionis, ac simul conciliandi Electoris
occasio eidem offerebatur, nec opta-
tus huic negotio defuit successus, rem
plurimum promovente Electore Mo-
guntino: Cæsar quoque singulari hu-
manitate Saxonem delinivit, in pi-
gnus sumptuum in bello factorum con-
cessa eidem Lusatia. Postmodum Im-
perator, eundem æque ac Branden-
burgicum invitavit; ambo tamen die
duo-

Sæc. VIII. duodecima Martii sese excusabant, ob-
A.C. 1623. tendentes, re confecta suam præsen-
 tiam non modo inutilem, sed & mo-
 lestam fore, si liberius in ejusmodi
 confessu, quid de hac translatione sen-
 tirent, proferre cogerentur, re tamen
 ipsa abesse voluere, ut suæ apud Aca-
 tholicos existimationis jacturam non
 incurrerent, eaque, quæ facta fuissent,
 apud eosdem excusare possent, quin
Cæsarem irritarent, qui Guilielmum
 & Fridericum Saxoniæ Duces, quos
 captivos tenebat dimisit, ac Christia-
 num Anhaltinum clementissime in
 gratiam recepit. Interim vero Mans-
 feldius Frisiæ Orientalem, Christia-
 nus vero Brunsvicensis Osnabrugensem
 ditionem magno belli apparatu misere
 vexabant, quo comperto Cæsar Ra-
 tisbonam Tillium Comitis dignitate
 auctum cum suis, Bavariisque copiis
 in Cattorum fines movere jussit, Ma-
 ximilianus quoque Dux Herberstorffio
 Palatinatus Gubernatori negotium de-
 dit, ut octo armatorum millia propere
 conscriberet: Tandem die vigesima
 secunda Martii Joanne Georgio Comite
 de Hohenzollern ad Imperii Principis
 dignitatem electo Cæsar die vigesima
 nona ejusdem Mensis Comitiis finem
 imposuit, die quinta Aprilis Pragam
 profectus, prius tamen Ratisbonæ

Fra-

Fratribus Prædicatoribus Monasterium Sæc. XVII.
suum, quod eis Lutherani abstulerant, A. C. 1623.
restituit.

§. LXXIV.

Gregorii XV. Pontificis literæ ad
Maximilianum Electorem.

Quamprimum Gregorius XV. Ponti- *Adlzreiter*
fex Maximus per Carolum Ca-^{l. c.}
raffam ejus Nuntium de Maximiliani *Carafa*
inauguratione certior factus erat, mox *pag. 152.*
novam eidem dignitatem gratulaturus
has transmisit literas: *Triumphat tan-*
dem Catholica Religio in nova dignitate
Nobilitatis tuæ, quæ ut fidelium populo-
rum votum fuit, ita fidei propugnaculum
est, & lætitia universæ Ecclesiae. Egre-
gium quidem Decus videtur, latrones Im-
perii Romani de alienis regnis, ac de avito
Principatu deturbare, ac tantam dignita-
tem defensione Catholici nominis, & hæ-
reticorum perduellum cæde promiseri; ve-
sum in eo enitet felicitatis tue magnitudo,
quod eam Pontifex atque Imperator, Christi
ipsius Triumphum, & cœlestis regni gau-
dium arbitrantur. Excutiat tandem ci-
nerem mæroris e capite suo filia Sion, &
induatur vestibus jucunditatis. Te enim
Cæsareæ electionis jus adepto omnis spes
Romani Imperii occupandi hæreticorum te-
meritati adimitur. Certe nos tanto sola-

Hist. Eccles. Tom. LVII. Ss tio

Sæc. XVII. tio cumularunt postremæ tuæ literæ, dignæ,
A. C. 1623. quæ perpetuis annalium monumentis con-
signentur, ut cum eas legeremus, manna
cæli perfrui & torrente voluptatis inun-
dari cor nostrum videretur. Proinde tan-
tæ lætitiae expertes esse noluimus Venera-
biles Fratres nostros S. R. E. Cardinales,
qui sane illas, dum publice in Consistorio le-
gerentur, dignitatis Electoris nuncias, &
Bavaricæ pietatis testes, animis exultanti-
bus audiverunt. Nos autem scientes om-
nem victoriam Bellatoris, Omnipotentis
beneficium esse, publicam supplicationem
pro tanto militantis Ecclesiæ triumpho De-
crevimus ad Basilicam Principis Apostolo-
rum. Quo autem tempore choris Laudan-
tium Deum illud Divinitatis Sanduarium
personabat, cætus hominum conticescere
non poterant Bavarici Ducis victorias ac
virtutes, in tanta Catholicæ Ecclesiæ gratu-
latione prædicantium. Sane nos, quæ vo-
ta misericordiarum Patri pro istarum Pro-
vinciarum incolunitate nuncupare confue-
vimus, ea suscepimus in præsentia pro no-
bilitatis tuæ dignitate, ac urbis, quæ eo
gloriæ progressa est, ut ne inimici ipsi queri
quicquam audeant, nisi de magnitudine tua.
Discent hæretici nihil prodeesse Thesauros
impietatis, & arma perfidiae: porro au-
tem insigni hoc suppicio non modo despon-
debunt animum, sed etiam exterarum na-
tionum, & sequentium cætatum turbulenta

inge-

ingenia, ac temerariam cogitationem de- Sæc. XVII.
 terrebunt. Quod si ignominia accensus te- A. C. 1623.
 nebrarum Princeps contra dignitatem tuæ
 Nobilitatis ex latibulis rebellantis Septen-
 trionis conjuratas impiorum acies evocet,
 timendum tamen nobis non est, Ægyptus
 homo & non Deus, & equi eorum caro,
 & non spiritus. Auxiliator autem &
 Bellator noster est Dominus potens in præ-
 lio, cuius iræ nemo potest resistere, cui uni-
 versa famulatur militia cœlestis exercitus.
 Ceterum qui tanto studio ac solicitudine ne-
 gotium hoc hactenus curavimus, nunc re-
 perfecta tantum Imperatoriae pietatis bene-
 ficium, & Nobilitatis tuæ decus omni,
 qua possumus, ope tuebimur. Id autem
 uberior cognoscet Nobilitas tua ex Vene-
 rabili fratre Carolo Episcopo Aversano
 Nuncio nostro, cui gratulationem Pontifi-
 ciam declaranti, & Sedis Apostolicæ pa-
 trocinium pollicenti cumulate fidem habere
 poteris. Apostolicam Benedictionem No-
 bilitati tuæ impertimur dilectæ fili nostre,
 quem novum S. R. J. Principem Electorem,
 veteremque Catholicæ Religionis Propugna-
 torem Pontificiæ Charitatis brachiis amun-
 tissime amplectimur. Datum Romæ apud
 sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die
 11. Martii millesimo sexcentesimo vigesimo
 tertio. Pontificatus nostri anno tertio.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXV.

*Maximiliani Bavariæ Ducis atque
Electoris responsum ad Papæ
literas.*

Paulo post Maximilianus Elector ad allatas Papæ literas hunc in modum respondit: *Beatissime Pater! si ullis unquam indicis, que multa & magna extant, Sanctitatis Vestrae paternum in me amorem comperi, postremis certe ad me literis comperi: perfusæ enim ille undique sunt insignibus notis animi erga me, & amoris, imo etiam non mediocris in alieno honore Lætitiae, quam sperneret Sanctitas Vestra in suo. In ceteris mihi placuit, ab Sanctitate Vestra omnium moderatori Deo impensum cultum; ille enim unus fuit, cuius mutu territi hostes, cuius dextra cedere; & nescio, an idcirco me instrumentum delegerit, ut & ipsi agnoscerent a Deo se victos, quod vincerentur per eum, quem vincendum non dubitaverant. Quod autem Sanctitas Vestra pluribus mihi curiam hanc Imperii dignitatem gratulatur, ab eodem fonte affectus manat, arctiorique ei vinculo adstringor, quod suum ex parte beneficium gratulatur, ipsa certe est, quæ patria sua cura, auditoritateque præcipuum ad hanc ipsam rem pondus attulit. Sed nec satis Sanctitati Vestrae visum, concessos mihi*

mihi honores amplissimis verbis prosequi; Sæc. XVII.
 pollicetur etiam impostorum opem ad eos- A.C. 1623.
 dem, si quæ vis ingruat, defendendos.
 Grato animo me accipere profiteor tantam
 benignitatem, qua sane frui mallem in pace,
 quam in bello, quod viget adhuc, & si fi-
 des hæreticis non constet, magno auxiliu in-
 valescet, ita ut Sanctitatis Vestrae auxi-
 lium sit imprimis opportunum: Ego sane,
 tametsi adhuc eo nervos meos intenderim,
 ut periclitanti per Germaniam Religioni
 succurrerem, provocor, ut me ipse superem,
 & pro Republica Christiana major miles
 sum, majorem Sanctitatem Vestra faciente:
 Calcar enim est ad laborem, labor tam be-
 nigne agnitus &c.

§. LXXVI.

*Catholicæ Religionis augmentum Pra-
 gæ & alibi procuratum.*

Interim Pragæ quamplurimi, atque Carafa l. c.
 inter eos Rudolphus a Tieffenbach Brachel.
 militum Tribunus cognito errore Cal- pag. 69.
 vinianam sectam ejurarunt, ad Ec- Meteran. l.c.
 clesiæ Catholicæ sinum, & Cæsaris Theatr. Eu-
 obsequium reversi: Ferdinandus quo-
 que Imperator Pragam adventans Re-
 ligionem Catholicam, quam Protestan-
 tes rebellionis ope eliminabant, anti-
 quæ suæ possessioni restituere statuit,
 ac primo quidem Ernestum de Har-
 Ss 3. rach

Sæc. XVII. rach in Archiepiscopum Pragensem
A. C. 1623. nominavit, & promulgato edicto inhibuit, ne quis, nisi Catholicæ Religioni addicetus mortem oppetiisset, in Ecclesiis vel Catholicorum cæmeteriis sepeliretur. Præterea die quarta Julii Hussitas jussit, ut in Micro-Pragensi urbe Templum, Catholicis redderent, unacum Ecclesia, quæ antea a Joanne Husso, postea a S. Leopoldo nomen accepit. Micro-Pragensibus Lutheranis, aliisque Sectariis in variis urbibus & pagis pariter indictum, ut venditis suis bonis regno excederent, si in sua hæresi persistere velint: Cum autem insuperhabito Cæfaris interdicto Protestantes prope Kuttenbergam convicula agerent, contumaces abducto eorum Præcone ab immisis militibus dissipati fuere: Interea vero Prædicatores, cum Cæfarem inter & Saxoniæ Electorem dissidium fervere crederent, ac mortuo Archiepiscopo, ejectisque Sacerdotibus Catholicis populum Pastoribus Catholicis orbatum viderent, hinc nec vocati, nec missi sese rursus in Bohemiam intruserunt, adeo, ut excepta Pilsnensi urbe in nullis urbibus Pragam usque Parochum Catholicum tolerarent, Rechizzanensem vero iudibrio aut contemptui haberent: quo circa in tanta Sacerdotum penuria

Cæsar

Cæsar Carmelitas Discalceatos ob me-
Sæc. XVII.
moriā Pragensis Victoriæ , quam V. A.C. 1623.
P.Dominicus a Jesu Maria promove-
rat, in urbem admisit , eisque Tem-
plum ab hæreticis splendidissime ædifi-
catum ac in Præmonstratensium Fun-
do situm attribuit accedente summi
Pontificis auctoritate. Paulopost alia
Hussitarum Ecclesia, in cuius januis
hi hæretici hæc verba pridem inscripe-
rant: *quod minimis meis fecisti, mihi fe-
cisti*, ex invito præfagio Fratribus Mi-
nimis S.Francisci de Paula in urbe ve-
teri donata eis, in compensationem
Ecclesiarum, quas olim Hussitæ eis
eripuerant: Denique Hussitarum Eccle-
sia Parochialis ad sanctum Gallum Car-
melitanis Calceatis, alia ad S. Wen-
ceslaum Augustinianis Discalceatis, &
tertia ad S. Michaelem Servitis unacum
reditibus fuerunt concessæ, aliis redi-
tibus annuis ad excolendas scientias
affignatis. Canonicas quoque portio-
nes Cæsar plurimum auxit, necnon
Episcopatus, Dignitates, Decanatus,
& Præposituras, quasi de novo erexit,
atque universum Clerum antea despe-
ctum ad pristinum decorem reduxit:
Bohemis vero Laicis jussu summi Pon-
tificis usum Calicis abstulit, eoquod
variæ hæreses sub illa communione
tegerentur, & per ejusmodi concessio-

Ss 4

nem

Sæc. XVII. nem (uti tamen falso antea obtende-
A.C. 1623. batur) nec Dei honor, nec Religionis
Catholicæ incrementum, nec Regni
pax fuisset promota. Denique Calvi-
nistarum Ecclesia Spiræ PP. Cappuci-
nis vindicata est.

§. LXXVII.

Bellicus Protestantium Principum ap- paratus adversus Cæsarem.

Meteran. Interim Protestantes inferioris Saxo-
l. 43. p. 424. niæ Circuli Principes adversus Cæ-
Merc. Gal- sarem, cuius nequidem clementia tur-
tob. tom. 14. bidi eorum animi placari poterant; ar-
l. 3. p. 164. *Bellus laur.* cano inter se concluso foedere arma pa-
Aust. p. 751. rabant, ac præter Brunsvicensis, &
lib. 7. Mansfeldii copias sub ementito Saxo-
Carafa niam a Mansfeldii milite tuendi obtenu-
comm. p. 158. Priorat. exercitum duodecim millium qua pe-
l. 38 p. 100. ditum qua Equitum contraxere: ut
vero sua consilia cautius tegerent, fal-
so rumore spargebant, se Christianum
Brunsvicensem Halberstadiensem Epi-
scopum die quarta Martii in exercitus
sui Imperatorem eo fine adscivisse. ut
hac ratione a Mansfeldio abstractus eo
facilius Cæsari reconciliari posset: Ita
Protestantes dolis & mendaciis illo ævo
fucum facere certabant. Verum Im-
perator Ferdinandus in se fabam cudi
animadvertisens, priusquam vim vi re-
pelle-

pelleret, paternæ adhortationis reme- Sæc. XVII.
dium opposuit, ac Soxoniæ Proceres A. C. 1623.
rogavit, ut arma ponerent, & Bruns-
vicensem, manifestum Imperii hostem
finibus suis ejicerent, ac denique in
Mansfeldium, qui Frisiæ Orientalem
misere vastabat, arma converterent:
Insuper pro innata sua clementia, pa-
cisque conservandæ studio Cæsar Bruns-
vicensi rebellionis criminumque veniam,
gratiamque pollicebatur, si depositis
armis, dimissoque exercitu sese ad
quietem componeret. Surdo tamen
canebatur fabula: Dux enim Cæsarem
aggreedi, firmum ratumque habens,
cum exercitu viginti ferme duorum
millium per Thuringiam penetrandi ve-
niā ab Electore Saxone petiit. Hic
vero non minus quam Saxonici Cir-
culi Principes, ut potius in Cæsaris
gratiā rediret, suadebant, quibus
ille respondit, se id facturum, dum-
modo pari gratia Palatinus, omnes-
que sui milites fruerentur: Annuit Im-
perator, ac nonnisi eos, qui Austria-
cæ jurisdictionis essent, exceptit: ni-
hilominus Dux hanc quoque Cæsaris
clementiam variis obtentibus elusit,
non aliam pacem, quam Daniæ Rex
præscripturus esset, se initurum afferens.
Perspecta igitur Ducis mente, Cæsar
Tillio negotium dabat, ut positis prope

Ss 5

Vi-

Sæc. XVII. Visurgen castris inferioris Saxonie
A. C. 1623. Principum motus observaret, ac sedulo
 Brunsvicensem Mansfeldio uniri præ-
 pediret. Tillius igitur promotis Hirs-
 felda castris ad agri Brunsvicensis fi-
 nes exercitum suum viginti armato-
 rum millibus validum admovit, Hal-
 berstadiensem, qui Northeimium con-
 tenderat, intercepturus. Cum autem
 in Saxonici Circuli finibus esset, Fri-
 derico Udalrico Brunsvicensium Ducis
 significabat, se ipsius ditiones ingre-
 surum, ni Christianus Frater ipsius ar-
 ma deponeret, pollicitatione facta, se
 tum Halberstadiensem ditionem non
 invasurum. Hic vero die decima nona
 Martii datis literis Tillio exponebat,
 quod ab hostili invasione Fratrem suum
 dehortatus esset, incassum licet, Til-
 lius tamen certus fit, quod Fratris sui
 exercitus nullam nec Cæsari, nec cui-
 piā ex Imperii Principibus molestiam
 sit illaturus: Huic excusationi aquies-
 cere videbatur Tillius, qui, ut a Mans-
 feldii irruptione securus esset, inferio-
 ris Saxonie Principes, ut ad opprimen-
 dum Mansfeldium vires suas jungerent,
 hortatus est, Batavos vero sollicitabat,
 ut eundem his finibus excedere, exer-
 citumque dimittere compellerent.

§. LXXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXVIII.

Brunsvicensis a Tillio Comite cæsus.

Cum vero non modo Udalricus Bruns- *Lond. acta*
 vicensis Dux Fratris sui Halbersta- *public. l. 7.*
 diensis Episcopi violentias excusare ni- *Lotich. rer.*
 teretur, ac ferociter postularet, ut Til- *Germ. l. 13.*
 lius finibus suis abcederet, sed insu-
 per Christianus Brunsvicensis cælo
 Lauenburgico Duce Tillii Tribuno li-
 teras contumeliis plenas Tillio daret,
 hic necessitate compulsus locis aliquot
 interceptis late per Brunsvensem
 Provinciam graffari incepit, atque ab
 inferioris Saxoniæ Circuli Principibus
 petiit, ut junctis viribus Christianum
 Halberstadiensem Pseudo-Episcopum
 aggredi vellent: sub idem tempus Cæ-
 sar Principibus in Luneburgensi Con-
 ventu congregatis significari jussit, ut
 Christianus vel acceptata impunitatis
 gratia exercitum suum dimitteret, vel
 e Circuli Provinciis emigraret, idem-
 que cum suis copiis Tillius faceret,
 inde territi Principes, cum nondum
 adversus armatam Cæsarlis vim satis
 instructi essent, Halberstadio significa-
 runt, siquidem Cæsarlis gratiam am-
 plecti nollet, emigraret cum exercitu
 suo, secus junctis cum Imperatore ar-
 mis eum propulsare cogerentur. Ac-
 cepto

Sæc. XVII. cepto hoc nuntio Halberstadiensis
 A. C. 1623. viter offensus, Principes de timiditate
 & socordia acriter incusabat, veritus
 tamen, ne amicis juxta atque inimi-
 cis eum invadentibus in augustias re-
 digeretur, hinc postquam Gerodanum
 Monasterium, pluresque pagos incen-
 dio vastaverat, Hirsfeldia secessit, &
 per Lipsiæ Dynastiam exercitum suum
 festinatis itineribus eduxit, per West-
 phalam ad Mansfeldium profecturus:
 Substitit triduo in Osnabrugensi ditione.
 Hæc autem mora profuit Tillio,
 qui junctis sibi Anholtii Bavari copiis
 fugitivum strenue insecutus, postremum
 ipsius agmen carpebat, Brunsvi-
 censi ad Monasteriensem ditionem fu-
 gere compulso. Hic trajecto flumine,
 ruptisque a tergo pontibus Bugerm-
 fortium contendit, præliis velitaribus
 usque ad vesperam æquali utrinque
 clade protractis. Die quinta Augusti
 Tillius Steinfurti castra metatus, iden-
 tidem hostem lacessebat. Rursus cruen-
 tis utrinque velitationibus pugnatum,
 dextre tamen Halberstadius prælium
 declinabat, nondum reperto loco ex-
 plicandæ aciei opportuno. Attigerat
 tandem oppidum Ahusio vicinum, ubi
 instructis ad pugnam ordinibus in Til-
 lianos tormentis bellicis experiri cæ-
 pit, eosque primo impetu repulit, sed
 aucto

aucto Cæfareorum numero & poten- Sæc. XVII.
tia cedere compulsus est. Benignio- A. C. 1623.
ris fortunæ spe pellectus, in campo
patente haud procul a Statlona urbe
in Westphalia castra metatur, ordines-
que explicat: In hos igitur prior Til-
lius caussæ æquitati confisus irruit, ac
denuo Halberstadios usque ad locum,
cujus custodiam Kniphausenio ante de-
mandaverat, auffugere cogit: ubi de-
mum ad prælii necessitatem ventum
est: Tilliani igitur veterani milites die
sexta Augusti furiosis assaultibus pro-
vecti, hostem infestant, ac Croatis ad-
juti ordines perrumpunt, tum vero
Halberstadiani milites non pugnæ, sed
rapinæ assueti, & nec tormentorum
vim, nec veteranorum impressiones
sustinendo pares, solutis ordinibus in
fugam effunduntur, quin eos Tribuno-
rum aut imperia, minæ, aut preces
revocare possent. Jam tum non pu-
gna, sed cædes, Croatis potissimum
falcatis suis ensibus obvios quoisque
fortuna in rabiem versa passim jugulan-
tibus, qui nec cædendo lassati fuissent,
nisi Tillius non sanguinis, sed victoriæ
avidus, receptui canere, atque ulte-
riore laniena abstinere jussisset. Ex
Cæfareis nec quidem ducenti, atque
inter eos tres Tribuni desiderati sunt:
hostium vero præter Vieteratum Mare-
scal-

Sæc. XVII. scallum quatuor millia cecidere, captis
A.C. 1623. plusquam octo millibus, quos inter
præcipui erant Vinariensis & Altenbur-
gicus Duces, Ifenburgus, Rheingra-
fius, Witgensteinius, Löwensteinius,
& Schlickius Comites, præter Fra-
neckium, Spexum & Magum Tribunos,
aliosque Officiales quamplurimos. Cun-
cta impedimenta, sex belli tormenta,
duo mortaria, reliquusque armorum
apparatus unacum octoginta quinque
vexillis, sexdecim signis Equestribus in
prædam victoribus cessere. Numerab-
bantur sauciorum quatuor millia; Hal-
berstadius vero ac Turrianus junior
ambo vulnerati, opitulante Henrico
Mauritii Arausisionensis Principis Fratre,
Meppenam Westphaliæ oppidum cum
decem suorum millibus auffugere, quo-
rum sex millia Batavi suis signis aggre-
garunt, ceteris omnino exauctoratis:
Tam infaustæ sortis calumniam, ut
Halberstadius a se amoliretur, Knip-
husium, duos Hafstenos & Jansenum,
veluti cladis acceptæ reos morti adju-
dicabat, quos tamen Henricus Nasso-
vius detecta accusationis falsitate libe-
ros dimisit: Comperta hac Brunsvi-
censis clade Mansfeldius relicta Mep-
pena in Frisiæ secessit, quem Tillius
urbe hac præfidiariis munita insequi
parabat, & unacum Hispanis in Emb-
den-

densem Comitatum, ubi Mansfeldius Sæc. XVII.
 castra metabatur, irruptus, ac Lippsta- A.C. 1623.
 dio pacta deditio occupato, cum
 Mansfeldii castra expugnare haud pos-
 set, Embdensem Senatum hortatus est,
 ut eundem, quo demum pacto possent,
 interciperent, aut ne dilaberetur, pro-
 hiberent, ac Cæsareum præsidium ad-
 versus eumdem admitterent. Verum
 Embdenenses Ernestum Nassovium cum
 Hollando præsidio in urbem recepe-
 runt, & postquam Lino Frisiæ Comes
 Batavas naves Mansfeldianis prædis
 & rapinis onustas pignoris nomine in-
 terceperat, Mansfeldio, ut suos milites
 acceptis stipendiis aliorum deduceret,
 tres centies mille florenos persolve-
 runt. Hic igitur in Monasteriensem
 ditionem ad novas rapinas regressum
 tentans, Frisoytam! urbem a Bavaris
 munitam expugnare cœpit; verum ite-
 rata clade a Bavaris repressus, omni-
 busque impedimentis, & signis spo-
 liatus, multis legionibus exauctoratis
 cum selecta suorum manu ad Batavos
 confugit, Tillius quoque expugnato
 Corbachio exercitum suum in Hassia-
 na, Hanovica, & Isenburgica ditione
 in hiberna deduxit.

§. LXXIX.

Sæc. XVII.
A.C. 1623.

§. LXXIX.

Gabrielis Bethlenii fœdus cum Turcis aduersus Casarem.

*Carafa
comm. p. 161.
Orthel. con-
tin. p. 99.
Priorat.
part I. l. 3.*

Cum interim Tillii victoria Ferdinandi Cæsari Pragæ hærenti renuntiaretur, jamque fama de Gabrielis Bethlenii apparatu increbuerat, imminentis periculi gravitas Cæsaris præsentiam deposcere videbatur. Igitur cura de restituendis Ecclesiasticorum bonis, & restauranda Religione Catholicâ tam Archiepiscopo, quam Liechtensteinio Principi demandata, Viennam festinabat: Postquam vero in variis Austriæ oppidis, necnon in Styria, Carinthia, & Carniola clanculos hæreticorum cætus, quantumvis sectæ libertas nunquam plebæis concessa fuisset, fieri compererat, veram Religionem mox restitui, obstinatis autem jus civium adimi præcepit, prohibuitque, ne Viennensis Magistratus civem nisi Catholicum admitteret: Idem quoque Jaurini in Hungaria fieri jussit, voluitque, ut cives ac præfidiarii hæresi infecti, cum ab iis tam validi contra Turcas propugnaculi conservatio dependeret, vel ad Ecclesiæ finum reducerentur, vel urbs Catholicis præfidiis committeretur;

tur; firmiter enim sibi persuasum habe- Sæc. XVII.
A.C. 1623.
bat, quod nec in subditis fides, nec
in Regno concors erga Regem obse-
quium sperari possit, ubi religionis
diversitas separet, animamque a vero
Dei cultu segregat. Rebus ita dispo-
sit is Ferdinandus Curtium Comitem
Constantinopolim decrevit, ut Musta-
phæ Turcarum Imperatori munera ex
nupero pacto promissa consignaret, nec
non eundem ad conservandæ pacis con-
silia inclinaret; compertum enim ha-
bebat Cæsar, quod Turrianus Comes
spreta Ferdinandi gratia Oratorem Ba-
tavorum Constantinopoli agentem, nec
non Gaborem Bethlenium datis literis
sollicitarit, ut Turcas ad arma in Cæ-
farem sumenda instigarent. Ipse quo-
que Gabor misso ad Proto - Vezirium
Oratore, ac quinquaginta millium Tha-
lerorum dono Mustapham eo adegit,
ut hic validum Tartarorum agmen in
eius opem submitteret, ea tamen lege,
ut Bethlenius præter quinque urbes
Hungaricas annum quadraginta mil-
lium Thalerorum vectigal penderet.
Has vero suppetias nonnisi sparsis ca-
lumniis, ac mendaciis extorquebat,
falso obtendens, quod Cæsar repressis
Palatino, ejusque fautoribus, non
modo Universam Hungariam, Tran-
sylvania, Moldaviam & Walachiam,

Hist. Eccles. Tom. LVII. Tt sed

Sæc. XVII. sed ipsam etiam Constantinopolin subi-
A.C. 1623. gere machinaretur: ut vero violatam
 fidem non ita pridem Ferdinando da-
 tam excusaret, rursus in falsis crimi-
 nationibus opem quærebat, Cæsarem
 incusans, quod ipse prior fidem fefel-
 lisset, eoquod promissos Principatus in
 Silesia eidem denuo eripuisset, Ora-
 torem Schellenbergium in Vratislavien-
 fibus comitiis Sedis ac suffragii jure
 spoliaisset, necnon Jesuitas in Hunga-
 riæ Regnum reduxisset. Hæc igitur
 paœta a Cæsare impleri petiit Bethle-
 nius, ac insuper non modo sibi, sed
 & Palatino, Jægerndorffio, Turriano
 omnibusque Bohemis, Moravis, &
 Austriacis Proceribus proscriptis ve-
 niam, bona, sectæque libertatem con-
 cedi postulavit, secus omnia se ferro
 flammaque devastaturum minitatus est.
 Verum neutra ex his causis Bethle-
 nium ad tantam invitabat perfidiam,
 sed potius turbatis Germaniæ rebus
 Hungariam sibi vendicandi cupiditas,
 necnon Friderici Palatini epistola, qua
 hic Mense Julio ante Statlonam cla-
 dem Bethlenio significabat, se cum
 Cæsare nec pacem nec inducias un-
 „quam initurum, nisi Gabor, (quod
 „tamen credere haud possit) foedus ini-
 „tum rescindere meditaretur, res suas
 „prospere adhuc fluere, Germaniæ
 „liber-

„libertatem a prospero Transylvannæ Sæc. XVII.
 „militiæ successu dependere, Tillium A.C. 1623.
 „ab Halberstadio in Saxonia inferiore
 „inter arcta prehensum hærere, huic
 „vero crebris victoriis inclarescere,
 „Mansfeldium in Westphaliæ finibus
 „cum valido exercitu ad omnes casus
 „intentum, excubare, Hollandos om-
 „nem opem polliceri, se proin Gabo-
 „rem obtestari, ne tam opportunam
 „occasione dilabi pateretur.,,

§. LXXX.

*Gobor in Hungariam & Moraviam
cum Tartaris & Turcis ir-
rumpens.*

Comperto Bethlenii molimine Ferdi- *Vaeeran.*
 nandus Cæsar Scalitii, quotquot *Hist. Belg.*
 poterat, copias contrahi jussit, nec- *lib. 4.*
 non Hieronymum Carafam de Monte *Annal. Boic.*
 nigro, seu Schwarzenbergium hujus ex-
 peditionis Ducem constituit, simulque
 foederatos Saxoniæ inferioris Princi-
 pes, ut & ipsi contra Turcam suppe-
 tias ferrent, sollicitavit: hi vero re-
 ponebant, quod exercitum suum ad
 sui defensionem servare cogerentur,
 Cæsar quoque, repulsis Mansfeldio &
 Brunsvicensi, ex Saxoniæ Circulo in
 Hungariam secure ducere posset, quo
 responso nimis aperte testabantur, quod

Tt 2 unice

Sæc. XVII. unice contra Cæsarem sese defendere,
A.C. 1623. vel potius eum debellare intenderint,
cum nec ipsi, repressis Brunsvicensi &
Mansfeldio, ullum alium, contra quem
se defenderent, hostem haberent: In-
terim Gabor Turcarum, Tartarorum-
que suppetiis auctus, expeditioni ini-
tium dabat, & primo quidem Budia-
num cum Hungaris & Tartaris Stiriam
invadere, & Turrianum in Moraviam
irrumpere jubebat, ipse vero cum Jæ-
gerndorffio Hungariam infestans, Le-
viam, & S. Andreæ oppidum ope per-
fidorum civium Calvinistarum interci-
piens, dein omnes transitus obsidebat,
ut libere in Austria, Bohemiam Mo-
raviam & Silesiam, imo Viennam us-
que erumpere valeret, & ut jactitabat,
Pragæ ferias Divi Martini unacum Ve-
zirio celebrare posset. Recensemebat tum
Bethlenius in exercitu suo plusquam
octoginta partim Hungarorum, partim
Turcarum millia, jamque cum duode-
cim suorum millibus in Moraviam Liech-
tensteinianam præcipue ditionem, Brü-
nam, Znoimum, Olmutzium, Igla-
viam, Canizam assaultibus terrebat,
cædibusque, rapinis & incendiis fœde
devastabat, a Cæsareis quidem repul-
sus, numero tamen Superior Gödingam
usque processit. In itinere occupata
Tyrnavia Tieffenbachianam legionem

una-

unum Wanglero Præfecto Cæsareo, Sæc. XVII.
multis Jesuitis, Nobilibus & militibus A. C. 1623.
intercepit, sponsione facta, quod cun-
ctos, qui sub ejus signis stipendia me-
reri renuerent, liberos dimittere vel-
let; verum fidem frangendi consuetu-
dine jam in naturam versa, Gabor
Wanglerum & Tribunos cum centum
quinquaginta aliis in uno cubili Tyr-
naviæ, ac ferme trecentos milites
gregarios in quadam cavea sine omni
alimento inclusos detinuit, lytrumque
ab eis petiit, petulanti joco asserens,
se pauperem esse socium, Cæsarem
vero potentem Monarcham. Prosperi
successus felicitate ferocior factus, cum
quadraginta suorum millibus Cæsareo-
rum castra, quæ die decima tertia
Octobris Schwartzenbergius munierat,
aggredivit statuit, die igitur vigesima octa-
va ejusdem Mensis sex Turcarum mil-
lia ad explorandam hostium aciem e-
misit, qui tamen non sine clade re-
pulsi, ut suorum jacturam ulcisceren-
tur, aucto quidem suorum numero,
æquali tamen strage impressionem fe-
cere. Frustrato igitur conatu Gabor
trajecta Mora Scalizium properat, nec
segnior Schwarzenbergius motis castris
hostem insequitur, ac prope Gödingam
primum Hungarorum agmen aggressus,
illos ad octo passuum millia retroce-

Sæc. XVII. dere cogit: quo comperto Bethlenius
A. C. 1623. suorum fuga irritatus, accersitis sex-
decim millibus in Cæsareos effunditur, eosque numero impares Gödingam ad
fua castra regredi compellit: inde vero
factum, ut Cæsarei hinc palludibus,
illinc stagnis ac Sylvis interclusi inte-
gro Menie omni calamitatum genere
opprimerentur, foris ab hoste continua
tormentorum explosione, in castris
tanta famis rabie expugnati, ut occi-
forum equorum carnibus vesci coge-
rentur, fatali experimento edocti, ni-
hil tam insipidum esse, quod improba
fames stomacho non conciliet. Dies
illuxerat decima septima Novembris,
qua Gabor in extremum Cæsarei agmi-
nis interitum conjurans, summo ma-
ne tredecim belli tormentis castra op-
pognavit, copiisque in aciem instru-
ctis impressionem facere constituit,
Turcarum equitatu equis descendere
jusso: cum vero Turcæ se nequidem
ad Sultani jussa peditum more milita-
turos declararent, Gabor consilii sui
succesu frustratus est: Cæsarei autem
aciem quoque suam dispositis belli tor-
mentis instruxere, ut opportuno effu-
gio periculum evaderent: Jamjam Va-
lonum legiones, viam monstrante ru-
stico, transitum per Sylvam gladio sibi
aperiebant, cum Bethlenici rem e-
docti

docti eos non sine magna strage Sæc. XVII.
repellerent. A.C. 1623.

§. LXXXI.

*Gaboris arrogantia in præscribendis
pacis conditionibus.*

Nil proprius erat, quam integra Cæ-
farei exercitus strages, cum non
fineluculenta Dīvini auxilii favore Beth-
lenius panico obrueretur terrore, per
suos exploratores edoctus, quod plus-
quam quadraginta Cæsareorum millia
in Schwartzenbergii opem accurre-
rent. Igitur urgente Emerico Turso-
ne Hungariæ Palatino intra bimestres
indicias annonam obfessis ad sex mil-
lia redactis advehi concedit, ac die
vigesima prima Novembris habitu col-
loquio Schwartzenbergio significabat
se hanc expeditionem non in Cæsarem,
sed ejus Ministros, qui ei Transyl-
vaniam eripere moliti essent, parasse,
nulloque negotio Pragam usque pene-
trare potuisse, de cetero autem, si sua
farta haberet, utilem Cæsari operam
præstiturum, ac relicta Moravia in sin-
ceri animi sui testimonium Legatos
Tyrnaviam decreturum, qui Cæsari
hasce pacis conditiones proponerent:
I. Oppellensis & Ratiboriensis Principa-
tus reddantur. II. Hungaria univer-

Tt 4 fa

Sæc. XVII. sa ab urbibus Montanis Transylvaniam
A.C. 1623. usque Bethlenio cedatur. III. Belli
 hujus expensæ eidem refundantur. IV. Hisce articulis idonea cautione
 firmatis Gabor in Hungariæ Pro-Re-
 gem renuntietur. Verum Imperator
 tam duras conditiones sibi a rebelle
 subdito præscribi indignatus, sequen-
 tes pacis articulos Gabori proposuit.
 I. Omnes Christianos captivos dimit-
 teret. II. Jægerndorffium, Turrianum,
 & Lumpenbergum Cæsari traderet.
 III. Expensas & damna Cæsari illata
 resarciret. IV. Nullique ex Cæfareis
 subditis molestiam illatus, ex uni-
 versa Hungaria protinus excederet.
 Dein seditiosos Hungariæ Proceres
 hortabatur Imperator, ut suæ fidei me-
 mores, arma in rebellem Bethlenium
 converterent, secus, pari cum Beth-
 lenio habendi loco: His minis territi
 ex Nobilibus potissimi in Cæsaris gra-
 tiam rediere. Cum autem Vezirius
 cum Bethlenio, eoquod Tieffenbaccen-
 ses captivos eidem tradere negaret, jam
 antea similitatem haberet, atque e-
 tiamnum Christianos in Moravia captos
 dimittere nollet, affirmans, quod hos
 tanquam prædas bello partas Turca-
 rum Imperatori reservaret, hinc exi-
 guum in Turcis præsidium Bethlenius
 sibi fore repositum intellexerat, ea-
 propter,

propter, ut Cæsarem ad sua vota in- Sæc. XVII.
 clinaret, nil inausum, intentatumque A.C. 1623,
 reliquit, ac præprimis ementitas Sul-
 tani literas ad Ferdinandum transmisit,
 in quibus Turcicus Imperator ipsem
 et sequenti anno cum validissimo exercitu
 in Hungariam irrupturus fingebar;
 postea Gabor die decima tertia De-
 cembris Cassovia, quo e Moravia cum
 copiis, tormentis, captivis Christianis
 & impedimentis secesserat, legatum
 Viennam decrevit, qui sub certis con-
 ditionibus pacem offerat, sin minus,
 septuaginta Tartarorum millia præsto
 fore, & Bethlenium sibi Hungariam,
 fratri autem suo Germaniam vindica-
 turum denuntiaret: Verum Cæsar ne-
 quidem admisso Oratore eidem signifi-
 cari jussit, quod cum suis asseclis ex
 Hungaria exiret, nilque hostile adver-
 sus Cæsarem moliretur, & tunc qui-
 dem legatum satis instructum submit-
 tere posset.

§. LXXXII.

Turcæ iterata clade a Cæsareis profligati.

Sub idem tempus Tartari in Thraciam, *Jæger. Hist.*
 & Vezirius cum Turcis Budam re- *Eccl. l. 3,*
 cessit, quo comperto Nicolaus Esterha- *cap. 7.*
 sius Neosolii Gubernator collecto raptim *Priorat, l. 6,*

Tt 5 mi-

Sæc. XVII. milite in Turcas Nitram fluvium tra-
Sæc. 1623. jicientes irruit, cæsisque quampluri-
mis spolia, captosque Christianos eis-
dem eripuit. Die autem vigesima sexta
Novembris Turcas, qui Nitriam inter
& Metzam castra metabantur, inopi-
no aggressus, non sine funesta Barba-
rorum clade, opima præda, multis-
que captis, ac Christianis liberatis re-
cessit: altera die hinc inde dissipati
Turcæ restitutis ordinibus fluvium tra-
jicere parabant, ex altera autem flu-
minis ripa Esterhasius magnam pontis
partem diruere jussit, cujus rei, cum
Turcæ primo ordine incidentes ignari
essent, & subsequentes urgerent, nec-
non subinde sua agmina cumularent,
ex prioribus plusquam sexcenti ob im-
providam hostem effugiendi sedulitatem
in flumen præcipitati periere: mox
vero Esterhasius in postremum agmen
toto impetu irruit, ac trucidatis Tur-
carum quamplurimis aliquot centum
ex Christianis in libertatem afferuit,
factaque ingenti præda quamplurimos,
atque inter eos primæ nobilitatis Bas-
fas captivos abduxit, ceteros in flu-
men præcipites egit. Nec satis ad-
huc castigata videbatur Turcarum per-
fidia; die enim vigesima nona Novem-
bris Esterhasius Comorenſi & Jaurinensi
Equitatu auctus, validissimum Turca-
rum,

rum, qui infāustae sociorum fortis ignari Sæc. XVII.
 erant, agmen adorsus, cæsis mille du- A. C. 1623.
 centis, mille quadringentos Christianos
 liberavit, captis Turcarum præcipuis:
 paulopost Bethlenio octo currus pre-
 tioso panno onustos eripuit, parique
 fortuna Reiffenbergius & Breunerus Meteran.
 septingentos Turcas Canisam reverten- Hist. Belg.
 tes trucidarunt, Christianorum quam- l. 43. p. 419.
 plurimis libertati redditis, spoliisque Salmon
 recuperatis: Pari fortuna Serinius Co- Nouell. ab
 mes Turcarum, qui inter se prædam rege tom. I.
 dividebant, agmen offendit, cæsisque pag. 188.
 eorum sexcentis ceteros dissipavit,
 eisque quatuor eripuit vexilla: Par-
 ta multiplici hac victoria Esterhasius
 Viennam concessit, ac plurima ho-
 stium vexilla, arma, duosque nobi-
 lissimi Bassæ, qui Ottomanicæ Im-
 peratrici sanguine junctus erat, Filios
 Cæsari captos obtulit, ingenti omnium
 aggratulatione, communique lætitia
 exceptus: Ferdinandus denique, eo-
 quod Gabor Turcarum cladem se vin-
 dicaturum minaretur, Hungariæ fines
 valido Germanorum agmine obsedit,
 Posoniumque Cæfareo præsidio muniri
 jussit. Interim Jacobus Angliæ Rex
 cum Isabella Belgii Gubernatrice in-
 ducias in Imperio servandas obtulit,
 quas etiam Cæsar ratas habuit, ple-
 beius Ordo autem in Anglia reproba-
 vit,

Sæc. XVII. vit, qui etiam Jacobo ingentem auri
A.C. 1623. vim Mense Decembri eo fine promisit,
ut Hispanis, & Cæfareis bellum inferre posset. Nec magis ad pacem pro-
pensi erant Hollandi; cum enim Cæsar
decreto ad eos legato peteret, ut præ-
sidia sua ex Imperii urbibus deduce-
rent, & quotannis ad bellum in Tur-
cas movendum subsidia conferrent, pol-
licitatione facta, quod Cæsar pacis in-
ter eos, & Hispanos arbiter esse vellet,
hi arroganter respondebant, quod Hi-
spaniæ Rex nullum in eorum Provin-
cias jus haberet, nec ipsi quicquam
contra Turcas conferre possent, cum
aliunde pluribus impensis annue gra-
vati forent, atque finium tuendorum
caussa, liberas Imperii urbes tenerent.

LXXXIII.

*Parisensis Facultatis Theologicæ de-
creta contra perniciosos libros.*

*Argentre
coll. Jud.
t. 2. p. 138.*

Die secunda Januarii Parisinæ Facul-
tatis Syndicus librum *de vocatione*
*Magorum a Theologicæ Doctoribus ex-
aminari petiit, quo facto Facultas hunc
librum tanquam impium, nefarium,
horrendum, Blasphemis & obscenitatibus
plenum, Scandalosum, bonis
moribus adversantem, etiam in fide &
religione pericolosum, rejecta omni
appro-*

approbatione, publica censura afficien- Sæc. XVII.
dum judicavit, censuitque, rogandum A. C. 1623.
esse Regium Cognitorem, ut illius
venditionem curet impediri, & ut po-
steris innotescat, quanti sit momenti,
quamque grave ferat Facultas libros
hujusmodi perniciosos a suis Doctori-
bus promiscue approbari, hinc Ale-
xandrum Soto Choletæum, & Julia-
num le Gendre Magistros, qui hunc
librum non petita Facultatis venia con-
tra Sorbonæ statuta & leges appro-
basse dicebantur, in pœnam culpæ ab
illis contra statuta commissæ, per an-
num integrum omnibus honoribus,
juribus & privilegiis privandos æquis-
sime judicavit.

Hæc censura die prima Aprilis e-
vulgata est. In eodem autem Facul-
tatis confessu Rudolphus Gazilus Ma-
gister exposuit, quod omnia Faculta-
tis arcana a plerisque Magistris prode-
rentur, & quæcunque in congregatio-
nibus clam pertractata fuissent, mox
apud Regulares, & Laicos detegeren-
tur, imo & nomina eorum, qui ad il-
lorum libitum suffragia denegarunt,
apud Magnates & Magistratus, nulla
habita juramenti ratione, propalaren-
tur: Eapropter Facultas singulos Ma-
gistros, ut præstiti Solemniter jura-
menti

Sæc. XVII. menti memores, arcanum servarent,
A. C. 1623. admonuit.

§. LXXXIV.

*Liber de Energumenis a Facultate
Parisina proscriptus.*

Argentre
l. c. p. 138.

Circumferebatur eo tempore Parisiis tam Gallico quam latino idiomate a Joanne Normant Chiremontano editus quidam liber: cui titulus. *Vera, & memorabilis Historia de tribus energumenis in partibus Belgii cum tribus appendicibus.* Prima de Mirabilibus hujus operis. Secunda, de Conformatitate ipsius ad scripturas & sanctos Patres: Tertia, de potestate Ecclesiastica super dæmones agebat. Cum autem in hoc libro plurima obscena, insulsa, & sacris literis adversa continerentur, hinc die secunda Januarii Facultas perniciosum hunc factum suppressit; edita hac censura: *Sicut nihil pestilentius, nec perniciiosius potest depravatis perversæ Doctrinæ libris excogitari, ita nihil cautius nec diligentius apud Christianos præsertim debet evitari; iis quippe virtus expugnatur, pietas enervatur, ipsa denique Religio undequaque labefactatur;* ideo omnibus semper seculis. quotquot sancti Patres doctrina & pietate floruerunt, animorum saluti invigilantes, impia atque erro-

erronea quorumcumque Authorum scripta Sæc. XVII.
omni nervorum contentione impugnarunt: A.C. 1623.
eadem omnia Concilia, quoties per univer-
sum orbem pro bono Reipublicæ Christianæ
fuerunt congregata, gravissime condemna-
runt. Tota denique Ecclesia flammis de-
vovenda æquissime judicavit, idque ab ipsis
Apostolorum temporibus accepto divinitus
exemplo; in Actibus enim scriptum repe-
ritur, quod prædicante Divo Paulo Ephesi,
ibique innumera signa perpetrante, multi
ex iis, qui fuerant curiosa sectati, contu-
lerint libros, & combusserint coram om-
nibus, & computatis pretiis illorum, inve-
nerunt pecuniam Denariorum quinquaginta
millium: (tanta erat pessimorum librorum
jam illa ætate congeries, & multitudo)
cum ergo his miseris nostris temporibus,
iu quibus error, & vitium orbem inunda-
runt, & super capillos capitis humani mul-
tiplicatæ sunt iniquitates, in lucem prodiis-
set, quidam liber latine, & gallice con-
scriptus, cui titulus est: Vera & me-
morabilis Historia &c. in manus tandem
incidit Facultatis Theologicæ Parisiensis,
quæ statim illum, ut moris est, aliquot sui
Ordinis Doctoribus accurate examinandum
commisit; quorum tandem auditis tam in
privatis quam in generalibus Comitiis post
maturum examen relationibus, & omni-
bus, quæ præcesserant, rite ponderatis,
librum illum non modo perniciosum, sed
omni

Sæc. XVII. omni execratione dignissimum censuit, hac-
A. C. 1623. que formula condemnavit.

Primo, quod in tertia istius appendice articulo vigesimo quarto, aliisque locis asseritur pro certo habendum esse, quidquid Dæmon sub Exorcismo cum solemnī jura-
mento pronuntiaverit, eumque ita solemniter jurantem non posse fallere, hoc erro-
neum, temerarium, perniciosissimum est, &
viam omnibus dolis, ac deceptionibus Dæ-
monum sternit.

Secundo, quod in eadem præsertim ter-
tia appendice articulo decimo docetur, Dæ-
monem affirmantem se ex parte Dei loqui,
necessario esse audiendum, id idolatriam
sapit.

Quodque passim hoc opus Dæmonis
(ut dicitur) ministerio factum, Evangelio,
Prophetarum oraculis, mysterio Incarna-
tionis, prædicationi Christi, & Aposto-
lorum comparatur, ac præfertur, ut sit dis-
sertissime in secunda appendice capitibus
7.mo 10.mo 11.mo ac etiam 18.vo, hoc im-
pium, Blasphemum, Christianæ Religioni
injuriosum est; quod vero his tam absurdis
principiis Author velit persuadere, natum
esse Antichristum, idque Ecclesiæ per Dæ-
mones in Energumenis loquentes, a Deo
fuisse revelatum, id stultum ac ridi-
culum est.

Tertio, quod ubique toto libro refertur
ab Exorcistis frequenter, & ordinario
facti-

factitatum, ut Dæmoni crederent: obsequē- Sæc. XVII.
 rentur, eodem tanquam Magistro Concio- A. C. 1623.
 natore, teste, Accusatore, Directore ute-
 rentur, hoc &c. abusivum, destruētivum
 Exorcismorum in Ecclesia usitatorum,
 præceptis divinis, fini & effectui potestatis
 Ecclesiasticæ aduersum, & novos atque il-
 legitimos ritus per illa pessima exempla
 introducit.

Quarto, censuit Facultas, quod liber
 iste nimius sit in describendis obscenitatibus,
 & prodigiosis abominationibus atque
 impietatibus Magorum, quæ maxima ex
 parte ne nominari quidem deberent, etiam
 vulgari idiomate propalandis, horrendum,
 bonis moribus contrarium, piarum aurium
 offensivum, curiosis, infirmis, & impro-
 bis exitiale est.

Denique, hæc quatuor summa capita
 ad condemnationem totius libri sufficient,
 etiamsi plurima adhuc ibidem contineantur
 scripturæ sacræ, veræ Theologicæ, &
 pietati Catholicæ repugnantia, partim ab
 ipso libri Authore asserta, partim ab eo-
 dem recitata ex Dæmonum, & malefico-
 rum responsis, sed quæ probari ab eo, vel
 ipse stylus satis aperte demonstrat.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. LXXXV.

*Ejusdem Facultatis querelæ contra
quorumdam libros Parochorum
auctoritati injuriosos.*

*Argentre
collectt. Jud.
tom. 2.
pag. 240.
Erhard
Script. Ord.
FF. Prædic.*

Habebantur die prima Februarii solita Sorbonæ comitia, in quibus Petrus Besseus Facultatis Syndicus nomine Parochorum ex Rotomagensi, Aurelianensi, Trecensi & Parisina Diæcesibus querebatur contra P. Ivonem Pinsard Dominicanum, & Martinum le Noir Augustinianum, perinde acsi ambo libellis famosis novissime in lucem editis non sine fidelium scandalo, Catholicæque religionis detrimento in Pastorum auctoritatem, Ecclesiæ praxin antiquam, Sacramentorum administrationem, totumque ordinem Hierarchicum insolentissime inventi fuissent.

„Acrius longe contra P. Martinum de-
„clamabat Syndicus, affirmans, hujus-
„modi almæ Facultatis Alumnos Re-
„ligiosos, Doctores, & Baccalaureos
„in tam piam matrem insurgere, con-
„tra ejus statuta toties jurata scribere,
„doctrinam antiquam depravare, in ho-
„noratos Magistros suos impudentissi-
„me debachari, Pastoribus & Prælatis
„Ecclesiæ bellum indicere, & quicquid
„esset in Ecclesia Catholica ordinis

„Hie-

„Hierarchici, & Christiani regiminis, Sæc. XVII.
 „& disciplinæ, impune, & perficta A. C. 1623.
 „fronte expugnare,“ dixit præterea, ~~██████████~~
 „quod graviorem sibi querendi ansam
 „præberet libellus ille, authore Fr.
 „Martino le Noir Augustiniano con-
 „scriptus, quo nullum hactenus ineptio-
 „rem, imperitiorem, & periculosiorem in
 „lucem prodiisse arbitrabatur: in eo e-
 „nim sine ordine, sine honore, sine do-
 „ctrina, sine conscientia scripta multa
 „periculosa, inepta, scandalosa, teme-
 „raria, etiam in ipsum Doctissimum &
 „celeberrimum Gersonem quondam
 „Academiæ Parisiensis Cancellarium,
 „& hujus Facultatis lumen splendidif-
 „simum injuriosa, & multa alia aperto
 „Marte contra Facultatis antiquam si-
 „mul & sanam Doctrinam pugnantia se
 „deprehendisse asseveravit, illaque lon-
 „go discursu exposuit, ideoque suppli-
 „cavit in tantæ injuriæ pœuam, cri-
 „minisque tam nefarii vindictam, ut
 „libelli illi famosi tanquam Zizaniorum
 „semina, malorum irritamenta, sedi-
 „tionum fomites, & omnis generis er-
 „rorum farragines gravi censura per-
 „stringerentur, Authores vero in eo-
 „dem crimine deprehensos tanquam
 „adulterinos, filios esse puniendos, &
 „toties jurati Sacramenti violatores in
 „perpetuum e Facultate ejiciendos,

Uu 2

„om-

Sæc. XVII. „omnibus honoribus, juribus, & pri-
A. C. 1623 „vilegiis in æternum privandos censuit.“

Præsens tum aderat Pater Martinus, qui ad hæc omnia respondit, se motum fuisse ex occasione cuiusdam Epistolæ ipsum laceffentis & ad scribendum provocantis, quam quidem didicerat Typographo traditam ex parte honorandi M. N. Fayet Parochi sancti Pauli; de cetero autem se omnia Facultatis judicio subjicere examinanda, & quidquid vel a veritate, vel a Sana Doctrina majorum alienum reperiretur, se lacrimis delere, & propriis unguibus dilacerare, imo etiam opposito scripto revocare, esse paratum, dein postulavit, ut libellus tam infaustis avibus in lucem emissus a quatuor Doctoribus perlegeretur. Hac declaratione facta ipsimet Ordinis sancti Augustini Superiores adeo non (uti tamen in causa Molinæ saepiusque aliis occasionibus factum) hunc subditum suum defenderunt, ut potius in eum insurgentes asseruerint, illum tam infelix opus sine Consilio & Licentia Superiorum edidisse, supplices, ut culpa soli Authori minus bene sapienti cederet, nec toti Ordini tribueretur. Quantum vero ad P. Ivonem jam anno priori die prima Decembris Facultas censuerat, eum unacum suis Approbato-

batoribus ad comitia publica esse vo-
candum, interim vero a duobus Do-
ctoribus ejus librum examinandum:
hoc anno autem ejusdem Superiores
asseruerunt: ipsum non esse in hac urbe,
illoque inconsulto libellum prædictum
sub suo nomine prodiisse, ideoque sup-
plicarunt, ut ejus reditus expectare-
tur, nec inauditus condemnaretur.
Postea P. Martini liber Doctoribus ex-
aminandus tradebatur, ut si quid in
eo contra sanam doctrinam, bonosque
mores inveniatur, penitus expungere-
tur, Authorque, nisi resipuerit, ex
Doctorum Albo delendus esset: quo-
niam vero Pater Ivo accusabatur, quod
in suo libro, cui titulus: *Religiosorum
Delegatio, seu examen legitimæ laicorum
confessiones excipiendi potestatis, qua FF.*
Mendicantes aliique exempti gaudent, in-
jurias in Parochos effutiisset, hinc idem
Pater mentis suæ declarationem ad
Facultatem transmisit, quæ die prima
Julii publice perlecta, Doctoribus mi-
nus probabatur ob terminos ambiguos,
& quodammodo illusorios, quibus con-
cepta erat: Decretum igitur est, ut
hic Pater vocaretur publice, & coram
tota Facultate aliam declarationem
exhibiturus, deque injuriis præ-
dicto libello insertis veniam petiturus
esset: eo autem accersito, monitoque

Uu 3 a Do-

Sæc. XVII. mino Syndico, ut clarius culpam suam
A. C. 1623 profiteretur, ipse respondit, se id nun-
 quam præstiturum, neque agnitorum
 ulla in suo dicto libello injurias in
 quemquam contineri, easque solum
 depravato quorumdam judicio ita ju-
 dicatas, sibique immerito imputatas,
 idcirco rogare Sapientissimos Faculta-
 tis Magistros, ut æqua mente, & sine
 passione secum agerent. His auditis,
 eoque ingressus Tonnelerus sancti
 Euistachii Parochus Parisiensium Paro-
 chorum Syndicus petiit, ut præfatus
 P. Ivo cogeretur non tantum scripto,
 sed ore proprio coram tota facultate
 declarare, se male & insolenter scri-
 psisse, tum in totam Facultatem, tum
 in Parochos & Praelatos Hierarchicos,
 quos injuriis, & contumeliis in multis
 sui libelli locis affecisset: alioquin ipso
 facto non tantum a Licentiæ gradu,
 sed a Facultate etiam penitus rejice-
 retur. Percepta hujus Parochi postu-
 latione, & collectis singulorum tam
 Sæcularium, quam Regularium Senten-
 tiis conclusum est, quandoquidem
 contra communem sensum Facultatis
 ipse Pater Ivo Pinsart non agnosceret
 veras contumelias in suo libello con-
 tineri, ut iterum vocaretur, & reipsa
 injuriosa & contumeliosa verba in ipso
 suo libello contineri fateretur, propter
 quæ

quæ veniam nunc a facultate postula-
ret. Deinde eoquod in his Comitiis A.C. 1623.
immodesta & immorigera verba protu-
lisset, denuo atque iterum veniam pe-
teret: alioquin si renueret, ex tunc
haberetur expunctus omnino ab eadem
Facultate, cui conclusioni prius sibi
lectæ coram omnibus acquievit, eam-
que proprio chirographo obſignavit.

Nihilominus Facultas aduersus Ivo-
nem nihil amplius decreverat, sed ipſe
primos Doctoratus ſui gradus libere
prosequi permittebatur, partim quod
præfato libro ejus nomen non fuiffet
additum, partim quod hic liber eidem
temere adscriptus crederetur, qui e-
tiam anno 1648. ſub ementito Joannis
Tariponii nomine rursus Parisinis lite-
ris excusus prodiit.

Die autem prima Augufti eadem
Facultas Joannis Beloti Milmontensis
Parochi librum, cui titulus: *Perfelliſ-
ſimum opus Scientiæ Stegænographicæ, Pa-
ulinianæ, Armandallesiæ, & Lullisticæ*
&c. tanquam exitiosum censura per-
ſtrinxit, ac Parifiensem & Carnoten-
ſem Epifcopos rogauit, ut hunc librum
in ſuis Diæcesibus prohibeant, atque
in Authorem animadvertant, hujusque
opusculi venditionem impediант.

Uu 4

§.LXXXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. LXXXVI.

*Decretum Facultatis circa librorum
Approbationem.*

Die prima Decembri Joannes File-
faccus Facultati Theologicæ sua-
debat, ne ullus Magistrorum deinceps
Facultati supplicet, „ut sibi liceat ap-
„probare librum aliquem, quin simul
„exprimat nomen & conditionem Au-
„thoris: nisi Author ipse privatim a-
„pud Doctorem examinatorem libri,
„testimonio propria manu subsignato,
„apud eundem Doctorem asservando,
„Authorem se libri examinandi profiteri
„malit.

„Quod si laicus fuerit Author, &
„in ejus libro nonnulla designatus Ma-
„gister, unus, aut alter, vel emen-
„danda, vel expungenda animadver-
„terit, ipse horum omnium indiculum
„conficiat, quem curabit, vel ab ipso
„Authore, vel a Bibliopola subsignari,
„eundemque apud se asservabit, ubi
„prius sive Author, sive Bibliopola
„pollicitus fuerit bona fide satisfactu-
„rum se huic indiculo, alioquin indi-
„culum ipsum Facultatis Magister se-
„lectus huic muneri, majori Appari-
„tori Facultatis veluti ejusdem Actua-
„rio tradat.

„Idem

„Idem etiam præstandum fit, si Sæc. XVII.
 „Clericus fæcularis Author fuerit libri A. C. 1623.
 „aliquus Facultatis authoritate appro-
 „bandi.

„Sin autem Religiosus fuerit, cu-
 „juscunque Congregationis, seu Regu-
 „larium, vel Clericorum Regularium,
 „vel denique eorum, qui in communi-
 „quadam Societate sub unius Superio-
 „ris obedientia vivunt; nullus Magistro-
 „rum librum ab hujusmodi Regulari-
 „conscriptum approbet, quin prius Su-
 „perioris, aut Superiorum Licentiam
 „rite subsignatam, qua constet dicto
 „Regulari, ab iis libri memorati edendi
 „facultatem esse concessam, sibi tradi-
 „provideat, quam apud dictum majo-
 „rem Apparitorem deponat, qui illam
 „Facultati, si opus sit, representabit.

„Quod si Superiores istarum Con-
 „gregationum Licentiam istam conce-
 „dere recusaverint, nominati exami-
 „natores libri, ipsum non prius appro-
 „bent, quam super ea re Facultatem
 „consuluerint. „

„Denique Magistri, quibus libro-
 „rum istius generis approbандorum
 „licentia concessa fuerit, eandem in
 „Regularium quorumcunque libris ex-
 „minandis cautionem adhibeant, qua-
 „lis in Laicorum libris excutiendis su-
 „pra explicata est.

Uu 5

„Nul-

Sæc. XVII. „Nullus insuper librum ab aliquo
A. C. 1623. „superioris Ordinis & Dignitatis con-
 scriptum, publico probet testimonio,
 „nisi prius, ut dictum est, petita a Fa-
 „cultate venia, atque servatis iisdem
 „præmissis conditionibus.

„Perpens hisce articulis vetuit
 „Facultas, ne quis Doctor ejusdem
 „ullum approbet librum, nisi iis legi-
 „bus, & conditionibus supra expositis,
 „sub pœnis pro culpæ gravitate, vel
 „levitate ab ipsa imponendis.

„Et quamquam eadem Facultas
 „omnes ipsius Doctores huic Decreto
 „obnoxios esse intenderit: nihilominus
 „tamen æquum esse censuit, ut qui
 „Lutetiæ non degunt, quandoquidem
 „& Facultatem ipsam commode con-
 „sulere nequeunt, saltem conditiones
 „supra expositas de indiculo conficien-
 „do, & Licentia Superiorum, quoad
 „Religiosos attinet, ab ipsis repetenda,
 „& retinenda diligentissime observent,
 „ac si opus fuerit, istum indiculum
 „rite subsignum, tum etiam Licensi-
 „tiam illam Superiorum ad Faculta-
 „tem ipsam, vel Apparitorem majorem
 „ipsius Actuarium mittant.,

„Quod si quis Magistrorum decre-
 „tum istud secundum omnes suas par-
 „tes in approbandis quibuscumque libris
 „oblatis diligenter, & sincere obser-
 „vare

„vare neglexerit, Facultas ex nunc Sæc. XVII.
 „approbationem ab illo, vel illis sub- A.C. 1623.
 „signatam, irritam, nullamque decla-
 „ravit, ac Magistro sive Magistris Ap-
 „probatoribus, si semel decretum istud
 „violaverint, per annum quorumvis
 „librorum approbatione interdictum
 „esse decrevit. Quod si iterum & se-
 „cundo eadem culpa sese obstrinxerint,
 „toto biennio a die culpæ deprehensæ
 „omnibus juribus, fructibus & emolu-
 „mentis dictæ Facultatis re ipsa priva-
 „tos esse denuntiavit. Sin autem ter-
 „tio in simile erratum lapsi, fuerint
 „convicti, in perpetuum ordine & nu-
 „mero Theologorum Parisiensium ex-
 „punctos esse voluit. Ita tamen, ut
 „cujuslibet poenæ infligendæ modus
 „in ipsius Facultatis arbitrio positus
 „esset, prout admissæ noxæ gravitatem
 „aut levitatem prius expenderit.

„Præterea præcepit Facultas, ut
 „hoc Decretum Typis mandetur, ac
 „illius exemplaria unicuique Superiori
 „familiarum, quæ ad Facultatem spe-
 „stant, & quarum Doctores corpore
 „ejusdem comprehendi dicuntur, id-
 „circo tradantur, ut suis, qui Docto-
 „res sunt, illud palam faciant, ne quis
 „ipsius ignorantiam prætexat. Qua
 „in re, si quæ a Superioribus, si modo
 „Facultati subjecti fuerint, culpa com-
 „mit-

Sæc. XVII. „mittatur, in ipfos pro rei gravitate
A. C. 1623. „animadvertisi jussit.,,

§. LXXXVII.

Religiosorum Ordines in Francia ad pristinam disciplinam revocati.

Heliot Hist. des Ord. Jam anno priori ad preces Ludovici XIII. Gregorius XV. Pontifex Maximus Apostolicas literas ad eundem Franciæ Regem dederat, quibus die octava Aprilis Rupifocaldo Cardinali necessariam concesserat auctoritatem, ut veterem disciplinam, quæ ætatis vitio, bellorumque iniquitate in antiquioribus Ordinum Institutis perculsa ac pene prostrata jacebat, excitare posset: Hoc Papæ diploma ipsem etiam Rex die decima quinta Julii Regiis suis literis firmabat, earum executionem praefato Cardinali ferventer commendans. Ne ergo hic Cardinals tanto oneri succumberet, laboris socios sibi adsciverat varios Religiosos, & quidem Carthusianum, Benedictinum, Fuliacensem, Dominicanum, Minimum, & Jesuitam, quorum consiliis ac sententiis saepius auditis, ac perpensis tandem die undecima Martii ea condidit decreta, quæ pro cuiuslibet Ordinis disciplina ad veterem sanctorum Fundatorum sanctimoniam revocan-

vocanda magis opportuna censebat, Sæc. XVII.
 ac præcipue omnia Claravallensis fa- A.C. 1623.
 miliæ monasteria in quandam novam
 Congregationem uniri jussit, in qua
 Generalis, & primi quatuor Ordinis
 Cisterciensis Abbates restauratæ disci-
 plinæ decreta die undecima Martii sta-
 bilita acceptarunt. Eodem tempore
 Cardinalis Abbatiam sanctæ Genovefæ
 ad Montes, cuius ipse Abbatem age-
 bat, ad vetera statuta revocare fatage-
 bat, cumque ipsem hanc Abbatiam
 ultro dimitteret, Religiosis proprium
 Abbatem eligendi antiquum jus resti-
 tuit. Præterea pro Canonicis Regu-
 laribus S. Augustini in Francia quas-
 dam reliquit Constitutiones, eisdem-
 que præcepit, ut per urbem inceden-
 tes semper cappis utantur.

§. LXXXVIII.

*Cardinalium & Franciæ Præsulum
 Conventus adversus Edmundum
 Richerium olim Facultatis
 Syndicum.*

Anno superiore, ut memoravimus, *Argentre*
 Facultatis Theologicæ Doctores Ri- *Collett. jud.*
 cherianis doctrinis imbuti, Roderici *tom. 2.*
 Lusitani librum, exclusis a suffragii *pag. 132.*
Vid. Supra
 jure Religiosis, damnare parabant: i. §.
 Andreas autem Duvalius Doctor, qui
 utpo-

Sæc. XVII. utpote Theresianarum Virginum Superiorior pariter excludebatur, novas identidem opiniones a Richerii affeclis in

*Abrege de l'hist. Eccl.
tom. 10. art.
4. p. 280.*

Sorbonam invehi indignatus, Radefianum & Rupifocaldium Cardinales questum ibat, demonstrans, quod Richeristæ Regiis jussis semper resisterent, & nec Papam nec Regem sibi præfici paterentur: Re maturius pensata Rupifocaldius Regi Parisios reverso significabat, quod Richeristæ non minus quam Hugonotæ pertimescendi forent, ac pro Regni & Ecclesiæ bono aut castigandi, aut omnino exterminandi essent: Ludovicus XIII. Rex, cum Religionis conservandæ studio flagraret, abeunte Cardinale, ex circumstantibus sciscitabatur, *cujus conditionis homines essent Richeristæ?* mox Heruardus Archiater fors magis in Galeni Aphorismis, quam Ecclesiæ præceptis versatus, ceteros prævenit afferens: *Hi meliores subditi, ac fideliores Majestatis tuæ servi sunt; & unice ideo vexantur, quia audacter veras & antiquas Ecclesiæ Gallicanæ libertates, coronæ tuæ jus a nemine dependens, Regiam auctoritatem, & supremæ potestatis tuæ jura tuentur.* Adulatoria hæc verba magni momenti erant apud Juvenem Principem, qui subditorum fidelitate Regnum suum firmari haud ignorabat: opportune tamen Rupifocaldius Cardinalis

nalis totius Cleri nomine Regi libel- Sæc. XVII.
lum supplicem offerebat, in quo im- A. C. 1623.
minens sanæ Religionis periculum, ac
perversa Richeristarum molimina vivis
depingebat coloribus: postea annuente
Rege hoc anno in Surdisii Cardinalis
Palatio cōventum indicebat, cui
præter Surdisium ex Gallis Cardinali-
bus ætate proiectis Rupifocaldius, &
Richelius Cardinales, Franciscus Har-
læus Rotomagensis, Gondius Parisien-
sis, & Bituricensis Archi - Præsules,
necnon Augustinus Potierus Bellova-
tensis Episcopus, ceterique omnes,
qui Parisiis agebant, Prælati inter-
erant. His igitur una congregatis Ru-
pifocaldius Cardinalis exposuit, quod
Sorbona sensim in schisma, & prono-
lapsu in hæresin declinet, tanti autem
mali unica caufsa existat nova Richerii
doctrina: proin Richeristæ eo adigendi
sint, ut sequentes articulos suo firma-
rent chirographo. I. *Papa ejusmodi le-*
ger condendi potestatem habet, quæ omnes
fideles, & quemlibet fidelem in particulari
in conscientia obstringunt. II. *Papa con-*
fessiones excipiendi potestatem Religiosis
concedere valet. Hujus subscriptionis
necessitatem Rupifocaldius prolixo ser-
mone demonstratum ibat, postea Du-
valius Sorbonæ Doctor asserebat, quod
Richeristæ indies numero crescerent,

ac

Sæc. XVII. ac Parisinæ Diæcesis Parochi ferme
A. C. 1623. omnes hac secta infecti essent. Ad hæc
 reposuit Richelius Cardinalis, audien-
 dos esse Doctores hac labe notatos. Po-
 tierus quoque Renati, qui Richerio ap-
 prime favebat, frater Germanus Du-
 vallio fratrum suorum delatori minus
 fidendum esse afferuit: Paulopost Ri-
 chelius seorsim quosdam Doctores in-
 terrogabat, ex quorum testimoniis plu-
 ra, quæ antea ignorabat, comperire
 coactus est: Non deerant, qui suas no-
 vitates calumniis, & sinistra interpre-
 tatione stabilire intenti, palam edice-
 rent, quod utriusque propositionis sub-
 scriptione omnes Romanæ Curiæ ab-
 usus firmarentur, sique Pontifici leges,
 quæ cunctos obstringerent fideles, con-
 dendri potestas concederetur, etiam ei-
 dem obtemperandum foret, si Regem
 exauktorari præcipere: *Enimvero Ri-*
chelius Cardinalis hæc consectaria
prorsus insulse inde inferri, probe co-
gnoverat, ne tamen sibi negotium fa-
cesseret, hæc respondit: telam, quam
Rupifocaldius exorsus est, ipse met retexere
noverit: Hic ergo pro suo in Religio-
nen studio ipsum Regem adiit, expo-
nens, quam perversis artibus Riche-
listæ sensim veræ fidei præcepta sub-
vertere molirentur. Ludovicus igitur
Rex, cognita rei necessitate Rupifocaldio
 in

in mandatis dedit, ut altera die Riche-
rium ad Abbatiale Palatum suum ad
sanctam Genovefam adesse juberet.

Sæc. XVII.
A.C. 1623.

Comparer Richerius, ac percepto Rupi-
focaldi sermone antiquam doctrinæ
suæ crambem recoxit, & redditæ col-
loquii sui cum Cancellario habiti ra-
tione Regi libellum supplicem porrigi
curavit, in quo ejus benevolentiam
aucupaturus, exposuit, quod ejus ad-
versarii supremam Regis potestatem la-
befactare intenderent, atque ad sua
molimina Regia etiam auctoritate ab-
uterentur. Cum ergo Cardinalis &
Duvalius haud obscure cognoscerent,
quod Richerius suos errores pertina-
citer tueretur, Archiepiscopum Pari-
sensem eo induxere, ut Richerium,
usquedum suas doctrinas revocaret,
Sacramentorum usu interdiceret: quod
& factum est. Sub idem tempus Je-
suitæ nil intentatum, inausumque re-
liquere, ut Lovaniensi Facultati ag-
gregarentur, a qua tamen excludeban-
tur opera Cornelii Jansenii, qui hac
de re ad Philippum IV. Hispaniæ Re-
gem decernebatur. Inde vero primam
originem traxerat implacabile odium,
quo Jesuitæ in eundem Cornelium,
dum adhuc viveret, atque in ejus li-
brum post ipsius mortem desæviebant:
eodem autem anno die decima nona

Hist. Eccles. Tom. LVII. Xx Junii

Sæc. XVII. Junii viciſſim accerrimus eorum hostis
A. C. 1623. Blasius Paschal primam lucem aſpexit,
qui ſub nomine Ludovici Montaltii famoſas Provinciales literas ab Universi-
tate Burdegalensi approbatas edidit.

§. LXXXIX.

Jesuitarum molimina pro obtinendo reditu ad Venetam ditionem.

Meteran.
Hift. Belg.
lib. 43.
Discors. Ari-
ſtoctr. ſopr. il-
Gov. di Ve-
net. p. 221.
Lotich. rer.
germ. l. 12.
cap. 6.

Hoc item anno Jesuitæ, qui apud Ludovicum XIII. Franciæ Regem gratia & auctoritate plurimum valebant, tam importune ejusdem Regis aures pulsabant, ut tandem hic Cærnet. p. 221. reum Marchionem ad Reipublicæ Venetæ Ducem, Proceresque decerneret, qui jesuitas anno millesimo sexcentesi- mo sexto Venetiis ejectos rursus recipi peteret: „Aſt Veneti Legato responde- „runt, ſe ſatis compertum habere, „quod Jesuitæ litium, bellique semina „inter Christiani Orbis Principes spar- „gerent, eapropter ſe perpetuam olim „tuliffe legem, vi cuius ejusmodi diſ- „fidii fomitem a ſua Republica amoliri „intenti, hanc malorum & periculo- „rum communem lernam, hydriam- „que e finibus ejicere, hasque in- „quietas cervices exterminare decre- „viffent. Hæc ergo ſententia, cum „ſibi firma fixaque, ac perpetua eſſet, „malle

„malle se occasionem viamque aliam Sæc. XVII.
„ihire, qua Regi gratificari possent., A. C. 1623.
Nec benignior successus arridebat co-
natibus Carafæ Nuntii Apostolici, qui
Pontificis nomine in Jesuitarum favo-
rem Venetos Proceres amice interpel-
labat: Re enim in Senatu proposita
Senаторum quidam hæc opposuit: „si
„Jesuitæ in patriam redire permitteren-
„tur, ingens Reipublicæ damnum suo
„tempore imminere posset; omnibus
„enim sat nota est ipsorum cupiditas,
„questusque studium: Hispaniæ Regna,
„& Austriacæ Domus ditiones in Ger-
„mania per Jesuitarum divitias ex-
„haustæ languent, & in omnibus, ubi
„morantur locis, deprehenditur crude-
„litas genitorum, qui ut sua bona in
„Jesuitas prodigant, proprios filios ad
„egestatem & mendicitatem redigunt.
„Insuper hi Patres arctam summo Pon-
„tifici obedientiam jurant, unde in
„propriis nostris domibus hostes nu-
„triemus: quinimo sua conscientias
„moderandi arte enervabunt illa de-
„creta, quæ ad Reipublicæ salutem
„conferrent: num eam doctrinam, il-
„lamque externam bonitatis speciem
„attendamus, propter quam alii illos
„recipere movebantur? cum tamen per
„hanc & illam cuiuslibet animo domi-
„nabuntur, & nullus erit, qui non

Xx 2 , „fate-

Sæc. XVII., fateri cogetur, quod sensim speciosis
A. C. 1623., cujusdam Jesuitæ verbis fuerit per-
 „sufus, pelletus, ac deceptus. Quan-
 „ta est facundiæ virtus, quam ipsi spe-
 „cialiter profitentur? Credunt multi,
 „quod societatem revocando Scientia
 „& Christiana pietas in Republica re-
 „fuscitanda fit, perinde ac si ibidem
 „per omnes annos, quibus a nostra
 „ditione exularunt Jesuitæ, nec viri
 „docti, nec homines pii & sancti inter
 „nos fuissent numerati: Falluntur hi,
 „me hercle! ipsa enim experientia do-
 „cet, quod in universa Europa repe-
 „riri haud possit Provincia, in qua
 „plures Viri docti sint, & fides Catho-
 „lica magis floreat, quam in nostra:
 „si autem advocabimus Jesuitas, nos
 „ipsi vlam obstruemus illis Viris in
 „omni Scientiarum genere versatissi-
 „mis, qui nos hucusque erudierunt;
 „hic enim usitatus est Jesuitarum mos,
 „ut omnes, qui eorum doctrinas non
 „amplectuntur, pro idiotis habeant.
 „In patria nostra habuimus Patavinum
 „Gymnasium ab omnibus totius Mundi
 „Nationibus frequentatum, quin Jesui-
 „tarum opera indiguissemus; exerce-
 „bantur passim innumera pietatis exer-
 „citia absque Loyolistarum exhortatio-
 „nibus, & in nostris Cathedris audie-
 „bantur toto orbe celebratissimi Con-
 „ciona-

cionatores absque Jesuitis Prædicantibus: ut quid ergo novos hosce homines quæramus? novitates semper A.C. 1623.
 „damnum ingens Rebus publicis afferre solebant: Denique ab omnibus Principiis inconstantiæ argueremur, qui tamen hucusque omnia nostra decreta tanquam mutationi nunquam obnoxia admirati sunt., His aliisque rationibus Senator Duci, ceterisque Proceribus Venetis Societatis revocationem dissuadebat.

§. XC.

Novi motus in Francia ab Hugonitis suscitati.

Quantumvis Ludovicus XIII. Franciaë Rex in favorem Hugonotorum, uti petierant, Nannetense editum innovasset, datusque Mensis Martio ad Rohanæum Ducem literis pollicitus esset, quod eisdem plene satis facturus esset, dummodo debitum Regi suo obsequium præstarent, ac juxta pacis leges recens constructa propugnacula diruerent, quinimo vicissim Rex spopondisset, quod Ludoviceam seu Pompeii Terragonii arcem, quam in Rupellensi ora exstruxisset, solo æquaturus esset, eaque de caussa Rupellensis legatis, qui hujus arcis ruinam

Xx 3 impor-

Sæc. XVII. importunius petebant, literas dedisset,
A.C. 1623. quibus Amalio arcis Præfecto injun-
ctum, ut illam arcem, simul ac Rupel-
Meteran.
h 43. p. 422. lenses pactis stetissent, dirueret: ni-
hilominus Calvinistæ hac Regis sui clem-
mentia ad præstandam fidem adeo non
movebantur, ut potius nova in Regem
suum arma paraturi, quasdam pedi-
tum legiones ad sua signa vocarent,
& munimentum, ex quo arcem Re-
giam tormentis petere possent, con-
struerent: Apertius vero seditiosa sua,
quæ volutabant, consilia, manifesta-
runt Monpessulani; cum enim Valan-
cæus Gubernator ob devastatos agros
urbi vicinos per Cebennos præsidarium
militem suum distribuere cogeretur, hi
nulla mora Rohanæum præcipuum Cal-
viniani tumultus fautorem questum
adibant, ejusque armatam opem im-
plorabant. qui etiam missis literis eos
hortatus est, ut extrema quæque po-
tius paterentur, quam Cebennam Pro-
vinciam in servitutem redigi pateren-
tur: Ergo illi adversus Regios arma
parant, sparsisque falsis rumoribus,
& calumniis vulgus concitant, cum-
que nuperæ pacis articulo Senatum ex
Catholicis & Sectariis pari numero
creare juberentur, cunctos Catholicos
a Senatorum prærogativa excluserunt:
Vix Rohanæus seditionem in hac Pro-
vincia

vicia maturari compererat, cum illico Sæc. XVII.
Montpessulanum præceps raperetur, A.C. 1623.
nova seditioni fomenta additurus. Ea-
propter Valancæus Regius Guberna-
tor missis in occursum Oratoribus eun-
dem monet, ut nondum penitus con-
firmatis in pacem animis probe com-
muni caußæ consulturus, urbe absti-
neret: Reluctantem orat & obtestatur,
dein precibus in ludibrium acceptis,
minas intentat, Rohanæus tamen
spretis precibus ac minis urbem ingre-
ditur, a cunctis civibus ad ejus pedes
provolutis cum ingenti tripudio ex-
ceptus: Incaluit seditionis flamma ex
præsentia Ducis, ad cujus partes non
modo cives, sed e secta omnes Nobili-
les ad quæcunque audenda parati ac-
cedebant: Prævaluuit Rohanæus nu-
mero & loco, Valancæus tamen cau-
ſæ æquitati confusus, urgente formidine
deteriorum, quæ plerumque succedere
primis tumultibus non repressis affo-
lent, Rohanæum custodiæ dari jussit.
Tum vero furentium more Hugonotæ
omnes fremere, & horridis convitiis
Valancæum incessere, & violatam pa-
cem incusare cæperunt, missisque ad
Regem Oratoribus Rohanæum dimitti
postularunt: interim vero Provincias
oberrant seditiosi homines, vulgus ira-
tum, & belli fomenta spargere soli-

Xx 4 tum:

Sæc. XVII. tum: ad arma concilant, & per-
A. C. 1623. cuso capite cuncta reformatæ Ecclesiæ
 membra ad lanienam trahi vociferan-
 tur: furit secta omnis quam ante a-
 cerbius: Subisius quoque Rohanæi fra-
 ter ipsa etiam in Regia iram & vindic-
 tam evomit, bellum atrox & sævum,
 nisi frater illico in libertatem afferere-
 tur, minitatus. Non deerant in san-
 ctiore Regis Senatu, qui Rohanæum
 ob innovatam seditionem capitali sen-
 tentia plectendum censerent, ut secta
 capite minuta ceteri a factiosis ejus-
 modi machinationibus imposterum ab-
 sterrerentur: Horum tamen consilio
 prævaluit novi belli timor; Rex igitur
 Valancæo auctor exstitit, ut Rohanæum
 ea lege dimitteret, ut hic posthac ur-
 bis ingressu abstineret: hac igitur con-
 ditione acceptata Rohanæus in libera-
 tem assertus est: Verum ex ipsa Regis
 indulgentia Monspeffulani Calvinistæ
 audacieores facti, arcem, de qua tamen
 ex nuperæ pacis lege nunquam con-
 struenda cautum erat, erigi petulan-
 tius postulant, cauſſati, quod præfi-
 diarii milites hinc inde dispersi in ef-
 frænem licentiam effunderentur, proin-
 satius foret, si haud ultra passim in urbe
 distribuerentur, sed in quadam civita-
 tis parte inclusi detinerentur: Horum
 postulatis Rex objecerat recentem vulgi
 sedi.

seditionem, illi vero se novo Sacramen- Sæc. XVII.
to fidem suam obstricturos spoponderunt: A.C. 1623.
Rege autem reponente violatam sæ-
pius fidem nonnisi armorum metu ab
eis extorquendam esse, illi tam impor-
tune instabant, ut Rex omnem querendi
ansam Hugonotis adempturus, arcem
construendi curam Valancæo com-
mitteret. Omni igitur in Regem
suum rebellandi obtentu Montpeſſula-
nis Sectariis præciso, alium quære-
bant Rupellani ex dilata Ludoviceæ ar-
cis destructione; cum enim Amalius
eiusdem ruinam nonnisi importunis
Hugonotarum precibus extortam, ea-
que duntaxat lege a Rege concessam
fuisse nosset, si Rupellani cunctos pa-
cis articulos integra fide explessent,
hinc cognito, quod hi ad no-
vos seditionum motus propenderent,
ac nonnisi metu adacti in officio conti-
neri possent, arcem dejicere procrasti-
nabat: Hugonotæ autem jus sibi di-
cere soliti, mox ex Rupellensi urbe in
arcem erumpunt, eamque belli tor-
mentis petunt, & vicissim ex arce pe-
tuntur, navemque Regiam asseribus &
lignis pro reficienda arce necessariis o-
nustam pro legitima præda intercipiunt,
eamque Amilio restitui petenti dene-
gant; unde hic injuriam, jacturamque
reparaturus, quæcunque in urbem vel

Xx 5

ex

Sæc. XVII. ex urbe evehentur, retinuit, donec
A.C. 1623. damnum esset resarcitum. Jamjam res
ad bellum apertum spectare videbatur,
cum Amalius non sine ingenti Rup-
pellenium tripudio morbo correptus
extinqueretur, suffecto in ejus locum
Toirassio: Rex vero perspecta Rupellen-
sium perfidia arcem nullatenus deltrui
voluit: inde vero his ad omnem sedi-
tionis innovandæ occasionem intentis
peropportunus nascebatur belli obtenu-
tus. Paulopost Apamienenses Calvinistæ,
etsi Monspessulanæ paci subscripsissent,
ac polliciti essent, quod Senatus ex
Catholicis juxta & Sectariis numero
æquali posthac constaret, nihilominus
hanc legem implere negabant, conci-
tata palam seditione, quæ tamen a
Regiis sedata est, cautumque, ut post-
hac primus Consul Catholicus, alter
Calvinista, & sic deinceps foret.

§. XCI.

Calvinianum Conciliabulum Charen- tonii celebratum.

Serres l. c. *Actes Eccl.* *Synod.* *Nat. part. 2.* *fol. 236.* *Daniel & Ludolph. l. c.* **D**ie decima septima Augusti Ludovi-
cūs Rex edictum promulgari jussit,
vi cuius Hugonotis inhibitum, ne abs-
que Regis consensu, ac Regii Ministri
a Rege deputandi præsentia ullum in
Galliis conventum celebrarent, aut
ibi-

ibidem de Regni Gallici rebus agerent. Sæc. XVII.
Horum tamen importunitate contigit, A. C. 1623.
ut accedente Augusto Gallando Regis
Administro, Charentonii die prima
Septembris Pseudo - Synodum suam
numero vigesimam quartam celebra-
rent, eo confluentibus plusquam quin-
quaginta Pastoribus. Præprimis igi-
tur Joannem Isserotum a Bearnensibus
Deputatum, absentem licet, increpa-
bant, eoque in rebus Calvinianas Fran-
ciæ Ecclesias spectantibus decidendi jus
sibi arrogasset: pariter Bearnenses Mi-
nistros objurgabant, quod sese cetera-
rum Ecclesiarum disciplinæ subjecere,
hucusque distulissent. Postea prælege-
batur Regium demandatæ facultatis
diploma, in quo Rex die vigesima no-
na Julii Galandum his verbis alloque-
batur: *Toto hujus conventus tempore sis
præsens, ac sedulo admodum invigiles, ne
quidpiam nostro obsequio aduersum, aut
publicæ tranquillitati noxiū proponatur,
sique ibidem aliud, quam quod prætensiæ
reformationis ordinem ac disciplinam con-
cernit, proponeretur, mox te opponas, &
impedias, totamque rei gestæ seriem ad nos
perscribas, exacte indicans, quæ specialiter
ibidem agitata fuere.* Perfecto Regii hu-
jus diplomatis tenore Pastorculi orans
Regiæ admonitionis impatientes ex-
clamabant: *Proh! hac Regis declaratione,
nostra*

Sæc. XVII. nostra Colloquia & Synodi injuste accusan-
A.C. 1623. tur, & condemnantur, perinde acsi nos
debiti obsequii limites prætergressi fuissimus:
inde Edictorum beneficium valde imminuitur,
& omnia privilegia nobis concessa penitus ferme revocantur: Rex ergo adeundus est, ut nostras Ecclesias (quæ tum
nominis octoginta circiter annorum vi-
tam precario datam habebant) in ve-
teri libertate concessa & hactenus possessa
conservaret: interim vero pro singulari
sua humanitate, ut obedientiam &
fidem erga Regem luculento testaren-
tur signo, Gallando inter Deputatos
locum indulgere, perinde acsi ipsis Re-
gia diplomata dijudicandi, in Regis-
que legatos inquirendi facultas fuisset.
His præmissis fidei suæ professionem
datis suffragiis comprobarunt, forte,
ut omnibus manifestum fieret, hanc
fidem nonnisi humana inventione na-
tam, nonnisi humano suffragio, ope,
& industria ad perfectiorem ætatem,
& statum promoveri, propagari, ac
firmari posse. Postea Pictavienses De-
putati proponebant, an illi, qui vel
ritu Romano-Catholico matrimonium
inire, vel ita conjungi, filiis suis per-
miserunt, proin juxta Calvinianam di-
sciplinam ab Ecclesia suspensi fuissent,
cognito dein & per pœnitentiam emen-
dato errore a publica hac suspensione
absol-

absolvi possent? respondit Synodus, Sæc. XVII.
nunquam esse absolvendos, quia hæc A.C. 1623.
censura, ut in officio contineantur, op-
pido necessaria esset, & aliunde hi ad
se in ejusmodi *peccata* volutandum fa-
tis propensi, absque hac suspensione
nunquam satis *scandalum* in Ecclesia
datum reparare valerent. Eadem Ses-
sione prælegebatur Genevensium Præ-
dicantium epistola, in qua Charento-
nianis significabant, quod quamvis an-
tea, ut se Bernensium Ecclesiis confor-
mes redderent, in existimata cæna
panem non fermentatum adhibuissent,
nunc vero *ex amicitia* erga Gallos Cal-
vinistas, ut se illis conformarent, fer-
mentato & usuali pane uti vellent:
Dein Tilloitio Sedanensi Ministro ne-
gotium dabant, ut Albigensium Hi-
storiam consarcinaret: Discussæ etiam
fuerunt querelæ, quas varii Pastores
vel adversus suos socios vel contra
Synodorum sententias detulerunt, in-
super Synodus præcepit, ut Pastores
Brocardum Divionensem Præsidem, qui
filiam suam absque mariti consensu
domi retinebat, omnibus censuris in-
nodarent, donec eam Marito suo red-
didiisset. Tandem illi, quos ad Regem
deputaverant, ad Synodum reversi,
nuntiabant, quod Rex ad porrectas li-
teras hæc responderit: *Si prætenſæ Re-*
forma-

Sæc. XVII. formationis subditi bene egerint, ac in ob-
A.C. 1623. sequio & obedientia, quam Deus & natura
ab eis depositit, perseveraverint, ulterius
editorum privilegiis frui poterunt: fusius
vero mentem meam vobis Cancellarius meus
explicabit. Hic vero Deputatis hæc ex-
posuit: „Rex vobis indicari jussit. I. Quod
„nec Ministros, nec alios exterros Ec-
„clesiis vestris præfici patiatur, & hoc
„ob præcipuas cauſtas, quas vobis ex-
„plicare haud opus; aliunde vero con-
„stet, indigenas Regis obsequio magis
„addictos esse, quam exterros. II. Quod
„Rex quidem nec vestræ libertati, nec
„vestræ ſectæ, doctrinæ ac disciplinæ
„quicquam derogatum velit, iniquo ta-
„men ferat animo, quod Aleſianum
„Conciliabulum vestrum Ministros jure-
„jurando adegerit, ut doctrinam in ex-
„tera Regione fabricatam approbarent:
„ſcitote igitur, Regem quidem refor-
„matam ſectam protegere, nullatenus
„autem fidei novæ & alienigenæ Pro-
„tectorum esse., Opponebant tamen
hi Pastores, quod etiam exteri obe-
dientiam Regi præſtitiffent integrum,
& ex Catholicis alienigenæ non pauci
pinquia in Galliis poſſiderent beneficia:
Doctrinam autem in Dordracensi Con-
ciliabulo nil novi præter verba habere
ajebant (quod tamen si verum fuisset,
injuſte Arminianos tam dire vexaffent,

& ce-

& ceteros ad amplexandam hanc do- Sæc. XVII.
 strinam novissime etiam juramento ade- A. C. 1623.
 gissent.) His expositis Cancellarius
 Deputatos abire jussit, postea eisdem
 Regis nomine proposuit, quod Rex ex
 Ministris exteros, qui jam in Regno
 essent, toleraret, imposterum vero nul-
 los recipi vellet, ac indignum censem-
 ret, quod Pastores ad aliorum fidem
 se referre, aut exterorum fidem jura-
 mento firmare adigerentur, cum po-
 tius juxta ipsorum principia cuicunque,
 quid vellet credere, liberum esse de-
 beret. Accepto hoc responso Charen-
 tonianæ Synodi Pastores concluserunt,
 Regi supplicandum, ut etiam circa ex-
 teros Ministros plenam eis libertatem
 concedere velit, de cetero autem in
 Dordracenses articulos juramentum
 nihilominus exigituri sint, tale tamen
 verborum artificium adhibituri, ut nul-
 lam relationem ea ad Dordracense Sym-
 bolum habere videantur: Ita dextere
 illuserunt Regiæ Majestatis decreto.
 Non minus infusa est relatio, quam hi
 Pastores actis suæ Pseudo-Synodi in-
 seruerunt de Patre Arnulpho Jesuita
 Concionatore Regio; „de hoc refere-
 „bant, quod ante quatuor annos in festo
 „Pentecostes Ambasie coram Regia
 „Familia perorans, æthiopem lavare
 „voluerit, dum indeleibilem maculam

a Se-

Sæc. XVII., a Societate absterrurus, audacia hisce
A. C. 1623., Patribus congenita asseverasset, quod
 „nec Romana Ecclesia, nec Jesuitæ
 „unquam crediderint, aut defende-
 „rint, quod subditi sub quocunque ob-
 „tentu contra suos Principes insurgendi
 „jus habeant, sed econtrario cunctos,
 „qui hanc doctrinam tradunt, aut
 „prædicant, quantum in ipsis esset,
 „damnarint, & ejusmodi rebellionis
 „consiliarios, fautores vel adjutores
 „execrati fuerint. Tam sincera hujus
 „Jesuitæ declaracione (addebat illi,
 „qui hæc referebant) Rex, omnesque
 „Regii Auditores summopere contenti
 „erant, ac præcipue Ludovicus Rex
 „palam professus est, sibi Jesuitas plene
 „satisfecisse, atque Arnulphum nomine
 „totius Societatis librum Patris Ma-
 „rianæ ex integro damnasse. Inter-
 „erat huic sermoni Gilbertus Primo-
 „sius Calvinianus Præco, qui in ra-
 „biem actus, ex intimo cordis sui de-
 „plorabat, quod hic Jesuita bona Regis
 „indole cum tanta libertate abuti, suis-
 „que Auditoribus nimium credulis per
 „suas æquivocationes satis palpabiles
 „non sine applausu imponere ausus
 „fuisse. Eapropter Primosius (ita nar-
 „rabant illi) rogabat, ut ex Patre Ar-
 „nulpho sciscitaretur. I. An Jacobita
 „Clemens Henricum III. Regem a Papa
 „ex-

„excommunicatum trucidarit? II. An Sæc. XVII.
 „si Papa Ludovicum XIII. excommu- A. C. 1623.
 „nicaret, regnoque privatum declara-
 „ret, Jesuitæ illum pro Rege haberent?
 „III. An si Regicida, uti Castellius,
 „Barrierus, & Ravaillacus, omnes Je-
 „suitarum discipuli, Regis vitæ insi-
 „diaretur, Societas in ejusmodi homi-
 „nem execrationes & anathemata di-
 „cere vellet, tanquam læfæ Majestatis
 „reum, eoquod manum in Christum
 „Domini extendere machinatus fuisset?
 Ad hasce interrogations Jesuitam ob-
 mutuisse referunt hi Prædicantes; ast
 hoc nequidem Judæus Apela crede-
 „ret: verum, prosequuntur hi blatero-
 „nes, quamvis Jesuita hisce Gilberti
 „argumentis respondere haud posset,
 „vindictam tamen exerrere haud ob-
 „litus est; quippe sua auctoritate esse-
 „cit, ut Burdegalensis Senatus pro-
 „mulgato edicto decerneret, ne quis
 „extra Franciam natus Calvinianum
 „Præconem agere posset: unde vi hu-
 „jus edicti (ut falso ajebant) Primo-
 „sius e Galliis emigrare, atque in An-
 „gliam secedere coactus est,“ ex his
 elucet, quod sanctæ hujus Synodi
 indignatio contra Arnulphum exinde
 orta fuerit. Postquam autem mi-
 lero hoc solatio dolorem suum tantisper
 lenierant, Regis edictum prælegebant,

Hist. Eccles. Tom. LVII. Yy vi

Sæc. XVII. vi cuius Pastores ad politicos conven-
A. C. 1623. tus Deputari inhibitum, necnon Pri-
mosius & Cameronus Pastorculi a Mi-
nisterio, & Cathedra Scholaistica, non
ideo quod exteri essent, sed ob speciales
rationes Regni bonum concernentes
exclusi sunt, & quamvis Calvinistæ
iterato horum exilium e Regno præ-
pedire conati fuerint, Rex tamen om-
nino jussit, ut ambo quantocius e
Francia emigrarent unacum Petro Mo-
linæo vaferimo Calvinianæ sectæ Mi-
nistro, qui (ut speciosi hi Patres Cha-
rentoniani referunt) ea ex caufsa Lu-
dovici Regis indignationem incurrit,
eoquod Rege per Richelium Cardina-
lem ad evertendas Hugonotarum Ec-
clesias concitato ipse datis ad Jacobum I.
literis, hujus Regis, in quem tanquam
omnium in Europa Protestantium Ec-
clesiarum Protectorem cunctarum quo-
que Reformatarum in Francia Eccle-
siarum oculi essent conversi, opem ad-
versus Franciæ Regem implorasset, hæ
vero Molinæi literæ per Bughingha-
mum ad Ludovicum Regem fuissent
transmissæ: præceperat Rex quidem
hunc belli incentorem mox in carceres
conjici: cum autem hæc jussa nec adeo
exacte, nec tam secreto executioni
darentur, Molinæus de periculo per a-
micos edoctus, tunc non minus feliciter,

ac

ac olim Parisinæ cædi per ancillam ad- Sæc. XVII.
 monitus, promeritis pœnis celeri fuga, A. C. 1623.
 promptoque pedum studio, sese sub-
 traxit: His peractis adulterina hæc
 Synodus declarabat, quod Arminiani
 censuris Ecclesiæ perstringantur, & si
 intra trimestre errores suos non ejura-
 verint, a communione Ecclesiarum re-
 scissi ad cænam pro manducando pane,
 & bibendo vino non admittantur. Ne
 autem, inquiebant ipsi, *veritas, quam*
 (non utique a Christo Domino ejusque
Ecclesia) *a nostris pice memoriae Docto-*
ribus edocti sumus, falsificetur, omnes
Theologorum libros, priusquam prælo
committantur, rigide examinari præ-
ceperunt. Statuerunt insuper, quod
 Cathedræ Professorum linguae græcæ,
cum exiguae sint utilitatis, supprimeren-
tur: postea pro aliendis Ministellis di-
stribuerunt ducenties viginti quinque
librarum millia, quæ Rex pro sequenti
anno gratiose eis concesserat: tam pin-
gue autem donum qua animi gratitu-
dine compensarint, seditiosi eorum
motus testantur: si autem tanta pe-
cuniarum vis, quæ annue in hosce Præ-
cones profundebar, integris Reli-
giosorum societatibus daretur, nonne
Calvinistæ mox editis libellis procla-
marent, Religiosos statui esse pernicio-
sos? Denique quatuor Pastores, eo-

Yy 2 quod

Sæc. XVII. quod Calvini errores ejurassent, tan-
A. C. 1623. quam *Apostatas* damnarunt. Balsatum
 vero ob Arianismum, atque alios sex
 Pastorculos propter adulteria, & non-
 nulos propter alia crimina quamplu-
 rima exauktorarunt. Postremo de Go-
 maristarum articulis quatuor in Dor-
 dracensi conciliabulo definitis juxta
 ejusmodi formam, quæ nullam relatio-
 nem cum forma in præfato Concilio usi-
 tatam habere videretur, agebant.

§. XCII.

Conspiratio in Mauritium Arausio- nensem Principem a Calvinianis Prædicantibus conflata.

Jæger. Hist. Cum inter crebras Arminianorum ve-
Eccl. l. 3. xationes Barnefeldianæ cædis me-
cap. 5. moria senescere videretur, in ejusdem
Neuvill. Hist. filiis dolor crescere, & innoxium Pa-
d'Holl. t. 1. rentis sui sanguinem vindicandi libido
p. 246. l. 5. acrius eos stimulare cœpit: obversabatur
cap. 1. semper eorum animis tristis recordatio
Meteran. iniquitatis, qua Mauritius privato ex
l. c. p. 414. theatr. *Orb.* odio ac invidia Virum optime meritum
Ludolph. propudio mortis supplicio affici, plu-
theatr. resque eidem sanguine junctos suis of-
cap. 4. ficiis, honoribus & libertate privari
 curabat: inde Guilielmus & Reinerius
 ambo Barnefeldii Filii velut in recenti Pa-
 tris funere semper aut lacrimas fundere,
 aut

aut querelas evomere, aut minas spar- Sæc. XVII.
gere audiebantur: paris infortunii, ac A.C. 1623.
proin facile æqualis vindictæ & indi-
gnationis socios sese exhibebant Armi-
niani Prædicantes, qui unam sibi cum
Barnefeldiis caussam esse credebant,
eoquod stimulante Mauritio a Gomari-
stis exauctorati miseram prorsus vitam
trahere cogerentur. Jamjam res in eo
erat, ut præter Barnefeldii Filios Hen-
ricus Daniel Slatius, Cornelius Geyste-
ranus, Adrianus Dyckius, Weltius,
Adrianus Vander dussen, Abraham &
Joannes Blansatii, Dwinglous pluresque
alii potissimum partem Prædicantes ha-
bito Harlemi conventu Mauritium &
Henricum ejus Fratrem e medio tol-
lendos esse decernerent, jactato, ut
Sectariis mos est, Religionis, patriæ
& libertatis obtentu: Ad texendam
criminis telam Guilielmus Barnefeldius
præcipue consiliis utebatur Slatii Præ-
dicantis, qui præcepta & pecunias ad
exequendum parricidium necessarias
distribuendi curam in se suscepserat.
Seligitur cædis explendæ Procurator
Adrianus Dyckius; cui quatuor flore-
norum millia subministrantur, ut con-
stituto sanguinis pretio Sicarios quæ-
reret: nec difficilis erat selectus inter
tot homines, quos imbibitus Calvi-
nianæ sectæ furor ad quævis nefanda

Yy 3 pro-

Sæc. XVII. proclives reddidit. Erant hi numero
A. C. 1623. quatuor, Geritzius, Hermanius, Ni-
 colaius, & Leonartius: His ceteri cæ-
 dis meditatæ socii cistam sicas, sclope-
 tis, pulvereque pyrio aliisque instru-
 mentis ad necem opportunis atque a
Slatio coemptis instructam ad destina-
 tum diversorum Hagam transmitti pol-
 licentur, hancque in rem duos nautas
 conducunt, promisso sexcentorum flo-
 renorum stipendio, si ad egregium opus
 patriæ proficuum operam suam locare,
 præfatamque cistam ad diversorum *ad*
galeam dictum transportare vellent.
 Interim incognitis literis monentur
 Hollandiæ Ordines, esse quosdam si-
 carios, qui audax aliquod facinus exe-
 qui decrevissent. Præcipitur igitur se-
 dula in advenas inquisitio, constituto
 ei, qui sicarium deprehendisset, qua-
 dringentorum florenorum pretio.

§. XCIII.

Conjuratio feliciter detecta.

Neuvill. l. c. **C**onventum erat inter Sicarios, ut
 Mauritium Principem, dum Haga
 Risvicum exiguo comitatu stipatus pro
 more suo concederet, trucidarent, hanc-
 que in rem Slatius & Dickius folli-
 citi erant, ut criminis Ministri in
 vicinis diversoriis aut viis frequentes
 essent,

ellent, utque omnem mali suspicionem Sæc. XVII.
a se amoverent, sine palliis, & sine A.C. 1623.
armis deambulantes de rebus ludicris
fabularentur. Nihil tamen profuit hæc
cautela; insolita enim mercedis ampli-
tudo, impositique silentii lex uni ex
nautis latentis conjurationis suspicio-
nem ingerebat; hic igitur Risicum
ad Principem Mauritium profectus,
ex eo sciscitabatur, an forte ipsus egre-
gium opus patriæ oppido proficuum
exequi meditaretur, illorum usurus
opera, qui dato largissimo præmio ci-
stam auro prægravem ei ad designa-
tum diversorium deferendam commi-
ssissent? exin Mauritius, quod rei sub-
erat, suspicatus, Hagam contendit,
auctoque satellitio in conjuratos inquireti,
cistamque aperiri jussit. Comprehun-
tur illico hi quatuor sicarii in diverso-
rio egregie potantes, pluresque alii.
atque inter eos præcipue Dyckius &
Cornwinderus variis in locis intercepti
ad carceres trahuntur; pari etiam sorte
in manus Inquisitorum venere ambo
Blansatii, Bontevalus & Guilielmus
Pertius, Guilielmus vero Barnefeldius
& Vander Dussenus noctis beneficio
sese celeri fuga subduxere, quos etiam
Reinierus Guilielmi frater, quamvis
conscius quidem, non tamen criminis
socius esset, inconsulto timore territus

Yy 4 seque-

Sæc. XVII. sequebatur, a Slewensi tamen Prætore
Sæc. 1623 agnitus, Hagam captus abducitur: pa-
 riter Slatius nefarius ille Præco rusti-
 cano indutus habitu in diversorio
 a tribus militibus comprehensus, e
 fuga Hagam ad carceres trahitur.

§. XCIV.

Conjuratorum supplicium.

Meteran. l. c. *Neuvill. Hist.* *d' Holland.* *cap. x.* Altera die quatuor illi sicarii in diver-
 sorio comprehensi subjiciuntur quæ-
 stioni, producuntur sclopi & pugiones
 in cista reperti, tanquam prima con-
 spirationis testimonia; hi vero ad libe-
 randos duos Prædicantes Hagæ captos
 hæc arma fuisse destinata mentiuntur:
 verum tormentorum metu territi, cri-
 men fatentur, unde die vigesima septi-
 ma Februarii capite plexi, trunco in
 quatuor partes discesso periere. Die
 vigesima nona Martii Reinierus Bar-
 nefeldius, quod crimen non detexisset,
 tanquam læsæ Majestatis reus securi
 percussus obiit; credebatur ab omni-
 bus innocens victima, quam Hollandi
 Ordines Principis Mauritii vindictæ,
 cuius flamma Barnefeldii Patris san-
 guine haud satis extincta erat, immo-
 lassent. Eadem die Cornwinderus,
 & Dyckius capite truncati sunt, cor-
 pore in quatuor partes discerpto. Tan-
 dem

dem quæstioni subjicitur Henricus Daniel Slatius, qui se libellum famosum contra Batavos Ordines scripsisse, ac Mauritio cædem ope & consilio, aliis etiam in criminis societatem accersitis promovisse fassus est: Pronuntiatur igitur mortis sententia, qua percepta Calvinianus hic Præco nullo dato pœnitentiæ aut pietatis signo pervicaciter propugnabat, *licitum esse, Tyrannum occidere*, Prædicantes vero, qui eum ad mortem accingere parabant, a se repulit, afferens, hos esse idiotas, qui ad eum instruendum inhabiles forent: Die quinta Maij ductus ad supplicii locum torvo atque ad feritatem composto vultu & ore affirmabat, multa in mortis suæ sententia contineri, quæ falsa forent, postea ad populum conversus: *Honesti ac pii cives, inquiebat, ecce Slatium diu conquisitum ab iis, qui meum sanguinem fitierunt: non tamen sum ille hominum nequissimus, quam me sententia in me pronuntiata depingit, semper moderationem suasi, sed hi, qui se interposuere, deceperunt vos: limites transgressus sum, fateor, sed parcer mihi Deus: scitote autem, magnam vobis impendere calamitatem: ast mendax hujus Prædicantis vaticinium derisit populus, exclamans, neutquam sic erit.* Dein Lamotum Prædicantem, qui ipsum in-

Yy 5 terro-

Sæc. XVII. terrogabat, an solitas preces pro se
A.C. 1623. fundi vellet, a se removit, dicens,
ipsus ego orare possum; ipsemet enim
sibi satis persuasum habebat, quod
præter cantilenas, precesque, quas
utique quilibet laicus sine alterius ad-
jutorio cantare vel fundere posset, am-
pliorem solvendi potestatem Prædicant-
ium nullus haberet: Slatius tamen
malitiæ suæ adeo immortuus erat, ut
nequidem solus ad Deum orare audi-
retur: mox vero carnifex misero huic
Prædicanti caput & manus, quas ad fa-
sciam ab oculis semovendam extulerat,
uno ictu amputavit, paloque affixit,
corpus vero rotæ imposuit, tanto Spe-
tatorum concursu, ut nonnulli pedi-
bus conculcati perirent: ambo insuper
Blansarti & Pertius eadem die capitis
suppicio affecti sunt, proscriptis om-
nibus eorum bonis. Die autem quarto
Februarii Mauriti & Ultrajectensis Se-
natus nomine vulgabatur edictum, quo
Arminiani tanquam patriæ hostes &
rebelles fuere proscripti: hoc edicto
animati Gomaristæ Prædicantes in om-
nibus suis concionibus ad populum
Arminianos ut parricidas & Prodi-
tores charitate Calviniano - Evangelica
traduxere, duosque Prædicantes, licet
cædis innoxii essent, equleo misere tor-
tos ad perpetuos damnarunt carceres,
hac

hac tamen severitate palam fecerunt, Sæc. XVII.
 quod supplicii in reos rigorem non A.C. 1623.
tam conjurationis vindicta, quam pri-
 vati odii libido suaferit. Enimvero Ar-
miniani edito scripto suam vindicabant
 innocentiam, ac præcipue Hugo Grotius,
 qui tum Parisiis agebat, suum
 apologeticum pro iis, *qui ante mutatio-*
nem anno 1618. præfuerunt, edidit, non
 sine maxima Ordinum & Mauritii in-
 dignatione, qui hunc librum non mo-
 do damnarunt, sed etiam indicta mor-
 tis poena eum retinere prohibuerunt,
 ingentemque auri vim illis promiserunt,
 qui Grotium aut vivum aut mortuum
 susterent. Hujus vero securitati die vi-
 gesima sexta Februarii Regio diplomate
 Ludovicus XIII. Franciæ Rex abunde
 prospexit.

§. XCV.

Catholici a Calvinianis militibus dire
vexati.

Ea erat tum Calviniani furoris intem- *Meteran.*
 peries, ut Catholicos Principes, si ^{1. 43. p. 434.} possent armis, & subditos, si luberet,
 contumeliis, ac convitiis passim lace-
 ferent: eadem quoque rabie Altanæ,
 oppidum erat Schauenburgici Comitis
 dominio subiectum, Hamburgenses Ca-
 tholicos hoc anno infectabantur; dum
 enim

Sæc. XVII. enim hi cum præfati Comitis consen-
A.C. 1623. su, sine ullius offensajam per plurimos
annos ibidem die vigesima ottava Julii
rei Divinæ intererant, milites Calviniani, qui Daniæ Regis stipendia me-
rebantur, Templum invasere, nulla-
que Cæsareæ protectionis per appen-
sam Aquilam indicatæ habita ratione
Catholicos ibidem congregatos non
modo dissiparunt, sed etiam injecta vi
innoxios aggressi, eos pugionibus in
pectora directis latronum more omni-
bus vestibus spolarunt, ac sexdecim
graviter vulneratis, tribusque inter-
fectis foeminas denudarunt. & unacum
vestibus, omnibusque spoliis, quæ cu-
ribus suis imposuere, abduxerunt. Di-
splicuit ea inhumanitas Daniæ Regi,
quin tamen feditiosorum Praeconum
Praga ejectorum sortem longe mitio-
rem fuisse crederet.

Salmon Ab-
rege chron.
de l'Angl.
tom. I.
Aleteran l. c.
Jæger hist.
Eccl. l.3. c.9.

Præterea luctuosus admodum, Ca-
tholicisque funestus casus Londini die
vigesima sexta Octobris accidit; cum
enim in Hispanici Oratoris ædibus plus-
quam quadringenti ad vespertinas lau-
des cum multis Calvinistis, quos vel
subsannandi vel criminandi libido at-
traxerat, confluenter, & Pater Drue-
rius Jesuita concionem haberet, fracta
nimio pondere contignatione, ferme
centum, atque inter eos duo Presby-
teri

teri sœculares oppressi fuere, ipse quo- Sæc. XVII.
que Jesuita e suggestu deturbatus, spi- A. C. 1623.
na dorsi & capite fractis, animam ho-
ra sequenti decima exhalavit, iis dun-
taxat nil læsis, qui sub solario stabant,
nobili quoque cuidam fœminæ fugge-
stum, sub quo latitabat, saluti fuit.
Jacobus Rex percepto hoc casu, pror-
sus intempestivo joco dixerat, *si homi-
nes isti mecum ad Ecclesiam meam venissent,
ab hac calamitate immunes permanissent.*

XCVI.

*Illuminatorum hæresis in Hispaniis
extincta.*

Jam anno Salutis nostræ millesimo *Abrege de*
quingentesimo septuagesimo quinto *l'hist. Eccl.*
Illuminatorum secta in Hispania ortum *t. 3. p. 423.*
suum habuit, sic dicta, eo quod illius *Meteran.*
sectatores sese *Adumbrados*, seu Illumi- *Arnold Hist.*
natos dictitarent, quorum primi Au- *Hær. p. 3.*
tores Cordubæ Inquisitionis sacræ ju- *c. 7. n. 6.*
dicio promeritas fanaticismi impii poenas
dederunt, quin tamen hæc hæresis,
licet tantisper sopita, adhucdum ex-
tincta esset: Hi præter Calvini erro-
res propugnabant, quod contempla-
tioni vacans, haud amplius Sacramen-
torum usu, aliisque pietatis exercitiis
egeret, imo absque levi etiam culpa,
facta unione mentis cum Deo, quod-
cunque

Sæc. XVII. cunque impunitatis peccatum commit-
A. C. 1623. tere posset, proin talis solum Deum in
homine agere permetteret, ipse vero
nullatenus ad agendum teneretur. Autem
autem horum inquinatissimorum homi-
num numero Andreas Pacieccus Epi-
scopus, Generalis in Hispania Inquisi-
tor illos die vigesima nona Maij prius
promulgato edicto ad ejurandam hære-
fin paterne hortabatur, facta etiam
impunitatis spe; cum autem horum
potissimi suo fanaticismo obstinati inhæ-
rerent, septem ex his novatoribus præ-
cipuos igni tradidit, unde ceteri ho-
rum exemplo territi ex Hispania emi-
grarunt, in Picardiæ Provinciam pro-
fecti, ubi ductore quodam Parocho
Petro Guerino, unde etiam *Guerini*
dicebantur, sectam suam resuscitarunt,
ac postmodum Flandriam infecerunt.
Anno autem Christi millesimo sexcen-
tesimo trigesimo quarto, hosce impu-
ros Sectarios, cum in Galliis se se la-
tius diffunderent, Ludovicus XIII. se-
verissimis poenis coerceri præcepit, to-
tamque hæresin omnino eradicavit, at-
que ad nihilum reduxit.

§. XCVII.
*Suecica hostilitas contra Poloniæ
Regem.*

Ante

Ante biennium Gustaphus Adolphus Sæc. XVII.
 Sueciæ Rex Riga & Mitavia oc- A.C. 1623.
 cupatis, ejectisque ex in Jesuitis, unius
 anni inducias cum Polonis inierat: *Meteran. l.c.*
 cum vero Sigismundus Poloniæ Rex *Puffend.*
Hist. de
 Dantiscum, cuius urbis tutela ei com- *Suad. t. 2.*
 petit, cum novem belli naviis con- *pag. 190.*
 tenderet, Senatum, ut fertur, roga- *Lud. Theatr.*
 turus, quatenus Parochialem Eccle- *Orb. cap. 10.*
 siam Jesuitis cedere, Catholicisque Re-
 ligionis suæ libertatem indulgere vel-
 let, quantocius Gustavus quæsito ob-
 tentu, quod Poloni in Prussia hostilia
 in Suecos molirentur, re tamen ipsa,
 ut Sigismundi consiliis obstaret, cum
 classe valida Dantiscum cinxit: Non
 deerant Poloni Consiliarii, qui Sigis-
 mundo suaderent, ut contracta classe
 sua Suecos e portu abigeret; Præva-
 luit tamen apud pientissimum Regem
 induciarum Religio; unde nil utrinque
 hostiliter actum, ac ipse met Gustaphus
 Dantisco classem suam reduxit, quam-
 primum compererat, quod pariter Si-
 gismundus inde in Poloniam secessisset;
 huic enim nuntiatum erat, quod in-
 superhabita pace cum Turcis novissime
 fæcita Tartari Sniatini in Poloniam
 effusi abactis armentis, ac vigesies
 mille hominibus in miseram servitutem
 raptatis, Radimium, Sviniacum, Lo-
 voum, totamque circum regionem
 incen-

Sæc. XVII. incendiis, rapinis ac cædibus deva-
A.C. 1623. starint.

§. XCIII.

*Mustapha ex throno Ottomanico rur-
sum dejectus.*

Ludolph. l.c. Magis turbatæ erant res in Imperio
Meteran. l.c. Ottomanico; cum enim Mustapha
p. 414. 431. Imperator senio & mentis vitio tantæ
Jaeger. Hist. Majestatis impar esset, Muftius seu su-
Eccl. p. 406. Lotich. rer. premus Turcicæ superstitionis Præsul
Germ. p. 365. sub specioso Osmanis dignissimi Monar-
Ortel. cont. chæ cædem ulciscendi obtentu Janif-
pag. 98. *Sagredo Mem. iſtori.* faros ad seditionem concitabat, hanc-
que in rem vexillo palam exposito om-
pag. 630. nes Muselmanos invitabat, ut cunctis
viribus communi indemnitati prospice-
rent, eoquod stupido Regi obedire,
Alcorani lege vetitum esset, eoque re-
gnante nec preces Mahometi Prophetæ
forent acceptæ, nec valida Turcarum
matrimonia. Nihilominus Regina Mu-
staphæ conjux venalis hujus Mustii
iram placabat, oblata ingenti pecunia-
rum vi, datusque fatelitio Regio vi-
ginti quatuor aureorum millibus. Re-
cruduit tamen paulopost nova seditio,
quam Chussainus nuper a Vezirii di-
gnitate amotus, conciliatis sibi Janissa-
ris concitabat, obtendens, quod po-
pulus Osmanis inique trucidati macu-
lam

lam nonnisi Dahuti Vezirii cæde eluere Sæc. XVII.
 vellet: unde hic tanquam Regicidii A. C. 1623.
 Author unacum Gobego Baffa, qui
 Osmani auriculam absciderat, capite
 plexus est: cum vero interim Babylo-
 niæ Præfectus in Asia, & Abaffa Acze-
 rumæ arcis Gubernator seditione mota
 cum valido exercitu Osmanis mortem
 ulcisci pararent; interfectisque octo
 Janissarorum millibus Accisuram urbem
 suis armis subjicerent, Janissari Con-
 stantinopoli degentes Chussainum Ve-
 zirium exauctorari, conventuque pri-
 vato in Solimani Moschea habitu Mu-
 stapham Imperatoris dignitate spoliari
 petierunt, eoque ob animi imbecilli-
 tatem sedandis hisce tumultibus impar
 eset: Nihilominus Turcici Imperii Pri-
 mores ipsum prius Mustapham audien-
 dum esse, interrogandumque censebant,
quibus mediis tranquillitatem in Asia resti-
tuere meditaretur? cum autem (ut probe
 prospexerant) nullum omnino pru-
 dens responsum dare posset, re ad Se-
 natum delata Muftius damna ex Mu-
 staphæ imbecillitate in Imperium Ot-
 tomanicum redundantia prolixo ser-
 mone exaggerabat, quo absoluto po-
 pulus, militesque incondito clamore
 Amurathem IV. Osmani Fratrem ter-
 tio genitum, nonnisi duodecim annos
 natum in Ottomanicæ potentiae impe-

Hist. Eccles. Tom. LVII. Zz rato-

Sæc. XVII ratorem numero vigesimum primum
A. C. 1633. die duodecima Octobris promulgarunt,
 Mustapham vero ad carceres veluti ad
 propriam sphærā suam retruserunt; inde enim nonnisi violento fortunæ im-
 pulsu in altum raptatus erat, ut lapsu
 graviore in ima denuo rueret. Tem-
 pestiva autem fuga Janissarorum
 rabiem effugerat Cussainus Vezirius;
 ei tamen, qui vivum aut mortuum
 reduceret, quinque aureorum millium
 pretium constituebatur. Paulopost Fer-
 dinandus Cæsar Curtio Barone Constan-
 tinopolin misso vicennale fœdus sub Ru-
 dolpo II. Imperatore pactum ad alios
 viginti annos cum Amurathe Sultano
 confirmari petiit, obtinuitque.

§. XCIX.

Fœdus inter Galliarum & Sabaudiaæ Reges ac Venetos.

Ferreras *Nondum apud Rhætios per Linda-*
contin. t. II. *viense colloquium compositi erant*
cap. I. p. 417. *bellici motus, novæ altercationis fo-*
Theatr. Eu- *rop. p. 764.* *mitem subjiciente Theodoro Trivultio,*
Priorat. Hist. *qui Misocciensem vallem a suis Majori-*
Ferd. II. *bus feudi nomine possessam favente Fer-*
part, I. *Lotich. rer.* *dinando II. Cæsare recuperare niteba-*
Germ. l. 13. *tur, Gallorum tamen potentia territus*
cap. 6. *juri suo interim cesserat: Verum acrius*
pungebant Gallos recens reportatæ Au-
stria-

striaeorum, Hispanorumque victoriæ: Sæc. XVII.
unde Ludovicus XIII. Franciæ Rex de A.C. 1623.
opportunis, quibus Rhætios ab horum
imperio liberare, suis vero commodis
devincire posset, serio cogitare cœpit,
hancque in rem die septima Februarii
cum Sabaudis Venetisque biennalem
armorum societatem firmavit, pactis
hisce legibus. I. Galli octodecim aut
viginti millia, Sabaudi decem, & Ve-
neti duodecim aut quatuordecim ar-
matorum millia Ductore Mansfeldio
suppeditarent. II. Hispanos & Leo-
poldum Archiducem ad reddendam
Vallem Telinam, & Grifones pristinæ
libertati restituendos vi compellerent.
III. Mansfeldius Comes interim cum
suis copiis Burgundiæ Comitatum in-
festaret. IV. Ab hoc fœdere nec Bri-
tannicæ Rex, nec Germanicæ aut Italicæ
Principes excluderentur. V. Sum-
mus tamen Pontifex pro debita eidem
reverentia & auctoritate de hujus Fœ-
deris ratione certior fieret, ejusque
beneplacitum expectaretur: Pactis hisce
articulis legati Badenam, ubi Helvetii
sua tum comitia celebrabant, decerne-
bantur, ut & hos ad hujus fœderis so-
ciatatem inducerent. Attamen male
habuit Catholicos, quod Mansfeldius
nonnisi rapinis clarus cum Calviniano
exercitu in Italiam accerferetur, Pro-

Zz 2 testan-

Sæc. XVII. testantibus vero, quod Papa hujus li-
A. C. 1623. tis arbiter nominaretur, displicuit.

§. C.

*Articuli a Gregorio XV. super com-
ponendis rebus Rheticis præ-
scripti.*

*Lotich. ver.
Germ. l. 13.
cap. 6.
Brachel. Hist.
lib. 2.
Meteran. l. c.
Guald.
Prior. Hist.
Ferd. II.
part. I.
pag. 86.*

Nihilominus Ludovicus Franciæ Rex de componenda Grifonum caufsa cum Gregorio XV. Pontifice Maximo solertissime egit, proposuitque, ut Philippus IV. Hispaniarum Rex Grifonum munimenta a se occupata in custodiam Pontificis deponeret, isque tamdiu, donec super omni re transactum esset, Vallem Telinam sequestri loco possideret: Renuit enimvero Gregorius se se intricato huic negotio immiscere, quod sine offensa vel Hispani vel Galli Regis haud decidi posse, probe cognoverat: obtendebat grave senium, viriumque impotentiam: alliciebat tamen redendæ pacis studium, in Rhætia Religionem Catholicam conservandi sollicitudo, atque in Italia procurandæ tranquillitatis spes: accedebant insuper importunæ Nepotum suorum preces, Hispanique Regis sollicitationes, quarum vi expugnatus Pontifex, depositum acceptabat, præscriptis tamen inter Hispaniæ & Franciæ Reges hisce con-

conditionibus. I. Religio Catholica Sæc. XVII.
 in Valle Telina necnon in Wurmiæ, A.C. 1623.
 & Clavenæ Comitatibus, exclusis Aca-
 tholicis sarta servaretur. II. Grifones
 desuper fidem suam utriusque Regi jure-
 jurando obstringerent & Catholicis li-
 berum fidei exercitium permitterent,
 nec ab hac alienis domicilii jus conce-
 derent. II. Præfatis locis a Rhetiis Gu-
 bernatores Catholicæ præficerentur,
 prout jam ante triennium in usu fuisset,
 omnesque leges contra Papam, Epi-
 scopos aut immunitates latæ aboleren-
 tur. IV. Super caussis, in quibus de
 Gubernatorum sententia appellare licet,
 nonnisi Catholicæ Præfecti juxta patriæ
 leges seposita utilitate vel odio privato
 cognoscerent, ac indigenarum opera
 uterentur, salvis privilegiis, quibus
 Wurmenses, eisque fœderati anno
 millesimo sexcentesimo vigesimo usi es-
 sent. V. Munimenta ab hoc anno ibi-
 dem ercta solo æquarentur, nec un-
 quam restaurarentur, id tam utroque
 rege, quam etiam Rhetis mutuo spon-
 dentibus. VI. Hispanis per Vallem
 Telinam & Wurmensem Diæcesin ser-
 vata moderatione legiones ducere &
 reducere liberum esset. VII. Præteri-
 torum oblivio fieret. VIII. Tam Gri-
 fones, quam ambo Reges mutuo spon-
 derent, se hæc paæta integre servatu-

Z z. 3

ros.

Sæc. XVII. ros. IX. Si vero Rhæti articulos Re-
A. C. 1623. ligionem concernentes violaturi essent,
 omni jure in Wurmiam, Vallem Te-
 linam, & Clavenam perpetuo excide-
 rent, atque uterque Rex violati pauci
 vindices essent. X. Defuper cognos-
 cendi ac decidendi potestas, Pontifici
 integra permaneret, Rhetis, ac am-
 bobus regibus Pontificis sententiam
 ratam habere obstrictis. XI. Si autem
 nunc his contra præfatos articulos quic-
 quam proponere occurrerit, id Pon-
 tifici significarent, ejusque declaratio-
 nem præstolarentur. XII. Si vero
 Rheti contra Catholicos insurgerent,
 Hispaniæ Rex nulla mora illos in inte-
 grum restitueret, nec id Franciæ Rex
 impediret, controversia interim ad Pa-
 pam rejecta, cuius iudicio utraque
 pars stare teneretur. His pro conser-
 vanda Religione Catholica Pontifex
 sequentes adhuc articulos addidit. I.
 Hæreticis inter Rhetos habitandi nulla
 esset facultas. II. Hi, si ad Catholi-
 cam Religionem reverti renuerint, in-
 tra semestre possessiones suas divende-
 rent, ita tamen, ut quotannis per bi-
 mestre eo redire possent, agriculturæ
 operam daturi, quin tamen ipsis uxo-
 res, liberosque suos secum ducere, vel
 ibidem hæresin palam profiteri integrum
 esset. III. Hæreticorum proles in fide
 Catho-

Catholica instituerentur. IV. Catho- Sæc. XVII.
lici Clerici nullo pacto offenderentur, A.C. 1623.
aut in sacris præpedirentur. V. Epi-
scopi & Visitatores suis officiis libere
fungerentur. VI. Pagus superior, Ec-
clesia Dei dictus, necnon decem Juris-
dictiones, & Mayenfeldenses bona Ca-
tholicis erepta restituerent. Placuere
hi articuli omnibus, exceptis Calvi-
nianis Helvetiis, Rhetisque, qui li-
bertatem infriugí, & Hispanicum ju-
gum introduci pro more suo caussaban-
tur: Ludovicus quoque Rex in hosce
articulos primo ea lege consenserat,
ut depositi initium a Mense Mayo usque
ad Julii exitum fieret, interim vero
monumenta recens erecta solo æqua-
rentur, cunctis in pristinum statum
redactis: verum ab hac quoque condi-
tione postmodum destitit Rex: obstre-
pebant quidem Veneti, tandem vero
assentire cogebantur: Sabaudus quo-
que Mariæ Mantuanæ cum Philiberto
eius Filio nuptiis, unacum Montfera-
tensi Ducatu dotis nomine promissis
omnes hasce leges ratas habuit: Re-
bus igitur ita stabilitis Pontificis jussu
Horatius Ludovisius ejusdem Frater
cum mille quingentis peditibus, & E-
quitibus quingentis ad Rhetos prope-
ravit, ut hasce Provincias æqualitate
utrinque servata in Papæ tutelam ac-

Zz 5 cipe-

Sæc. XVII. ciperet: eapropter præprimis Mensis
A. C. 1623. Majo ductore Bagnio Marchione Val-
 lem Telinam, Clavenam & Rigam præ-
 fidiario milite munivit: interim vero
 Helvetii Calvinistæ Leopoldum Archi-
 ducem, qui Curia & Meyenfelda oc-
 cupatis, cunctos versus Mediolanum
 transitus obsederat, rogabant, ut a muni-
 menti in Helvetiorum finibus ædifican-
 di proposito defistere vellet: ast ille eis-
 dem reposuit, quod ipsimet Helvetii,
 Basileenses, & Schafusiani antea fortifi-
 citia apud Sargansium, aliisque in locis
 exstruxerint, proin ipse haud inferioris
 juris ac conditionis foret, prius ergo
 sua destruerent, mox & ipse suum de-
 structurus esset monumentum: Paulus
 post Gregorius XV. fatis functus est;
 Urbanus vero octavus ejusdem Suc-
 cessor Ludovisio Cardinali, quod Pa-
 truum suum intricatis Grisonum dissi-
 diis implicare voluerit, indignabatur,
 quin tamen, et si affectu in Gallos in-
 clinaret, præpedire posset, quo minus
 Hispani hucusque partis quiete hoc
 adhuc anno fruerentur.

§. CI.

*Gregorii XV. Pontificis Maximi
 obitus.*

Hunc

Hunc annum vitæ suæ exitialem ac Sæc. XVII.
postremum habuit Gregorius XV. A. C. 1623.
Romanus Pontifex, cui afflita vale-
tudo, vires pastorali cura exhaustæ,
& grave senium prænuntiabant, po-
stremos vitæ suæ dies instare: quare
vocantem Deum alaci animo secutus,
humanarum rerum sensus penitus
exuit, suspensisque Pontificiis curis
totum se rebus Divinis dicavit, ani-
mam ad postremam luctam accingere
intentus: ingravescente autem morbo
iterata confessione præteritæ vitæ no-
xas eluit, ac quinta die Julii sacro Via-
tico recreari, altera autem die morien-
tium oleo ungi petiit: tandem vero
octava Julii, quæ Sabbati dies erat,
ad æternam requiem inter sacra Solem-
nia, quibus adhuc interfuit, evocatus
prope septuagenarius placidissime spi-
ritum Creatori suo reddidit. Corpus
ejus pro more in Vaticana Basilica tem-
porario impositum tumulo, tandem
ad Societatis Templum translatum.
Huic Pontifici dignissimo Joannes Ba-
ptista Ursi Jesuita parentavit inscriptio-
ne funebri, in qua exaggerat, quod
nova Sanctorum apotheosi Ignatium &
Xaverium *Gemellum NUMEN*, utrius-
que Orbis *Gemellum velut Castorem cœli*
albo intulerit. Ceterum Vir erat omni
laude dignissimus, qui Romanam ur-

Zz 5 bem

Sæc. XVII. bem abunde frumento non sine magnis
 A. C. 1623. sumptibus aliunde advecto, pauperes
 pecuniis & vestibus liberaliter, infirmos erectis pharmacopæis, & Medicis
 ex ærario numeratis paterue sublevabat, ac Cæsarem contra hæreticos,
 Regem vero Poloniæ contra Turcas
 militum ærisque subsidiis largissime adjuvabat: Præterea velut Angelicus pa-
 cis Minister crueuta Hispanorum cum
 Sabaudis, necnon Rhetiorum cum Tel-
 linis dissidijs componere, bellique flam-
 mas in Imperio & Bohemia extinqueret
 fatagebat: cum vero pacem nonnisi de-
 bellatis hæreticis impetrari posse cer-
 neret, Franciæ Regem contra Hugo-
 notas, Hispanum adversus Batavos,
 Sabaudum in Genevenses, & Maximi-
 lianum Bavariæ Ducem in rebelles Bo-
 hemos ad ultricia arma concitabat;
 ipsusque, ne hæretici in Italia aut ad-
 jacentibus Insulis habitarent, edicto
 cævebat: Lediguerium quoque Belli-
 ducem Calvinistam ante Pontificatum
 tam suavi rationum efficacia premebat,
 ut hic se obstringeret, quod, si Gre-
 gorius fieret Pontifex, ipse Calvinum
 ejurare vellet, quo electo Lediguerius
 etiam promissis satisfecit: Antonium
 insuper de Dominis Romam ad Eccle-
 siæ sinum reduxit, pluraque alia om-
 nino ad Divini cultus augmentum, Ec-
 clesiæ

clesiæ utilitatem, urbisque Romanæ Sæc. XVII.
ornamentum præsttit. Præclara in- A. C. 1623.
super ingenii sui monumenta posteris
reliquit, inter quæ ipsius decisiones,
quas *Rotæ* vocant, præcipue commen-
dantur.

§. CII.

Cardinales sacra comitia celebrantes.

Peractis more Majorum equeviis, & *Conclav. de*
celebrato solemni sacro de Spiritu *Pontif. Rom.*
Sancto die decima nona Julii Cardina- p. 537.
les quinquaginta duo, quibus postmo- *Ciacon in*
dum tres adhuc accessere, ad *vita Urbani*
clave in Palatio Vaticano supplicantium
ritu processere. Altera autem die An-
dreas Peretus morbo correptus domum
reversus est. Ex nova Pontificem eli-
gendi norma a Gregorio XV. præscri-
pta, necnon ex multitudine Cardina-
lium, quorum potissimi virtute, scien-
tia, aliisque meritis Pontificio honore
dignissimi reputabantur, electionem
illam maximis contentionibus obno-
xiā fore, conjectabant non pauci.
Præ ceteris tamen Maphæus Barberi-
nus Cardinalis tit. S. Onuphrii velut
Sol inter stellas majores probitate, e-
ruditione, prudentia, orisque Maje-
state tam copiose elucebat, ut inter
ipfas ejus virtutes, animique dotes,
quæ-

Sæc. XVII. quænam præstaret, amica æmulatio
A. C. 1623. ac certamen obversari videretur: His-
panis tamen minus, Gallis vero ni-
mium propensus credebatur, privatæ
etiam offensæ, atque injuriæ, quibus
Burghesius, & Perettus, Cardinales
se ab eo affectos fuisse reputabant,
Maffæo viam ad Pontificatum præclu-
dere timebantur. Primis porro die-
bus haud exigua spes affulserat Sci-
pioni Burghesio, in quem viginti qua-
tuor Cardinales collimassent, nisi ipse-
met palam professus esset, quod nul-
lius electionem favore suo specialiter
promovere intenderet, sed eventum
Dei manibus committeret, sique in
aliquo insuperabiles reperirentur diffi-
cultates, ceteros, circa quos minor
esset difficultas, ex æquo juvare vel-
let. Sincera hæc mentis suæ decla-
ratio Burghesio ingentem prudentiæ
laudem peperit, ac clientes adhuc ti-
tubantes vehementer confirmavit. Nec
pauciores quam tredecim Cardinales
tum Ludovico Ludovisio favebant, hic
tamen non tam sibi, quam utilitati
publicæ prospicere intentus, hunc pro-
vehere statuit, qui dotibus ad tantum
onus necessariis ornatus, nec Burghu-
sianis plus æquo affectus, nec sibi,
suisque amicis palam infensus esset,
unde Galaminum sanctissimæ vitæ Car-
dina-

dinalem ad Cathedram evehere, ac Sæc. XVII.
Hispanos huic infestos conciliare, ad- A.C. 1623.
laborabat. Præcipue vero suffragan-
tium animi inter Burghesium & Ludo-
visium, ambos Pontificum Nepotes
aliquamdiu partiti videbantur, iique
Cardinales, qui Hispani Regis studiis
addicti erant, ea utebantur modera-
tione, ut utriusque ex æquo sese amicos
exhiberent, & nullatenus contentioni-
bus, si quæ inter eos essent, sese in-
gererent. Supererant adhuc undecim
alii Cardinales, qui *liberi* vocabantur,
eoquod nullo affinitatis vel gratitudinis
vinculo constricti, ad alterius arbitrium
suffragia ferre recusarent. Hæc dum
interea gerebantur, Cæsar, Franciæ
Regis, Reipublicæ Venetæ, atque
Etruriæ Ducis Oratores nomine suo-
rum Principum Purpuratos rogabant,
ut digniorem eligerent, qui communis
Patris officium exequendo, cunctos
ex æquo pro præsenti Christianæ Rei-
publicæ necessitate amplecteretur. Igi-
tur una omnes sacra Synaxi refecti,
præstito in recentiorem electionis Bul-
lam juramento ad primam suffragiorum
scrutationem processere: ubi tamen
die vigesima prima Julii nullus plus-
quam quatuor vel quinque, solus autem
Bandinus tredecim suffragia tulit, uti
tum compertum erat, cui tamen sequenti
scru-

Sæc. XVII. scrutinatione viginti duo, & postea vi-
A. C. 1623 ginti tres Cardinales suffragati sunt.

Die autem vigesima secunda ejusdem
Mensis mutata Cardinalium sententia
Millinius in scrutinio quindecim, & in
accessu undecim vota obtinuit, quam-
vis die vigesima tertia habito scrutinio
sex Cardinales ab eo recessisse depre-
hensi sint. Jam undecim dies non si-
ne maximis incommodis ex infecto ae-
re, æstivoque calore ortis effluxerant,
& nondum de Barbarino in Papam e-
ligendo mentio facta erat; cum vero
per aliquot dies desuper deliberatum,
& Burghesius die quinta Augusti ob
contractam febrin e comitiis egressus
esset, Farnesius, Borgias, Ludovisius,
aliisque Cardinales, qui electionem
haud ultra cum tam luculento publicæ
salutis dispendio differri patiebantur,
Burghesium in Palatio Vaticano adhuc
degentem adiere, expositisque Eccle-
siæ necessitatibus Barbarinum eligen-
dum proposuerunt; quo circa ipsem
Farnesius Carandino, quem a secretis
habuit, ad Barberinum decreto, eidem
significavit, quod proxima luce fors
in Papam eligendus esset.

§. CIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. CIII.

*Maffæus Barberinus in Papam ele-
ctus, nominatusque Urba-
nus VIII.*

Obstiterant equidem Camponius, & *Gæger hist.*
Serra Cardinales: postquam vero *Eccl.* l. 3.
 die sexta Augusti Burghesius & Ludo-^{cap. I.}
 vius ceteris Cardinalibus propositum
 de eligendo Barbarino manifestave-
 rant, una omnes (exceptis paucis,
 qui immaturam ejus ætatem obje-
 rant) hujus Viri electionem immensis
 laudibus extulerunt. Eadem die cun-
 ctis fere Cardinalibus in Sixtino facel-
 lo congregatis Barberinus inter novif-
 simos accessit, ut gratulationes præ-
 vias evitaret, sed modestia ejus, pre-
 cesque tum æque ac superioribus die-
 bus oppositæ præpedire haud poterant,
 quo minus plures Cardinales sibi ob-
 viam procedentes, eumque honorifice
 comitantes haberet; quod tamen ipse
 ægerrime tulit, imo rogatus, ut Bevi-
 laquam blande alloqueretur, noluit in
 id consentire, ne ejus suffragium ivisse
 conquisitum diceretur. Habito autem
 scrutinio solus viginti sex tulit suffra-
 gia, quo comperto Burghesius eum,
 velut jam Papam factum, venerari cæ-
 pit; ait Barberinus omnino restitit:
 post-

Sæc. XVII. postmodum subducta suffragiorum, quæ
A.C. 1623. in accessu lata sunt, ratione, & com-
putato. suffragantium numero unum
deesse compertum est. Censuit Far-
nesius, cæptam nihilominus electionem
esse prosequendam, ceteris omnibus
idem sentientibus, solus tamen Barberinus
obstitit, aut inde turbas oriri
posse veritus, aut sui electionem hac
ratione eversum iri confisus: Accessus
igitur repetitur, moxque reperiuntur
viginti quatuor suffragia Barberino fa-
ventia, quæ junctis illis viginti sex in
scrutinio obtentis confecere quinquaginta
suffragia, nonnisi quatuor defi-
cientibus, quorum unum ipsius Bar-
berini erat: Mox ergo proclamata ele-
ctione Barberinus tum quinquaginta
quinque annos natus, assumpto Ur-
bani VIII. nomine ad Altare progres-
sus, Dei opem ferventissimis precibus,
lacrimisque uberrimis implorabat, alta
voce exclamans: *o Deus! si tuœ Eccle-
siæ non sum utilis, fac, ne vivus quidem
inde discedam*, dein Pontificio habitu
ornatus, atque in Vaticanam Divi Pe-
tri Basilicam delatus, a cunctis Cardi-
nalibus obsequii fidem recepit. Hac
igitur ratione, postquam sacra Sedes
per viginti novem dies vacaverat, per-
acta est celeberrimi hujus Pontificis e-
lectio, in qua haud immerito admi-
randa

randa est Dei Providentia, quæ post Sæc. XVII.
plenam libertatem per secreta suffra- A. C. 1623.
gia Electoribus restitutam cunctos Pur-
puratos ad hanc electionem cum tanta Conclav. de
efficacia coadunabat, ut eorum potis- Rom. Pon-
fimi faterentur, quod in hisce comitiis tef. p. 674.
alium præter Barberinum in Papam Ciacon. l.c.
eligere haud valuerint: præterea Scri-
ptores coævi testantur, quod paucis
ante Barberini electionem diebus exa-
men Apum ex Tuscia supra fenestram
in futuri hujus Pontificis cella conse-
disset: quod si fortuito contigit, mi-
rum omnino est, quod Apes ad cel-
lam illius Cardinalis, qui ex *Tuscia*
eriundus pro insignibus gentilitiis *A-*
pes gerebat, in hoc conclavi adhæser-
int: si autem id ex speciali Divinæ
Providentiæ nutu evenit, haud temere
judicandum erit, quod Deus hoc signo,
sicut & columbarum ad Barberini fe-
nestratas catervatim advolantium augu-
rio voluntatem suam de eodem in Ro-
manum Pontificem eligendo suffraga-
toribus declarare voluerit. Ceterum
ejus coronatio usque ad vigesimam no-
nam Septembris diem dilata est, eo-
quod febri maligna correptus pericu-
loso decubuisset. Die autem secunda
Octobris Pontifex Franciscum Barberi-
num adhuc juvenem Nepotem suum
pro antiqua consuetudine, quæ, si

Hist. Eccles. Tom. LVII. Aaa ce-

Sæc. XVII ceteris dignior eligitur, corruptela non
A. C. 1623 est, in Diaconorum Cardinalium Or-
dinem cooptavit.

§. CIV.

*Vita hujus Pontificis ante sui ele-
ctionem.*

Heidegger.
Hist. Pap.
tom. 2.
Abrege de
l'hist. Eccl.
tom. 10.

Primam lucem Florentiæ anno Christi milleſimo quingentesimo sexagesimo octo Maphæus ex nobilissima & pervetusta Barberinorum familia natus aspexit. Mentem suam omni scientiarum & virtutum genere excoluit, linguae Græcæ adeo peritus, ut *Apis Attica* diceretur, atque ob florentissimum ingenium, artificium Poeticum & omnigenam eruditionem omnibus admirationi effet. Decimum nonum ætatis suæ annum nondum egressus erat, cum opera Patrui, qui longe dittissimus eum exaffe hæredem dixerat, inter Cameræ Apostolicæ Clericos numeraretur, & paulopost a Sixto V. Referendarii munere auctus a Clemente annos natus viginti quatuor Fanensis Gubernator, demum vero Protonotarius Apostolicus renuntiatus effet. Utetbatur idem Pontifex Maphæi opera ad instruenda acta, quibus Ferrariæ professio, necnon nuptiæ Philippi III. Hispaniæ Regis cum Margaretha Regina firma-

firmabantur, postea Maphæus in Fran- Sæc. XVII
ciam ablegatus est, Henrico IV. nata- A.C. 1623.
lem diem primogeniti Filii sui Ludo-
vici XIII. gratulaturus. Postea Apostoli-
cus Nuntius ad eundem Franciæ Regem
missus, & Archiepiscopus Nazarenus
renuntiatus, a Paulo V. Cardinalium
Collegio adscribebatur: Demum ad
Spoletanam Ecclesiam promotus, pro-
prio virtutum exemplo ac singulari Ze-
lo Diæcœeos suæ Clericos, & populum
ad firmum pietatis & disciplinæ stu-
dium reducebat, ornandisque Tem-
plis, fundandis Seminariis, & foen-
dis Pauperibus patrimonium suum im-
pendens, postquam implicatissimis uni-
versalis Ecclesiæ negotiis distentus,
ipsem Ecclesiæ suæ curam habere
haud ultra posset, illius onus & com-
modum sponte abficere, quam suo
gregi deesse maluit. Romam igitur
reversus a Paulo V. cui Maphæi pro-
bitas, justitia, morum comitas, & eru-
ditio probe perspecta erat, Bononiensi
legatione honoratus est, atque a Gre-
gorio XV. Scotorum Basilianorum, Græ-
corumque Protector, & Congregatio-
nis de Propaganda fide Præfectus no-
minatus, ubique omnium in se admi-
rationem rapuit.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. CV.

Nuptiarum pœta inter Mariam Hispani Regis Filiam & Carolum Walliæ Principem dis-soluta.

Ferreras cont. Hist. Hisp. p. 420. tom. II. Postquam inter Philippum IV. Hispaniæ, & Jacobum I. Angliæ Regem cuncti articuli Religionis libertatem spectantes utrinque rati fuerant habitu, pro maturando nuptiarum negotio ab *Gramond. Hist. Gall. lib. 13.* Urbano VIII. eoquod novo consensu *Jæger. Hist. Eccl. l. 3. cap. 6.* opus esset, legis venia petebatur: interim vero de articulis, ut ajunt, politicis pariter inter ambos Reges conventum erat, quin tamen vel ulla in iis de Friderico V. Palatino in integrum restituendo mentio fuisset facta; id enim Jacobus Rex per iteratum mandatum suo apud Hispanos legato inhibuerat, ne ob hujus rei difficultatem negotii executio præpediretur: cum autem Philippus Rex Sororem suam in Angliam mittere detrectaret, quin datus fidei constantia circa articulos in favorem Catholicorum in Britannia promissos luculento experimento comprobata esset, aliunde vero Khevenhillerus Comes Cæsaris legatus declararet, quod ex hisce nuptiis Hispaniæ Regno innumera mala, Sponsæ vero Regiæ

Regiæ periculum animæ & vitæ a Præ- Sæc. XVII.
dicantibus, qui eam vel pervertere, vel A. C. 1623.
in fide immotam veneno necare parati
essent, haud obscure immineret, hinc
conclusum, quod ante decem Menses
nuptiarum solemnia perfici haud possent,
præcipue cum summi Pontificis lega-
tus dispensationem neo-electi Papæ
omnino exspectandam esse affereret:
Igitur infecto, nec tamen desperato
födere Carolus Walliæ Princeps ipso
Philippo Rege, Carolo & Ferdinando
ipsius Fratribus eum comitantibus, ex
Hispania profectus est, die decima
quinta Octobris Londinum appulsus:
Mutato autem aere Princeps pariter
animum mutabat, & quamvis interim
Urbani VIII. diploma, quo dispensa-
tionem concederat, Madritum dela-
tum fuisset, nihilominus tam Caroli
quam Patris sui nomine Bristolius An-
gliæ in Hispana aula legatus præpri-
mis Friderico utrumque Palatinatum
& Electoratus jura restitui postulabat.
Hæc tam insolens petitio, de qua ni-
hil antea convenerat, tantopere Phi-
lippum offenderat, ut haud ultra de
hisce nuptiis agi pateretur: unde sta-
tim mutuo assensu a fide discessum.
Dissoluti hujus föderis diversæ a di-
versis pro uniuscujusque affectu & ge-
nio afferuntur caussæ; alii culpam in

Aaa 3 Buckin-

Sæc. XVII. Buckinghamum Catholicis infensum,
A. C. 1623 alii in Hispaniæ Regem ex nova peti-
tione offendum rejiciunt: non desunt, qui Jacobum Regem ab Elisabetha fi-
lia sua ac Palatini Conjuge, necnon a
Prædicantibus Anglis ad irritandum
Matrimonium concitatum fuisse refe-
rant: forte etiam in juvene Principe
Carolo amor in Henrietam Regis Gal-
lici Sororem, quam Parisiis visam de-
perire cæperat, jam tum prævaluuit:
Ut ut autem res se habuerit, id om-
nino certum est, quod hic Princeps
biennio post cum præsata Principe Hen-
rieta nuptiarum solemnia celebrarit.

§. CVI.

*Epistola gratulatoria Urbani VIII.
Pontificis ad Maximilianum Ba-
variæ Electorem.*

Eadem die sexta Augusti, qua uni-
Adlzreiter annal Boic. verumque Episcopum Romanum in
part. 3. l. 8. Blanc. Hist. Principis Apostolorum Sede colloca-
de Bav. t. 4. pag. 190. tum venerabatur, Germania Halber-
stadiensem Pseudo-Episcopum a Ca-
tholicis vixum, fusumque conspexit.
Tantam inde animi lætitiam concepe-
rat Urbanus VIII. neo-electus Ponti-
fox, ut hoc idem datis die vigesima
octava Octobris ad Maximilianum lite-
ris in hæc verba testaretur: Quo tem-
pore

pore Cardinalium consentientium suffragia Sæc. XVII.
 in Vaticano conclavi nos ad Pontificatum A.C. 1623.
 Maximum deducebant, eodem in Germani-
 eis castris Catholicarum Legionum arma
 exitiale impietatis caput contuderunt. Vi-
 vit Dominus terribilis terræ, quem eodem
 die Brunsvicensis ultionum Deum, nos ve-
 ro Patrem misericordiarum experti sumus.
 In alia epistola, quam dedit eodem die
 ad Maximilianum, sic eum affatus est
 Pontifex: *Jure potes præter ceteros, no-*
bis Pontificatum maximum gratulari, cu-
jus exercitus universæ Christianæ Rei-
publicæ tantam Lætitiae segetem peperit.
 Orabimus Patrem misericordiarum, ut pa-
 florales nostras solicitudines ejusmodi nun-
 tiis crebro consoletur. Ceterum quod ad
 Nobilitatem tuam attinet, te triumpha-
 lem Principem, & religionis assertorem
 Apostolicæ Charitatis Brachiis complecti-
 mur, beneficiis ipsis, ubi per occasionem
 licuerit, tibi id gaudium aucturi, quod ex
 nostræ dignitatis nuntio cepisti. Cum au-
 tem militaris glorie palmarum cum Christia-
 næ pietatis laude conjungas, gratissimum
 nobis erit, si non solum arma Nobilitatis
 tuæ, Romanæ Religionis securitati consu-
 lant, sed etiam pia tuarum precum suffra-
 gia imbecillitati nostræ cœlestia parent au-
 xilia: quod a te expectantes, Apostolicam
 Benedictionem Nobilitati tuæ amantissime
 impertimur.

A a a 4

§. CVII.

Sæc. XVII.A. C. 1623.

§. CVII.

Alexander Perettus de Montalto Cardinalis mortuus.

*Ciacon. in
vita Sixti V.
p. 147.
Silos in Hist.
Cler. Reg.
Marac.
Purp. Ma-
rian.*

Hoc item anno Alexander Perettus de Montalto Sixti V. Nepos extre-
tum clauserat diem. Hic anno æ-
tatis suæ decimo quarto Diaconus, &
postea Presbyter Cardinalis, & Pro-
Cancellarius creatus, a Patruo suo plu-
ribus, iisque pinguissimis locupletaba-
tur beneficiis, quorum tamen redditus
in egenos, honestas virgines dotandas,
liberandos carcere detentos, levandos
ægrotos, reparandas sacras ædes, &
ornanda Templa, præcipue Laureta-
num, & illud B. V. Majoris tam libe-
rali effudit manu, ut præter eleemo-
synam suis manibus in pauperes ero-
gatam plusquam decies centena aureo-
rum millia expendisse, ex privatis ra-
tionum tabulis deprehensum fuerit;
Non deerant, qui eum de nimia pro-
fusione monerent, quibus tamen ille
respondit, *nolle se coacervandis divitiis
æternos cruciatus sibi coemere.* Erat in
eo singularis modestia, moderatio, hu-
manitas, clementia, mansuetudo, mi-
raque in concedendo facilitas, animi-
que magnitudo in donando: Pollebat
vivida memoriæ felicitate, nilque præ-
ter

ter beneficia aliis præstata, & injurias sibi illatas unquam oblitus dicebatur. Sæc. XVII.
A.C. 1623.
 Petentibus, si satisfacere non poterat, non sine longa excusatione, si autem potuit, unico pene verbo se daturum aut facturum respondit; ei enim dixisse, fecisse fuit. Erat quoque Ecclesiasticæ auctoritatis vindex acerrimus: dein Bononiensi legatione per novenium functus, plures religiosorum familias amplis beneficiis cumulavit: cum autem immodicum glaciei usum faceret, & non modo potum, cibumque, sed & pharmaca sumeret frigidissima, contracto exin morbo Episcopus Albanensis, quam Ecclesiam duobus ante obitum mensibus obtinuerat, die secunda Junii anno ætatis suæ quinquagesimo quarto Romæ decessit, in Exquino Sixti Sacello sepultus.

§. CVIII.

*Stephani Pignatelli Cardinalis
obitus.*

Hunc pari fato in eadem urbe die *Ciacon. in
duodecima Augusti sequebatur vit. Paul. V.*
 Stephanus Pignatellus patria Perusinus, qui humanioribus literis egregie imbutus, ac jurisprudentiæ scientia clarus, Scipionem Caffarellum Camili Burghesii postea Pauli V. Nepotem

Aaa 5 præ-

Sæc. XVII. præclaris officiis sibi devicit: unde e-
A. C. 1623 jusdem Scipionis opera a summo Pon-
tifice Prælatus domesticus, & Proto-
notarius Apostolicus renuntiatur, ac
gravissimis Ecclesiæ negotiis præficitur;
attamen sicut nulla felicitas, nulla virtus
adversus invidiam satis tuta est, ita Ste-
phanus quoque suis obsequiis Aulicorum
æmulationem, ac æmulorum invidiam
in se concitabat, atque illi, qui eum o-
lim a Scipionis Patroni sui societate
avulserant, ita & nunc eundem variis
calumniis a Pontificis favore, & pro-
xima Cardinalatus spe dejicere molie-
bantur: Nihilominus ex ipsa æmulo-
rum obtrectatione progigni videbantur
potentissimi innocentiae vindices Car-
dinalium, & Regiorum Oratorum non
pauci, qui Stephani merita haud di-
gnius quam Romana Purpura compen-
fari posse propugnabant. Horum igi-
tu opera Stephanus ad Paulo V. ad Pres-
byterorum Cardinalium Collegium co-
optatus, præclara Ecclesiæ præstítit
obsequia: mortuo autem Gregorio XV.
cum Romam ad comitia sacra pergeret,
ibidem in febrim acutam incidens, an-
no ætatis quadragesimo quinto obiit,

§. CIX.

Jacobi Serræ Cardinalis extreua.

Ejus-

Ejusdem Mensis diem decimam no- Sæc. XVII.
nam vitæ suæ exitialem habuit Ja- A.C. 1623.
cobus Serra Patritius Genuensis, qui
variis Romæ officiis defunctus, tan- Paul. de
dem in meritorum præmium a Paulo V. Angel. in
Diaconus, & demum Presbyter Car- Descript. Ba-
dinalis declaratus est, Ferrarensi le- fil. Liber.
gatione decoratus. Absolutis autem
Urbani VIII. comitiis, cum purioris
auræ & æstivi caloris declinandi desi-
derio sub diu sæpius cænare solitus es-
set, febrin malignam contraxit, ex
qua paucos intra dies abssumptus est,
nonnisi quinquaginta tres annos natus.

§. CX.

*Antonii Mariæ Saulii Cardinalis
fatum.*

Hic idem Mensis, ejusque dies vige- Ciacon. in
simus quartus postremus fuit An- vita Sixti V.
tonio Mariæ, qui Genuæ ex nobilissi- pag. 177.
ma Sauliorum gente natus, atque in Rubeus in
florentissimis Italiae Academiis uberri- Hist. Raven.
ma scientiarum penu instructus, in pa-
triæ suæ negotiis aliquamdiu versaba-
tur: demum Romam delatus, sub
Pio IV. & V. Pontificibus varia munia
Vir doctrina, pietate, ac prudentia
clarus obibat, quorum fama ad Gre-
gorium XIII. perlata, ab eodem Pon-
tifice Nuntius Apostolicus Neapolin,
& in

Sæc. XVII
A. C. 1623

& in Lusitaniam in gravissimis, ac summe arduis negotiis decernebatur: Inde Romam reversus, Sixto V. in difficilimis Ecclesiæ caussis perutilem nabant operam, unde ab eodem Pontifice Genuensis Archiepiscopus, & Cardinalis creatus, ac demum ad classem contra Turcas & Piratas instruendam imperandamque legatus *a latere* destinatus est. Præficebatur etiam Romæ omnibus ferme Congregationibus, quarum negotiis, ut eo fidelius inservire posset, ultro Archiepiscopatum suum dimisit, non sine magno Genuensium mœrore; quippe non modo Clerum sedatis controversiis componebat, sed etiam ubique aucto Dei cultu sacros ritus restituit, necnon Moniales, Religiosos & cives ad Religionem, tranquillitatemque monitis ac legibus mirifice reduxit, ab omnibus ob maximam rerum experientiam, doctrinam, prudentiam, pietatem, Religionem, vultusque Majestatem maximi habitus. Tandem sacri Collegii Decanus Romæ otiogenario major Deo animam reddit. Ejus cadaver primo ad S. Mariam de Populo depositum, postea inde Genuam translatum, in Ecclesia gentis Sauliæ reconditum est.

§. CXI.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. CXI.

*Marci Antonii Gozadini Cardina-
lis mors.*

Purpuram a Gregorio XV. cui sanguine junctus erat, priori anno acceptam vix induerat Marcus Antonius Gozadinus, cum eandem hoc anno Romæ unacum vita exuere cogeretur, die prima Septembris defunctus. Hic patria Bononiensis obtenta Doctoratus Laurea Romanæ Curiæ Advocatum egerat, postea vero sacræ militiæ adscriptus, eidem Pontifici a cubiculis esse meruit, tandemque ex Vaticanae Basilicæ Canonico Cardinalis renuntiatus, de Senatu populoque Romano optime meritum sese fecerat, ab eodem liberaliter remuneratus; quas tamen pecunias potissimum in ejusdem urbis emolumentum impedit, diuturniori vita dignissimus, nisi jamjam anno ætatis suæ quadragesimo nono, cælo sat maturus fuisset.

§. CXII.

*Francisci Sacrati Cardinalis
decessus.*

Die sexta ejusdem Mensis itidem Romæ obiit Franciscus Sacratus, qui

*Ciacon. in
vit. Greg.
Nobi-*
XV. p.479.

Sæc. XVII. Nobilis Ferrarensis jurisprudentiæ
A.C. 1623 scientia eminuit, unde Rotæ, ut vo-
 cant, Romanæ Auditor creatus, hoc
 munere per viginti sex annos laudabi-
 lissime defunctus est, tandem Basilicæ
 Vaticanæ Vicarius, & a Gregorio XV.
 Datarius, dein Presbyter Cardinalis
 renuntiabatur, non sine totius Curiæ
 Romanæ applausu, quæ tot meriti cla-
 rum atque in peragendis gravissimis
 rebus spectatæ fidei Virum honore illo
 dudum dignissimum censebat, tacite
 Paulum V. quod illum præteriisset,
 suggillans, hoc dicto: *Lapidem, quem
 reprobaverunt ædificantes, factus est in ca-
 put anguli: Sacratus enim in scuto suo
 gentilitio ferebat lapidem.* Dein di-
 missio Datarii munere Academiam in
 suis ædibus Theologicam instituit, plu-
 ribusque Congregationibus dignissime
 præfuit, ac Viri singulari prudentia, &
 virtute probata ornati laudem ad seros
 posteros transmisit.

§. CXIII.

Cæsar Gherardus Cardinalis fatis funditus.

Ughel. l.c. Non minus legalis disciplinæ scien-
 tia celebrem sese reddebat Cæsar
 Gherardus patria Perusinus, qui Pe-
 rusiae, Firmique viginti annis jus Pon-
 tiif-

tificum interpretatus, atque a Scipio- Sæc. XVII.
ne Cardinale Burghesio Literatorum A.C. 1623.
fautore Romam evocatus, audiendis
caussis præficiebatur, postea a Paulo V.
inter Vaticani Canonicos & utriusque
Signaturæ Patres relatus: cum vix
duos annos in Aula Romana explesset,
festino gressu ad Purpuratorum Col-
legium ascendit, Camertensi Episco-
patu a Gregorio XV. honoratus, quem
ei tamen unacum Purpura anno ætatis
suæ quadragesimo sexto nondum exacto
mors nimium præmatura die prima
Octobris eripuit, relicto ingenti sui de-
siderio; in eo enim scientia & pietas
de palma certabant, cumque Cæsar
nonnisi ad maximas spes proiectus vi-
deretur, indefesso suo omnes juvandi
ardore doloris ob sui jacturam con-
cepti sensum immodice augebat.

§. CXIV.

Lucii Sanseverini Cardinalis obitus.

Postremus denique ex Purpuratis, qui *Ciacon. in
vita Gre-
gor. XV.
p. 483.*
hoc anno naturæ debitum solvere
cogebantur, erat Lucius Sanseverinus
patria Neapolitanus, qui ex Bisinianis
Principibus die secunda Decembris na-
tus, a Clemente VIII. Rossanensis pri-
mum, postea a Philippo III. Hispania-
rum Rege Salernitanus Archipræful
nomi-

Sæc. XVII. nominatus est: priorem Ecclesiam in
A.C. 1623. tegris omnino viginti annis regebat,
Salernitanam vero usque ad postremum
vitæ suæ diem, qui erat vigesimus
quintus Decembris, sermone &
opere, celebrataque Synodo, ac fre-
quenti visitatione ad puriores mores
redactam gubernabat, Præsul longe di-
gnissimus, ac non minus virtutum om-
nium, quam gentis suæ splendore cla-
russ, omnibusque charus; Eminuit e-
tiam omnium scientiarum præsertim
Theologiæ notitia; unde gravissimis
negotiis adhibitus, necnon Nuntii
Apostolici munere in Belgio functus,
a Gregorio XV. Purpura Romana ho-
nestatus est, demum vero anno ætatis
suæ quinquagesimo octavo Salerni mor-
talitatem, honoresque terrenos exuit.

§. CXV.

Diversæ Constitutiones ab Urbano VIII. Papa editæ.

Bullar.
Magn. t. 4.
Urb. VIII.

Eadem die, qua Urbanus VIII. Divi Petri Cathedram concenderat, diploma edidit, in quo illis, qui in numeris sacris comitiis inservierunt, privilegia, gratiasque solitas pro more concessit, simulque diploma Canonizationis S. Philippi Nerii, & Ignatii Loyolæ vulgavit: die autem trigesima Septem-

Septembris Constitutionem Pii V. ejus- Sæc. XVII.
que Successoris de non alienandis ter- A.C. 1623.
ris sacræ Romanæ Ecclesiæ confirma-
vit: postea die vigesima prima Octobris
quasdam regulas, Ordinationes, &
Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ
publici juris fecit. Sequenti autem die
orationem quadraginta horarum pro
divino auxilio ac salutari Catholicæ
Ecclesiæ Regimine impetrando indixit,
necnon die decima tertia Decembris
indulxit, ut officium & Missa de Beata
Maria de Cordona ab omnibus Viris &
Monialibus Ord. S. Francisci ubique
celebrari possit. Denique Religionem
Militiæ Christianæ sub invocatione Con-
ceptionis B. V. Mariæ immaculatæ sub
Regula sancti Francisci confirmavit,
eique varia privilegia & exemptiones
concessit.

§. CXVI.

Quædam sacrarum Congregationum decreta hoc anno emanata.

Non minori disciplinæ Ecclesiasticæ *S. Congreg.*
studio sacrarum Congregationum *Rit. Epi-*
Patres hoc anno diversa considerunt *scop. &c.*
decreta, & primo quidem sacra Rituum
Congregatio die undecima Februarii
statuit, quod Protonotarii aut quicun-
que alii Doctores annulo in Missa uti
Hist. Eccles. Tom. LVII. B b b non

Sæc. XVII. non valeant. Sacra autem Concilii
A. C. 1623. Congregatio die duodecima Martii de-
claravit, quod præbenda Pœnitentia-
rii ad favorem illius, qui non est Do-
ctor neque Licentiatus, sed testimo-
nio Ordinarii, Capituli vel Academiæ
asseritur doctus & habilis, reservari,
nullatenus autem ei, qui valde igna-
rus est, et si Doctor sit, concedi va-
leat. Decisum quoque die nona Se-
ptembris, quod Clericus Ultramonta-
nus absque literis dimissoriis sui Ordinarii ab Episcopo Italiæ ordinatus, ab
eodem Ordinario absolvi nequeat. Pa-
riter die decima Novembris sacra Con-
gregatio Episcoporum & Regularium
decrevit, quod illæ Laicorum sedes
adeo Altari vicinæ, ut celebrantem
impediant, removendæ ab Ecclesiis
sint: ejusdem vero Mensis die decima
nona declaratum, quod licentia Re-
gularibus concessa alloquendi Moniales
sibi in primo & secundo tantum Con-
sanguinitatis gradu conjunctas, ab Or-
dinario vel ab alio, ad quem spectat
eam concedere, obtenta, consignetur
Ordinario Monasterii Confessario, qui
eam penes se retineat, ac præsens ad-
sit, denique die nona Decembris sta-
tutum, quod in festo stigmatum S.
Francisci color albus sit adhibendus.

§. CXVII.

Sæc. XVII.

A.C. 1623.

§ CXVIL

*Principum ac illustrium Virorum
obitus.*

Inter plures Principes, qui hoc anno Meteran,
decessere, maximis laudum enco- *Hist. Belg.*
miis celebrari meretur memoria Lo-^{l.43 p.436.}
tharii de Metternich Trevirensis Archi-
episcopi, ac S. R. Imperii Electoris, *Theatr. Eu-*
qui sensim declinante ad feretrum *Germ.*
Lotich. rer.
tate depositis rerum humanarum cu-^{pag. 379.}
ris, omnibusque ad Deum, animæ-^{*Massen. An-*}
que suæ salutem conversis sensibus an-^{*nal. Trev.*}
no ætatis suæ septuagesimo quinto, Re-^{p. 474.}
giminis vigesimo quarto tribusque Men-
sibus, die septima Septembribus a terre-
no Principatu ad cælestem transiit. Vir
erat quinque linguarum peritia, inge-
nii subtilitate, morum comitate, in
exequendis rebus dexteritate, indu-
stria, vigilantia, & justitia celebratis-
simus atque insignis pacis cultor. Suc-
cessorem habuit Philippum Christopho-
rum a Soterene Episcopum Spirensem,
qui ex nobilissima fatus familia die vi-
gesima quinta ejusdem Mensis electus
est. Mense autem Aprili Philippus
Sigismundus Brunsvicensis Dux atque
Osnabrugensis Episcopus decessit, post
cujus obitum Canonici Religione Ca-
tholici inconsultis Nobilibus & Sena-

Bbb 2 tori

Sæc. XVII. toribus, Fridericum ab Hohenzollern
A. C. 1623. Colonensem Canonicum elegerunt.

Præterea die duodecima Augusti Antonius Priulus Venetorum Dux rebus humanis fatali mortis necessitate valedixit, subrogato in ejus locum Francisco Contareno: Pariter ambo Nassavii Comites, & quidem die nona Augusti Georgius & die vigesima septima Septembbris Joannes præmatura morte abrepti sunt, Joannis autem Filius natu Major nomine Joannes Catholicae Religionem, quam desertis Calvinis erroribus jam antea amplexatus erat, post Patris sui obitum in suas ditiones invexit, non sine ingenti pie sentientium jubilo.

§. CXVIII.

Quidam ex Societate Scriptores hoc anno defundi.

Alegambe
Bibl. Script.
Soc. Ima-
go l. Sæ-
cul. Soc.
l. 6. cap. 4.
Henric. Hen-
riq. l. de
ult. fin. c. 12.

Ex Scriptoribus Ecclesiasticis non pauci pariter hunc annum vitæ suæ postremum numerabant, & quidem ex Societate celebrior, qui die vigesima quinta Januarii Lovanii obiit, erat Leonardus Lessius patria Brechtanus in Brabantia. Hic dudum in Societate Philosophiam ac Theologiam professus magnam nominis laudem sibi comparasset, nisi præcipuus Molinæ

Secta

Sectator Lovanii publicis in Prælectio-Sæc. XVII.
 nibus nova, nimisque laxa dogmata A. C. 1623.
 tradidisset, quorum triginta quatuor
 Lovaniensis & Duacensis Facultas cen-
 suris perstrinxit, parumque abfuit, quin
 a Belgii Episcopis præcipue Mechli-
 niensi, & Cameracensi per Synodale
 decretum ea damnata fuissent, Nuntius
 tamen Apostolicus hanc sententiam Sedi
 Apostolicæ reservabat: unde Lessius a
 Sixto V. ea de re graviter reprehensus,
 declinare haud poterat, quin non
 sedente Clemente XI. ex Lessii libris
 plusquam viginti novem propositiones
 circa jejunium, restitutionem, æquivo-
 cationem, vitæ defensionem &c. nimiæ
 laxitatis notarentur, ac novissime ejus-
 dem libri Parisiis proscripterentur.

Scripsit I. Tractatum de Jure & Ju-
 stitia, de Montibus Pietatis, de licito
 usu æquivationum, & restrictionum
 mentalium, de gratia, de summo bo-
 no, de Providentia Dei, de Antichri-
 sto, & de Beatitudine præter alia quæ-
 dam opuscula.

Alter erat Fronto-Ducæus patria Miræus
 Burdegalensis, qui Philippi Mornæi Script. Sæ-
 errores circa Eucharistiam confutabat,
 hujusque Calvinistæ responcionem re-
 fellere nitebatur: Insuper S. Patrum cul. XVII.
 Gregorii Nazianzeni, & Nysseni, Ba-
 silii, Joannis Chrysostomi, Paulini,

B b b 2 Gre-

Sæc. XVII. Gregorii II. Zonaræ, & Nicephori Cal-
A. C. 1623. listi opera recensuit, notis illustravit,
 ac Græce latineque recudi curavit.
 Obiit Parisiis anno ætatis suæ quadra-
 gesimo sexto die vigesima quinta Se-
 ptembris.

Annum vitæque suæ dies clausit
 Joannes Pellecyus die trigesima prima
 Decembris Monachii defunctus, qui
 tractatus de Originali justitia, Sacra-
 mentis, justificatione, charitate, spe,
 Eucharistia, Fide, & de Deo, Eccle-
 sia ac B. Virgine Dilinganis typis edi-
 dit, præter libros de peccati mortalis
 gravitate, de humanis affectibus, &
 officio hominis Religiosi. Præterea
 Gandavi die decima nona Februarii
 Josepho Creswello mors calamum ex-
 cussit, quem in Elisabethæ Reginæ e-
 dictum contra Catholicos promulgatum
 sub nomine Joannis Pernii acuebat:
 descripsit etiam Martyrium P. Uvalpoli,
 aliorumque Martyrum Anglorum, præ-
 ter alios quosdam tractatus.

Hunc Dolæ pari fato præcesserat
 Valerius Reginaldus patria Usiensis in
 Diæcesi Bisuntina natus. Hic poste-
 ris reliquit praxin fori pœnitentialis ad
 directionem Confessarii, necnon tra-
 ctatum de officio Pœnitentis, & de
 prudentia, ceterisque in Confessario
 requisitis.

Postre-

Postremus denique erat Hermanus Sæc. XVII.
Bossendorff patria Monasteriensis, qui A.C. 1623.
adversus Conradum Vorstium, & Ja-
cobum Renecium Calvinistas varia edi-
dit opuscula præter *Thesaurum Sponfa-
rum pro Virginibus Deo devotis.*

§. CXIX.

Pauli Sarpii Servitæ obitus.

Hoc item anno Venetæ Reipublicæ
Cato ac Theologus decepit Pau- Spondan.
tom 3.
lus Sarpius Servita, qui suis lucubra- Cont. Annal.
tionibus celebre sibi nomen in Orbe Baron. ad
comparabat. Natus is erat Venetiis ann. 1545.
et 46.
die decima quarta Augusti anno Christi Scipio Henr.
millesimo quingentesimo quinquagesi- Cens. Theol.
mo secundo; Juvenis adhuc Patrem Natal. Alex.
mortis invidia, Matrem vero Religiosa tom. 8. Hist.
professione amisit, curæ relictus A- Ecc. dissert.
vunculi sui Ambrosii Morelli Canonici, t. 2. Corrig.
et seqq.
cujus opera latino, Græco, & Hebrai-
co idiomate, necnon Philosophicis ac
Theologicis disciplinis egregie imbū-
tus, Historiæ, Jurisprudentiæ, arti
Medicæ, Anatomicæ, Botanicæ, nec-
non Mineralogiæ sedulam navabat ope-
ram, tam miro progressu, ac inde ac-
quisito applausu, ut a summis Pontifi-
cibus, Cardinalibus, Principibus, ac
doctissimis illius ævi Viris maximo in
honore haberetur. Nondum vigesimum

Bbb 4 septi-

Sæc. XVII. septimum ætatis suæ annum expleverat, cum jamjam Venetæ Ordinis sui Provinciæ regimen sibi commissum haberet, omnesque dignitatum gradus emensus esset. Fervente autem dissi-

Vid. Supradictio Pauli V. cum Venetis, Sarpii lib. 187. §. 23. & 65.

*Aquit. de
trib. Hist.
Concil. Trid.
pag. 18.*

blicam tuendi studio abreptus, Vaticanum fulmen in caput suum sibi accersivit. Obiit Venetiis die decima quarta Januarii anno ætatis suæ septuagesimo primo. Pluribus ejus Orthodoxia valde dubia videtur, testanturque Protestantium nonnulli, ac præcipue Dallæus, quod magis Calvinistis, quam Catholicis accedat; ut ut autem sit, id certum est, quod in suis scriptis plura contineantur, quæ Romanæ Ecclesiæ doctrinis minus consona sunt; forte ea Protestantibus, quibuscum sat familiare habuit commercium, magis placendi studio, quam veritatis amore libris sui inseruit, non modo a Sectariis, sed & Venetiis ac rudi populo tanti habitus, ut ejus sepulcrum vel t sancti cuiusdam cineres venerarentur, quæ tamen inconsulta pietas jussu Urbani VIII. Papæ coercita est. Sequebatur etiam circa suicidium opinionem Stoicorum, cunctique ejusdem æque ac Petri Francisci Couasayeri

Apo-

Apostatæ, qui Sarpii Historiam notis Sæc. XVII.
illustraverat, errores anno Christi mil. A.C. 1623.
lesimo septingentesimo trigesimo septi-
mo Parisiis in publico conventu refel-
lebantur, præsentibus Cardinalium,
Archiepiscoporum, Præfulum & præ-
cipue S. Genofevæ Canonicorum quam-
plurimis.

§. CXX.

Ejusdem opera.

Plura exstant hujus Authoris opuscu-
la, ad quæ potissimum ansam præ-
buit Venetum Pauli V. interdictum, ^{Melang.} Hist. de
adversus quod primo considerationes ^{Vigneul.} fol. I. p. 20.
suas in censuram Pauli V. necnon ea-
rumdem confirmationem contra oppo-
sitiones Patris Magistri Joannis Antonii
Bovii Carmelitæ, & Magistri Fulgentii
Brixiani Servitæ typis vulgavit: Edidit
postea tractatum de interdicto Pauli V.
unacum apologia contra oppositiones
Cardinalis Bellarmini ad tractatus &
responsa Joannis Geronis de valore
excommunicationis: Insuper scripsit
historiam particularem de rebus inter
Paulum V. Papam, & Rempublicam
Venetam agitatis: Orto autem bello
inter Ferdinandum Styriæ Archiducem
& Venetos auctam & continuatam Us-

B b b 5

co-

Sæc. XVII. cochorum Historiam unacum rationum
A. C. 1623. deductione publici juris fecit: Cele-
bratur quoque ejusdem liber de bene-
ficiis, æque ac tractatus de Inquisitio-
ne, quem Leonardo Donato Reipublicæ
Duci nuncupaverat: Adscribitur etiam
eidem liber de Jure Asylorum: Atta-
men Sarpius sua *Historia Concilii Tri-*

dentini non minus quam olim Herostra-
tus Ephesini Templi incendio Orbi no-
tum celebremque sese reddidit: Hujus
laboris occasio erat libellus famosus
ab Alfonso de la Cueva seu Marchio-
ne Bedmaro contra Venetam Rempu-
blicam editus, cui titulus: *Scrutinium*
libertatis Venetæ. Existimabant enim
Veneti hunc partum summi Pontificis
jussu fuisse publici juris factum, ea-
propter Sarpio negotium dedere, ut
opposito scripto vices rependeret. Hic
ergo, ut Rempublicam ab injuria
vindicaret, nil aptius fore censebat,
quam ut hostem a tergo feriret, præ-
fatamque Tridentinæ Synodi historiam
opponeret, ut ipsemet Fontenatio Fran-
ciæ Oratori fatebatur, qui tamen ei-
dem reposuit? *Pater! alapam gladio vin-*
dicas. Sarpius demum hanc Historiam
Marco Antonio de Dominis tradidit,
ut ea Londini in Anglia sub ementito
nomine *Petri Suavis Poloni* typis vulga-
retur.

*Abrege de
Hist. Eccl.
t. 10. art. 5.
pag. 329.*

retur, adjecta præfatione, in qua ta- Sæc. XVII.
men Marci loquella Calvinianum pro- A.C. 1623.
debat: Sarpius vero vix non omnia,
quæ in primo suæ Historiæ Tomo ad-
ducit, ex Sleidano hæretico, cetera
vero ex Paulo Vergerio Apostata po-
tissimam partem suffuratus est: unde
haud mirum, quod ejus Historia a non
paucis, & præcipue Scipione Henrico
impugnata, ac plurimerum qua erro-
rum, qua mendaciorum & putidissi-
marum cavillationum convicta fuerit:
Sfortia quoque Pallavicinus in sua Tri-
dentini Historia cunctos errores, qui-
bus Sarpii Pseudo-Historia scatet, o-
stendit, demonstravitque, eam conti-
nuum prope mendacium esse aut Histo-
ricum aut Politicum: Non defunt ta-
men Sarpio ex Calvinistis Patroni, &
quidem Conringius totus in eo erat,
ut depresso Pallavicino Sarpium utpote
suis erroribus magis faventem extol-
leret. Insuper Calvinianus quidam sub
Cæsaris Aquilinii nomine latitans libel-
lum de tribus Concilii Tridentini His-
toricis edidit, atque in eo Scipionis Hen-
rici Historiam cum Palavicino, & Pa-
laviciini cum Sarpio conferens, Sarpii
Historiam immodicis extulit encomiis,
seque nec vidisse quicquam perfectius
afferuit: Ceterum id minime negan-
dum

Sæc. XVII. dum videtur, quod Pallavicinus ea
A. C. 1623. scribendi ratione usus sit, ut ipsius liber
nec legi, nec penitus intelligi valeat,
nisi simul Historia Sarpii pervolvatur:
inde vero facile contingere valeat, quod
quis Sarpii Historiam, utpote elegan-
tius, & (quod hodie sapit) liberius
conscriptam Palavicinianæ præferat,
quamvis hæc si non verior, saltem ve-
ro similior sit. Porro Deodatus Gene-
venis Professor Sarpii Historiam pri-
mus in Gallicum idioma transtulit.

§. CXXI.

*Joannis Puteani, Lucii a S. Seve-
rino, Joannis de Zazo &
Joan. Dagonæimors.*

*Miræus
Script. Sæ-
cul. XVII.*

Obiit etiam hoc anno Joannes Pu-
teanus ex Ordine Fratrum Eremi-
tarum sancti Augustini Regius Tolosa-
næ Academiæ Professor, quem Miræus
inexhaustum scientiarum puteum vocat.
Hic tractatum de Pontifice Romano,
& Commentaria in summam D. Tho-
mæ posteris reliquit. Hunc die vige-
fima quinta Decembris eadem mortis
necessitate sequebatur Lucius a S. Se-
verino patria Neapolitanus, Rossanen-
sis primo, postea Salernitanus Episco-
pus,

pus, demum Sedis Apostolicæ Nun-^{Sæc. XVII.}
tius, qui decreta & Constitutiones A.C. 1623.
Diæcesanas Synodi Rossanensis, & Sy-
nodum Provincialem Salernitanam e-
dedit. His annumeramus Joannem de
Zazo natione Hispanum ex Ordine Ci-
sterciensium, qui historiam de vitis &
gestis Sanctorum, quorum solemnita-
tes in Congregatione Hispanica cele-
brantur, conscripsit. Denique Joannes
Dagonæus Cartusiae Montis Dei Prior,
juris utriusque peritissimus, ac meri-
tis & gloria plenus, hoc anno obiit,
postquam *Susannam Danieliticam, scu-*
tum solitudinis, Tablaturam spiritualem,
Angelorum poema, aliaque plura ascetica
typis vulgaverat.

§. CXXII.

*Philippi Cluverii, Mornæi, Guiliel-
mi Pemble & Jacobi Weren-
bergii fata.*

Ex Scriptoribus Acatholicis, qui hoc <sup>Heinr. in
anno decesse, celebrantur non</sup> *orat. fun.*
pauci, & primo quidem Philippus Clu- ^{Cluver.}
verius Dantisci natus, qui decem lin- ^{Crusius de}
guarum peritia insignis scripsit de tri- *vita Mor-*
bus Rheni alveis, necnon de Germa- *næi.*
nia,

Sæc. XVII. nia, Sicilia & Italia antiqua, præter
A. C. 1623. suam introductionem in universam Geo-
graphiam tam veterem quam novam.
Alter erat Philippus Mornæus de Ples-
sis, qui quāvis ex Patre Catholico
natus esset, Matris tamen suæ Calvi-
nianæ blanditiis seductus, accerrimum
se Catholicorum hostem, ac imperter-
ritum Hugonotarum Patronum semper
exhibuit, et si in variis colloquiis a Ca-
tholicis imo & fœminis non una clade
affectus vietas dare manus coactus fue-
rit, tandem vero die undecima No-
vembris annos natus septuaginta qua-
tuor periiit. Scripsit Tractatum de Ec-
clesia, necnon quatuor libros de Sacra
Eucharistia adulterationibus plenos,
& librum cui titulus: *Mysterium inqui-
tatis* a Parisiensi Facultate damnatum:
Profluxit etiam ex maligno ejusdem
calamo historia Colloquii Fontis Bel-
laquensis, tractatus de conciliis, nec-
non de Veritate Religionis Christianæ
unacum admonitione de Messia ad Ju-
dæos, præter Meditationes in Psalmos,
aliaque Scripturæ loca. Exstat insu-
per ejusdem lucubratio de mensura fi-
dei, & dissertatio de bellis Religionis
caussa gerendis, necnon de vita & morte
præter librum, cui titulus: *Memoires.*
Tertius erat Guilielmus Pemble An-
glus

glus, qui trigesimo primo ætatis suæ Sæc. XVII.
anno die decima quarta Aprilis Oxoniæ A.C. 1623.
obiit, relictis variis ingenii sui monu-
mentis, inter quæ præcipue celebran-
tur ejusdem vindiciæ fidei & gratiæ,
necnon explicationes in Ecclesiastem,
& caput nonum Zachariæ, & tracta-
tus de Eucharistia, necnon de Pro-
videntia in Deum. Postremo demum
loco recensendus venit Jacobus We-
renbergius, qui sectæ suæ fana-
tismo obfuscatus scripsit vindicias
Lutheri, Analysis logicam contra
Bellarminum de Verbo Dei, necnon
vindicias Ecclesiæ Lutheranæ
præter quosdam ser-
mones.

INDEX